

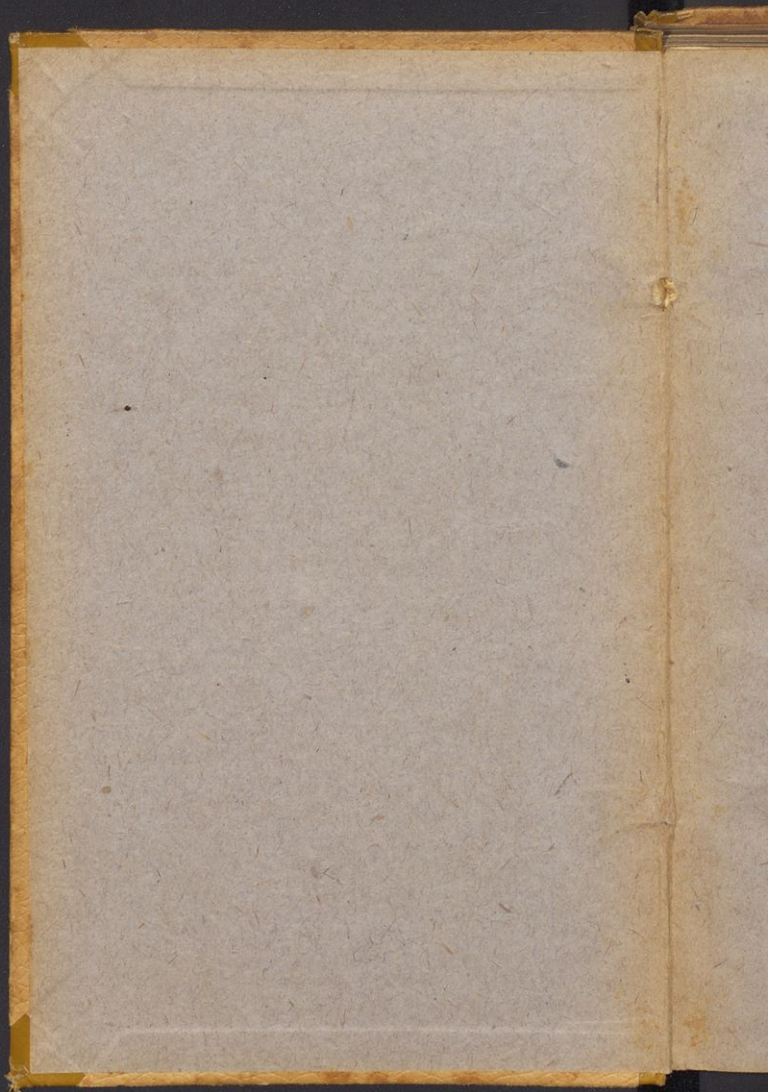
73704

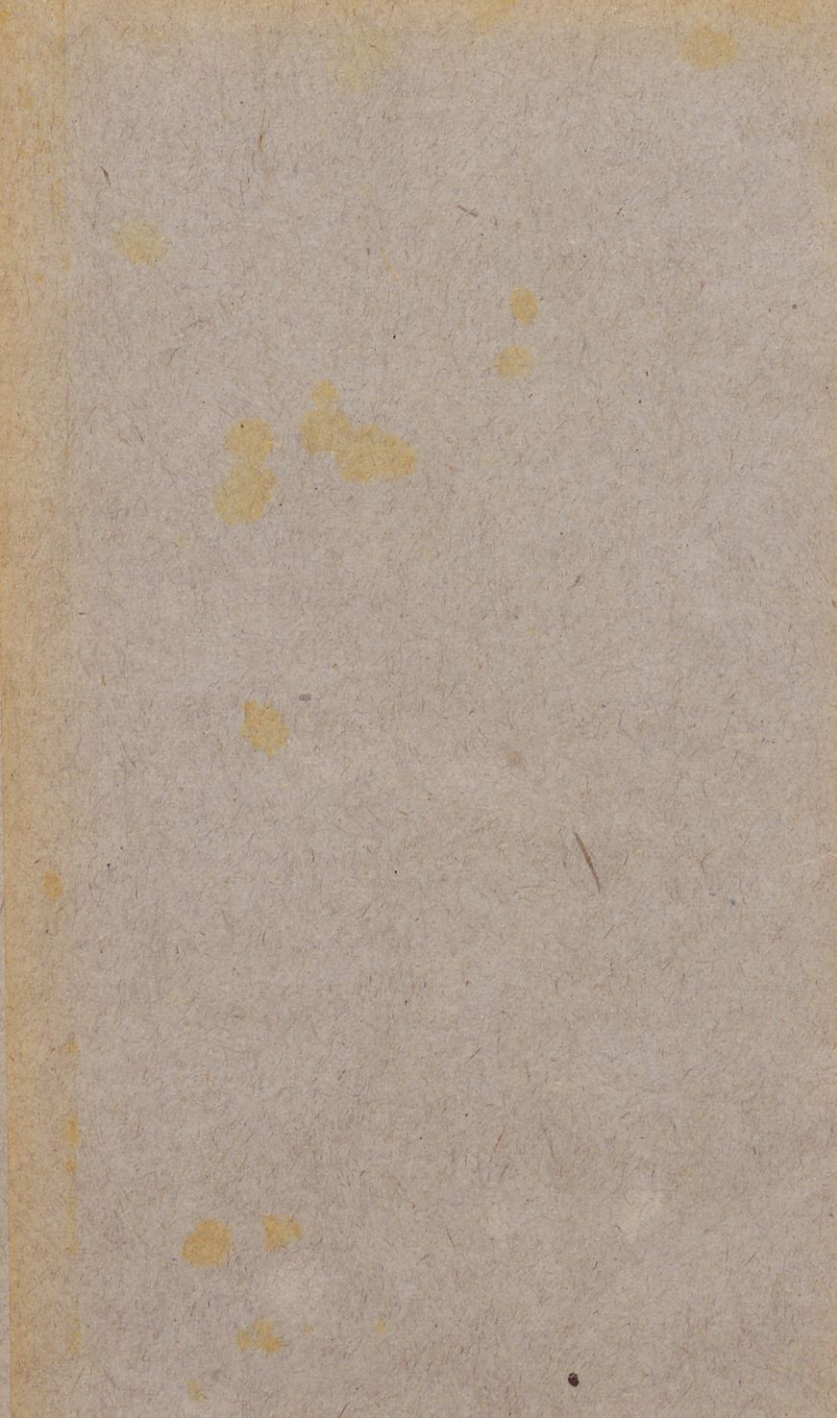
POROČILO
II. slovenskem
katol. shodu

ki se je vršil
leta 1900 v Ljubljani

Sestavil
tajnik pripravljavnega odbora

V Ljubljani, 1901.
Tisk Katoliške tiskarne.

Predsedstvo II. slov. katoliškega shoda.

Dr. Jos. Tumpach
vseučiliški profesor.

Hugo vit. Berks
grajščak.

Ivan P. Vencajz
odvetnik.

Frane Povše
deželni odbornik i. t. d.

Dr. Ivan Šusteršič
odvetnik.

J. d. D. Flis
generalni vikarij.

Dr. Ante Bauer
vseučiliški profesor.

Dr. M. Laginja
odvetnik.

Mat. Oršič
kanonik.

Poročilo

o

II. slovenskem katol. shodu

ki se je vršil

leta 1900 v Ljubljani.

Sestavil

tajnik pripravljavnega
odбора.

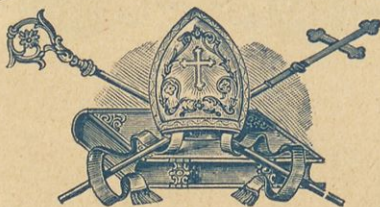
V Ljubljani, 1901.

 Tisk Katoliške tiskarne.

73704

030027105

Presvetlemu gospođu gospođu

Antonu B. Jegliču

knezu in škofu ljubljanskemu
doktorju sv. bogoslovja itd. itd.

===== svojemu =====

vzornemu pokrovitelju

posvečuje to poročilo

najudanejše

pripravljalni odbor.

I. Priprave

za drugi slovenski katoliški shod.

U v o d.

Velike važnosti za kulturni razvoj slovenskega naroda je bil prvi slovenski katoliški shod, kateri je združil slovenske katoličane prvič k velikanski manifestaciji njih verske zavesti. Novo življenje se je zbudilo s tem shodom, življenje, ki je rodilo v slovstvu, v narodnem gospodarstvu in v politiki sado-ve, ki pomenjajo velik napredek našega naroda.

Iz sklepov, ki so se po vsestranskem premisleku sprejeli na prvem slovenskem katoliškem shodu, so nastala dejanja. Ideje, ki so se tedaj le splošno naglašale, so se razvijale in dobivale konkretno obliko. Posebno globoko so segli v javno življenje oni sklepi, ki zadevajo narodno gospodarstvo. Med stanove je šinil nov duh, ki jih je oživil in zbudil v njih hrepenenje po organizaciji in po samoobrambi. Kakor se pa vsak razvoj ne more izvršiti drugače, nego v boju, kakor ima vsako človeško delo v sebi kal nepopolnosti, tako je bilo tudi pri nas. Treba je bilo vse delavce na kulturnem polju zopet združiti k skupnemu prevdarku, da se domenijo o enotnem postopanju v posameznih vprašanjih. Zlasti narodnogospodarsko delovanje je zbudilo mnogo nesporazumljenja, katero so nasprotniki zvito in zlobno uporabljali, da razdvojé in razkosajo tabor katoliškega ljudstva. Zato je bila drugemu slovenskemu katoliškemu shodu glavna skrb, da je sestavil socialen program, kateri obsega vse glavne potrebe človeške d ružbe in jasno uči, kako morejo na podlagi katoliškega

svetovnega naziranja složno sodelovati vsi stanovi, briniti svoj obstoj in doseči ono srečo, ki je mogoča na tem svetu.

Socialni program, ki ga je izdelal in sprejel drugi slovenski katoliški shod, je tako trezno in premišljeno sestavljen, da se moremo ž njim ponašati ne le pred vsako protikatoliško stranko, ampak da ga moremo postaviti za vzor tudi drugim narodom. Pred tem shodom se je socialni program izdeloval za vsak stan posebej. Organiziral se je kmetski stan, združevali so se delavci, prirejali so shode trgovci in obrtniki — a vsak stan je mislil le nase. Treba je bilo torej združiti vse dobromisleče zastopnike vseh stanov, treba je bilo vse razne programe in zahteve sestaviti v celoten zistem, treba jim je bilo dati enotnost in harmonijo, da bi bilo mogoče vsem stanovom složno nastopati pod katoliškim praporom. Kakor so bratje vsi ljudje in vsi narodi, tako morajo biti po katoliškem naziranju bratje vsi stanovi. Vsak se svobodno razvijaj, rasti in cveti, a ne zatiraj svojega soseda, ki je tudi potreben človeški družbi!

Ta velika misel je nagnila presvetl. g. knezoškofa ljubljanskega dr. Antona Bonaventuro Jegliča, da je sprožil misel, naj se snide septembra meseca l. 1900. vseslovenski katoliški shod v središču slovenskega ozemlja, v beli Ljubljani. Meseca grudna prejšnjega leta je sklical več gospodov k posvetovanju, kako bi se izvršila ta velika misel. Z navdušenjem se je sprejel ta predlog; vsi so čutili, kako potreben nam je tak shod, in šli nemudoma na delo, da se izvrše obširne in težavne priprave, ki so potrebne za tako zborovanje.

Ne le v ljubljanski škofiji, ampak tudi v obmejnih pokrajinah so katoliški možje z veseljem pozdravili ta korak ljubljanskega vladike. Saj so čutili povsod, kako nas potrebe novega časa silijo k posvetovanju, k organizaciji, k sklepom in k dejanjem. Ob prvem katoliškem shodu je bilo še vse nekako neodločno, omahljivo, obzirno in boječe. Zdaj pa nismo slišali od nikoder nobenega ugovora, nobene ovire, ampak kakor en mož so zahtevali katoliški domoljubi, da se naj ta plemenita namera izvede čim preje in čim častneje.

Posebno nas je vzpodbudil še pogled po katoliškem svetu. Povsod smo videli nasprotnike v ljutem

boju proti vsem katoliškim ustanovam. Videli smo, kako katoličani v javnosti povsod omagujejo, kjer so zamudili prilagoditi se tudi zunanje novim zahtevam, s katerimi stopa prednje nova doba. Videli smo, kako je nujno potrebno, da se zbudi v modernem svetu zopet zavest, da je povrnitev k načelom Kristusove vere edini pripomoček, da doseže človeštvo zopet socialni red, ravnovesje v gospodarstvu, mir med narodi in ono nravnost, ki je potrebna ljudstvu, da se ohrani v bojih življenja.

Z največjo radostjo smo pozdravili prvi hrvaški katoliški shod, kateri se je vršil od 3. do 5. septembra v Zagrebu. Videli smo, kako tudi naši bratje onstran Sotle hrepené po istih vzorih, kakor mi. Ta krasni pojav zbujač se katoliške zavesti med Hrvati je povzdignil naš pogum in nas je navdušil za vztrajno delo, ker smo videli, da nismo osamljeni med Jugoslovani, ampak da imamo katoliške brate, zaveznike in sotrudnike, ki nas razumejo in z nami soglašajo. Mnogoštevilna slovenska deputacija, ki je šla te dni v Zagreb, je Hrvatom sporočila naše pozdrave in utrdila ljubezen med nami in med njimi. Bratje po krvi postali smo tudi bratje po duhu. Edini v domoljubju smo se zedinili tudi v najvišjih idealnih vprašanjih, od katerih je odvisna naša časna in večna sreča.

Oživljeni po teh mislih in zaupajoči v božjo pomoč smo torej sklicali tisoče katoliških slovenskih mož v Ljubljano.

Pripravljalni odbor.

Pripravljalna dela so obsegala dvoje: Prvič je bilo treba shodu preskrbeti temeljitih resolucij in tehtnih, strokovnjaških govorov; drugič pa je bilo treba organizirati po vseh slovenskih pokrajinah obsežno agitacijo, da ljudstvo do zadnje koče spozna pomen in potrebo katoliškega shoda. Skrb za to težavno delo je prevzel pripravljalni odbor, sestavljen iz sledečih gospodov:

Brecelj Anton, stud. med.

Breskvar Frančišek, knjigovez.

Dermastja Jožef, stud. iur.

Detela pl. Oton, deželni glavar.

- Eršen Tomaž*, c. kr. poštni kontrolor.
Flis Janes, generalni vikarij.
Gnjezda Ivan, konz. svetn. in c. kr. profesor.
Gostinčar Jožef, delavski tajnik.
Gruden dr. Jožef, prefekt.
Jaklič Frančišek, učitelj.
Janežič Anton, c. kr. finančni komisar.
Janežič dr. Ivan, profesor bogoslovja.
Kalan Andrej, stolni kanonik.
Karlin dr. Andrej, stolni kanonik.
Keršič Anton, c. kr. profesor.
Koblar Anton, dekan.
Kregar Ivan, pasar in načelnik boln. blagajne.
Krek dr. Iv. Ev., profesor bogoslovja.
Kulavic dr. Janes, stolni kanonik in vodja semenišča.
Lampe dr. Eogen, prefekt.
Lampe dr. Frančišek, stolni kanonik in vodja Marijanišča.
Lampe Rudolf, stud. agronom.
Ledenik Alfred, trgovec.
Lesar dr. Jožef, profesor bogoslovja in vodja Alojzijevišča.
Lusar o. Konstantin, provincijal.
Matjan Ivan ml., c. kr. dvorni založnik.
Moškerc Mihael, uradnik bolniške blagajne.
Omejc Ferdinand, oficial pri dež. blagajni.
Opeka dr. Mihael, prefekt.
Papeš dr. Frančišek, odvetnik.
Pichler Jožef, c. kr. okr. glav. tajnik v pok.
Pogačar Simon, c. kr. vojaški oskrbnik v pok.
Pollak Karol, veletržec in tovarnar.
Povše Frančišek, državni in deželni poslanec.
Remec Bogumil, stud. phil.
Röger Janes, trgovec.
Rosman Janes, kanonik in župnik.
Sajovic Janes, stolni kanonik.
Sattner o. Hugolin, župnik.
Schweitzer dr. Viljem, odvetniški koncipijent.
Smolnikar Luka, stolni vikarij.
Stare Alojsij, župnik v pok.
Stroj Alojsij, katehet.

Šinkovic Ivan, stud. iur.

Šiška Jožef, knezoškofijski kancelar.

Šorn dr. Jožef, c. kr. profesor.

Štefe Ivan, pisatelj.

Šubelj Frančišek, trgovec.

Šusteršič dr. Ivan, odvetnik.

Vadnal Anton, stud. phil.

Vencajs Ivan, c. kr. sodn. svetnik v pok.

Vodošek o. Salesij, frančiškan.

Ziller Franc, tajnik delavsk. stavb. društva.

Zupan msgr. Tomo, c. kr. profesor.

Zupančič msgr. Anton, profesor bogoslovja.

Žitnik dr. Ignacij, državni in deželni poslanec.

Pod predsedstvom preč. g. J. Flisa je ta glavni odbor v mnogoštevilnih sejah rešil vsa pripravljavna dela. Natančneje poročilo podajamo med govori osnovnega zborovanja.

Tudi po drugih škofijah so se osnovali pripravljavni odbori: V lavantinski škofiji pod predsedstvom preč g. kanonika dr. Križaniča, v goriški škofiji pod predsedstvom g. kanonika dr. Sedeja, v krški pod predsedstvom mil. g. stolnega prošta Lamberta Enspielerja, v tržaški škofiji pod predsedstvom g. dekana Kompareta. Ti so skrbeli, da so se osnovali pododbori, ki so pretresali resolucije in vodili podrobno agitacijo. Srčna hvala vsem tem gospodom za njih požrtvovalni trud! Pripomogli so mnogo k sijajnemu uspehu.

* * *

Ko so bile priprave toliko dovršene, da je bil zagotovljen uspeh katoliškemu shodu, stopil je pripravljavni odbor pred slovenski svet dne 30. junija s sledečim javnim oklicem.

Poziv k drugemu slovenskemu katoliškemu shodu.

Katoliški Slovenci!

Minilo bo skoro osem let, odkar se je v Ljubljani sešel prvi slovenski katoliški shod. Komu na slovenski zemlji ni znano, kako važen, kako po-

treben, kako koristen je bil ta shod? V nejasnost tedanjih razmer je posvetil z lučjo neminljivih katoliških načel, boječim je vžgal pogum, neodločnim je pokazal pravo pot, in katoličane je združil s trdno vezjo.

Veselo je vzkliko novo življenje pod vplivom prvega slovenskega katoliškega shoda. Požrtvovalni domoljubi so se z vnetim srcem posvetili delu katoliške omike. Vzcveteli so novi družabni organizmi v duševni in gmotni prospeh našega ljudstva.

Pa nove nevarnosti kličejo k novemu delu. Koliko se je izpremenilo od prvega slov. katol. shoda! Nevarnosti, ki smo jih prej slutili, stojé sedaj pred nami odkrito, jasno, izzivajoče nas na ponovljeno delo.

Liberalstvo je stopilo iz megle nejasnosti in se je razvilo v radikalno protiversko stranko, ki v boju zoper cerkev ne išče več nobene krinke, ampak se druži očitno z vsemi, ki izpodkopujejo krščanstvo. Nasproti si stojita samo še katoliška cerkev in očitno brezverstvo. Kar je vmes, ne more ostati brez barve, stopiti mora na desno ali na levo.

Ali ni protikatoliško gibanje privedlo do uničujočega boja med narodi, v katerem mora močnejši pokončati slabejšega, do boja, v katerem naš narod slovenski mora propasti, ako se ne poživé večna načela pravičnosti, katerih poklicana varihinja je katoliška cerkev?

Ali ni liberalizem med stanov i vnel onega brezobzirnega, neusmiljenega bojevanja za obstanek, v katerem je brez brambe gospodarsko slabejši, onega boja, v katerem mora shirati slovensko narodno gospodarstvo, ako se ob zadnji uri ne zatečemo k načelom krščanske pravičnosti in jim v javnosti pomoremo do zmage?

Za to tako naporno kot zaslužno delovanje pa je treba združiti vse dobro misleče Slovence, utrditi naše bojne vrste, treba je oživiti med nami složnega duha celokupnosti, kateri je vedno priklil iz katoliških idej, kadarkoli so prodrle v javnosti.

Človeštvo ob koncu XIX. stoletja, ki je tako bogato najrazličnejših iznajdb in izumov, ne more se veseliti svojega napredka, ako mu je razum otrovan z

verskim dvomom, ako mu je srce omrzelo do najvišjih blagrov, ako propadajo celi slojevi, ako v javnosti večni zakoni pravice in ljubezni nimajo veljave. Veliki, bogati, nadarjeni narodi, stoječi na vrhuncu materialne kulture, so propadli, ko so zabredli v oni tok brezverskega mišljenja, v katerega tira nas protikatoliška agitacija.

Neovirano gospodstvo materialnih sil, svobodno nasilje nenravnih načel, očitno zaničevanje katoliških nauk — ti so vzroki, ki ovirajo naš napredek. Zato pa ljudstva povzdigujejo svoje poglede k luči resnice in pravice, ki jim sije iz neminljivih božanstvenih nauk katoliške vere.

Katoliški Slovenci! V velikem, važnem času živimo. Zasijala je doba, ki hoče iz razvalin sezidati novo stavbo krščanske omike.

Katoliška zavest se zbuja, krepi in raste, in srečnejši narodi, nego smo mi, vidijo v njej poroštvo boljše bodočnosti.

Tudi mi, katoliški Slovenci, ne smemo zaostati. Ona vera, ki jo je naš Odrešenik prinesel na svet, ima zdravilo tudi za naše rane, ima moč, ki bo utrdila tudi našo slabost.

Ob meji dveh stoletij, izučeni po bridkih izkušnjah, v slutnji prihodnjih viharjev, kličemo Vas torej, katoliški slovenski bratje, na

drugi slovenski katoliški shod,

kateri bo zboroval v Ljubljani drugi teden meseca kimavca tega leta. Natančnejša določila se v kratkem objavijo.

Osrednji pripravljalni odbor je skoro dovršil svoja dela. Sklepi, ki se bodo predložili katoliškemu shodu v potrjenje, obsegajo obširen, lep program za složno skupno delovanje vseh slovenskih stanov. Razposlali se bodo naslednje dni v presojo krajevnim pripravljalnim odborom po vseh delih slovenske domovine.

Učenjak in duhovnik, kmet in delavec, trgovec in obrtnik bodo na tem shodu videli, kako se dá skupno

in vspešno v lepi slogi delovati za ljudstvo v duhu katoliških načel.

Ob tej slovesni priliki torej, ko se bo ves slovenski narod poklonil in posvetil Zveličarju sveta, ob tem kulturno važnem trenutku, ko si bomo sestavili navodila za delovanje in bojevanje dvajsetega stoletja, na ta odločivni dan prihitite v belo Ljubljano za stopniki vseh slovenskih stanov in krajev, da združeni pod vodstvom svojh škofov, zedinjeni po načelih in po težnjah, zborujemo Bogu v čast, narodu pa v prid in rast!

Zastava svetega križa naj mogočna vzplapola nad nami! Ime Zveličarjevo naj glasno zaôri po slovenski zemlji! Njegovo presveto Srce izlij nad naš narod duha milosti, pravice in ljubezni!

V Ljubljani, na praznik presvetega Srca Jezusovega l. 1900.

Za pripravljavni odbor:

Janez Flis,

generalni vikarij ljubljanske škofije.

Zdaj se je začelo živahno gibanje po vsem slovenskem svetu. Na mnogobrojnih zborovanjih, javno in zasebno, so se pretresale predložene resolucije natančno do zadnje pičice. Časopisje se je razdelilo v dva tabora: za shod in proti shodu. Z veseljem smo videli, da ogromna večina slovenskega naroda v vseh naših pokrajinah stoji na strani idej, katere izražajo naše resolucije, in hrepeneče smo čakali dne, ki bo tisoče Slovencev združil v slogi in edinosti ter jih na novo utrdil v neminljivih katoliških načelih.

Kot zborovališče se je določilo knezoškofijsko Alojzijevevišče, katero je radovoljno prepustil g. vodja dr. Jož. Lesar. Veliko dvorišče se je priredilo kot glavni prostor. Hodnika v prvem in drugem nadstropju, ki okrožujeta dvorišče od treh strani, sta služila kot galeriji. Postavil se je velik oder za predsedstvo, odličnjake in govornike. Celo dvorišče se je

pokrilo s platneno streho in za večerna zborovanja se je napeljala električna luč z dvema obločnicama in mnogimi žarnicami. Za oder je presvetl. g. knezoškof naročil krasen kip Zveličarja-Zmagovavca, ki se je čarobno blestel, obdan od venca žarečih električnih lučic. Pripravljavni odbor se je obrnil tudi do ljubljanskega prebivalstva s prošnjo, da bi blagovolili ljubljanski meščanje prepustiti prenočišča udeležencem katoliškega shoda. Prijetna dolžnost nam je, da izrečemo zahvalo gostoljubnim ljubljanskim meščanom, ki so se odzvali temu povabilu tako prijazno in mnogoštevilno.

Dan pred katoliškim shodom je bil velepomemben za slovensko učiteljstvo. Dne 10. septembra so se namreč zbrali slovenski katoliški učitelji in učiteljice in so ustanovili „Slomškovo zvezo“. Sklicatelj g. Jaklič je na tem zborovanju poudarjal: „Naš program je narodna in krščanska šola, in tako tudi učiteljstvo: narodno in katoliško ne samo po imenu, ampak tudi po srcu in duhu, katoliško ne samo doma za pečjo, ampak tudi v javnosti.“ Obila udeležba na tem ustanovnem shodu je pričala, da imamo goreče zaveznike tudi med učiteljstvom. Tako je drugi slovenski katoliški shod, še predno se je dovršil, rodil prelep in velepomemben sad: položil je temelj samostojni organizaciji katoliškega učiteljstva. Predsednikom „Slomškove zveze“ je bil izvoljen g. Frančišek Jaklič. Takoj je pristopilo 80 učiteljev in učiteljic, 6 profesorjev in 20 katehetov.

Ker je pripravljavni odbor želel, da se posvetovanja odsekov vrše kar možno stvarno in strokovnjaško, in ker je na drugi strani hotel v Ljubljani zbrati velike množice, se je udeležba uredila takole: Osnovavni zbor se je določil na ponedeljek dne 10. sept. ob 6. uri zvečer, na drugi dan posvetovanja raznih odsekov in zvečer prvo slovesno zborovanje, drugo in tretje slovesno zborovanje pa na sredo dopoldne in popoldne. Ker so se najbolj praktične tvarine odločile za zadnji dan, so se izdale za sredo posebne vstopnice, tako da se je velika množica, ki je prišla le poslušat govore in se učiti, mogla v enem dnevu udeležiti shoda. Ta razdelitev se je jako dobro obnesla. Vstopnice za tri dni so veljale 1 K, za zadnji dan 50 h.

II. Osnovavni zbor.

Že zjutraj v ponedeljek 10. septembra je došlo v belo Ljubljano mnogo udeležencev iz vseh slovenskih pokrajin. Pač se je marsikdo v Ljubljani čudil, da ima katoliška ideja toliko druživno moč, a mi smo s presrčnim veseljem pozdravljali svoje brate po duhu, ki so došli iz zlate Prage, iz rodovitne Morave, s krških kvarnerskih otokov, iz kraljevega Zagreba, iz ponosne Bosne in daljne Amerike.

Ob pol peti uri popoldne so v harmoničnem zboru zapeli vsi zvonovi ljubljanskih cerkvá. Ono skrivnostno čuvstvo, ki nas prevzame na predvečer velikega praznika, leglo je na Ljubljano. Vsakdo, bodisi prijatelj ali neprijatelj, je čutil, da ta glas zvonov oznanja slovenskemu narodu pomenljiv dogodek, kateri bo neizbrisljivo zapisan v njegovo kulturno zgodovino. Ti slovesni akordi so privabili v stolno cerkev množino naroda, ki je bil pobožno navzoč ob peti uri pri otvoritveni slovesnosti. Presvetl. g. knezoškof ljubljanski je ob obilni asistenci klical pomoč sv. Duha in dal ljudstvu sv. blagoslov z Najsvetejšim.

Nato je šla množica tiho in zbrano v „Alojzije-višče“ k osnovavnemu zborovanju. Krasno prirejeni prostor je prijetno iznenadil zborovavce. Na odru se je razvrstilo predsestvo z odličnjaki in s tujimi odposlanci. Poleg ljubljanskega knezoškofa je bil navzoč slovenski škof J. Trobec iz St. Clouda v Severni Ameriki. Ob šesti uri je otvoril preč. g. generalni vikarij Janez Flis kot predsednik pripravljavnega odbora zborovanje s sledečim govorom:

Otvoritveni govor.

Presvetla knezoškofa!

Velečastiti udeleženci osnovavnega zbora!

Ves slovenski narod se danes ponosno ozira v belo Ljubljano, kajti poslal je semkaj svoje najvrlejše sinove, navdušene za blagor njegov, polne ljubezni do

domovine slovenske. Dolgo se je Ljubljana pripravljala na ta dan, dolgo se ga že veselila. Srčne želje so se ji danes izpolnile.

Pozdravljam vas torej v imenu zavednih srčnih katoličanov ljubljanskega mesta pri drugem katoliškem shodu. Pozdravljam vas, odlične goste od severa in juga. Vsi zavedni katoličani mile domovine pozdravljamo presvetlega škofa iz daljne Amerike, iz škofije St. Cloudske, Jakoba Trobca, ki je, bivajoč za nekoliko časa v mili domovini, počastil naš drugi katoliški shod s svojo navzočnostjo. Pozdravljamo vas, dragi prijatelji iz zelenega Štajerja, starega Korošana, iz dežele, kjer morje jadransko buči ob bregovih zemlje slovanske, od tam, kjer Soča zaliva krasno deželo — vsi pa prav iz srca podamo roko v pozdrav vam, dragi bratje iz zemlje hrvaške, ki ste v krasnih resolucijah prvega vašega katoliškega shoda pokazali, da stojite na tisti nepremakljivi skali, kakor narod slovenski.

Veselimo se drugega katoliškega shoda. Oni, ki se ga ne vesele, ki nas gledajo zavistno, sovražno, so Slovenci le po krvi in jeziku, nimajo pa več duha slovenskega. Imeli so ga sicer njihovi očetje, toda sinovi so se izneverili; postali so tujci po mišljenju. Kar je še njihova mati ljubila iz vsega srca, kar so njihovi očetje branili s srčno krvjo, oni teptajo v blato, napojeni s tujimi nazori.

Mi pa, ki nas je danes zbrala bratska ljubezen, hočemo te dni pokazati svetu javno in slovesno, da so bili naši očetje zvesti veri Kristusovi; prisegati hočemo pri drugem katoliškem shodu ob koncu 19. stoletja zvestobo sveti veri, zvestobo svetemu očetu Leonu XIII., namestniku Kristusovemu na zemlji, zvestobo mili domovini in udanost iz vse svoje duše milemu, občudovanja vrednemu vladarju, ki ga nima vrstnika na nobenem prestolu sveta.

Od prvega katoliškega shoda do danes se je zvršil v narodu slovenskem jako velik napredek; došel je do večje samozvesti, do večje veljave pri drugih narodih. Toda, žalibog, pojavil se je tudi po napačni poti jako pomenljiv napredek. Ta napredek je v tem, da

hočejo po tujih zgledih vreči od sebe vezi, ki jih naglata vera in nprav, in prižgati narodu moderno luč, prižgano pri severni luči. — A gorje slovenskemu narodu, ko bi hotel hoditi za to lučjo! Ne bil bi več dolgo narod slovenski, pogreznil bi se v močvirje, kakor se pogrezne popotnik, ki se dá preslepiti svetlim veščam.

Lepo bo izvršil drugi katoliški shod svojo nalogo, ako zopet poživi prepričanje, da, ako Gospod ne varuje mesta, čujejo čuvaji zaman, ako Gospod ne zida hiše, zastonj delajo delavci. Če zavržemo prvo točko slovenskega programa, ako vržemo vero iz zasebnega, družinskega in socialnega življenja, zastonj se trudimo, da bi narod ohranili in ga povzdignili do višje stopinje blagostanja.

V vesoljnosti, v kraljestvu vidnega stvarstva delujeta pri gibanju nebesnih teles dve nasprotni sili: centripetalna in centrifugalna sila, sredotežnost in odsrednost; prva priteguje vsa telesa k svojemu središču, druga sili proč od središča, hoče jih odtrgati od središča.

V kraljestvu duha delujeta dve podobni sili vsaj toliko časa, dokler je človek na svetu. V našem srcu bojujeta se ti dve sili neprestano. Ena nas vleče k Bogu, svojemu središču, kajti nemirno je človeško srce, dokler ne počiva v Bogu, središču vsega stvarstva. Druga nas hoče odtrgati od Boga. Zdaj zmaguje ena, zdaj druga. Tako je v zasebnem življenju posameznikov, kakor tudi v javnem življenju narodov. Ako sedanje življenje in njegove pojave opazujemo pozorno in pazno, moramo pripoznati, da so odsrednje sile dobile pretežje, kajti sedanji duh časa deluje z vso močjo na to, da bi duha človeškega odtrgal od Boga. Gospod Bog, stvarnik vesoljnosti, se v svojem lastnem stvarstvu od svojih lastnih stvari taji ali prezira, kot nekaj čisto nepotrebnege.

V sedanjem političnem življenju nadvladuje centrifugalna sila. Kdo se v politiki zmeni za središče vsega stvarstva, za Boga, za njegove zapovedi? Odtod tolika nestalnost v postavodajavstvu, kajti ako se to središče zapusti, kje se bo našlo kako drugo središče?

V socialnem življenju nadvladuje centrifugalna sila, — eni Boga tajé, drugi ga prezirajo.

V družinskem življenju, zlasti v nekaterih krogih, nadvladuje odsrednost. Kje je krščanska izreja otrok?

Gorjé malemu narodu slovenskemu, ako tudi pri njem dobi pretežnost ta centrifugalna sila! To zabraniti in poživiti zavest, da bi bila to velika nesreča za narod, je lepa naloga drugega katol. shoda.

Kaj lepe navode bo dal drugi katoliški shod za zasebno, družinsko in socialno življenje. Možje učenjaki, prvi strokovnjaki naroda so se posvetovali in nasvetovali, kaj bi rešilo, kaj bi do višje stopinje blagostanja povzdignilo mili narod slovenski. Razglasile se bodo resolucije drugega katoliškega shoda po vsej slovenski zemlji, in zato veselo upamo, da bodo obrodile mnogo lepega sadu.

Gotovo pa je tudi, da se bodo razne človeške strasti oglasile proti resolucijam, kakor v noči vzburjene zveri, — toda to nas ne straši, nam ne jemlje poguma, kajti prišlo bo jutro, zasvetila bo tudi slovenskemu narodu solnčna luč, in v tej nadi se zbira drugi katoliški shod.

Duh časa nam je nasproten, ker je centrifugalen; tudi našim resolucijam bo nasproten, ker so centripetalne, ker veje v njih krščanski duh, ker zahtevajo, naj krščanska načela vladajo v političnem, v socialnem, družinskem in zasebnem življenju. Mora priti do boja; toda boja se ne bojimo. Kristjani smo, kristjani pa so stari bojevniki, vajeni bojov že od Nerona semkaj skozi vsa stoletja zoper raznovrstne nasprotnike, zoper raznovrstno inteligenco, vse drugačno, kakor je sedanja. Kje je vsa ta inteligenca, krščanstvo pa še vedno stoji! Prihodnjost bo katoliška, to stoji pribito. Bodimo si pa zvesti! Velika je naša naloga, tako velika, kakor ona prvih kristjanov, da so pokristjanili svet. Prave intelligence se krščanstvo nikdar ni balo, z veliko navdušenostjo se je je oklenilo. Ako se bojujemo zoper napačne nazore sedanje takozvane intelligence, bojujemo se za najdražja blagra, katera nam je prineslo krščanstvo, za vsa blagra, noter do materinega srca, katero nas je v mladosti naši ljubilo in vzgajilo krščansko.

Narod bo stal, ako bo imel svoje središče v Bogu, toda posamezni bojevniki izginjajo z bojišča. Mnogi, ki so pri I. shodu vnemali za najlepše ideale, in mnogi ki so navdušeno pritrjevali resolucijam, počivajo v Bogu. Za nje se bo darovala v sredo ob 8. uri daritev sv. maše, katero bode opravil za njihov dušni pokoj prevzvišeni kardinal Jakob Missia.

Toda boj se mora nadaljevati. Dela je in še ga bo mnogo. Ta boj, to delo mora biti vzvišen ideal za vas, visokodušni možje, ki ste v cvetočih letih moške starosti, za vas, ki se pripravljate za resno nalogo življenja. To delo mora biti vzvišen ideal v prvi vrsti za vas, vzorne matere in hčere slovenske, ki boste strah božji in ljubezen božjo prve sadile v srca roda slovenskega. Z veselim upanjem pozdravljam tudi svetlo luč prelepe „Danice“, ki bo v burnih časih svetila in z uma bistrim mečem se borila za naroda najdražje svetinje. O, da bi vsemogočni Bog prav mnogo src na polnil s sveto navdušenostjo, neprestrašenostjo in požrtvovalnostjo za tako sveto delovanje!

Da, navdušenosti, neprestrašenosti in požrtvovalnosti je treba, da priborimo krščanskemu duhu zmago v družinskem, socialnem in političnem življenju milega nam naroda slovenskega!

V to pomozi Bog, v čigar imenu otvarjam drugi slovenski katoliški shod. —

Ta krepki govor, ki je označil namen katoliškega shoda, je bil sprejet z glasnim odobravanjem.

Iz govora dr. Hrubanovega.

K besedi se je oglasil vodja katoliško-narodne stranke na češkem Moravskem, g. dr. H r u b a n, odvetnik v Olomucu. Ker je moral odpotovati še ta večer, dal mu je predsednik takoj besedo. V krasnem češkem govoru je razvijal ideje, ki morajo družiti katoliške Slované v Avstriji, nekako tako-le:

Prihajam od groba sv. Metoda, donašam Vam pozdrave cele slovanske katoliške Morave. Radi smo prišli. Sto milj dolga pot nam ni bila predolga, ker vodila nas je na tem potu ljubezen, bratska ljubezen do Vas Slovencev. Mi moravski Čehi in Vi Slovenci smo bratje

po krvi, a tudi bratje po veri. Žal, da je mej nami zasajen klin narodnih neprijateljev in klin verskih neprijateljev liberalcev. Toda dolžnost naša je, da se spoznavamo, da se ljubimo, da smo v tej medsebojni ljubezni močni. Ako bi se Slovani v Avstriji poznali, ako bi zedinjeno nastopali, reprezentirali bi v državi nepremagljivo moč v blagor narodov, v srečo države. V Slovanstvu dremlje velika sila, in ta sila, prebujena in zgrajena na podlagi katoliške vere, je nepremagljiva. Podlaga nam mora biti vera, kajti vera je podlaga vsaki kulturi. Nobene kulture ni brez kulta, in zato tudi mi ne maramo kulture brez vere. Vera sv. Cirila in Metoda je v nas zasadila kulturo; zato hočemo tej veri, tej kulturi ostati zvesti. Žal, da se v narodu češkem in slovenskem kaže tudi nasprotna liberalna struja. Ta struja bi nas dovedla do propasti, ako bi zmagala, ker odvrča narode od Boga, od idealov. Kjer ni vere, ondi ni kulture, ni svobode, ni sreče, ni bodočnosti. — Narodnost brez krščanstva nas ne reši. Zato je treba, da se družimo k skupnemu delu v znamenju sv. križa. Zato se Slovani spoznavajmo, ljubimo in združeno delujmo! V to ime prinašamo Vam po naročilu katoliških Moravanov ne samo svojih rok, ampak i svoja srca, želeč, da se zagrlimo na vaših zlatih srcih, da se ob plamenu svetih idealov vnamemo za skupno slovansko in krščansko delo, za vero in domovino. To naše delo naj milostni Bog stotero blagoslavlja!

Z nepopisnim navdušenjem so bile sprejete te besede odličnega češkega rodoljuba, in glasni klici: „Živel katoliški Čehi!“ so odmevali po zborovališču.

Za njim je g. svetnik V e n c a j z v imenu pripravljavnega odbora poročal o pripravah in sestavi odsekov.

Poročilo pripravljavnega odbora.

Prvi slovenski katoliški shod se je zaključil dne 31. avgusta 1892. z volitvijo 24 udov „Stalne komisije za II. slovenski katoliški shod“. Starosta prelat g. dr. Andrej Č e b a š e k, je sklical dne 27. decembra 1892. ude te stalne komisije k prvemu posve-

tovanju v Ljubljano. Ko so prisotni gospodje razložili svoje misli, in ko so se tudi prebrali listi zadržanih gospodov članov te komisije, se je sklenilo soglasno, da se komisija takoj konstituira kot „Slovenski katoliški odbor“. Pri volitvi je bil izvoljen za predsednika preč. g. Karol Klun, kanonik in državni poslanec v Ljubljani; prvi podpredsednik g. Fran Robič, c. kr. profesor in državni poslanec v Gradcu, in drugi podpredsednik presv. gosp. dr. Anton Mahnič, sedaj vladika na Krku.

Ker so gospodje izprevideli, da bo težko sklicevati ves odbor za rešitev vsakdanjih opravil, so sklenili postaviti neki manjši „izvršujoči odsek“ petih članov, v katerega so bili izvoljeni gg.: dr. Vinko Gregorič, dr. Fran Papež, Ludovik Ravnikar, Jožef Šiška in dr. Ivan Šusteršič. Temu odseku je načeloval gosp. dr. Fr. Papež. Ta odsek je imel kot eksekutivni organ stalne komisije nalogo skrbeti, da se resolucije prvega slov. katoliškega shoda izvršujejo, in pripraviti pota za II. slov. katoliški shod.

Vspehi I. slov. katol. shoda so bili vsestransko ugodni in dobrejtni. S tem shodom se je vzbudila in ugotovila v slovenski katoliško-narodni stranki verska in politična zavest in skrb za gospodarski napredek.

Dotlej je imela stranka samo eno društvo, to je politično društvo v Ljubljani; — od tedaj se je pa ustanovilo do danes po celi domovini 15 političnih društev, 80 Raiffeisenovih posojilnic in 45 kmetijskih, gospodarskih in drugih društev. Vsak nepristranski opazovavec mora priznati, da se je na političnem in gospodarskem polju v teh letih silno veliko storilo, in da je splošni napredek velikanski.

To je pa tem večje važnosti, ker so se temu napredku z vso silo nasproti postavile razne moči, katere so z vnemo, ki bi bila vredna boljše stvari, pobijali vsak v tej zadevi storjeni korak. Z nečuveno besnostjo je pobijal liberalizem po osebah in časopisih vsak korak političnega ali gospodarskega napredka. Kakor je pač obče znano, ni bilo nasprotnikom nobeno sredstvo pretežno in preumazano za napade in pa za to, da se oškoduje kaka oseba ali stvar, ki bi služila naši organizaciji. Ves svet je zdaj že prepričan, in nebrojni spisi

učenjakov in strokovnjakov so dokazali, da je mogoče kmetijski, obrtni in delavski stan samo z združenjem rešiti nezgode, ki preti tem stanovom; — le liberalizem, ki se hoče ugnezdititi tudi v slovenskih pokrajinah, noče tega priznati in poizkuša udušiti stanovsko organizacijo v Slovencih ter izpodbiti dobrote, katere je visoki zakonodajavec, presve tli cesar po zakonu z dné 9. aprila 1873 podelil svojim podložnikom. Prav v tem smislu blagodejno postopa tudi visoko c. kr. poljedelsko ministerstvo, kateremu zato izrekamo svojo zahvalo.

Ti ugodni uspehi pa bôdejo naš deželni liberalizem tako v oči, da jih napada prav po premišljeno določenem načrtu. Po znani prislovi: „Udari pastirja, razprši se čreda!“ veljajo napadi v prvi vrsti naši duhovščini, in na-njo leté najhujše strele liberalne jeze. Poleg duhovščine se pa liberalizem silno zaganja v vso katoliško cerkev in v vero, po Voltairejevem nauku za časa francoske revolucije: „Govorite laži zoper katoliško cerkev — nekaj bo že obviselo!“

In res, kje na celem svetu so nasprotniki tako peklensko divjali in rjuli proti sveti katoliški veri in proti njenim sovražnikom, kakor ravno pri nas? Kje je škofova avtoriteta tako izpostavljena javnemu sramočenju, kakor v Ljubljani? (Ogorčeni klici: Žalostno!)

Tudi drugod se pojavi semtertje kak izbruh sovraštva do škofov; pri nas je pa zadnja leta navadno in vedno na dnevnem redu. Tako ostudno se menda še v nobenem jeziku ni pisalo zoper cerkev in kar je ž njo v zvezi, kakor se to godi prav zdaj pri nas. Zdivjano liberalno časopisje napada sv. katol. cerkev in vero na tako lisjaški, zavit način, da se jim mnogokrat posreči zapeljati tudi vernega Slovenca.

Iz tega pač sledi samo ob sebi, da je Slovencem vera v nevarnosti; in ker je pri nas spojena vera z narodnostjo tako tesno, da druga drugo podpirata, in je druga od druge odvisna, moremo dosledno sklepati, da sta Slovencem vera in narodnost v nevarnosti. Vse nasprotno zavijanje in tolmačenje verskih in narodnih načel in dolžnosti, ki se trosijo po svetu, je le pesek v oči javnosti.

To nevarnost je treba odvrniti in v to vse sile napeti ter vse dobre moči v narodu zbrati in poslati na

delo. Drugi slov. katol. shod naj se tega dela loti in ga naj izvrši! To je njegova visoka naloga. (Živahno odobravanje.)

Lanski božični pastirski list našega presvetl. gospoda kneza in škofa je poudarjal potrebo slov. katol. shoda, in že 12. januarja tega leta se je zbral prvič pripravljalni odbor, sestavljen se opravičnik in se na njega podlagi osnoval tako-le: Za predsednika je izvolil visokorodnega gosp. deželnega glavarja Otona pl. Detelo, za podpredsednika pa preč. gen. vikarja gospoda Janeza Flisa in dež. sodn. svetnika g. Ivana Vencajza; za tajnika gg. dr. Ivana Janežiča in dr. Evgena Lampeta, in za blagajnika župnika v pokoju gospoda Alojzija Stareta.

Ker je bil gospod predsednik zadržan in ni mogel dejansko poslovati, je vodil podpredsednik gosp. Flis vsa zborovanja in poslovanja pripravljavnega odbora s požrtvovalno vnemo in strogo doslednostjo. Istotako si je glavni tajnik g. dr. Evgen Lampe z neumornim delovanjem na celi progi poslovanja pridobil odločne zasluge za izvršitev II. slov. katol. shoda.

Takoj po ustanovni seji je pričel pripravljavni odbor meritorično delo in ga je izvršil v 20. sejah.

Prvi korak pripravljavnega odbora je bila izvolitev presv. gosp. knezoškofa dr. Antona Bonav. Jegliča za pokrovitelja, kateri je to častno mesto milostno prevzel in odbor dosledno podpiral ter omogočil izvršitev tega vsekakor težavnega podjetja. Odbor se je potem obrnil do vseh slovenskih škofov in drugih odličnjakov, proseč jih, da naj se snujejo škofijski pripravljavni odbori, in vsled tega je blagovolil presv. knez in škof lavantinski gosp. dr. Mihael Napotnik prevzeti v svoje področje vse priprave gledé Štajerske.

V meritornem oziru je pa sklenil odbor, da bodi smer II. slov. katol. shodu nadaljevanje onih načel, katera je ugotovil I. slovenski katol. shod. Kot stvarino je odbor razpravam določil naslednje predmete: *krščansko življenje, šolo, socialne zadeve, časnikarstvo in katoliško narodno organizacijo*. Za vsak predmet se je sestavil poseben odsek. Ti odseki so se uredili tako:

1. *Za krščansko življenje*: Predsednik generalni vikarij g. Flis. Poročevavec dr. Aleš Ušeničnik.

2. *Za šolo*: Predsednik kan. dr. Andr. Karlin. Poročevalci: za ljudske šole gospod dr. J. Gruden, za srednje šole g. dr. A. Karlin, za visoke šole dr. J. Lesar.

Za socialne zadeve: Predsednik vodja Fr. Povše. Poročevalci: za kmečki stan gosp. vodja Fr. Povše, za obrtni stan g. Ivan Kregar, za trgovski stan gospod Iv. Šubelj, za delavski stan g. Jožef Gostinčar, za zavarovalništvo g. dr. Ign. Žitnik, za socialne naloge avtonomnih zastopov dr. Iv. Ev. Krek, za krščansko usmiljenost dr. Viljem Schweitzer.

4. *Za tisk*: Predsednik kan. Andrej Kalan. Poročevalci: za znanost g. kanonik dr. Frančišek Lampe, za umetnost g. dr. Aleš Ušeničnik, za časnikarstvo g. Anton Koblar, za farne knjižnice itd. g. dr. Jožef Gruden, za ljudsko in mladinsko slovstvo g. Alojzij Stroj, za izdajanje slovenskih pesnikov in pisateljev za ljudstvo in mladino g. dr. Mihael Opek a.

5. *Za katoliško narodno organizacijo*: Predsednik in poročevavec dr. Iv. Ev. Krek.

Tem odsekom se je pridružil še

6. odsek za *sunanje priprave*: Predsednik drž. poslanec Ivan Vencajz; poročevavec glavni tajnik dr. Evgen Lampe.

Temu odseku je priskočilo na pomoč ljubljansko meščanstvo in mu dalo na razpolaganje stanovanja za naše ljube goste. Zato izrekamo danes dotičnim meščanom primerno zahvalo. (Živeli!)

Ti odseki so rešili svoje naloge v 40 sejah tako, da so poročevalci predložili načrte resolucij svojemu odseku v pretresavanje. Po odsekih in po sejah glavnega odbora izgotovljene resolucije so se razposlale v 2000 izvodih po celem Slovenskem. Naši zaupniki so po vseh krajih naše domovine deloma v lokalnih in tudi v škofijskih konferencah, deloma kot posamezniki natančno proučili te resolucije. Brez izjeme so vsi v bistvu z njimi popolnoma soglašali in so v raznih krajih nasvetovali različne izpremembe v podrobnostih. Odbor je te premembe takoj naznanil dotičnim poročevalcem, in o teh se bomo posvetovali v jutrajšnjih sejah.

Iz tega se razvidi, da so te resolucije ne-le sad dolgotrajnega duševnega dela pripravljavnega odbora, ampak da je pri njih sodelovalo že doslej na stotine najinteligentnejših Slovencev.

Da se je moglo ljudstvo poučiti o potrebi in vsebini katoliškega shoda, je bilo treba s poukom stopiti mednje. To se je tudi zgodilo.

Pripravljavni odbor se mora v tej zadevi zahvaliti v prvi vrsti vodstvu katol. narodne stranke na Kranjskem, katero je z izredno požrtvovavnostjo vodilo pouk ljudstva z ozirom na katoliški shod po mnogoštevilnih ljudskih shodih, katere je priredilo tekom zadnjih treh mesecev. Saj je slovenskemu občinstvu iz naše politične zgodovine znano, da se je vršilo vsako nedeljo in vsak praznik po pet tudi po šest shodov na dan po naši domovini, in sicer v najbolj eksponiranih krajih. Posebno zahvalo zaslužijo za to naši državni poslanci in njih politični prijatelji, kateri se poleg duševnega in fizičnega napora niso zbal tudi težkih gmotnih žrtev, da poučijo naše ljudstvo.

Za shode so se pa s posebno vnemo zavzeli tudi naši delavski stano vi po „Slovenski krščansko-socialni zvezi“ in so mnogo pripomogli, da se je ta misel tako razširila. (Živahno odobravanje.)

Ko je bilo zgotovljeno besedilo resolucij in ljudstvo pripravljeno, določil je pripravljavni odbor, da se vrši drugi slov. katoliški shod 10., 11. in 12. septembra t. l. v Ljubljani, in je povabil s slovesnim oklicem na shod vse zavedne Slovence.

Ta oklic so sprejeli vsi slovenski časopisi, izvzemši „Slovenski Narod“, „Soča“, „Rodoljub“ in „Primorec“. Odlikovala sta se pa in se odlikujeta še danes „Slovenski Narod“ in „Soča“ z besnimi napadi na drugi slov. katol. shod.

Hvala onim listom, ki so podpirali pripravljavni odbor pri težavnem poslu!

Ker se je zadnje dni vršil v Zagrebu prvi hrvaški katoliški shod, je stopil naš pripravljavni odbor v zvezo s hrvaškim pripravljivim odborom in mu poslal naše resolucije, hkrati pa naprosil načelnika državnih in deželnih poslancev, gosp. vodjo Fr. Povšeta, da vodi deputacijo Slovencev na kato-

liški shod v Zagreb. Vrli naši bratje, preljubljeni nam Hrvatje, so sprejeli z odkritosrčnim navdušenjem našo deputacijo in odlikovali v nji ves slovenski narod. — Slava in hvala jim! (Burni živio-klici.)

Za pripravljalni odbor je pa presvetli pokrovitelj knez in škof Anton Bonav. Jeglič prosil sv. Očeta v Rimu Leona XIII. apostolskega blagoslova drugemu slov. katoliškemu shodu, in nato je naš preljubljeni vladika prejel dné 5. t. m. nastopno milostno pismo:

Presvetli, prečastiti gospod!

Prejel sem dné 14. t. m. pismo Tvoje presvetlosti, ki si mi ga pisal, in sem takoj oddal priloženo pismo sv. Očetu, kateri je s velikim veseljem vzel na znanje, ker si naznanil o katoliškem shodu, ki se bo v kratkem vršil v Vašem mestu. Zelo pohvalno se je izrekel sveti Oče o Tvoji skrbi za ta shod, in je izjavil, da želi iz srca temu shodu srečen izid in bogat blagoslov božji. Tvoji prošnji je Njegova svetost radovoljno ustregla in Ti je blagovoljno dovolila, da ob priliki tega shoda podeliš udeležencem papežev blagoslov s popolnim odpuščanjem, ki se sme podariti le revnim dušam v vica.

To naznanjam Tvoji presvetlosti in Ti še posebej naznanjam, da je sv. Oče zelo veselo in hvalešno sprejel voščila in obljube, katere si mu izročil ob godu sv. Joahima, in da sveti Oče s največjo ljubeznijo Tebi, duhovščini in vernikom Tvoje škofije podeljuje apostolski blagoslov.

Konečno Te zagotavljam svojega izrednega spoštovanja in beležim

Tvoji presvetlosti najvdanejši

M. kardinal Rampolla.

V Rimu, dné 25. avgusta 1900.

Apostolski blagoslov daje našemu podjetju sveto podlago in nas izpodbuja na resno, vztrajno delo za sveto resnico in za naše svetinje: Za vero in za narod. Na delo tedaj!

Predsedstvo.

Po tem, z glasnim odobravanjem sprejetem poročilu se je vršila volitev predsedstva za slovesne shode in za odseke. Častni predsedniki so gg.: vodja Fran Povše, dr. Ante Bauer, vseučiliški profesor v Zagrebu, dr. Tumpach, vseučiliški profesor v Pragi, dr. Oršić, kanonik na Krku. — Predsednikom zborovanja se izvoli dr. Ivan Šusteršič, podpredsedniki: dr. Matko Laginja, vitez Berks in svètnik Vencajz. — Načelnikom so bili izvoljeni: za krščansko življenje preč. g. dr. Križanič, za šolski odsek mil. gosp. prošt Lambert Einspieler (mesto njega je predsedoval gosp. kan. dr. Karlin), za socialni odsek g. vodja Povše, za tisk dr. Gregorčič, za organizacijo dr. Laginja.

Ko so bile volitve končane, povzel je besedo predsednik dr. Šusteršič:

Prezvišeni knez in škof!

Slavni zbor!

Uklanjam se izraženi želji slavnega zbora in izjavljam, da sprejemem izvolitev. Svest sem si velike časti, katero mi je izkazal slavni zbor s to izvolitvijo; saj jaz ne razpolagam z nobenim dostojanstvom, temveč sem le preprost sin slovenskega ljudstva. Dvomim, ali bodem v stanu zadostiti častni nalogi, toda zanašam se na božjo pomoč in prosim častite zborovavce prizanesljivosti.

Ob tej priliki moram v kratkih besedah izraziti nekatere misli.

Prva misel je ta, da smo dolžni neizmerno zahvalo Bogu, ki nam je dal po osemletnem presledku zopet doživeti tako lepo, krepko manifestacijo katoliške zavesti.

Drugič pa prosim Boga, da bi blagoslovil naše zborovanje, da bi delovanje tega shoda, da govorim s

sv. pismom, postalo drevo, ki bi obrodilo dober sad. Slednjič pa želim, da pojdimo na delo v ljubezni in edinosti! Bodi nam za vzor tista ljubezen in tista edinstvo, ki vlada našo nadnaravno mater katoliško cerkev, in zato idimo na delo po geslu: „V edinosti in ljubezni!“

Današnji dnevni red je s tem končan, toda že danes je došlo lepo število brzojavk, in prosim gospoda tajnika, da jih prebere.

Pozdravi.

Dr. E. L a m p e čita došle brzojavke. Ko konča, pozdravi zbor zastopnik praškega nadškofa profesor dr. J o s. T u m p a c h :

Iz Prage sem prišel v belo Ljubljano, da v imenu in po naročilu nadškofa praškega barona Leona Skrbenskega pozdravim Slovence, ki so se zbrali na svojem drugem katoliškem shodu. Dejal mi je, da popolnoma odobrava Vaše plemenite namene. Dasi je daleč od Vas, vendar je te dni v duhu z Vami. A nele kot katoličan, prišel sem k Vam tudi kot Čeh, da se radujem z brati Slovenci, s katerimi smo si bližnji po krvi in po veri. Prišel sem, da svetu javno pokažemo, da hočemo Čehi in Slovenci skupno delovati; kar je Bog združil, tega naj ljudje ne razdružujejo. Prišel sem pa tudi, da občudujem Vašo versko in narodno zavest, prišel sem, da se ob Vašem navdušenju za svete vzore nasrkam tudi jaz iznova vneme in ljubezni do naše skupne matere svete katoliške cerkve. Iz daljne Češke sem prinesel iskreno željo, da Bog vseмогоčni stotero blagoslovi Vaše delo v blagor dobrega slovenskega naroda! (Živel baron Skrbenský! Živeli Čehi!)

Dr. Š u s t e r š i č : Besede, katere smo čuli iz ust dveh zastopnikov češkega naroda, nam bodo ostale neizbrisno v spominu. Zahvaljujem prvega govornika iz posvetnega stanu, g. dr. Hrubana, načelnika ljudsko-katoliške narodne stranke na Moravskem, zahvaljujem prečastitega zastopnika duhovskega stanu, kateri je govoril v imenu prevzvišenega nadškofa praškega. Naj sporoči prevzvišenemu mandantu izraz iskrene hvaležnosti, da nam je poslal posebnega zastopnika na naš

shod! — Oglasil se je k besedi še drug zastopnik češkega naroda, g. nadučitelj K a d l č á k.

Gospod K a d l č á k je rekel približno: Prišel sem na ta krasni shod v imenu češkega katoliškega učiteljstva z Morave, in kot zastopnik češkega krščanskega časopisja. Liberalizem se je globoko zajedel v časopisje in tudi med učiteljstvom jih je mnogo potegnil na svojo stran. A krščanska ideja še živi, zbuja se in rase. Tudi na Moravi vstaja katoliška zavest. Z veseljem sem bil navzoč ravnokar pri ustanovnem zborovanju „Slomškove zveze“ ter sem videl, kako se organizujejo slovenski katoliški učitelji. Le krepko naprej! Katoliški Čehi in Slovenci naj združeno delajo za vero, za jezik, za narod! (Slava katoliškim učiteljem!)

Dr. Š u s t e r š i č: Slavni zbor!

Posebnega zastopnika je poslal na današnji shod prevzvišeni škof krški, dr. Anton Mahnič.

Besedo ima g. kanonik Oršić s Krka.

Kanonik Oršić pozdravlja shod s sledečimi besedami: Častita gospôda, slavni zbor! Davno sem imel željo, da obiščem Ljubljano, metropolo bratskega slovenskega naroda. Ta moja želja se mi je izpolnila ob tej slovesni priliki, ko imam nalog, da Vam pri našam pozdrave od onega moža, katerega ime je tako ozko spojeno s prepородom slovenskega naroda, od onega moža, katerega ime je neločljivo združeno z imenom I. slov. katoliškega shoda — v imenu presv. g. dr. Antona Mahniča, biskupa krškega.

Sporoča Vam po meni, kako srčno mu je žal, da ne more biti osebno v Vaši sredini, kakor je pri Vas s svojim srcem, in prosi, da sprejmete njegov pozdrav in blagoslov. (Burni klici: Živio Mahnič! Slava mu!)

Ko sem s temi besedami dovršil svojo častno nalogo, prosim Vas, dovolite, da Vam sporočim tudi pozdrave iz vseh kvarnerskih otokov z željo, da Vaš drugi shod vspê še bolj, kot je prvi.

Minoli teden so prihiteli Slovenci v Zagreb na hrvaški shod, danes pa Hrvatje zborujejo s Slovenci v Ljubljani. Ali to ne kaže, da se čutimo kot eden narod? Skupaj smo trpeli v dolgotrajnih stoletnih borbah,

skupaj smo bili tlačeni. A tolažijo nas besede našega velikega papeža, ki nas uči, da Bog že na tem svetu narode plačuje za njih dobra dela in jih kaznuje za njih narodne grehe. V tej tolažbi svete vere upata slovenski in hrvaški narod boljših dni. Če živimo in trpimo tudi kot narod, vdani sveti veri, priti nam mora enkrat tudi kot narodu vstajenja dan. Zato skupno Slovenci in Hrvatje delujmo vztrajno po geslu: Vse za vero, dom, cesarja!

Dr. Šusteršič: Hvala prečastitemu gospodu govorniku za te besede, presrčna hvala tudi njegovemu prevzv. mandantu v njegovi nenavzočnosti. Gosp. kanonik naj sporoči svojemu prevzvišenemu vladiki našo iskreno hvaležnost, ker nikdar ne bomo pozabili, kaj je med Slovenci trpel za vero, dom, cesarja! (Slava Mahniču!) K besedi se je oglasil gosp. državni poslanec dr. Stojan.

Dr. Stojan, velezaslužni probuditelj katoliških Moravanov, govori slovensko, kratko in šaljivo ter prosi oproščenja, če se bo v čem nerodno izrazil. — Slovenci in Čehi so sprejeli isto sveto vero po svetem Metodu. Dolžni so, da to svetinjo neomadeževano ohranijo najpoznejšim rodovom. Mi Čehi smo prišli k Vam Slovencem. Pridite tudi Vi k nam na grob sv. Metoda, na „posvatný Velehrad“! Bodimo si bratje med seboj, Vi naši, mi Vaši, vsi skupaj složni pri delu za vero in domovino! (Odobranje. Živel Stojan!)

Dr. Šusteršič: Zahvaljujem gg. govornike in s tem končujem današnje zborovanje. Jutri se bomo dalje posvetovali v odsekih. Opozarjam, da je jutri ob 8. uri zjutraj pontifikalna sv. maša, katero bo daroval cerkveni knez, naš rojak prevzvišeni g. J. Trobec iz Amerike. Vabim Vas vse, da se v obilnem številu udeležite slovesnega opravila. Za današnji večer pa vabi „Meščanski klub“ častite zborovavce na prijateljski sestanek v „Katoliškem domu“.

S tem vabilom je predsednik ob 7^{1/4}. uri zvečer zaključil osnovavno zborovanje.

Zabavni večer v „Meščanskem klubu“.

Kmalu potem, ko je bilo končano osnovavno zborovanje, so napolnili gostje vse prostore v „Katoliškem domu“. „Meščanski klub“ je v dogovoru s pripravljavnim odborom sklenil, da priredi po resnem zborovanju udeležencem katoliškega shoda prijetno večerno zabavo. Z veseljem smo se odzvali temu vabilu. Velika dvorana s prednjimi sobami, kakor tudi pritlični prostori, so bili v kratkem času prenapolnjeni; mnogo gostov ni moglo več dobiti prostora. Bil je res večer zabave in nekaljenega veselja, ki je omilil dragim gostom njihovo bivanje med ljubljanskimi somišljeniki. „Meščanski klub“ pa je ta večer pridobil mnogo ugleda in vpliva.

Ker je bila vojaška godba odpovedala udeležbo zaradi obletnice cesaričine smrti, je mesto nje sviral orkester „Ilirija“; na splošno zadovoljstvo je igral skoro same slovanske skladbe. Najbolj pa je povzdignil večer izvrstno izvežbani pevski zbor naših vrlih krščansko-socialnih delavk. Pod vodstvom skladatelja g. Ferjančiča so nastopale, okrašene s trobojnicami, ter so s svojim umetnim petjem, zlasti pa s prelepimi narodnimi pesmimi zaslužile burno pohvalo, ki je sledila vsakemu nastopu. Zlasti češki gostje niso mogli prehvaliti lepega petja.

V imenu „Meščanskega kluba“ je zbrane goste s krepkimi besedami nagovoril predsednik g. Ledenik. Pozdravil je pred vsem češke in hrvaške goste. Vse avstrijske Slované naj družijo z nerazrušno vezjo odločna katoliška zavest, ki jih navdušuje k skupnemu delu. Čehi, Hrvatje in Slovenci, oklenimo se še tesneje tistega gesla, s katerim se sklicuje drugi slovenski katoliški shod: Vse za vero, dom, cesarja!

Gromovito odobravanje je pozdravilo te besede. Godba je zasvirala cesarsko pesem, in vse občinstvo jo je stojé pelo na glas. Pač noben govor ne bi bil mogel bolje pokazati dinastičnega čustva zborovavcev katoliškega shoda, kakor ta prizor.

Gosp. Karol Pollak je z vznesenimi besedami zahvalil goste za toliko udeležbo. Poudarjal je, da „Meščanski klub“ sicer ne šteje kdove koliko udov, a ti, ki so v njem, so odločni in neomahljivi. Odločnosti in neustrašenosti nam je treba v sedanjih časih bolj, nego kdaj prej. Molitev in blagoslov sv. Očeta pa nam dajeta poroštvo, da bo katoliški shod rodil bogat uspeh.

G. komisar A. Janežič je v šaljivem govoru popisal razmere, zaradi katerih se je osnoval „Meščanski klub“ vključ vsemu nasprotstvu. V današnjem času imajo ljudje malo denarja in prepričanja, fraz pa veliko. V znamenju fraz in laži se dela umetna gonja proti duhovščini. A to nas ne sme strašiti. „Meščanski klub“ je prevzel v Ljubljani nalogo, da zbira krog sebe vse tiste, ki so zdravega mišljenja. Naj ima ta ali oni duhovnik svoje napake! To nam ne sme dajati povoda, da bi napadali vero in se odvrnili od vseh duhovnikov. To bi bilo ravno tako — pravi govornik — kakor če bi mi naredil čevljar preozke čevlje, da bi mi provzročili kurja očesa, in jaz bi zaradi tega hodil vedno — bos, ker se mi je en čevljar zameril. Veselo in živahno pritrdjevanje je spremljalo besede gospoda komisarja, ki je v kratkočasni obliki razvijal tehtne misli.

Gosp. poslanec vodja P o v š e je v lepem govoru slavil slovansko vzajemnost. Ta ima kot en steber za podlago slovansko narodnost. A poleg narodnosti mora biti še ena moralna opora, katera družī Slovane, da je njih vzajemnost res trdna in stalna. Ta drugi steber je vera krščanska, kateri ostanimo zvesti na veke.

G. dr. Mih. O p e k a je nazdravil zastopnikom češkega naroda, katerih velika daljava ni odvrnila, da bi ne bili prišli med Slovence k manifestaciji katoliške zavesti in slovanske vzajemnosti.

Dr. H r u b a n se je v zahvalnem govoru spominjal slovenskih poslancev v državnem zboru, ki so ostali zvesti Čehom, ter je nazdravil slovenskim ljudskim zastopnikom, v prvi vrsti načelniku „Slovanske krščanske narodne zveze“ g. P o v š e t u. Navzoče občinstvo je priredilo gospodu Povšetu srčno ovacijo. Dr. Hruban je obsodil pisavo „Slov. Naroda“, ki pravi, da je vsak „klerikalec“, kdor se poteguje za katoliško cerkev. Nazdravil je slovenskemu ženstvu, ki je mogočen faktor verske in narodne vzgoje. G. nadučitelj K a d l č á k pa je dvignil kupo na zdravje vsem sinovom sivega Triglava.

Pevke „Slovenskega katoliškega društva za delavke“ so s krasnim petjem zaključile večer, ob zvršetku pa je vse občinstvo skupno zapelo „Hej Slovani“!

III. Posvetovanja v odsekih.

Ob 8. uri zjutraj dné 11. septembra je ob obilni asistenci daroval sveto mašo presv. g. Jakob Trobec v stolnici. Velika stolnica sv. Nikolaja je bila premajhna za toliko množico ljudstva. Službo božjo je povzdigovalo krasno petje stolnega zbora pod vodstvom g. Antona Foersterja.

Po sveti maši se je takoj začelo posvetovanje v odsekih. Odsek za krščansko življenje je zboroval v knjižnici bogoslovnega semenišča od $1\frac{1}{2}$ 12.—1. ure. Šolski odsek je zboroval v dvorani „Katoliškega doma“ od 10.— $1\frac{1}{2}$ 12. in $1\frac{1}{2}$ 3.— $1\frac{1}{2}$ 4. v semeniški knjižnici. Socialni odsek je zboroval v veliki dvorani „Starega strelišča“, katero je blagohotno prepustila „Kranjska hranilnica“, od 10.—1. in od $1\frac{1}{2}$ 3.—4. ure. Tiskovni odsek je zboroval od 10.—12. in od 2.—3. ure v dvorani „Rokodelskega doma“, katerega je prepustilo v ta namen „Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov“. Organizacijski odsek je zboroval od 2.— $1\frac{1}{2}$ 4. ure v „Katoliškem domu“.

1. Odsek za krščansko življenje.

Temu odseku je predsedoval g. gen. vikarij Flis. Mesto dr. Aleša Ušeničnika je poročal o resolucijah g. dr. Frančišek Ušeničnik sledeče:

Ideja, na kateri so zasnovane resolucije o krščanskem življenju, je izražena v besedah: Kristus kraljуй med nami.

Znak naše dobe je upor zoper Kristusa-Kralja. — Kristus je večni, vsemogočni in neskončno modri Kralj. Kot vsemogočni kralj je dal zapovedi in prepovedi, katerim se moramo vsi pokoriti; kot najmodrejši Kralj je dal svojim postavam tudi sankcijo: njegovih zapovedi ne more nihče kršiti brez kazni.

Svet pozna postavo večnega Kralja, pozna tudi nje sankcijo; boji se kazni, in zato jo hoče utajiti iz strahu pred peklom. Zato ljudje tajé pekel. In da bi

lažje utajili kazen, zato tajé Tistega, ki je dal postavo in določil kazen — tajé Kristusa-Kralja. Ker se nočejo ukloniti Kristusu-Kralju, tajé božanstvo Kristusovo. Črtajmo iz svojega programa dekalog, in nihče ne bode več črnil besedice zoper „Credo“.

Svet sovraži Kristusa zato, ker Kristus pričuje o svetu, da so njegova dela hudobna. (Prim. Jan. 7, 7.) Postave večnega Kralja izprijenim ljudem ne ugajajo. Zato se razlega vse vprek bojni klic: Nočemo, da bi ta kraljeval nad nami! Uprli so se zoper Kristusa, ne priznavajo več njegovih zapovedi, grehu so dali legalno svobodo; pomislite samo na civilni zakon, skrunjenje praznikov, brezverne knjige, v katerih se pod videzom znanosti vse zanikava, kar uči sv. vera!

Res je torej znak naše dobe: upor zoper Kristusa-Kralja!

Nasproti temu upor zoper Kristusa-Kralja slove naša prva resolucija: „Slovensko ljudstvo, zbrano ob koncu XIX. stoletja na II. slov. katol. shodu, se klanja Kristusu, nesmrtnemu Kralju vseh vekov, in se posvečuje v XX. stoletju Njegovemu presv. Srcu.“

Kristus je Kralj; a sam ne biva več vidno med nami. Dal pa nam je namestnika, ki nas vlada v Njegovem imenu. Namestnik Kristusov je vrhovni poglavar katoliške cerkve, sv. Oče Leon XIII. On ukazuje in prepoveduje z močjo in oblastjo, ki jo je prejel od Kristusa. Njemu kot namestniku večnega Kralja smo dolžni zvestobo, vdanost in pokorščino. S papežem vladajo cerkev Kristusovo škofje; sv. Duh sam jih je postavil, da nas vodijo, in zato smo tudi njim dolžni zaupanje, vdanost in verno pokorščino. Škofom pomagajo mašniki reševati neumrljive duše; božji maziljenci so, naši največji dobrotniki, in zato jim gre čast in spoštovanje.

Uporniki zoper Kristusa-Kralja so zaprisegli sovražstvo tudi Njegovi cerkvi, papežu, škofom in mašnikom. Začeli so srdit, brezsraven, zavraten boj zoper cerkev in nje služabnike. Tako grdo se ni pisalo o nobenem človeku, kakor pišejo liberalni časniki o duhovnikih; tako se ni obrekoval še noben stan, kakor

se obrekuje stan svečeniški. Res je, tudi duhovnik ima človeške slabosti; grešiti more, kakor grešé drugi ljudje. In če res greši, ga moramo pomilovati, kakor vsakega grešnika, pomilovati bolj, kakor kateregakoli drugega človeka; pomilovati, pravim, a ne zaničevati; zakaj tudi grešni mašnik je mašnik. Znaka sv. mašništva ne izbriše noben greh iz njegove duše, in ta sveti neizbrisni znak moramo spoštovati tudi v mašniku-grešniku.

Zoper upor je treba odpora. Katere pomočke pa nam je rabiti v boju zoper sovražnike Kristusove in sovražnike sv. cerkve? — Poleg pomočkov, ki jih je nasvetoval I. slovenski katoliški shod, priporočajo resolucije II. slovenskega katoliškega shoda zlasti:

a) Krščansko domačo vzgojo. Kakšna bodi krščanska vzgoja, je na kratko pa krepko povedal veliki pedagog in apostolski škof Slomšek: „Vsaka krščanska hiša, kjer so otroci, naj dvojno orodje ima: sveto razpelo ali križ na steni, pa šibo v kotu. Kar beseda ne izdá, naj šiba pripomore.“

b) Marijino družbo. — O uspehih Marijine družbe nam govori in priča nje tristoletna slavna zgodovina. Med glavnimi pomočki, ki so jih rabili očetje jezuiti v 17. stoletju, da zatró med Slovenci protestantizem in naš narod duhovno prerodé, je bila tudi Marijina družba.

c) Katoliška bravna in izobraževavna društva ter farne knjižnice. — Orožje, ki je naši sovražniki najbolj uspešno rabijo, so knjige in časniki. Po njih se upor zoper Kristusa širi med ljudstvom. Dajmo torej ljudem v roke dobrega berila!

č) Škofove zavode. — Rekruti med uporniki prihajajo iz modernih, brezvernih srednjih in visokih šol. Treba nam je torej krščanskih šol.

d) Blagoslov pa prihaja od zgoraj; in zato treba moliti. In ker pobožno molitev zelo pospešuje lepo petje, gojimo v cerkvi liturgično, pa tudi domače petje! Bolezen naše dobe je v upornem človeškem srcu; zato pa posebno častimo najponižnejše in najpokornejše presveto Srce Jezusovo! Krepimo se za boj s tem, da pogosto prejemamo „kruh močnih“, presveto

Rešnje Telo! Borimo pa se pod varstvom One, ki je zatrla vse herezije, pod varstvom prečiste Device Marije!

e) Odstranimo ovire, ki nas delajo za boj nesposobne. Take ovire so razbrzdane strasti, zlasti strast pijančevanja. Druga ovira je pa pogosto tudi materialno uboštvo. Mnogi so v vrstah upornikov, ker pri njih služijo svoj kruh. Zato pa pospešujmo med ljudmi tudi materialno blaginjo, gojimo čut za varčnost!

Pri tem poročilu se je vnela daljša debata o posameznih točkah. G. dr. Laginja vpraša, ali določuje točka I. b), ki govori o pokorščini do škofov, da jim bodimo pokorni v vseh, tudi posvetnih stvareh? On bi bil zoper to.

Poročevavec pojasni, da ta pokorščina obsega samo verske stvari, svetne pa le v toliko, v kolikor so v zvezi z vero.

Dr. J. Pavlica v daljšem govoru omenja, da se v naših listih preveč razpravlja o tej stvari; govornik priporoča dobro mislečim, naj bi svoje tožbe predložili naravnost sv. Očetu. Omenja, da je pred leti nekdo v Gorici, ki je bil tedaj krščansko misleč, a danes ni več, hotel uložiti tožbo proti pokojnemu nadškofu v Rim. Želel sem, da bi se to zgodilo in želim, da bi se sploh vsake pritožbe proti škofom poslale v Rim, ne pa vlačile po časopisju. Ako se po listih razpravlja o takih tožbah in sicer brez vsakega spoštovanja, kakor se to navadno godi, je to v kvar narodu. Rim vedno zahteva spoštovanje, a postopa tudi nepristransko, zato predložimo vsako tako stvar sv. Očetu.

Kan. Sušnik predlaga k resoluciji dostavek: „V verskih stvareh, in v vseh zadevah, kolikor so v zvezi z vero, bodisi v javnem ali zasebnem življenju.“

Po daljši debati je bil predlog sprejet.

Pri točki o Marijinih družbah se je vnela daljša debata, katere so se vdeležili gg. Zorè, Nadrah, Oblak, kan. Sušnik in vikar Kalan. G. Zorè predlaga, naj se izpusté besede: „Zlasti za mladeniče in može.“ Končno se je na predlog stolnega vikarja Kalana besedilo sprejelo neizpremenjeno.

Dr. Laginja predlaga mesto besede „farne“ — župne knjižnice. — Sprejeto.

G. Oblak predlaga, naj se Marijine družbe razširijo v izobraževalna društva.

Debate so se vdeležili gg. Traven, Nadrah in Šinkovec.

Poročevavec je proti izpremambi. Predlog pade.

G. Zorè predlaga k točki c) o društvih, naj se izpusti beseda „bravna“ ter naj se odstavek glasi: „Naj se snujejo katoliška izobraževalna društva.“

Pri točki o škofovih zavodih vpraša dr. Laginja, je-li se misli v tej točki le na ljubljanske škofove zavode ali na škofijske zavode sploh. V Istri imamo tudi škofijske zavode, s katerimi pa niti Hrvatje niti Slovenci ne moremo biti zadovoljni.

S pojasnilom poročevavčevim, da se misli v tej točki konvikt ljubljanskega knezoškofa, se dr. Laginja zadovolji.

G. učitelj Slapšek predlaga, naj se črtajo v tej resoluciji besede „z vsemi močmi“ in „prej ko prej“.

Dr. Pavlica je tudi za črtanje.

Debate se udeležé gg. Zorè, župnik Kosec, poročevavec in Nadrah.

Dr. Pavlica pojasnjuje, da se govori o škofovih zavodih v resolucijah šolskega odseka. Poročevavec stavi na to predlog, naj se odstavek č) črta. Sprejeto.

Debate v odstavku d) o petju in liturgiji se vdeležé Oblak, Nadrah, dr. Pavlica in Bernik.

Dr. Pavlica predlaga dostavek: „V dosego poslednjih dveh namenov priporoča II. slovenski katoliški shod skrb za povzdigo gmotnega in moralnega stanja organistov in cerkvenikov.“ Sprejeto.

K točki e) govori g. župnik Kosec obširno o alkoholizmu ter predlaga: „II. slovenski katoliški shod pripoznava potrebo, da se proti alkoholizmu ali zlorabi opojnih pijač nastopi z vspešnejšimi sredstvi, kakor do zdaj. Zato priporoča, naj se poleg cerkvenih bratovščin treznosti s tem namenom osnujejo in organizirajo tudi svetna društva.“

Predlog odklonjen.

|||

Kardinal dr. Jak. Missia
knez in nadškof goriški.

|||

Dr. Pavlica z ozirom na pismo sv. Očeta o skrbi za dušno pastirstvo Italijanov v tujini predlaga resolucijo: „Bodi nam Slovencem posebna skrb za nravno-krščansko življenje Slovencev na tujem.“

Sprejeto.

2. Šolski odsek.

Seja šolskega odseka se je pričela ob 10. uri v „Katoliškem domu“. Prostorna dvorana je bila popolnoma natlačena. Namesto predsednika kanonika gosp. Lamb. Einspielerja je otvoril zborovanje prvi podpredsednik kanonik g. dr. A. Karlin. Drugim podpredsednikom je bil imenovan c. kr. učitelj g. Ivan Vogelnik, zapisnikarjema g. župnik Treiber in učiteljica gdč. Holzinger pl. Weidich.

a) Predsednik dá besedo poročevalcu gosp. dr. J. Grudnu, ki obširno utemeljuje in razlaga predložene resolucije o **ljudskih šolah**.

Vsebina njegove razprave je bila naslednja: Nasprotniki meni in vam odrekajo kompetenco razsojevati šolske razmere in zmožnost jih razumevati. Temu nasproti moramo izjaviti: Ako ljudstvo vzdržuje šole s svojimi žulji, ima gotovo tudi pravico določati, kako naj bodo uravnane in kakšen bodi njihov vzgojni smoter. Svoje zmožnosti gledé šolstva tu ne bodem zagovarjal, pripomnil bi le, da sem kompetenten v tem vprašanju že kot zastopnik sv. cerkve, ki ima tudi svoje pravice do krščanske vzgoje naše mladine. Mi se pri razmotrivanju šolskega vprašanja ne bomo spuščali v notranje šolske zadeve, temveč hočemo gledé šolstva določiti le to, kar nam narekuje zdrava pamet in versko prepričanje.

Za nas katoličane je najvažnejša prva resolucija o verski šoli. To se večinoma krivo tolmači. Verski šoli nikakor ni vtisnjen znak nazadnjaštva; to nam jasno dokazujejo francoske krščanske šole.

Dokler se nam naše zahteve ne izpolnijo, smo navezani na samopomoč. Zato so posebno priporočljive zasebne katoliške, zlasti redovne šole, in šole družbe sv. Cirila in Metoda. Poslednja družba deluje za na-

rodno in versko vzgojo mladine. Liberalno in socialistično strujo med učiteljstvom moramo obsojati, z veseljem pa pozdravljati krščansko učiteljsko organizacijo. Razmere na Koroškem in Štajerskem so še vedno take, da morajo izzivati naš protest, zato jih mora obsoditi tudi drugi slovenski katoliški shod.

Občinstvo je zlasti poročilo o novo osnovani „Slomškovi zvezi“ sprejelo z burnim odobravanjem.

Po dokončanem poročilu otvori predsednik debato. Besedo poprime g. katehet I v a n S m r e k a r in predlaga, naj bi se pri resolucijah tudi ozirali na društvo za zgradbo z a v e t i š č a in v z g o j e v a l i š č a v Ljubljani. Obširno popisuje korist tega društva. Predlog, katerega podpira tudi monsignor prof. T o m o Z u p a n, se sprejme.

G. dr. Pavlica razjasnuje nekatere predsodke proti verski šoli in poudarja, da smo tudi mi za svobodno šolo, zlasti proti birokraciji, in nočemo kršiti avtonomije šolstva. Govornik izpodbuja, naj bi bili vsi katoličani prijatelji šolstva in šolskega napredka.

G. župnik T r e i b e r predlaga, naj bi se odstavek pri točki, ki zadeva družbo sv. Cirila in Metoda, izpopolnil v tem smislu, da se katoliški Slovenci pozivljajo, naj podpirajo kar najbolj to zlasti za Koroško prekoristno družbo.

Učitelj g. Julij Slapšak méni, naj bi se r e d o v n e š o l e ne hvalile preveč, ker s tem pade senca na druge javne šole, ki tudi dobro delujejo. G. monsignor prof. T. Zupan odločno zagovarja resolucijo, češ, da je v njej govor samo o zasebnih šolah, in se torej druge šole s tem ne kritikujejo. Ko temu pritrdi še poročevavec dr. Gruden, se resolucija o redovnih šolah pusti neizpremenjena.

K zadnji točki resolucij se oglasi zopet župnik Treiber in pojasnjuje neznosne šolske razmere na Koroškem.

G. učitelj V o g e l n i k predlaga, naj bi se k besedam „vsem redovnikom in redovnicam, ki delujejo za krščansko vzgojo slovenske mladine“, pristavilo: „pa tudi vsem učiteljem in učiteljicam, ki se trudijo za isti namen.“ Predlog, katerega podpira tudi gospod

dr. Pavlica, obvelja. Vse resolucije so bile z omenjenimi izpremembami vred soglasno sprejete.

Predsednik kanonik Karlin zahvali zborovavce za njih sodelovanje in ob 12. uri prekine zborovanje.

b) Poročilo o srednjih šolah.

Predsedstvo prevzame g. c. kr. učitelj Vogelnik in dá besedo poročevalcu kanoniku dr. Karlinu.

Poročevavec kanonik dr. Karlin najprej poudarja, da resolucije, katere priporoča II. katoliški shod gledé na srednje šole, niso bistveno različne od onih, katere so se sprejele na prvem shodu. To je znamenje, da se doslej še niso zvršile, znamenje polževega pota, po katerem lezemo katoličani v Avstriji gledé srednjih šol. Da pa ne pridemo naprej, je krivo to, da se vedno gibljemo v nekih nedoslednostih.

Državni zakon poudarja verskonravno vzgojo. Ali če se prigodi, da profesor v svoji stroki semtertja napravi passus extra viam, ki se kratkomalo ne skladajo z verskim naziranjem katoličanov, in ga stariši ovadijo šolskemu oblastvu, izgovarjal se bode dotičnik s § 17 drž. osn. zakona: „Die Wissenschaft und ihre Lehre ist frei.“ Pogosto res ni, da bi se zamerilo temu ali pa onemu učitelju, da se — recimo nehoté — zadira ob versko naziranje svojih učencev. On pač pripoveduje to, kar se je učil — ali boljše rečeno, kar so mu na vseučilišču vtrobili; kar pa je verskega kdaj živel v njegovi glavi in v njegovem srcu, to je uto-nilo v valovih velikomestnega življenja. Kaj nam hasne torej, če organizacijski načrt še tako lepo govori, da se pričakuje zlasti od mladih učiteljev, „da se dvignejo do popolne zavesti svojega zvanja kot verskonravni vzgojevatelji mladine, da zagotove pouku vzgojno moč ne le gledé na um, ampak tudi na voljo, krepost in značaj“! Dejanske razmere prav pogosto temu pravilu bijejo neusmiljeno v obraz. Posamnih slučajev ne gre naštevati, ker katoliški shod ne prevzema vloge ovađuštva

Kaj pomaga, če organizacijski načrt poudarja na drugem mestu: „Če naj spada pouk k celoti vzgoje, se morajo obračati vsi učni predmeti na verske in

nравne ideje kot na skupno svoje središče.“ Dalje: „Učenec mora biti toliko boljši in pobožnejši, kolikor več se uči.“ To se tako lepo glasi na papirju, da bi lepše noben katehet ne mogel napisati.

A premislimo le površno dejanske razmere! Izjave abiturientov in visokošolcev po prvem letu akademičnih študij so tako žalostne, da bi jih najrajši popolnoma prezrl. Ako bi se našli taki obžalovanja vredni zgledi samo mej posamniki, razlagali bi si lažje ta mladostni verski nihilizem. Toda najgorje je to, da se v posameznih letnikih najde prevesna večina, ki po dokončanih gimnazijskih študijah vrže od sebe kot neko neprijetno spono vse verske vaje in vsako pokorščino cerkveni oblasti. Ne bom trdil, da se mladina kvari le v šoli, mnogo se pridi zunaj nje po slabih spisih, družbah, po stanovanjih. Tudi proti temu zlu se obračajo naše resolucije. A vendar moramo odločno na katoliškem shodu poudarjati, da srednja šola ne uči le, ampak tudi vzgajaj, in sicer naj v prvi vrsti vzgaja s poukom. Katoliški stariši morajo imeti neko veljavno zagotovilo, neko postavno garancijo za versko-nravno vzgojo svojih otrok. Na to meri prva resolucija.

Pri tem odstavku je odsek izrazil le zahtevo katoliških starišev, katerih prva skrb mora biti, da se njih otroci v srednjih šolah ne odtujé verskemu mišljenju in življenju, katerega so se doma navzeli. Tudi ta resolucija ne predpisuje šolski oblasti kakega posebnega načina, po katerem bi se ta zahteva dosegla. Vse to prepuščamo poklicanim faktorjem, ki bodo znali ob dani priliki najti primernih potov, da se ta resolucija tudi resnično izvrši.

Le to naj še pristavim, da se naša zahteva čudovito vjema z izjavo avstrijskih škofov, katero so oddali 12. sušca 1890 šolskemu odseku gosposke zbornice. Tiče se sicer ljudske šole, a ima veljavo tudi za srednje šole. Je-li kaj razlike gledé vzgoje med srednjo in ljudsko šolo? Je-li prvošolec in tretjein petošolec že vzgojen? Gledé vzgoje se moramo torej povsod držati istih nazorov. In kaj zahtevajo škofje? Četrta točka se glasi: „Ves pouk, vsi učni načrti, vsa učna sredstva naj se uravnajo tako, da se na njih ne bodo kar nič izpodtikali katoliški otroci, ampak da

bode vse v enotnem razmerju s katoliškim značajem šole.“ Tako smo spravili zahtevo gledé srednjih šol v soglasje z zahtevo, katero stavljajo avstrijski škofje gledé vzgoje v ljudski šoli, in s tem smo kot katoličani zadeli pravo.

V nedogledni bodočnosti utegnemo kdaj dočakati, da nam ustreže državna šolska oblast vsaj deloma. Ali med tem treba delati in zaupati na požrtvovalnost našega naroda. Ljubljanski vladika je sprožil misel katoliških zavodov, katero treba z vsemi silami podpirati, kajti upati je, da si s tem vzgojimo lepo število posvetne inteligence, katera bo verskonravno vzgojena stala v javnem življenju neustrašeno na braniku za naše narodne svetinje. Prav tako delajo tudi dalje časa katoličani drugih dežel v Avstriji. Povsod so si že zasnovali srednje šole s pravico javnosti, na katerih poučujejo duhovniki ali redovniki. Le v slovenskih deželah še nimamo takih šol. Zato treba napravo katoliških zavodov z vso silo podpirati. Resolucija sicer izraža željo, naj bi verniki ljubljanske škofije podpirali z vsemi silami škofove zavode, a s tem se ni hotelo izključiti Slovencev v drugih pokrajinah, marveč kranjski Slovenci pridejo najprej v poštev zato, ker se bodo zidali zavodi v sredini slovenskih deželá in bode v prvi vrsti imela od njih korist ljubljanska škofija, dasi se bodo sprejemali gojenci tudi od drugih slovenskih pokrajin. Priporoča pa se sploh vsem vernikom, naj podpirajo deška semenišča, da se ustanové, kjer jih še ni, da se razširijo, kjer je število gojencev še premajhno. S tem delujemo prav v smislu sv. cerkve, ki naroča že v tridentskem zboru, naj škofje ustanavljajo deška semenišča. Z ustanovitvijo škofovih zavodov se bo omogočilo marsikakemu nadepolnemu revnemu mladeniču, da se bo izšolal in dospel do višje omike. In kako potrebuje mali naš narod inteligence! Pa tudi od profesorjev se pričakuje, da bodo po dovršenih teologičnih in filozofičnih študijah ob dani priliki znali pokazati nasproti novodobni psevdovédi, kako lepo soglašata vera in vednost. In ta moment bode za razvoj apologetike v Slovencih velevažnega pomena.

Tretja resolucija se bavi z duhovnimi vajami in Marijinimi družbami ali kongrega-

cijami za dijake. Poročevavec ocenja njihov velikanski pomen za razvoj verskega mišljenja in življenja in naznanja, kako se sklada v tem pogledu državna šolska oblast z željo katoličanov.

Naposled se poudarja v resoluciji tudi potreba, da šolske oblasti in vsak mladinoljub gledajo, kaj in kako se godi dijakom po stanovanjih. Lansko leto se je sestavila komisija, obstoječa iz mestnega fizika in dveh članov učiteljskega osebja, ki je pregledavala dijaška stanovanja. V zdravstvenem in moralnem oziru se dá na tak način mnogo koristnega doseči za dijake. Le želeti je, da bi dotična zapoved ne ostala le na papirju, ampak da bi učiteljstvo strogo postopalo, ko zapazi kaj nedostatnega. To pa je naloga tudi vsem mladinoljubom, zakaj kar se doseže dobrega ali odvrne zlega pri mladini, bode obrodilo prej ali slej stoternega sadu. Poročevavec predlaga, naj se prične o predloženih resolucijah podrobni razgovor.

V splošnem razgovoru o resolucijah se prijavi k besedi č. g. I. Zoré, ki na besede poročevavčeve opomni, da ni opaziti nedoslednosti le med organizacijskim načrtom in slabimi vspehi na srednjih šolah, ampak tudi mej posameznimi členi šolskega zakona, ter pojasnjuje svojo izjavo z nekaterimi zgledi.

Nadalje stavi g. stud. phil. J a r c predlog, naj se sprejme mej resolucije tudi še ta-le:

„Ker sta narodna in verska vzgoja v tesni zvezi, ponavlja drugi slovenski katoliški shod mnogokratno zahtevo, da dobimo slovenske gimnazije po vsem slovenskem ozemlju.“

Poročevavec ni za to, da bi se sprejel predlog, ker so naši poslanci že davno sprejeli obljubo od ministra Thuna, da se ima skoro ugoditi njih želji v tej zadevi. Ali stvar ima neko drugo zapreko. Naši šolniki niti sami niso edini v tem, bi li bilo umestno posloveniti vse predmete višje gimnazije ali samo nekatere. Dokler torej mi ne bomo edini v tem, kaj hočemo, ni upanja, da bi mogli kaj doseči. Nadalje se nam vedno očita: „Knjig nimate.“ Poskrbimo torej najprej, da se spišejo knjige, potem bodo vse uredili naši poslanci. Sedaj pa bi se reklo streljati v zrak, ako bi kdo zahteval od vlade to, za kar od naše strani ni pogojev.

Predlog pa se sprejme in uvrsti mej resolucije na drugo mesto.

Vse druge resolucije se sprejmó brez izpremembe v drugem in tretjem branju.

c) O resolucijah gledé **visokih šol** poroča profesor dr. Lesar nekako tako le:

Na prvem slovenskem katoliškem shodu se je sprejela dobro utemeljena resolucija, naj Slovenci podpirajo društvo za ustanovitev svobodnega katoliškega vseučilišča v Solnemgradu. Tako resolucijo je pripravljavni odbor za sedANJI shod izpustil samo zato, ker so se v zadnjih letih vsi sloji slovenskega naroda po vseh slovenskih pokrajinah iznova začeli krepko gibati za vseučilišče v Ljubljani. Povod temu gibanju je zlasti dal deželni zbor kranjski, ki je leta 1898 v seji dne 28. februvarija storil znane važne sklepe zastran ustanovitve vseučilišča v Ljubljani. Tako je dal deželni zbor vsem slojem slovenskega naroda pogum, da so se iznova začeli krepko gibati za ta svoj pol stoletja stari kulturni ideal. Poseben odbor korporacij: društva „Pravnik“ „Slovenske Matice“ in profesorjev ljubljanskega bogoslovnega zavoda je sestavil obširno spomenico ter jo po deputaciji izročil dne 14. oktobra 1898 gospodoma ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru in dne 15. oktobra obema zbornicama državnega zbora.

Ker se gre za ustanovitev državnega vseučilišča, se je pripravljavnemu odboru zdelo potrebno v resolucijo vstaviti pogoj, da mora nameravano slovensko vseučilišče vstrezati tudi v verskem obziru zahtevam slovenskega naroda. Resolucija, katero Vam priporoča pripravljavni odbor, izraža vse to.

Prvi slovenski katoliški shod je priporočal, naj se ustanovita za slovenske visokošolce na Dunaju in v Gradcu posebni katoliški dijaški društvi. Ta želja prvega slovenskega katoliškega shoda se je malo da ne do cela izpolnila. Že šest let imajo naši dunajski vseučiliščniki katoliško dijaško društvo „Danico“, ki sije od leta do leta svetleje. Sedaj je združenih v „Danici“ 23 vrlih slovenskih mladeničev. Pri-

hodnje leto se ji pridruži, kakor se čuje, lepo število novih slovenskih dunajskih akademikov.

Svetlobo svojo kaže „Danica“ po posebnem listu, ki nosi značilno ime „Zora“. Kakor se blišči „Danica“ od leta do leta močnejše, tako je tudi njena „Zora“ krasnejša od leta do leta. „Zora“ kaže, da je v „Danici“ združenih mnogo lepih, delavnih, vztrajnih in značajnih moči. Zato naj vsi slovenski katoliški izobraženci po moči podpirajo „Danico“ in njeno glasilo „Zoro“.

V Gradcu slovenski katoliški akademiki sicer še nimajo lastnega društva, pač pa nameravajo v slovenskem krščansko-socijalnem društvu „Naprej“ zasnovati si poseben klub, ki jim bo za sedaj nadomeščal društvo. Naj se jim namera vrlo izponese!

Priporočana resolucija je sama po sebi umljiva. Želeti je le, da bi ogrela vse in odprla roke častitih zborovavcev.

V splošnem razgovoru o resolucijah se ne oglasi nihče k besedi. V posebnem razgovoru se k točki drugi oglasi za besedo stud. phil. Jarc, ki predlaga, naj se drugi del, ki priporoča, naj se osnuje dunajski „Danici“ podobno društvo tudi za slovenske visokošolce v Gradcu, popolnoma izpusti. Poudarja namreč, da je več krščansko-mislečih dijakov na vseučilišču v Gradcu, ki delujejo v krščanskem smislu pri slovenskih delavcih, ki so si ustanovili posebno društvo „Naprej“. Za ustanovitev novega akademičnega društva po zgledu dunajske „Danice“ pa mislijo, da zdaj ni primeren čas.

Stud. iur. Lavrenčič pledira za tako društvo, kajti s tem bi tudi dunajski kršč. misleči dijaki dobili novega poguma, in vseučiliščniki itak potrebujejo zase nekega ognjišča, pri katerem se ogrevajo za vse dobro in pravo. Ako so doslej delali graški akademiki v prilog delavcem, to nikakor ne izključuje, da se ne bi ustanovilo novo akademično društvo.

Po razgovoru, katerega se je udeležilo še več navzočih, umakne stud. phil. Jarc svoj predlog.

Prof. dr. Svetina pa stavi predlog, naj se 2. točka resolucij za visoke šole glasi tako-le:

„Drugi slov. katol. shod jemlje z zadovoljstvom na znanje, da se je ustanovilo na Dunaju slovensko katoliško dijaško društvo „Danica“; istotako z veseljem pozdravlja dosedanje delovanje graških akademikov v prosep krščanskega napredka in priporoča naj se osnuje dunajski „Danici“ podobno društvo tudi za slovenske visokošolce v Gradcu.“

Predlog se sprejme.

Zadnja resolucija se sprejme brez ugovora in brez izpremembe. Pač pa povdarja ob tej priliki č. gospod Dermastia, da se dogodi neredko, da uredništva liberalnih listov kar usiljujejo dijakom svoje časnike. Uredništva naših katoliških listov pa dijakom in dijaškim društvom ne marajo pošiljati svojih časnikov. To mora nehati. Radovoljno podpirajmo v tem pogledu mlade ljudi in ne odtegujmo jim svoje naklonjenosti, ako hrepené mladeniči učiti se iz naših spisov. (Odobranje.)

Za poročevavca šolskega odseka na sklepajočem zborovanju se soglasno izvoli g. c. kr. učitelj Vogel-
nik. Namestnik pa mu bodi č. g. dr. Gruden.

Predsednik k sklepu zahvali vse udeležence, zlasti gdč. učiteljice, ki so se v tolikem številu in tako marljivo udeleževale naših razprav, in ob $\frac{1}{2}$ 4. uri popoldne zaključi zborovanje šolskega odseka.

3. Socialni odsek.

Predsednik Fr. Povše otvori zborovanje ob 10. uri.

a) Prvi poroča dr. Krek o resoluciji: „**Socialne naloge avtonomnih zastopov.**“ Govornik naglašja, da je to vprašanje največje važnosti v gospodarskem in narodnem oziru. Absolutizem je največji nasprotnik avtonomije. In birokracija teži za absolutizmom, ki omejuje pravo svobodo v razvoju napredka. Svoboda je lahko škodljiva, ako jo močnejši ali nepoklicani faktorji izrabljajo proti ljudstvu, proti narodu. Vsak sam najbolje vé, kje ga čevelj žuli. Torej naj si čevelj oni priproji po svoji nogi, kogar žuli. Ljudstvo, prebi-

valstvo je država, zato je treba vzgajati ljudstvo, da si dela in snuje prave, primerne, dobre zakone. Ljudstvo si je že samo preje snovalo zadruge, predno so izšli dotični zakoni. To je dokaz, da ljudske potrebe, želje po napredku in boljši bodočnosti dajejo smer, ugotavljajo podlago raznim zakonom, ki naj se prilagodijo izraženim željam ljudstva in pravim njegovim potrebam.

V prvi vrsti pa so poklicani avtonomni zastopi, občine in deželni zbori, da rešujejo socialno vprašanje. Mi hočemo torej ljudstvo poučiti, vzgajati, pokazati mu razne nedostatke v socialnem življenju, a tudi prava pota in sredstva do zaželenega namena.

Država v tem oziru premalo stori. To velja glede kmetijskih, obrtniških in trgovskih šol. Rokodelci, obrtniki, trgovci potrebujejo strokovnih šol, katerih nam država ne dá. Istotako so potrebne gospodinjske šole. Za take šole morajo skrbeti večje občine, mesta in dežele.

Imamo precej domačega obrta in industrije. A vse je še v prvotnem, zastarelem stanju. Treba je vpeljati tudi nove obrti. Država in dežela pa bi morali taka podjetja moralno in gmotno podpirati.

V korist ljudstvu so ljudske knjižnice in poljudna predavanja. Kdor kaj zna in dobrega ve, naj to dá ljudstvu, iz katerega je vzrastel. Žalostno je, da se od strani nasprotnikov tako napada združna misel. In to delajo oni, ki niso še ničesar v tem oziru storili ali plačali. (Burno odobravanje.)

Reveže, ki si sami ne znajo in ne morejo pomagati, treba je podpirati s poukom in denarjem. To je dolžnost raznih faktorjev, osobito avtonomnih zastopov. Skrbeti je treba za ljudsko zdravje, ustanavljati ljudske pisarne, posredovalnice za delo in stanovanje delavcem. Dalje pa so avtonomni zastopi kakor tudi država, dolžne skrbeti za pravično plačo delavcev, za stare in onemogle delavce in njihove družine. Resolucije naj ne ostanejo le na papirju, ampak treba jih je proučevati in izvrševati. Ko pridemo tretjič skupaj, rekli bomo lahko: To smo že proučili in tudi izvršili po razmerah. (Živahno odobravanje.)

V nadrobni razpravi se oglasi g. Stanovnik iz Horjula, ki toplo priporoča županom, da skrbé za

svoje občane in pospešujejo njihov blagor v pravem krščanskem duhu. G. Zupan iz Št. Petra nasvetuje, naj bi se zbor izrekel za slovensko trgovsko šolo, ki se snuje v Trstu. G. Benkovič iz Kamnika nasvetuje, naj bi se v večjih okrajih omislila vzorna gospodarstva, in pospeševalo združevanje zemljišč. Predsednik omenja, da se vršé obravnave z državo gledé trgovske šole v Postojni. Resolucija je bila soglasno vsprejeta.

b) G. Povše poroča o resoluciji gledé **kmečkega vprašanja**. Vladar sam je velel vladi, naj izdela načrt zakona za organizacijo kmečkega stanú. Vlada je to storila, toda v državnem zboru so razni poslanci onemogočili ta prepotrební zakon. Dalje je treba primerne varstvene carine za domače kmetijske pridelke, odpraviti treba znano vinsko klavzulo, omejiti uvoz sadja in sočivja iz Italije, pospeševati izvoz domače živine, zabraniti ponarejanje živil in vina, omejevati živinsko kugo; država naj skrbi za izvoz poljedelskih pridelkov sploh, podržavi železnice, zniža tarife, odpravi refakcije, varuje naše kmetijstvo pred močno konkurenco Ogerske. Država naj temeljito preustroji trgovino z žitom na borzi ter odpravi spekulativni promet na obroke. Država naj olajša vojaški zakon, da bi kmečki sinovi služili le po dve leti, edini sinovi pa bili oproščeni vojaške službe. Država naj tudi skrbi, da se primernim potom konvertirajo in tekom let znižajo na kmečkih posestvih vknjiženi dolgovi, ter da se ustanové za kmečki stan zavarovalnice za starost in bolezni. (Živahno odobravanje.)

G. župnik Bayer s Koroškega izraža željo, da se zboljša državni zakon gledé odškodovanja za živinsko kugo obolele živine. Predsednik pojasni, da se bode to zgodilo. G. Podgorc izraža pomisleke gledé obveznega združništva. Predsednik Povše odgovarja, da se bodo zadruge morale ločiti po narodnosti. In to moramo ravno Slovenci odločno zahtevati. Resolucija je bila brez ugovora sprejeta.

c) O resoluciji gledé **zavarovanja** poroča dr. Žitnik, ki pravi med drugim: Dandanes delavski stanovi, kmet, obrtnik in delavec, bijejo obupen boj za svoj obstanek, za svojo bodočnost. Obče znano in priznано

je, da treba tem za državo in človeško družbo sploh velevažnim stanovom moralne in gmotne pomoči, da ne omagajo v krutem boju za vsakdanji kruh. Pomagati jim morata država in dežela, pomagati pa si morajo tudi sami s stanovsko organizacijo. Priporočajo se razna sredstva. Poleg varčnosti je gotovo zavarovanje eno najizdatnejših sredstev. Sicer tudi zavarovanje samo ne bode rešilo delavskih stanov, a olajšalo jim bode skrbi, zmanjšalo silo nevarnosti. Izkušnja uči, da si človek večkrat lažje pridobi imetje, nego si je ohrani in obvaruje proti raznim nevarnostim, neugodam in hudobnostim ljudi. Človek živi mirneje, ako ga podpira zavest, da je zavarovan za svoje imetje in življenje, zoper elementarne in druge neugode. V narodno-gospodarskem oziru je zavarovanje zoper ogenj, proti toči in živinskim boleznim velike važnosti. Zavarovanje proti požarom naj bi bilo *v z a j e m n o*, *o b v e z n o* in *j a v n o*. V ta namen bi bile najboljše deželne zavarovalnice. Zavarovanje proti toči in živinskim boleznim naj bi prevzela država. Najdražji kapital pa je človeško zdravje, zato je tudi zavarovanje za življenje, za slučaj bolezni in onemoglosti, za starost, za dote, užitkarino itd., največjega pomena za nižje ljudstvo: za kmeta, obrtnika, delavca in posla. S tem bi si zavarovanci jako olajšali skrbi za bodočnost, olajšali pa tudi bremena svoji družini, občini in deželi. Poročevavec še pojasnjuje razna zavarovanja ter nasvetuje dotično resolucijo.

G. Hladnik s Trebelnega nasvetuje dva postavka, in sicer: 1. Dokler se ne osnuje deželna zavarovalnica proti požarom, priporoča se nova „Vzajemna zavarovalnica“ v Ljubljani. 2. Priporoča se tudi ustanovljena zavarovalnica za starost, dokler se v ta namen ne ustanovi deželni zavod.

Predsednik Povše omeni, da se že delajo v deželnem odboru priprave za deželno zavarovalnico za starost. Resolucija je bila po načrtu vsprejeta, kakor tudi nasvetovani dostavek.

č) Ob. $\frac{1}{3}$ uri popoldne otvori zopet g. vodja Povše zborovanje socialnega odseka in dá besedo dr. Schwei t z e r j u, da utemeljuje resolucijo o **krščanski usmiljenosti**.

Dr. Schweitzer: Kdor se je le količkaj seznanil z zgodovino, ni mu moglo ostati skrito plodonosno delovanje katoliške cerkve na charitativnem polju. Ne morem se tu spuščati v podrobnosti velikanske materije, katera se nudi vsakomu, kdor hoče govoriti o krščanski usmiljenosti. Omejiti se moram na kratko utemeljitev predložene resolucije. Narisati hočem v kratkih poteh, kako je dandanes od države urejeno charitativno vprašanje, potem pa kratko označim delovanje cerkve na tem polju.

Danes so uredile to vprašanje države z državnimi zakoni. Za nas je važen domovinski zakon iz leta 1863, ker obsega temeljne nazore, po katerih je pri nas državno uravnano charitativno vprašanje. Opomnim pa, da se ne morem ozirati na zakone o raznih delavskih blagajnah, ker spada to v drug referat,

Temelj tej državni uravnavi charitativnega vprašanja je načelo, da ima za reveže skrbeti v zadnji vrsti domovinska občina. Ta je dolžna skrbeti za svojega člana, ki je obubožal, to je, kadar si ne more pridobiti živeža v oni meri, v kateri ga potrebuje, da živi, a nima nikogar, ki bi po postavi bil vezan, skrbeti zanj (zakonski družje, stariši, otroci razne blagajne i. t. d.). Dolžna je zanj skrbeti samo tako dolgo, dokler traja taka revščina, nima pa, ako dotičnik pozneje pride do premoženja, nikake pravice, da bi terjala od njega povračila. Občina mora dati takim ubožnim osebam hrano, obleko in stanovanje. Zadeve ubožnih bolnikov so podobno urejene: troške trpi dotični deželni fond, kateremu jih imajo vsaj deloma povrniti občine.

To so glavna načela zakonite uredbe za oskrbovanje ubožnih.

Glavne hibe, katere očitajo sociologi in pravniki tej zakoniti uredbi oskrbovanja ubožnih, so: Premalo se ozira zakon na socialno stran vprašanja, premalo, oziroma skoro nič se ne ozira na rodbino, marveč le na posameznika. Pa tudi gledé posameznika, ako je sicer obubožan, toda za delo sposoben, ne določa izrecno, da se mu mora preskrbeti delo in z delom zaslužek. Ta ugovor se dotika vprašanja pravice do dela, in razpravljanje o njem ne spada strogo v ta referat. Rešiti se bo pa

to vprašanje moralo prej ali slej. Naposled ni, da navedemo še eno hibo, ki se očita sedanji zakoniti uredbi oskrbovanja ubožnih, nikjer izrecno določena pravica ubožca do preskrbovanja; postavno je določena samo dolžnost občine, da ga oskrbi. Pravica do oskrbe je določena samo gledé članov raznih delavskih blagajn. To vprašanje pa se reši prav lahko, ako se postavimo pri razmotrivanju na stališče krščanstva.

Poglejmo tu sem spadajoče temeljne verske nazore! Uboštvo, bolezni, druge nadloge in končno smrt, so po nauku katoliške vere posledice izvirnega greha. Dolžnost krščanske ljubezni je, skrbeti za bolnike, uboge, i. t. d. „Kar bodele storili enemu izmed najmanjših mojih bratov, storili ste meni“, uči Odrešenik. Premožni je za porabo svoje lastnine odgovoren Bogu, v vesti je torej zavezan dajati ubožcem od tega, kar ima preveč. Bog je ustvaril brezumne stvari na zemlji zato, da služijo človeškemu rodu, ne posamniku, kajti človek je po svoji naravi določen za družabno življenje. Zatorej ne sme rabiti človek brezumnih stvari brez ozira na potrebe bližnjega.

Jasno je torej, da čim bolj ljudje spoštujejo krščansko načelo ljubezni do bližnjega, tem manj potrebujejo juridične formulacije predpisov za oskrbo ubogih. Kdaj je bilo lepše skrbjeno za uboge, bolnike i. t. d., kot v časih, ko je cvetelo krščanstvo? Gledé prvih stoletij krščanstva opozarjam le na to, da se tedajni apologeti vedno nasproti poganom sklicujejo na dela usmiljenja med kristjani. Apologet Justin, ki je živel v 2. stoletju po Kristu, pravi: „Vsi bogatini med nami podpirajo reveže.“ Slavni Tertulian (3. stoletje po Kristu) trdi: „Mi smo bratje, tudi kadar se gre za rodbinsko premoženje, kjer se pri vas poganih navadno neha bratstvo. Mi, ki smo po duhu in srcu združeni, se ne obotavljamo, kadar velja imetje dati bratom.“ V poznejših stoletjih so se ustanavljali redovi v postrežbo bolnikom, v pomoč ubogim, v podporo in odkupovanje sužnjev. Prostovoljno uboštvo v redovih je bilo v tolažbo revežem in v zgled premožnim. Kolik socialen pomen imajo te katoliške ustanove! In kaj vse so storili za bolnike in uboge cehi, sloneči na verskem temelju! Ali ni v zadnjih časih Vincencijeva družba najzgodnejša

charitativna ustanovitev? Krasna organizacija te družbe, nje skrb za rodbine in vseobsežnost njenega delovanja navdaja z občudovanjem celo take, ki katoličanstvu niso posebno prijazni. O skrbi vnetih krščanskih mož za revno učečo se mladino ne bom govoril, ker je to v obče znana stvar.

Ko je koncem 18. stoletja napačno modroslovje izpodkopavalo temelje verskemu prepričanju, a v svojih gospodarskih posledicah pospešilo pogrezanje mas v uboštvo, takrat so nekateri dalekovidni duhovi uvideli, da le na cerkvenih tleh more skrb za uboge dobivati zadosti moči. Tako je leta 1782 naročil cesar Jožef II. grofu Bouquoi, da ustanovi župno organizacijo preskrbe siromakov. Ti župni ubožni zavodi so dobili del premoženja odpravljenih cehov in bratovščin ter so imeli nabirati denar za reveže in ga mednje razdeljevati. Duhovniki so jim stali na čelu, ker poznajo najboljše razmere faranov in vedó, kdo je potreben, če tudi tega ne kaže javno. Ti župni zavodi so delovali izvrstno. Sedaj so odpravljeni na Dolnjem in Gornjem Avstrijskem, Štajerskem, Koroškem, Kranjskem, Solnograškem, Češkem, Predarlskem in v Dalmaciji. Drugod so sicer še, a Damoklejev meč visi tudi nad njimi, in zato se ne morejo tako vspešno razvijati, kot bi bilo želeli.

Končno opominjam, da cerkev ni slepa proti modernemu pojavu uboštvá, proti izseljevanju.

Na Nemškem in drugod so ustanovili posebne bratovščine, ki skrbé za dušo in telo izseljencev. Slovencev je samo v Ameriki krog 90.000; koliko jih je na Nemškem! Število slovenskih izseljencev pa se množi od leta do leta. Na te bi bilo tudi treba obrniti pozornost, ker trpé mnogo duševnih in telesnih stisk in potreb. Daj Bog, da bi imela resolucija o tej točki praktičnih posledic.

Proletariat se širi tudi med Slovenci z grozno hitrostjo. Da se ubranimo družbi nevarnih ljudi, ki niso vajeni dela, treba skrbeti za vzgojevališča za poldorastlo mladino, ki bi sicer brez vzgoje rastla sebi v pogubo, družbi v nevarnost.

Tako smo, kolikor je v okviru kratkega poročila mogoče, pregledali blagodejno charitativno delovanje

katol. cerkve. Dober kos socialnega vprašanja je to, vprašanja, ki je danes posebno pereče. Značilno je za našo dobo, da stoji velik del človeštva, ki ne živi le od dela svojih rok, skoro neprestano pred zevajočim breznom uboštva, v katero ga pahne vsaka nezgoda, ki ga zadene osebno, pa tudi vsaka gospodarska kriza. Družba pa, ki ne skrbi zadostno za te svoje člane, dokler delajo, skrbeti mora zanje, kadar obubožajo. Vsaka krivda maščuje se na zemlji!

Po daljši razpravi, katere so se udeležili župnika Mikš in Kosec, predsednik Povše in poročevalec dr. Schweitzer, je bila dotična resolucija brez ugovora vsprejeta.

d) Resolucije glede **obrnega stanu** utemeljuje gospod Ivan Kregar: Da se obrtni stan reši pritiska velekapitala, zahteva drugi slovenski katoliški shod, da se uvede in izvršuje stroga izkušnja s p o s o b n o s t i v vseh obrtih; oživé naj se samostojne prisilne avtonomne zadruga z d e ž e l n i m i i n d r ž a v n i m i z v e z a m i. Te zveze naj povzdignejo stanovsko zavest, skrbé za solidnost izdelkov, urejajo razmere med mojstri, pomočniki in vajenci, skrbé za revne in onemogle ude, nadzirajo strokovne šole, prirejajo strokovne tečaje in združujejo obrtnike v gospodarske zadruga. Ustanové naj se samostojne o b r t n e z b o r n i c e. Za p r o d a j o obrtnih izdelkov naj si zadruga postavijo s k l a d i š č a za surovine in izdelke. Konfekcije naj se strogo nadzorujejo, krošnjarstvo in potovalna skladišča naj se po možnosti odpravijo, delo po jetnišnicah uredi, izvrševanje več obrtov po enem podjetniku naj se zabrani, dežela naj podpira domače obrte: pečarje, lončarje, lesni obrt, čipkarstvo itd.; pouk v ljudskih šolah naj se ozira na domače obrtne razmere, ustanove naj se strokovne šole, uvedejo o b r t n a s o d i š č a kot obvezna prva instanca v obrtnih stvareh. Država naj varuje domače obrte s primerno carino in s kreditnimi bankami; določi naj se po razmerah maksimalno število vajencev pri enem mojstru, žensko delo naj se omeji, otroško delo odpravi, uvede nedeljski počitek, država naj izda zakone za obrtna stanovanja in delavnice, obrtne zadruga naj

določijo najmanjšo plačo v sporazumu z delavskimi pomočniškimi zbori. Pomočniki naj se strokovno izučé v svojem obrtu, na popotovanju naj se jim preskrbé primerna prenočišča, vzbuja naj se jim verska in stanovska zavest. Zadruge naj izdajejo pomočniške knjižice z izpričevali in imeni mojstrov ter krajev, kjer so delali. Skrbi pa se naj tudi za versko in strokovno vzgojo vajencev, kateri naj se ne rabijo za hišna dela; snujejo naj se po potrebi rokodelska društva mojstrov, pomočnikov in učencev.

Po krajši debati, katere so se udeležili gospodje *Rebek* iz Celja, *Hladnik* in *Povše*, je bila resolucija vsprejeta.

e) Resolucijo o **trgovskem stanu** je utemeljeval g. *F. Šubelj* takole:

Dolžnost me veže, da se pred vsem zahvalim slav. pripravljavnemu odboru za velepomembni II. slov. katol. shod, ker je mene, mladega človeka, ki dosedaj v javnosti še nisem deloval, pooblastil, da poročam o temeljito preudarjenih resolucijah, katere méni staviti II. slov. katol. shod, trgovskega stanu.

Znano je g. zborovavcem, kako v nekaterih krajih propadajo trgovci, kateri so se še-le pred nekaj meseci osamosvojili. Tuji trgovski pomočnik, kateri želi postati samostojen, pride v njemu popolnoma nepoznan kraj (največkrat po prigovarjanju kakega sebičneža, kateri hoče drago oddati svoje stanovanje) ter ondi prične trgovino, nevedoč, da je oni kraj že morda prenapolnjen s prodajalnicami raznih strok.

V najkrajšem času, vkljub vsemu prizadevanju, izgubi tak trgovec svoje premoženje, katero je vtaknil v trgovino. Ako premoženja ni imel, pa vsled take neprevidnosti — morda prav pridnega in sposobnega človeka — trpijo škodo njegovi upniki. Ob enem vsled tega trpi vsa druga trgovina, ker večinoma prične tak trgovec, kateri ve, da se ne bo več dolgo ohranil, prodajati blago po vsaki ceni, samo da ga spravi v denar. Drugi trgovci v istem kraju se morajo zdaj ravnati po njem ter cene včasih tako pokvariti, da niti svojih stroškov ne morejo pokriti. Prav to pa, da niti svojih stroškov pokriti ne more, dovede marsikaterega trgovca

do napačnega ravnanja, do nepoštenne konkurence. Ker mora namreč blago dati po isti ceni, kakor ga je sam plačal, išče si na drugačen, nepošten način priboriti toliko dobička, da bi mogel izhajati. S takim ravnanjem se zelo oškodujejo konsumenti, torej po večini revno ljudstvo, katero meni, da je kupilo ceno in dobro. Včasih pa žene tudi sama pohlepnost in nevoščljivost nekatere spekulante, da pričnejo tako nepošteno manipulacijo, ker hočejo z nižjimi cenami pridobiti odjemavce na svojo stran.

Jasno je torej, da pošteni trgovec ne more slediti takim eksperimentom, razen če žrtvuje vsote, katerih pa ne more dolgo pogrešati. Nespametno pa bi tudi ravnal, ko bi se trudil, in še denar, katerega je morda s trudom prislužil — zaradi nekaj krivičnih ljudi tako rekoč proč metal.

Take žalostne razmere bi bilo treba odstraniti ali vsaj omejiti. Vsako nepošteno konkurenco bi bilo treba strogo kaznovati. Trgovske zbornice naj bi skrbele, da se tako ravnanje obravnava na merodajnem mestu. Poštena konkurenca je v prid revnim ljudskim slojem, nepoštena konkurenca pa škoduje ljudstvu in poštenim trgovcem.

Mi zahtevamo torej pred vsem za vsakogar, kdor hoče trgovati, prvič dokaz sposobnosti, izpričevalo učne dobe, daljnega službovanja, obnašanja itd.; drugič pa izkaz zadostnega kapitala — to oboje pa seveda po obširnosti dotičnega podjetja.

Mnogo je tudi izučenih trgovskih pomočnikov, kateri si ne morejo opomoči, ker jim manjka potrebne izobrazbe. Zato na tem mestu zahtevamo, da se vendar enkrat prično snovati slov. trgovske šole, in preden do teh ne pridemo, da se pričnejo vsaj trgovski tečaji, v katerih se učenci nauče vsaj važnejših trgovskih vednosti. Za take trgovske tečaje pa je seveda treba tudi učiteljev, kateri morajo napraviti za tako poučevanje potrebno izkušnjo. To je neobhodno potrebno, saj trgovski stan bi zelo napredoval, aki bi trgovski uslužbenci imeli višjo trgovsko izobrazbo.

Mnogo škodujejo stalnim trgovcem tudi razni agentje. Ti vidijo, da zaradi svoje nezmožnosti v konkurenci z

večjimi tvrdkami pri trgovcih ničesar ne opravijo, in gredo do raznih zasebnikov ter ondi prodajajo tudi majhne kvantitete. Znani so mi slučaji, ko je agent prodal zasebnikom po par steklenic likerja ali konjaka, in tvrdka, ki je precej znana in ne baš majhna, je naročilo izvršila, ker ji je zastopnik pisal, da je to le poizkušnja. Tako ravnanje bi se moralo prepovedati postavnim potom.

Kakor je krošnjarjenje z raznim drobnim blagom za nekatere kraje naravnost dobrota, bodisi da ljudje iz istega kraja ob gotovih časih sami krošnjarijo, bodisi da od krošnjarjev kupujejo razno drobno blago, ter jim ni treba izgubljevati časa in hoditi morda v oddaljeno trgovino kupovat, — prav tako pa kolikor toliko škoduje stalnim trgovcem v večjih krajih. Zato naj bi se krošnjarjenje z drobnarijo omejilo v tem smislu. Priznam pa, da nikakor ne kaže krošnjarjenja z lastnimi izdelki tako omejiti; kajti tako krošnjarjenje je nekaterim ljudem, oziroma družinam, edini zaslužek, edini pogoj za obstanek, ter bi se jim s strogo omejitvijo vzel takorekoč vsakdanji kruh.

Velikega pomena je nadalje za trgovca, da izve pravočasno tržna ter vsa druga trgovine se tičoča poročila iz drugih držav in izvun Evrope. Ker pa taka poročila izdajajo pogosto kupčevavci dotičnega kraja, se glase ta poročila mnogokrat le tako, kakor je trgovcem dotičnih krajev v korist, a v škodo trgovcem naših krajev; pogosto izvemo poročila tudi prepozno, ko nam več ne koristijo. Odpomoči pa bi se dalo tem neprilikam s tem, da bi bili pri raznih konzulatih nastavljeni trgovsko-izobraženi strokovnjaki, kateri bi dajali taka trgovska poročila naravnost trgovskim zadrugam. Te trgovske stanovske zadruge naj bi potem pravočasno obvestile trgovce svojega delokroga, morda po svojih uradnih glasilih, o cenah in o stanju trgovine.

Malim in srednjim trgovcem bi se moglo nekoliko pomagati tudi s tem, da bi vsaj deloma uživali iste popuste, oziroma nižje cene pri transportu, kakor jih uživajo engrosisti. Veletržec s tem ne bo mnogo oškodovan, kajti on bode kot večji odjemavec, kakor sedaj, imel vedno nižje cene pri prvi roki in bo

tako, kakor sedaj, lahko oddajal blago za nižjo ceno, nego si ga more naravnost nabaviti mali trgovec; srednjim in malim trgovcem pa bi se vendar mnogo pomagalo z znižanimi tarifi.

Prehajam k zadnji jako važni točki naših resolucij, namreč h konsumnim združbam. Mi trgovci smo in ostanemo prijatelji revnim slojem ljudstva; ker pa se nam zde konsumna društva v večjih krajih nepotrebna, posebno, kjer je dobro urejen trgovski stan, kjer so dobri in pošteni trgovci, zato stavi II. slov. katol. shod tudi v tej zadevi potrebno resolucijo.

Marsikje se je tako konsumno društvo zasnovalo prehitro, brez pravega preudarka.

To je dalo našim nasprotnikom povod, da so napadali stranko, češ: „Stranka hoče uničiti trgovski stan.“ Tega namena sicer naša stranka nikdar ni imela, pač pa je v svoji gorečnosti za blagor revnega ljudstva marsikje ta ali oni prehitro ravnal ter s tem tudi škodoval trgovskemu stanu. Ker pa je ravno trgovski stan eminentne važnosti tudi za splošno narodno blagostanje, zato se to ne sme več dogajati. V krajih, kjer je trgovina dobro razvita, tam konkurenca sama sili trgovca, da nastavi skrajno nizke cene. Tam tudi konsumno društvo ne more obstati. Ob enem pa jemlje trgovcu že itak njegov prav skromni dobiček ter mu uničuje eksistenco.

Drugače je seveda v krajih, kjer, kakor slišimo, izrabljajo trgovci revno delavstvo. Tam je umestno konsumno društvo. Pred vsem pa je potrebno na mero-dajnih krajih uplivati na to, da ne bodo, kakor se pogosto sliši, razni podjetniki izkoriščevali svojih delavcev s tem, da jih silijo kupovati pri njih blago, a jim ob enem napravljajo brez mere visoke cene. To je najprej potrebno. V takih krajih, kjer so trgovci prav tako, kot dotični podjetniki, izkoriščevalci revnih delavcev, je konsumno društvo potrebno. Vendar pa je tudi v tem slučaju treba vprašati za svet pametne in izkušene, trgovsko izobražene može, ali je to umestno ali ne.

To je moje, naše stranke in upam, vsakega trgovca mnenje o konsumnih društvih.

S tem končujem in priporočam, da se sprejmó resolucije pripravljavnega odbora.

Resolucije se sprejmó soglasno.

e) Končno utemeljuje g. J. G o s t i n č a r resolucijo glede **delavskega stanu** približno tako:

Država je dolžna z zakoni in po upravi braniti pošteno delo in ga organizirati, da vsakemu delavcu zagotovi njegovemu delu primerno pravično plačo. Otroško delo po tvornicah naj se odpravi, žensko delo primerno omeji, ponočno delo le tam dovoli, kjer se iz tehničnih vzrokov ne more pretrgati, ženskam pa bodi nočno delo prepovedano; ob nedeljah in praznikih mora vsako delo počivati, počitek trajaj 36 ur; uvede naj se najvišja neprestopna delavna doba, in sicer pri rudo- in premogokopih osemurni delavni čas, pri obrtih, rokodelstvu in trgovstvu deseturna delavna doba. Zakonito naj se varujejo delavci, ki po svoji volji in vesti izvršujejo razne mandate; uvedejo naj se razsodišča iz delavcev in delodajavcev; skrbi naj se za zdrava stanovanja; v to svrho ustanovljena društva podpiraj država in dežela. Plača bodi primerno urejena; akordno delo naj se odpravi, kjer je nevarno. Strogo naj se nadzorujejo podjetja glede na varnost življenja in zdravja; zato naj se pomnoži obrtno nadzorstvo; obrtnim nadzornikom naj se pridele tudi delavci, katere naj odškoduje država. Za rudo- in premogokope naj se ustanovi stalni rudniški nadzorstveni odbor. Po večjih mestih naj se uvedó brezplačne posredovalnice za delo. Prepove naj se „truk“, s katerim podjetniki silijo delavce, da pri njih kupujejo.

K besedi se oglasi g. U r b a r, ki želi strogo izvrševanje nedeljskega počitka. Resolucija je bila soglasno vsprejeta.

Nato ob pol 5 uri predsednik P o v š e zaključi zborovanje socialnega odseka.

4. Tiskovni odsek.

Predsednik odseka, g. dr. Anton Gregorčič, otvori zborovanje ter pozdravi udeležence, katerih se je ob deseti uri nabrala polna dvorana „Rokodelskega doma“. Takoj se preide na dnevni red. Namesto obojlega g. dr. Fr. L a m p é t a poroča o prvem razdelku resolucij:

a) „**znanost**“ g. dr. Mihael O p e k a :

Ker me je šele sinoči težko oboleli g. kanonik dr. Lampe naprosil, da prevzamem namesto njega poročilo, podam nepripravljen samo nekaj misli, da ta važna točka sploh pride v pretres.

Nobenega očitania ne slišimo tako pogosto od nasprotnikov katoliškega mišljenja, kakor to: Katoličanstvo je nasprotno vedi, znanstvenemu napredku, duševni svetlobi. In vendar je ravno narobe: Vsi tisti, ki se odtujujejo krščanstvu, odtujujejo se v isti meri pravi, zdravi vedi, in naj se še stokrat in tisočkrat bahajo, da so prosvetljenci, znanstveniki, učenjaki. Drugače pa ne more biti, kajti prava veda teži na vseh poljih po resnici, a v krščanskem razodetju je sredotočje in vrhunec vse resnice. Kdor torej zavrže resnico razodetja božjega, mora tudi v znanosti tavati v zmotah; in da se tako godi, o tem pričajo vse stroke takozvane „m o d e r n e v e d e“

I. Z a p r a v o , p r i s t n o z n a n o s t s e m o r a m o torej zavzeti Slovenci Prvi slov. katol. shod je to teženje zbudil med nami, ta, drugi shod naj ga poživí, okrepi, razširi. Marsikaj se je storilo od prvega katoliškega shoda, tako da je opravičena prva točka resolucij drugega katoliškega shoda o znanosti.

Vseh mož, ki so delovali v prosep pravé znanosti med Slovenci, po imenu tu naštevati pač ne kaže; a omenim naj nekatera dela, oziroma glasila, po katerih se je znanstvo širilo med Slovenci, „R i m s k i K a t o l i k“ in njegov naslednik „K a t o l . O b z o r n i k“, „V o d i t e l j“, „Z g o d o v i n s k i z b o r n i k“ so bili izključno posvečeni našemu vednostnemu stremljenju. Gojili so pred vsem modroslovje, bogoslovje in zgodovino — gotovo tri najpotrebnejše, ker najpraktičnejše vede. A tudi marsikaj družega je zagledalo med nami dnevno luč, kar je povzdignilo naš ugled na znanstvenemu polju. Dr. Lampetovo „Cvetje s polja modroslovkega“, „Zgodovine kranjskih fará“ v „Škof. listu“ in posamezne monografije iz raznih znanstvenih strok po listih in v izdanju „Slov. Matice“ — vse to priča, da popolnoma spali nismo gledé znanostnih strok te ali one vrste.

II. Vendar se je pre malo storilo — to lahko trdimo. V Slovencih je več moči, ki bi se mogle čvrsto razviti v znanstveno delovanje, nego jih kažejo dose-danji vspehi. Da se te sile niso razvile, je morda največ krivo to, da je naše znanstveno delovanje pre malo organizirano, da je preveč brez načrta. Združenja treba, skupnosti treba, središča treba, iz ka-terega bi dobivali posamezniki iniciative, veselje, pa tudi pomoči za delo. Zato II. slov. katol. shod v iste resolucije točki 2. „poudarja nujno potrebo, da se znanstveno delovanje slovenskih učenih mož v prid katoliški resnici in narodu čim prej organizira.“ V or-ganizaciji je moč, to vidimo na vseh poljih. Moč or-ganizacije v znanstvu bi bila pred vsem v tem, da bi se med združenci po zmožnostih razdeljevale vloge, da bi le-ti pri svojih delih podpirali drug drugega z na-sveti, knjigami itd., — in pa v tem, da bi se znan-stvena dela lažje izdajala in širila vsaj med razumniki. Torej združenja je potreba, nekakega zbirališča vseh znanstvenikov. Tako zbirališče se je bilo ustanovilo v „Leonovi družbi“. Toda „Leonova družba“ je bila mrtvorojeno dete. Iz kakšnih vzrokov, meni ni znano. A gotovo je, da je v „Leonovi družbi“ zarisana dober načrt, po katerem bi se s pridom delalo v prosep našem znanstvu. Ta načrt treba realizirati. Zato za-hteva II. slov. katol. shod glede znanstva, naj se 3. „oživi „Leonova družba“, ki naj dobi za svoje delo čim največ razumnikov.“

„Leonova družba“ se vzbúdi in se ozrí najprvo po onih vedah, ki so nam pred vsem potrebne, ter jih pospešuj. Med te vede spadajo po mojem mnenju filo-zofija, apologetika in zgodovina. Teh treh je slovenskim izobražencem pred vsem potreba: Filozofije za boj proti brezmiselnosti našega časa, a pologetike proti verski anarhiji, ki besni tudi med nami — z g o d o v i n e proti nezgodovinskim lažem raznih naših neslancev.

K a k o naj se to izvrši, je treba določiti po do-govoru. Vsaj enkrat vsako leto bi moral biti kak z n a n s t v e n s h o d, pri katerem bi se predavalo o znanstvenih vprašanjih. Tako prireja dunajska „Leo-gesellschaft“ vedno svoje „potovalne shode“ (Wander-

versammlungen); koliko se dá doseči z organizacijo, je dokazala nekdanja „Liga“, ki je nekaj časa delovala prav izvrstno, a je pozneje zaspala, ker se ni po novih sestankih oživljala in navduševala.

Potrebno je tudi, da se povzdigne zanimanje za resne znanstvene spise, da se ne bere samo iz radovednosti, ampak zaradi izobrazbe. Žal, da vidimo pri nas tolikrat, kako najboljši znanstveni spisi leže nerazrezani na polici. Vneti se moramo v ljubezni do znanosti. Vesel pojav je, da se med našo katoliško mladino kaže zanimanje za znanost. Naši katoliški akademiki so napisali zadnji čas več člankov, ki kažejo, da se resno bavijo z vedo.

Preide se v podrobno razpravo. Pri 3. točki opozarja gospod Rozman na češko društvo „Vlast“. — Filozof gosp. E. Jarc predlaga dostavek k tej točki: „in naj izdaja ali vsaj podpira njihove znanstvene publikacije“, ker marsikdo bi pisal, a nima sredstev, da bi tudi izdal sad svojega truda. — Gosp. dr. Opeka podpira ta predlog, g. kapelan Gomilšek opozarja na češka in poljska znanstvena društva. — Priglasovanju je bil sprejet dostavek g. Jarca.

Pri 4. točki predlaga g. Jarc dostavek: „Katoliški Obzornik“, ki naj se ozira na vse stroke znanosti“ in ga utemeljuje. Podpira ga gosp. iur. Šinkovic. Vesel pojav je, da se je „Kat. Obzornik“ začel ozirati na medicino. Tudi pravniki in drugi znanstveniki naj se oglašajo v njem. — G. dekan Koblar govori o razmerju med „Voditeljem“ in „Obzornikom“, in kaže, kakšno naj bi bilo njuno delovanje po medsebojnem dogovoru, da se moči preveč ne razcepijo. G. Jarc pojasnjuje še enkrat svoj dostavek.

Urednik „Katoliških listov“ v Pragi, g. Žundálek, pozdravi zborovavce ter poroča nekoliko o zadnjem zanimivem zborovanju društva „Vlast“ v Pragi. Pozdravlja točko v resoluciji, da naj se napravljajo znanstveni shodi. K takim shodom naj se vedno vabijo tudi gostje — učenjaki drugih dežel, da se seznanjajo med sabo. Listi naj se zamenjavajo in napravi naj se nekaka zveza med našimi društvi. (Živahno odobravanje.)

G. Finžgar odobrava ta predlog in opozarja na korist in potrebo prijateljskih sestankov, ki se pripo-

ročajo zlasti za razumnike na deželi. Saj je na deželi mnogo nadarjenih mož, katerim pa manjka iniciative, manjka jim vspodbujanja, da bi se lotili dela. Tak shod bi zbudil izobražence dotičnega kraja, da bi začeli pisati in znanstveno delovati.

G. dr. Debevec predlaga dostavek k resoluciji: „pričenši z l. 1901“, da se pospeši prirejanje shodov.

G. Koblar želi, naj se s shodi prične takoj.

Poročevalec dr. Opeka se strinja z dostavki ter odgovarja na razne trditve. „Obzornik“ že doslej ni zavračal splošno znanstvenih spisov, ako jih je le imel. Naj se ta list bavi tudi z drugimi znanostmi, vendar glavna smer mora biti apologetično - polemična, ker rabimo pred vsem takega znanstvenega lista, kateri brani naše svetinje. Bogoslovnih spisov v ožjem smislu pa „Obzornik“ ne sprejemaj, ker ti so za „Voditelje.“

Resolucija se sprejme.

b). **Leposlovje in umetnost.** O tej točki poroča mesto zadržanega dr. Al. Ušeničnika dr. Jož. Debevec: Verski, politični in gospodarski liberalizem je rodil tudi v umetnosti, zlasti v leposlovju, sebi enakega zaveznika. Geslo, da je umetnost sama sebi namen, — umetnost je svobodna — kaj je drugega, nego klic liberalizma po neomejeni svobodi mišljenja, govorjenja in tiska? Ako bi bila umetnost res sama sebi namen, ne bi se ji bilo treba ozirati na noben zakon božji, na noben zakon nramnosti.

In res! Po zgledu onega dela svetovnega slovstva zaničuje tudi pri nas en del leposlovja zapovedi božje in zakone nramnosti: Smeši se vera v Boga, vera v previdnost božjo; taji neumrljivost človeške duše, resnica, ki je bistvena podlaga nramnega življenja; z nogami se tepta peta božja zapoved, tako tudi osma. Dà, še zlasti šesta božja zapoved ne velja za naše leposlovce. To kaže dovolj en sam pogled v naše novejšo in najnovejšo slovstvo. Nauk krščanske vere, da je človeška narava po grehu oslABLJENA, pokvarjena, in da jo radi tega treba krotiti, brzdati, — ta nauk je enemu delu našega leposlovja popolnoma neznan.

Dà, še nasprotno se dokazuje v leposlovni obliki, da človek nima niti moči, da bi se ustavljal naravnemu nagonu, da nima svobodne volje, da je vse, kar kristjan imenuje greh, le naravni pojav zdrave narave. „*Omnia naturalia — et naturalia non sunt turpia!*“ To načelo se oznanja in izvršuje.

Nekaj zgledov, kako pri nas en del našega leposlovja prezira božje zapovedi in načela krščanske nramnosti, je zbral dr. Aleš Ušeničnik v „Rimskem Katol.“ VIII. (1896); njih število pa še vedno raste.

V najugodnejšem slučaju, če se n. pr. že pozitivno ne smeši ali ne tepta versko načelo, se pa negativno verskemu in nramnemu življenju zlasti mladih čitateljev dela neizmerna kvar s tem, da so junaki takih povesti, novel itd. v verskem oziru popolnoma brezbrizni, indiferentni, da ne storé ničesar, kar bi morali kot kristjanje storiti (na pr. prejemati sv. zakramente). Na mlade čitatelje vpliva to neizmerno slabo zato, ker mlad človek izkuša takoj tudi posnemati vse, kar mu ugaja, kar občuduje. S čitanjem takih versko-indiferentnih leposlovnih spisov mladina počasi popolnoma omrzne za pravo versko življenje. In to je njena največja nesreča! Stvar pojde pa tako dalje, dokler bode del slovenskih leposlovnih pisateljev indiferentnih do vere, da ne rečem kaj hujšega. Le pisatelj, ki je sam prepričan in vnet kristjan, more tudi v mladem čitateljstvu zbuditi ista čustva.

Skoro nezaceljive rane pa sekajo leposlovci mladini s spisi, v katerih jo seznanjajo s spolno ljubeznijo in z načinom, kako to delajo. Tu moramo pa takoj pripomniti, da krščanska morala ne prepoveduje pisatelju pisati tudi o tem predmetu. Lahko piše tudi o spolni ljubezni, če ima pred očmi to resnico, da mora biti to čuvstvo prav urejeno, t. j. meriti mora na zakon, in zakon mej kristjani je zakrament, in pred sklenitvijo zakona mora kristjan, bodisi v praktičnem življenju, bodisi v povesti ali romanu, živeti zdržno; če tega ne stori, mora pisatelj pokazati, da je to greh in da to rodi človeku samemu in vsem, s katerimi pride v dotiko, obilo gorja in nesreče. Navadno pa se meškužnost, prešestovanje slika z največjo naslado, a nikjer v spisu se ne obsoja. Tako ni delal n. pr. Manzoni v

svojih „Zaročencih“, tako ne dela n. pr. Sienkiewicz v „Quo vadis“, P. Coloma v „Lapalijah“ i. dr. Toda, kakršen je pisatelj v srcu . . . „Le style c'est l'homme“ — je stara resnica. Sicer pa leposlovni pisatelji pozablajo, da je poleg spolne ljubezni še toliko drugih predmetov, vrednih in hvaležnih, da bi se jih lotili . . . Pozabljajo pa tudi, da s svojimi nenravnimi spisi pripravljajo mladino naravnost za — anarhijo. „Machet die Jugend unsittlich, dann ist die Revolution leicht!“, je svetoval nekdo, ki je poznal človeško srce. Ali nimamo morda dokazov v rokah več ko dovolj, da hočejo n. pr. framasoni uprav z nenravnimi spisi vplivati na ljudstvo, zlasti na ženski spol? To dokazuje n. pr. Orly, ki je sam bil nekaj let član lože v Švici od leta 1807 do 1827 (F. Jungmann. Gefahren belletr. Lectüre, Innsbruck, 1887). Je-li to narodno delo? Pač vse prej, nego to

Liberalizem je velika laž povsod, tako tudi v leposlovju: Laž je, da umetnik nima nad seboj božjih zakonov; laž je, da krščanski umetnik ni dolžan spoštovati načel krščanske vere. Usodepolna zmota, katero moramo pa katoličani zavrniti z vso odločnostjo, je, če kdo misli, da bodi človek nraven samo v zasebnem življenju, kadar pa govori ali piše javnosti, je pa lahko tudi nraven, da mu le donaša slavo ali dobiček. Dà, to je temeljna zmota naše dobe, da nekateri menda resno ločijo zasebno in javno moralo, kot da bo pravični Bog sodil človeka samo kot zasebnika, ne pa tudi kot takega, ki je deloval javno in za javnost. A zdrava, preprosta pamet mora vsakomu povedati, da je pisatelj isti človek, če v zasebnem pismu „pumpa“ prijatelja za desetak, kakor če piše povest za leposloven list, imajoč pred očmi bliščeč honorar ali celo umetniški štipendij. „Isti človek, naj poje v tihem hramu pri zibki detetu, naj poje narodu; naj pripoveduje otrokom bajke in povesti, naj jih pripoveduje vsemu rodu. Isti človek, le delovanje je drugo: sedaj zasebno, sedaj javno. A človek je dolžan uravnati vse svoje delovanje po pravu večnega zakona. Kadarkoli in kjerkoli se odmakne od tega pravca, zgreši svoj smoter, zgreši pot do Njega, ki edini more utešiti nemirno naše srce.“ (Dr. A. Ušeničnik l. c str. 115.)

Šesta božja zapoved veže vsakega človeka, torej tudi umetnika, tudi leposlovca; veže ga celo življenje, povsod, na vsakem kraju, v vsaki okoliščini; od te zapovedi ni nobene dispenze za nikogar, torej tudi ne za leposlovca in umetnika. Kristus je rekel: „Kdor pohujša katerega teh malih, njemu bi bilo bolje, da bi se mu obesil mlinski kamen na vrat in bi se potopil v globočino morja.“ Kristus ni tukaj napravil nobene izjeme za nikogar.

To resnico nam oznanja že naravni zakon. In kaj je naravni zakon? Ali ni v naši duši posnetek onega večnega zakona, ki ž njim Bog nagiblje vse stvari k zadnjemu smotru? Ali ni izraz tistega reda, ki mora biti med Stvarnikom in stvarjo, med stvarjo in stvarjo? Kdo bode torej dejal, da javnemu delovanju ni določil Stvarnik pravca in ravnila, ko je vendar določil tak pravec celokupnemu stvarstvu, in ko vendar javno delovanje često globlje sega v medsebojno razmerje stvari nego-li zasebno? Slovestvo govori iz srca v srce, iz uma v um, ne posamnikom, kakor zasebna beseda, ampak celemu rodu. Zasebna beseda otruje eno srce, slovestvo otruje milijone. In Stvarnik, da ni slovestvu, ni umetnosti namenil naravnega zakona? Če je Stvarnik za-se ustvaril vse stvari, pa naj bi pustil, da slovestvo trga milijone od njega — brez kazni? Ali bi bil tak stvarnik neskončno modro bitje? „Bil bi res zanikanje samega sebe, torej — nič!“ (Dr. A. Ušeničnik *ibid.*)

Nikar pa ne mislite, moderni leposlovci, da smo samo mi katoličani tako ostri sodniki vaši. Mnogo ostrejši so sodili o tej stvari pogan i. P l a t o n n. pr. de republica 2. ed. Bip. vol. 6 p. 247 piše nastopno: „Mari ni v vseh rečeh začetek najvažnejši, zlasti pa pri vzgoji mladine? Zakaj v mladosti je duša zelo vzprejemljiva za vsak vtisk in sprejme vsako podobo, ki jo hočemo vtisniti. Ali bomo torej kar meni nič tebi nič dovoljevali, da se seznanijo naši mladi ljudje z vsakim izdelkom pesništva, bodi njega vsebina kakršnakoli in pisatelj kdorkoli? dovoljevali, da vsprejmó va-se nazore in načela, ki so v največ slučajih v ostrem nasprotju z onimi idejami, po katerih bi se mladi ljudje morali ravnati enkrat, ko odrastejo?“ Zato uči dalje Platon,

da treba pesnike strogo nadzorovati, stvarino izbirati, vse gnilo odstranjati in mladini prikrivati.

Isto misel ima pogan Kvintilijan (de institutione oratoria 1. c. 8.): „Ker je mladina tako vzprejemljiva . . . , mora se paziti, da so dela, ki se jej nudijo, pisana ne le v lepem jeziku, ampak mnogo bolj, da so čista in n ravno dobra“. Potem govori tudi on o izbiri leposlovne stvarine. Kar mi zahtevamo od naših leposlovcev, ni za pičico več, kakor kar je zahteval Platon (ozir. Sokrat) v omenjenem spisu, kjer končno pravi: „Ker to, kar človek v mladosti sprejme v dušo, ostane neizbrisno in odločivo, je vse na tem ležeče, da so pesniška dela v popolnem soglasju z vero in n ravnostjo“. (1 c. 250.) Ali so bili Sokrat, Platon, Kvintilijan tudi sami jezuitje, sami „klerikalci“? Sicer pa je z nami v tem oziru tudi Rousseau, ki ga obožujejo naturalisti; v spisu „O vplivu vede in umetnosti“ odreka nenravnemu leposlovju vsako pravico do obstanka.

Zlo, ki ga je napravil liberalizem v slovstvu, je nepregledno. A še eno moramo omeniti! Liberalizem je polovičarstvo, to je znano; v politiki, v socialnem oziru so njegovi otroci doslednejši; najbolj dosledni pa so anarhisti. In tudi v slovstvu vlada anarhija. Najbolj se kaže ta anarhija v breznačelnosti modernih leposlovcev. Svetovno naziranje starih pisateljev in pesnikov natanko poznamo, toda drugače je z modernimi. Nekdo je poizkušal z velikim trudom sestaviti svetovno naziranje Goethejevo, a pokazalo se je, da Goethe ni imel nič enojnega naziranja. Poučno je kar je o tem pisal dr. Mahnič (R. K. VII. str. 94 nasl.) o našem leposlovju. Grozna zmeda pojmov v vsem! Pisatelji sami nimajo čistih pojmov o svetu itd., kako morejo potem druge učiti, druge vzgajati, ko je prvi pogoj vzgoje: enotno, jasno svetovno naziranje? In to daje samo krščanstvo, ki je hrani neomadeževano katoliška cerkev.

„Jasno izraženi nazori v bravcu bodrijo duha, razsvetljujejo in bistré, tudi voljo oplojujejo in jo nagibajo k dobremu; čimbolj pa se moralne sile v človeku krepijo, tembolj se brzdajo nižje: čuvstva in domišljija. Naloga leposlovja je sicer, da blaži čuvstvo in oploja

domišljijo, a to mora delati harmonično z drugimi dušnimi zmožnostmi. Harmonija pa zahteva, da v človeku vladata razum in volja drugim, nižjim zmožnostim: zato ne sme leposlovec nikdar plemenitejših zmožnosti tako zanemarjati, da ne bi dobile v umotvoru primerne hrane, dočim bi se bujno redila domišljija in čustvo. Razum živi ob idejah, volja pa se ojačuje po jasnem, določnem spoznavanju pravega... Slovstvo, v katerem vlada logični anarhizem, ne podaja razumu in volji duševne hrane. Zmedenost pojmov in logična nejasnost se lotita tudi bravčevega duha, hrana sta le domišljiji, čustvu; — odtod sentimentalnost, fantasti“. (Dr. Mahnič *ibid.*) — Zgledov za to dejstvo je več ko preveč!

A Slovenci imamo, hvala Bogu, tudi pisateljev s krščanskim svetovnim naziranjem. Kako vse drugačni so njih spisi, kako priljubljeni zlasti nepokvarjenemu čitatelju! — Imamo tudi liste v tem duhu urejevane, zlasti „Dom in Svet“, ki obdeluje vse leposlovno polje.

Naš boj je naperjen proti liberalizmu na vsej črti, torej tudi v slovstvu: in v tem oziru vemo, kaj nam je storiti z leposlovnimi časniki, kar jih imamo. A še eno bi nasvetoval ob koncu: Večkrat se poudarja z ozirom na slikarsko umetnost, da n. pr. cerkvene, res namenu služeče slike, more naslikati le slikar-umetnik, ki je sam pobožen, n. pr. Angelico, Rafael, ki so se postili, predno so jeli slikati kaj posebnega. Kakor se „Društvo za krščansko umetnost“ hvalevredno in vspešno bori zoper pokvarjeni okus in gledé na strogo cerkvenega duha, tako moramo delati tudi v leposlovju. A tudi tu velja: Lep umotvor more ustvariti le umetnik z jasnim krščanskim svetovnim naziranjem. A ker se naša srednješolska mladina večkrat popolnoma zbega, treba, da mlade pisatelje vzgojimo, da jim pomagamo priti do pravega krščanskega naziranja.

V to svrho jih je treba opozarjati na vzorna dela, n. pr. na Dante-ja, Shakespear-ja, Calderona, Manzoni-ja itd., dajati jim v roke primerne apologetičke knjige; slednjič je potrebna tudi resna kritika. Sveti Bernard pravi nekje: „Si scribas, non sapit mihi, nisi legero ibi nomen Jesus.“ Mi ne zahte-

vamo toliko, pač pa vselej, da ni v spisu nič, kar bi žalilo le količkaj načela vere Kristusove.

Predložene resolucije se sprejmó brez debate. Končno poročevavec izreče željo, da se izdaj tudi v slovenščini knjiga, podobna znani nemški Kreiterjevi knjigi: „Confessionelle Brunnenvergiftung“.

c) **Časnikarstvo.** Poroča g. dekan A. Koblar.

Poročevavec se spominja najprej Gutenbergova petstoletnice in kaže na veliki razvitek tiska. Gutenberg pač ni mislil, da bo tisk napravil toliko škode. Zato treba iskati sredstev, da se dobri tisk pospešuje, slabi zabranjuje. Že I. katoliški shod je sklepal o tem, II. ima pričeto delo nadaljevati. V mnogočem smo že prišli naprej, a treba bo še veliko dela. Mehovi pekla delajo z vso silo; istotako se moramo mi braniti z vso močjo.

Tri vrste časnikov imamo: 1. Odločno nam nasprotne; te zatirajmo. 2. Indiferentne; te pustimo pri miru, morda se poboljšajo. 3. Dobre; te z vso močjo podpirajmo! — Trdo pot imajo dobri časniki, zato jim treba zaslombe! Učimo se od nasprotnikov, ki svoje ljudi vedno odločno podpirajo in branijo. Tudi nam treba organizacije, ki poskrbi za to, da se pride napadencem vedno na pomoč, da vztrajajo na svojem mestu. Naši časniki trpé najhujše preganjanje. Vedno imajo opraviti s sodišči. Zato morajo stati časnikarjem ob strani juristi, ki dajejo pravno pomoč in navodila. Kako se liberalni advokatje potegujejo za svoje liste! Bodi to v bodrilo tudi nam.

Naše časnikarstvo potrebuje podpore; za to pa je treba združitve, dela, požrtvovalnosti, gmotne in duševne. Mnogo potrosijo nasprotniki za svoje liste. Zares velike vsote žrtvujejo liberalci za „Narod“. Isto moramo storiti tudi mi za svoje liste. Treba jih priporočati, razširjati, dajati jim potrebnih informacij. Od lista se zahteva mnogo, a uredniki sami brez pomoči ne morejo vsega zmagati. Le s tem bomo zboljšali liste, in ljudstvu se bode bolj ustreglo. Na raznih shodih naj duhovniki in lajiki vedno obračajo pozornost tudi na časopisje, in naj s svetom in z dejanjem podpirajo časnikarje. A tudi iz središča, iz Ljubljane naj pride impulz

v razne kraje po odboru, ki je nasvetovan v resoluciji in ki naj takoj prične delovati.

V časniški odbor se povabijo zastopniki slovenskih časnikov, ki še niso odstopili od krščanske misli, in nekateri odlični politiki iz raznih slovenskih dežel. Duša temu odboru naj bodo trije gospodje v Ljubljani. Tajnik bodi izobražen in delaven mož, ki naj dopisuje na vse strani, zbira sotrudnike in jih organizira. Če pride kako važno vprašanje na površje, naj se takoj ta odbor posvetuje, kako stališče naj zavzame časopisje. K posvetovanjem se naj povabijo tudi drugi vplivni možje. Ti sklepi se naj potem naznanijo listom, ki so v zvezi, da vsi enotno in složno postopajo v dotičnem vprašanju. Nasvet o zvezi, katero nasvetuje resolucija, je že na prvem katoliškem shodu priporočal — gospod Gabršček. (!) Žal, da je ta zašel s svojo „Sočo“ v „Narodovo“ strujo, v vrsto tistih, ki trdijo, da so trdni katoličani, a izganjajo krščansko misel iz javnega življenja. Kardinalno vprašanje, okoli katerega se suče ves naš boj z liberalci, je samo: Krščanstvo v javnosti. Mi trdimo, da ima Kristus prav, ki je rekel: „Kdorkoli bo mene spoznal pred ljudmi, tega bom jaz spoznal pred svojim očetom.“ Liberalci pa govorijo, da se katoličan mora skriti, kadar opravlja svoje verske dolžnosti. Zaradi tega je boj in bo boj tudi v našem časopisju, dokler si ne priborimo pravice, da imej krščanstvo svoje mesto v javnosti. (Odobranje.)

Ker je že poldne, se posvetovanje prekine. Ob 1/3. se nadaljuje podrobna razprava. Po nasvetu poročevalca se prenaredi naslov resolucije ter se imenuje namesto „časnikarski“ — „tiskovni“ odsek, in oddelek c) namesto „Tisk“ — „Časnikarstvo“.

G. urednik Žundálek naglašá važnost stalnih dopisnikov, zlasti po večjih mestih, navaja nekaj zgledov s Češkega ter podaja več praktičnih nasvetov. Noben stan nima tako inteligentnih dopisnikov, kakor duhovski. Naj bo zato vsak župnik in vsak kaplan stalni dopisnik — in katoliški listi bodo najboljši! Na Češkem imajo katoliško tiskovno „Ligo“. Člani si razdelé med seboj razne liste. Če piše kak nasprotnik v svojem listu

krivično, pride takoj odgovor v „Katolických listych.“ Podobno so organizirani tudi češki socialni demokratje.

G. F. S. Finžgar govori istotako o podpiranju časnikov in kaže na nekaterih zgledih, kako se dostikrat katoliški tisk tudi po merodajnih krogih dosti ne podpira. „Slovenec“ dostikrat ne zve važnih stvari z dežele, „Ljubljancanka“ ima pa dobre dopisnike tudi v majnih krajih. „Slovenec“ naj ne prinaša preveč strogo-cerkvenih poročil, ker pravijo nasprotniki potem, da je le „farovski“ list. O razmerju „Slovenca“ proti „Slovenskemu Narodu“ pravi govornik, da bi bilo treba določiti, ali se naj sploh „Narodu“ še kaj odgovarja. Govorniku se „Narod“ gabi kot ostuden list.

Tajnik g. Rozman naglašá potrebo in vrednost zlasti kratkih, zanimivih in aktualnih poročil. Manjka dostikrat in mnogokod le dobre volje, da listom ne dopisujejo oni faktorji, ki so v to po zmožnostih in dolžnosti najprej poklicani. — Gledé kritike treba povdarjati to: Katoliški listi se ravno po svojih somišljenikih sodijo dostikrat preostro, da, naravnost krivično, dočim se nasprotniki sodijo z najmilejšo mero! Denarna sredstva, s katerimi razpolaga duhovščina, se še premalo rabijo v povzdigo tiska. Tudi v tem treba poboljšanja, zlasti pa, da vsak domoljub gmotno in duševno podpira slovenske dobre liste. Vsak naj sklene, da bo redno o vseh važnejših stvareh poročal svojemu listu!

G. prof. dr. Marinko poudarja, da je treba navetovani odbor čim prej osnovati in se dela resno poprijeti. — G. dekan Koblar govori, kako potrebno je dajati informacije posameznim osebam, ki so po listih napadene. Saj mnogokrat napadeni niti ne izvé, kaj se o njem piše. Zato naj bi centralni odbor obvestil takoj vsakega, če je napaden, in mu svetoval, kako se naj brani. Resolucije se sprejmó neizpremenjene in v pravi pravi javni odbor se izvolijo gg. kan. A. Kalan, dr. Evg. Lampe in svetnik Vencajz.

č) **Farne knjižnice.** Poroča g. prefekt dr. Gruden.

Knjig in časnikov produciramo Slovenci že precej, a dosti ne gledamo na to, da postanejo tudi last naroda, da pridejo v najširše sloje. Temu naj opomorejo farne

knjižnice. Po večjih krajih so potrebna dobra bralna društva, drugod po manjših krajih zadostujejo bralni krožki. S praktičnimi vzgledi kaže govornik, kako naj se krožki uravnavajo. Duhovnik naj listov nima le zase, ampak naj skrbi, da krožijo po hišah. Najbolje bi bilo, da bi tak imenik dobrih listov izšel kot priloga kakemu listu, morda „Dom in Svetu“.

G. Žundálek pozdravlja to resolucijo kot zelo koristno. V Pragi se že živahno deluje za take knjižnice, in škofijska sinoda bo določila, da se naj snujejo farne knjižnice in katol. bralna društva. Zlasti potreben nam je tudi seznamek vseh dobrih slovanskih knjig.

G. Finžgar kaže, kako se mnogokrat z malim trudom more ustreči želji ljudstva po dobrem berilu. Kjer ostajajo ljudje ob nedeljah čez poldne pri župni cerkvi, naj se pripravi soba, kamor hodijo čitat. — G. dr. Marinko povdarja, da treba poskrbeti za to, da se resolucija tudi dejansko uresniči. — Resolucija se sprejme neizpremenjena.

d) Ljudsko in mladinsko slovstvo. Poroča gospod katehet A. Stroj:

Kakor le krščanska vera pospešuje pravo omiko med narodi, tako tudi v resnici blaži in izobražuje ljudstvo le ono slovstvo, ki hoče izvrševati svojo nalogo na podlagi resnic sv. vere. S I. slov. katoliškim shodom mora tudi II. slovenski katol. shod hvaležno priznati, da nam Slovencem v prvi vrsti oskrbuje tako slovstvo družba sv. Mohorja. Z nobeno knjigo, ki jo je izdala, se še ni izneverila svojemu prvotnemu programu, ki jej je: podpirati pobožno, lepo obnašanje in ohranjevati katoliško vero med slovenskim ljudstvom. Vsakovrstne ideje pa se širijo mej preprosto ljudstvo najvspešnejše v povestih. Ako odboru niso na razpolago izvirni pripovedni spisi, naj se odloči za to, da izdaja tudi dobre prevode slovanskih, angleških, francoskih in nemških povesti, ki nam kažejo lepoto sv. katoliške cerkve in bi tudi Slovence utrjevale v verskem prepričanju. Sveta dolžnost vseh naših dobrih pisateljev pa je, podpirati odbor Mohorjeve družbe, ki je prava krušna mati slovenskemu ljudstvu.

Kakor drugod, so se jele tudi pri nas širiti raznovrstne knjižice, celo po socialnih demokratih in protestantih, ki so nevarne veri in čednostnemu življenju. Naša dolžnost je, da temu nasproti izdajamo dobre knjižice in preskrbujemo ljudstvu vedno več dobrega beriva. Skrbeti moramo v prvi vrsti zopet za dobre povesti. V tem nam naj bi bili zgled katoliški Nemci v Švici, ki so zasnovali svojo „Zehnpfennigbibliothek“, ki je v kratkem času svojega obstanka izdala že nad 200 snopičev in za neznatno ceno podala ljudstvu spise najboljših katoliških ljudskih pisateljev. Nam bi ne bilo treba začenjati novega podjetja, ampak zbirka povesti iz „Domoljuba“ bi se lahko razširila, in imeli bi koristno knjižnico v zabavo in pouk ljudstvu.

Treba pa je mej narodom širiti tudi knjižice, ki ga poučujejo v času primernih vprašanjih. Taka vprašanja so dandanes verska in socialna vprašanja. „Katoliško tiskovno društvo“ v Mariboru je izdalo več poljudnih spisov kanonika dr. I. Križaniča. „Katol. politično društvo“ v Ljubljani pa je zasnovalo „Knjižnico za ljudstvo“. Naj bi se take zbirke nadaljevale; skrb vseh rodoljubov pa bodi, da se širijo med narodom.

Prav gorko pozdravljamo tudi „Zbirko ljudskih iger“, ki jih je začela izdajati „Slovenska kršč.-soc. zveza“ v Ljubljani.

Primeroma največ del v vsakem slovstvu se spiše za mladino. Že iz tega se spozna važnost mladinskega slovstva. Vtiski, ki jih dobi mladina po prvem branju, so odločivni in tudi usodni. Zato pa morajo mladinski spisi biti tudi vzgojivni. Nikakor ne priporočamo s tem moralizovanja, ampak iz mikavno pisanih povesti morajo odsevati ideje, in povesti morajo ogrevati otroško srce in je vnemati za vse lepo in vzvišeno. Prvi slovenski katoliški shod je priporočil vsem pisateljem, izdajateljem in učiteljem mladine posebno skrb pri izdavanju, zalaganju in razširjanju spisov za mladino. Zato so se v koledarjih „Katoliškega tiskovnega društva“ vsako leto ocenjevale knjige za mladino. Te ocene naj se zberó in izdajo v posebni knjigi. Nadaljujejo naj se tudi v bodoče z enako na-

tančnostjo. Vsi mladinoljubi pa naj se nanje ozirajo in mej mladino širijo odobrena dela. Z dobrimi vzgojivnimi spisi za mladino se odlikujeta časnika „Vrtec“ in „Angelček“, zbirka „Družbe sv. Cirila in Metoda“ in „Katol. bukvarne“ in Kosijeva „Zabavna knjižica“ ter „Pomladni glasi“.

G. Rozman želi, naj tudi ta resolucija ne ostane samo na papirju. Da je „Družba sv. Mohorja“ „naša dika in naš ponos“, zato smo hvalo dolžni Bogu, ki je ustanovo Slomšek - Einspielerjevo tako blagoslovil; hvala gre marljivim in požrtvovalnim gg. poverjenikom in pridnim pisateljem, ki podpirajo naše delo. Temu kot tajnik družbe dodajam prošnjo, da poverjeniki kakor pisatelji nadaljujejo domoljubno svoje delo za družbo. Kar se tiče v poročilu izraženih želj, jih bode odbor gotovo uvaževal in se zlasti potrudil, da podá udom kolikor možno leposlovnega beriva.

G. trgovec T r e v e n izreče željo, da družba izda „Življenje svetnikov“. — G. Koechler govori gledé prevodov in priporoča povesti. — G. Finžgar izraža več misli o spisih za omikanejšje kroge in o podporah za pisatelje. — Gosp. R o z m a n odgovarja na razna vprašanja in nasvete. Družba se bo potrudila, da ustreže izraženim željam.

Resolucija se sprejme brez prememb.

e) Izdaje slovenskih pesnikov in pisateljev za ljudstvo in mladino. Poroča g. dr. O p e k a :

Resolucija. Da dobi naše ljudstvo dovolj poštenega zabavnega beriva in da se zlasti odrasla mladina po možnosti obvaruje vsega, kar je slabega ali kužnega v slovenskem leposlovju, priporoča II. slovenski katol. shod, naj se poskrbi za posebno, zlasti stvarno dobro izbrano ter očiščeno, zelo ceneno izdajo slovenskih pripovednih pisateljev in pesnikov, starejših in novejših. V ta namen naj se sestavi odbor večših mož, ki dobro poznajo slovensko leposlovje in ki bodo po skupnih posvetovanjih vestno odbirali za tako izdavanje primernih spisov.

Dva glavna motiva takemu podjetju sta izražena v resoluciji sami. P r v i : da dobi naše ljudstvo dovolj poštenega, zabavnega beriva; d r u g i : da se zlasti od-

rasla mladina po možnosti obvaruje vsega, kar je slabega in kužnega v slovenskem leposlovju. — Da naše ljudstvo rado bere, tega ni treba poudarjati; da zlasti rado bere pripovedne stvari, to vemo vsi, a da smo baš s te vrste berivom velikokrat v zadregi, kadar ga treba bodisi priporočati, bodisi deliti med narod, tega tudi ni tajiti. „Družba sv. Mohorja“ res podaja našemu ljudstvu obilo lepega beriva — toda pripovednega, zabavnega premalo, da bi se narod ne oziral še po drugih knjigah, posebno v dolgih zimskih večerih. Kaj naj mu damo torej potem v roke?

Narod zahteva povesti. Toda lepih starih povesti „o treh kranjskih bratih“, o „Svetinu“, „o žalosti in veselju“ itd. že skoro več nimamo; novejše imamo, a niso vselej čiste. In da bi tudi te čiste bile in da bi tudi one starejše še imeli: v taki množini jih nimamo, kot bi bilo želeti. Farne knjižnice bodo nekaj odpomogle. To je res. Toda kaj bode pa dali v farne knjižnice?

Baš radi njih se resolucija jako priporoča. Starejših naših pisateljev, kot so bili Cigler, Andrejčkov Jože itd., si že ne bodo mogle nabaviti, ker jih ni; novejših pa, kakor Jurčič, Stritar itd. ni devati vanje takih, kakršni so. — Če pa bi imeli posebno cenene zbirke, bi se vsaka knjižnica lahko dobro in s številnimi izvodi založila z zabavnim berivom.

Zlasti velike važnosti pa je taka zbirka dalje radi mladine... Pred vsem mislimo na učečo se mladino, na dijake. Vsak pozna dijaško manijo, s katero si nabavljajo klasike in si jih izposojujejo medsebojno ter jih prebirajo. — Kakršno berivo torej dijak dobi, tako kupi, tako bere. Vsi pa poznamo toliko vsaj naše novejše klasike, da vemo, da ni vse za dijaka, kar je v njih...

S tako zbirko bi odpomogli:

a) nravstveno, ker bi odvrčali od slabega in navajali k dobremu berivu;

b) gmotno, ker bi prihranili dijaku marsikak novčič.

Organizacija naj bi bila sledeča:

a) Podjetje bi moralo prevzeti „Katol. tiskovno društvo“ ali lastništvo „Dom in Sveta.“

b) Le-to bi moralo pred vsem poskrbeti, da si odkupi pravico ponatiskovanja tam, kjer je tega še treba.

c) Pod nadzorstvom gori omenjenega odbora, kateremu naj bi načeloval poseben urednik — naj bi se izdali spisi v snopičih, morda perijodično — tako, kakor je izhajala svoj čas „Ljudska knjižnica“.

d) Izdaja naj bi bila čedna, a kolikor mogoče ekonomična, da bi bila vsa stvar ceneja.

Tajnik Rozman pravi, da tudi „Družba svetega Mohorja“ že ponatiskuje, a bi rada prepuščala lastninsko pravico takemu podjetju.

Resolucija se sprejme.

V pripravljavni odbor se izvolijo gg. profesor Kržič, dr. Opeka in Fr. Finžgar

Resolucije se nato sprejmó tudi v III. branju. Poročevavcem na sklepajočem shodu se izvoli dr. Opeka, njegovim namestnikom učitelj Novač. — Ob 4. uri zaključi g. predsednik delovanje odseka.

5. Organizacijski odsek.

Ob 2. uri popoldne je otvoril dr. Laginja sejo organizacijskega odseka ter dal besedo dr. Kreku, ki je utemeljeval predložene resolucije.

Najvažnejša stvar pri izvedenju resolucij katoliškega shoda je organizacija. Od nje je odvisno vse. Organizacija mora obseči vse, kar se je sklepalo, mora oživiti te sklepe, združiti ljudi in jih urediti v celoto, da bodo mogli po načrtu izvrševati, kar so spoznali za dobro. Neki Francoz je rekel: „Naša družba je podobna prahu, organizmi so razbiti in razrušeni v atome. Ko pride burja in nevihta, izpremeni se prah v blato.“ Taka družba ne more delovati. Zato je treba, da sestavimo krepka, živa, socialna telesa po našem programu.

Katoličani imamo v katoliški cerkvi najkrepkejši organizem, obstoječ že devetnajst stoletij, ki se ni nikdar bistveno izpremenil, ampak skozi stoletja vedno mlad in krepak druží vernike. Ta velika socialna sila katoličanstva pa daje moč tudi drugim socialnim organizmom, ki iz njega izvirajo ali se nanj naslanjajo. Dokler so bili narodi zvesti načelom katoliške cerkve, je bilo njih življenje srečno, urejeno po zakonih pravičnosti. Zato zbirajmo po teh načelih moči, tvorimo krepke družabne organizme v tesni zvezi s katoliško cerkvijo.

Stari cehi, ki so nekdaj obrtnemu stanu položili zlat temelj, so gojili vedno tudi versko življenje. Iz cerkvenega življenja so pa dobivali moč za prospevanje tudi sami. Ta duh se mora oživiti tudi danes v ljudski organizaciji, da se iznova okrepe stanovi. Ti stanovski organizmi ne smejo imeti polemično-političnega značaja, ampak morajo imeti kot smoter blagor lastnih udov. Duh, ki naj vlada v njih, bodi tak, da morejo bivati v cerkvi, a da se neomadeževani ohranijo tudi izven nje. Le s tako organizacijo si ohranimo krepek in zdrav narod.

Ljubezen do naroda je ena glavnih sil, ki sodelujejo pri organizaciji. Iz te ljubezni nastajajo velika kulturna dela. Združena z ljubeznijo do vere in z ljubeznijo do pravičnosti je eden prvih organizatoričnih faktorjev. To ljubezen moramo priznavati tudi mi kot opravičeno in potrebno. Kar potrebujemo v narodnem oziru mi Slovenci, obsegajo vse sklepi „Vseslovenskega in istrsko-hrvaškega shoda“ z dné 14. kimavca 1897.

Kar priporočajo posamezne točke resolucije, nam narekujejo dejanske potrebe. Da naj shod voli izvrševavni odbor, ki obstoj iz načelnika in tajnikov za posamezne dežele, je potrebno, ker drugače nimamo nikogar, ki bi skrbel za uresničenje teh sklepov. Politična društva se morajo pomnožiti, da postane delovanje katoliške stranke intenzivnejše in popularnejše. Veliko politično društvo more delovati le bolj splošno. Taka društva pa morajo imeti svoje glasilo, katero dobivajo njih člani redno v roke in zajemajo iz njega pouk o glavnih političnih vprašanjih. Tako so organizirani socialni demokratje, in ravno s tem so tako razširili svoje ideje.

Prvo je pa vedno vendar-le rodbinsko življenje. Rodbina je svetejša, nego vse družbe, ki so nastale za njo. Zato pa mora biti vsa organizacija taka, da ne ruši in ne moti rodbinskega življenja. Vsako društvo se mora ozirati na družino, izključena mora biti potrata in razkošnost.

Pouk v društvih bodi vsikdar primeren izobraženju ljudstva. V prvi vrsti naj gledajo društva, da svoje ude v z g a j a j o s poukom. Ne sme se predavati ljudem o tvarinah, ki jih ne morejo razumeti, ampak treba je začeti z osnovnimi sociologičnimi tvarinami, ki so jim najbližje, in odtod jih je treba uvajati v spoznavanje strogo socialnega vprašanja.

Ker naj imajo naša društva v prvi vrsti vzgojevalni smoter, morajo biti združena s knjižnicami. Umstveni napredek je glavni pogoj političnemu napredku in organizaciji. Ni nam treba toliko plesa in toliko slavnosti, ampak več pouka in razuma.

Dalje pa mora stranka skrbeti, da dobé njeni ljudje pouk v posameznih, zlasti v pravnih vprašanjih, ki je silno potreben v javnem življenju. Za to je treba l j u d s k i h p i s a r n, ki naj bodo vsem udom stranke odprte. Na Nemškem imajo mnogo takih pisarn, v katerih se dobi svet ali zastonj ali za pol marke. Na Vestfalskem te pisarne izbornu delujejo.

Generalna debata se opusti. V podrobni debati se sprejmejo vse resolucije neizpremenjene, razen 4. in 5., ki se izpremenita.

Pri 4. točki predlaga g. Gomilšek, naj se po besedi „knjigovodstvu“ vstavi: „o govorništvu“.

Pri 5. resoluciji predlaga g. Gomilšek, naj se pri stavku: „Snujejo naj se javne bravnice in knjižnice,“ še pristavi: „Ki se naj imenujejo Slomškove knjižnice“.

Dalje predlaga g. Gomilšek naj se koncem 5. resolucije še pridene stavek:

„Posebno se nujno priporoča, da se take knjižnice ustanavljajo ob mejah slovenskih, kjer so narodna društva nemogoča.“

Poročevavec dr. Krek pritrdi vsem nasvetovanim premembam in dostavkom, ki se sprejmejo soglasno.

Naposled zaključí načelnik dr. Laginja zborovanje.

IV. Sklepajoče zborovanje.

Posvetovanje v odsekih je bilo sklenjeno. Sklepi so bili od strokovnjakov točko za točko iznova pregledani, očiščeni in opiljeni. V bistvu se je sprejelo vse, kar je predlagal pripravljavni odbor, le nekatere manj bistvene točke so se izbrisale ali dostavile. Posvetovanje je bilo vseskozi stvarno in resno, dasi pri mnogih vprašanjih jako živahno in natančno. Udeleženci katoliškega shoda so se bili razdelili po strokah, tako da so bili pri posvetovanju o vsakem sklepu zbrani najbolj vešči in izobraženi udeleženci.

Treba je bilo pa, da se sprejmó ti sklepi od vsega shoda. Ker bi bilo čitanje obsežnih resolucij motilo slovesno zborovanje, je sklicalo predsedništvo takoj po končanem posvetovanju v odsekih vse udeležence skup na glavno zborovališče. Sklepi ki so bili prej razdeljeni po odsekih, so se tu pred vsem zbranim ljudstvom prečitali še enkrat v celoti, in ves zbor je še enkrat glasoval za posamezne sklepe.

Ti sklepi so se vsi, brez izjeme, soglasno, s popolnim odobravanjem sprejeli, in s tem so postali veljavni in obvezni za udeležence katoliškega shoda in za vse slovensko katoliško ljudstvo, ki je bilo zastopano po njih. Ti sklepi so postali tudi program za katoliško - narodno gibanje na Slovenskem, sprejeli so se kot navodilo za javno življenje in delovanje katoliških Slovencev.

Pri teh sklepih je sodeloval po tisočernih zastopnikih ves slovenski narod, izrasli so mu takorekoč iz duše in obsegajo vse važne potrebe našega javnega življenja.

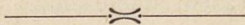

Sklepi

II. slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani.

sprejeti pri sklepajočem zborovanju dne 11. septembra 1900.

I. Krščansko življenje.

Slovensko ljudstvo, zbrano ob koncu XIX. stoletja na II. slov. katol. shodu,

I. a) se klanja Kristusu, nesmrtnemu kralju vseh vekov, in se posvečuje v XX. stoletju Njegovemu presv. Srcu;

b) izreka neomejeno zvestobo, vdanost in pokorščino Kristusovemu namestniku na zemlji, vrhovnemu poglavarju katoliške cerkve, svetemu Očetu Leonu XIII.; svojim škofom, ki po njih vlada sveti Duh cerkev božjo, zaupanje, vdanost in verno pokorščino v verskih stvareh in v vseh zadevah, kolikor so v zvezi s sveto vero, bodisi v zasebnem ali v javnem življenju; spoštovanje duhovnikom, ki kljub človeškim slabostim nikdar ne izgubé skrivnostne oblasti mašniškega posvečenja;

c) obsoja sovražne napade nekaterih slovenskih sinov zoper Kristusa in njegovo cerkev, zoper papeža in škofa, zoper duhovnike, redovnike in druge katoliške može.

II. Drugi slovenski katoliški shod se hvaležno spominja, koliko lepih sadov je rodil I. slov. katoliški shod za krščansko življenje med Slovenci, kako se je okrepila katoliška zavest in edinost, ustanovile se po

tolikih krajih Marijine družbe, namnožili se misijoni, razširilo in poživilo se češčenje sv. Rešnjega Telesa; poudarja iznova osnovne resolucije, sklenjene tedaj (tretji red, stanovske družbe, rokodelska društva, Vincencijeve družbe), priporoča pa še posebej proti mnogim sovražnikom, ki zasekavajo slovenskemu narodu globoke rane, naslednje pripomočke:

a) pospešuje se naj vsestransko krščanska domača vzgoja;

b) snujejo naj se zlasti za mladeniče in može Marijine družbe;

c) osnujejo naj se po posameznih župnijah katoliška izobraževalna društva ter župne knjižnice;

č) ker ni mogoč krščanski prepород brez božje pomoči, naj se širi še dalje vsebolj češčenje presvetega Srca Jezusovega, češčenje svetega Rešnjega Telesa, pa češčenje Materne Božje; naj se množi prejemanje sv. zakramentov, nasledujejo evangeljski sveti, goji skupna molitev, širi umevanje liturgije, neguje v cerkvah liturgično in ljudsko petje. Da se dosežeta poslednja dva namena, priporoča drugi slov. kat. shod skrb za povzdigo gmotnega in moralnega stanja cerkvenikov in organistov.

d) ker je pijančevanje eno poglobitnih ovir krščanskega življenja, naj se z vsemi silami deluje proti njemu povsod, zlasti v družbah treznosti;

e) v ljudstvu se naj goji smisel za npravno koristvarčevanja ter se naj podpirajo društva, ustanovljena v ta namen.

f) posebna skrb nam bodi tudi za npravno krščansko življenje Slovencev na tujem.

II. Šolstvo.

a) Ljudske šole in učiteljišča.

1. V zmislu svetega očeta Leona XIII. in v edinstvu s svojimi višjimi pastirji — avstrijskimi škofi — obnavlja drugi slovenski katoliški shod zahteve vseh

katoličanov po katoliških javnih šolah in katoliških učiteljiščih, v zavesti, da sedaj veljavni ljudsko-šolski zakon ne daje zadostnega poročstva za krščansko vzgojo mladine

2. Ker je malo upanja, da bi državni zbor v bližnji bodočnosti ugodil pravicam svete cerkve in želi katoliškega ljudstva, naj deželni zbori po slovenskih kronovinah šolske postave v tem zmislu prenaredé, kolikor je to mogoče v področju njih avtonomije, kar zahtevaj slovensko ljudstvo pri izbiri in volitvi deželnih poslancev.

3. Dokler se ne izvedejo zakonitim potom opravičene zahteve glede na šolo in vzgojo, snujejo naj se zasebne katoliške ljudske šole, zlasti redovne. Vsem redovnikom in redovnicam, pa tudi svetnim učiteljem in učiteljicam, ki delujejo za krščansko vzgojo slovenske mladine, posebno „Šolski družbi svetega Cirila in Metoda“, katero naj vsi katoliški Slovenci podpirajo, izreka katoliški shod svoje priznanje in zahvalo. Hkrati priporoča saleziansko zavetišče za zanemarjeno mladino v Ljubljani.

4. Drugi slovenski katoliški shod toplo priporoča snovanje katoliških učiteljišč po slovenskih deželah. Zato pohvalno omenja obeh zasebnih učiteljišč: pri čč. šolskih sestrah v Mariboru in čč. gg. uršulinkah v Ljubljani, ki se trudijo vzgajati v pravem verskem duhu bodoče učiteljice. Za pripravnike pa naj se prej ko prej uravna primeren konvikt, kakršnega namerja graditi društvo „Pripravniški dom“ v Ljubljani.

5. Protiversko gibanje, ki se je zaneslo tudi med slovensko učiteljstvo, drugi slovenski katoliški shod najostreje obsoja. Opozarja na to nevarno gibanje, naj se že imenuje socialno-demokratsko (jungovsko) ali liberalno, zlasti zato, ker popolnoma nasprotuje celo sedaj veljavnim šolskim zakonom, ki govore o versko-nravni vzgoji otrok. Z veseljem pa pozdravlja začetek krščanske organizacije med učiteljstvom in delovanje katoliškega šolskega lista „Slovenski učitelj“.

6. Drugi slovenski katoliški shod ponavlja zahtevo? naj postavi višja šolska uprava ljudsko šolo in uči

teljske pripravnice na edino pravo pedagoško-didaktičsko podlago maternega jezika, kakor to zahtevajo državni osnovni in šolski zakoni. Zato mora biti učni jezik na vsah šolah, Slovencem namenjenih. slovenski. Ker se to doslej še ni izvršilo, zahteva katoliški shod, da se odstranijo nepostavne razmere, ki vladajo zlasti pri šolstvu na Koroškem, pa tudi na Štajerskem in Primorskem. Katoliški shod dalje zahteva, naj šolske oblasti po vseh deželah, kjer bivajo Slovenci, skrbé tudi za slovenske manjšine tako, da se povsod, kjer se nahaja postavno število otrok, osnujejo javne ljudske šole s slovenskim učnim jezikom. Ako pa število slovenskih otrok ne dosega postavnega števila za ustanovitev slovenske šole in jih je najmanj deset, naj se ločijo otroci v skupni šoli po maternem jeziku v skupine ali oddelke. Učitelj na takih šolah mora biti večš obeh učnih jezikov. Pouk v krščanskem nauku naj se vrši pri vsakem številu otrok v maternem jeziku.

b) Srednje šole.

Drugi slovenski katoliški shod zahteva iznova:

1. Da se državne srednje šole, gimnazije in realke tako preustroje, da se ne bode v njih ne le nič poučevalo, kar bi nasprotovalo verskemu prepričanju katoličanov, marveč da bodeta vsa vzgoja in ves pouk dejansko povspeševala katoliško versko mišljenje in življenje naše mladine.

2. Ker sta narodna in verska vzgoja v tesni zvezi, ponavlja drugi slov. kat. shod že mnogokratno zahtevo, da dobimo slovenske gimnazije po vsem slovenskem ozemlju.

3. Drugi slovenski katoliški shod priporoča vernikom vseh slovenskih škofij, da z vsemi močmi podpirajo deška semenišča; zlasti pozdravlja z velikim veseljem namero presvetlega gospoda knezoškofa ljubljanskega, da se osnujeta škofovska odgojivna zavoda s svobodno katoliško gimnazijo, ter izreka željo, da to škofovo namero podpirajo z vsemi silami vsi verniki ljubljanske škofije.

4. Z zadovoljstvom jemlje shod na znanje, da so se vsled ministrske odredbe z dné 12. junija 1899. za mladino državnih srednjih šol zopet omogočile duhovne vaje, in pozivlja poklicane kroge, da pre-skrbé mladini vsako leto primerne duhovne vaje in da ji dovolijo zbirati se v Marijine družbe ali kongregacije.

5. Vsem mladinoljubom, zlasti šolskim oblastém, se toplo priporoča, naj skrbno pazijo na vedenje dijakov z u n a j š o l e, zlasti na dijaška stanovanja, da se bodo dijaki versko-nravno vzgajali tudi doma.

c) Visoke šole.

1. V nadi, da bode nameravano vse učilišče v Ljubljani tudi v verskem obziru ustrezalo zahtevam slovenskega naroda, se pridružuje drugi slovenski katoliški shod zadevnim sklepom deželnega zbora vojvodine Kranjske, storjenim v seji dné 28. februarja 1898, in prošnji dotičnega odbora, izročeni dné 14. oktobra 1898 gospodoma ministrskemu predsedniku in naučnemu ministru in dné 15. oktobra 1898 tudi obema zbornicama državnega zbora.

2. Drugi slovenski katoliški shod jemlje z zadovoljstvom na znanje, da se je ustanovilo na Dunaju slovensko katoliško dijaško društvo „D a n i c a“; istotako z veseljem pozdravlja delovanje g r a š k i h akademikov v prosepah krščanskega napredka.

3. Skrbi se naj za nravno in gmotno podporo slovenskim krščanskomislečim visokošolcem in njih društvom.

III. Socialne potrebe.

a) Kmetški stan.

I. 1. Drugi vseslovenski katoliški shod izjavlja, da se ima kmetški stan organizovati po zadrugah, ki imajo biti o b v e z n e za vsakega kmetovavca, tako da so one p r a v o s t a n o v s k o zastopstvo vsega kmetijskega ljudstva.

Podlaga tej organizaciji bodi okrajna, oziroma krajna zadruga; te vse se naj zvežejo v deželni zadruge

in iz vseh deželnih bodi sestavljena tudi zveza vseh v državi nahajajočih se deželnih zadrug.

2. Shod pozdravlja z radostjo vladno predlogo o kmetijskih zadrugah ter se nadeja, da bo c. kr. vlada dosledno skrbela tudi za sredstva, potrebna za plodnosno delovanje istih ter jim preskrbela brezobrestna ali vsaj nizkoobrestna posojila.

Shod pozdravlja z zadoščenjem, da vlada podpira zadružno organizacijo.

3. Shod pričakuje od c. kr. vlade, da bo z ozirom na že doslej lepo število gospodarskih zadrug, katere se pa bodo osnovala povsod, po zgledu drugih držav ukazala nakupovati za državno vojaštvo potrebno žito, vino, seno in tudi druge potrebščine naravnost pri gospodarskih zadrugah.

4. Da se kmetski stan stalno reši iz oblasti odeduških rok, bodi skrb državi in deželnim zastopom, da pospešujejo in z nizkoobrestnimi posojili podpirajo snovanje Raiffeisnovih posojilnic.

II. Shod zahteva od c. kr. vlade, da z modro brambeno colnino varuje našo domačo kmetijsko produkcijo.

a) Osebito pa bodi državni vladi skrb pri sklepanju bližajočih se novih trgovinskih pogodb, da se odpravi zloglasna vinska klavzula ter stavi toliki uvozni col na italijanska vina, da bodo naši vinorejci mogli prodajati svoj pošteni vinski pridelek po primerni ceni.

b) Istotako naj se omeji prosti uvoz sadja in sočivja iz Italije.

c) Najizdatnejša opora našemu kmetijskemu gospodarstvu je živinoreja, zato bodi skrb vladi, da varuje našo živinorejo in iz nje izvirajoče pridelke ptuje konkurence ter po skrbnih veterinarskih naredbah zagotovi naši živini neovirani izvoz v sosedne države.

Posebno pa se mora kar najodločneje zahtevati, da se živini iz Rusije in balkanskih držav zapre uhod v naše kraje, to pa že zaradi nevarnosti, da se zanese od tam ondi trajno razsajajoča živinska kuga.

d) Istotako naj se po primerni colnini varuje naša produkcija iz živinoreje: maslarstvo in sirarstvo, ter bodi skrb vladi, da z modrimi zakoni brani pošteno produkcijo pred sleparskimi ponarejevalci živil.

III. Država naj z modrimi zakoni brani našo vino-rejo ter naj že vendar izda strogi zakon proti ponarejevanju vina in napravi umetnega vina sploh.

IV. Pri sklepanju trgovinskih pogodb skrbi vlada za trajen izvoz našega blaga v inozemstvo, in osobito za naš les naj dožene dogovore z Italijo in Francijo, da bo naš les imel zagotovljen izvoz v te države.

V. Država naj skrbi za naš izvoz osobito s tem, da podržavi vse železnice, da potem s primernimi voznimi tarifi pospešuje naš daljni izvoz v inozemstvo.

V domači državi pa naj veljajo vozni tarifi za malega in velikega odpošiljatelja isti, ter naj se vsaj na državnih železnicah odpravijo tako imenovane refakcije, ki omogočujejo velikim trgovcem nadvlado na velikem trgu in manjšega producenta onemogočujejo v tekmovanju.

VI. Ker se ima tudi z onostransko državno polovico, z Ogrsko, urediti medsebojna trgovinska pogodba, zahteva kat. shod, da varuje vlada našo kmetijsko produkcijo pred premočno konkurenco iz Ogrske prihajajočih izdelkov, osobito pa žita, moke in živine, ter naj se od ogrske vlade najstrožje zahteva, da napravi svojo veterinaro naredbo enako naši, ker le potem je naši živini mogoč trajen, neopoviran izvoz v inozemstvo.

VII. Trgovina z žitom na borzah se mora temeljito preustrojiti in odpraviti takozvani spekulativni promet na termine.

VIII. Ker od leta do leta bolj pomanjkuje delavcev v kmetijstvu, ker jih kmetijstvo ne more zaradi pičlih pridelkov primernejše plačevati, naj c. kr. vlada kmetom pomaga do delavskih moči s tem, da sinove kmetov, ki so potrebni za delo na domači kmetiji, po dveletni vojaški službi odpusti na dom.

Dr. Anton Bon. Jeglič
knez in škof ljubljanski.

IX. Da se ogromno breme obresti, katere imajo plačevati kmetovavci od visokoobrestnih vknjiženih dolgov, zmanjša vsaj deloma, bodi skrb državi in deželam, da se potom državnih in deželnih hipotečnih zavodov konvertirajo oni dolgovi, od katerih je plačevati nad $4\frac{1}{2}$ odstotkov obresti, v nižje, ne $4\frac{1}{2}$ odstotkov obresti presegajoče dolgove, ter naj se uvedejo naredbe za vsakoletno odplačevanje tudi dolga samega v ta namen, da se tekom prihodnjega polstoletja doseže vsaj delno razdolženje kmetskih domov.

X. Da se kmetskemu stanu zagotovi boljše stanje za čas onemoglosti za delo, uvede naj država ali dežela zavode za starostno zavarovanje in pospeši snovanje okrajnih bolniških blagajnic tudi za kmetški stan.

b) Obrtni stan.

Da se reši obrtni stan pritiska velekapitala, kateremu ga je izročil liberalizem z načelom neomejene svobode, zahteva II. slovenski katoliški shod sledeče:

1. Uvede in izvršuje naj se stroga izkušnja sposobnosti v vseh vrstah obrti, izvzemši hišne obrti;

2. oživé naj se samostojne prisilne avtonomne zadruge z deželnimi in državnimi zvezami, ki naj povzdigujejo stanovsko zavest, skrbé za solidnost izdelkov, urejajo razmerje med mojstri, pomočniki in vajenci, skrbé za revne in onemogle ude, nadzirajo strokovne šole in prirejajo strokovne tečaje, zlasti pa združujejo obrtnike v gospodarske zadruge;

3. ustanové naj se samostojne obrtne zbornice;

4. za prodajo obrtnih izdelkov, ki se naj po možnosti omeji na izdelovavce, naj si postavijo zadruge skladišča za surovine in izdelke, pri čemer jih naj država in dežela podpirata;

5. konfekcije naj se strogo nadzorujejo in po možnosti nadomesté z združnimi prodajavnicami; krošnjarstvo in potovavna skladišča naj se po

možnosti odpravijo, delo po jetnišnicah uredi, da ne bo v kvar mali obrti;

6. izvrševanje več obrti po enem podjetniku se naj zabrani in razna dela izročajo naravnost mojstru iste stroke;

7. dežela naj na vso moč podpira domačo obrt; pečarje, lončarje, lesno obrt, čipkarstvo itd.; ti izdelki naj se združnim potom spravljajo na trg;

8. pouk v ljudskih šolah se naj bolj ozira na domače obrtne razmere, ustanové naj se na primernih krajih strokovne šole;

9. uvedejo se naj obrtna sodišča kot obvezna prva instanca v obrtnih stvareh;

10. država naj varuje domačo obrt s primerno colnino in domačim obrtnikom z ustanovitvijo kreditne banke preskrbi nizkoobrestna posojila za nabavo strojev itd.;

11. določi se naj po razmerah maksimalno število vajencev pri enem mojstru; pomočniki, ki delajo za podjetnike doma, se naj odpravijo;

12. žensko delo se naj omeji, otroško delo odpravi;

13. nedeljski vsaj 36urni počitek se naj splošno uvede; kjer ni možno v nedeljo ali praznik dati počitka, se naj odloči 36 drugih ur v tednu;

14. država naj izda primerne zakone za obrtna stanovanja in delavnice;

15. obrtne zadruge v sporazumu z delavskimi in pomočniškimi zbori naj določijo najmanjšo plačo, sorazmerno cenam živeža in stanovanja v dotičnem kraju, in naj skrbé za obrti koristno časopisje.

16. Pomočniki se naj:

a) vsestransko strokovno izučé v svoji obrti;

b) pri potovanju naj se jim preskrbé primerna prenočišča, vzbuja se naj med njimi verska in stanovska zavest;

c) zadruge naj izdajajo pomočniške knjižice, v katerih bodi za vsakega pomočnika izpričevalo o pomočniški izkušnji, imena mojstrov in krajev, kjer

je prej delal, in datum, kedaj da je delo nastopil in zapustil

17. Skrbi naj se, da se verski, umski strokovni in telesni razvoj vajencev primerno nadzira, da se določijo pogoji o sprejetju, številu in odpustu vajencev, nasledki kršenja pogodbe; vajenci naj se sploh ne rabijo za hišna opravila.

18. V pospeševanje krščanskega življenja snujejo naj se po potrebi rokodelska društva mojstrov, pomočnikov in učencev.

c) Trgovski stan

Trgovski stan hira vsled konkurence in pomanjkanja stanovske in gospodarske organizacije. Njemu v pomoč izjavlja II. slov. katol. shod:

1. Osnuje naj se tesnejša stanovska organizacija trgovstva, da se bo mogla domača trgovina vspešneje razvijati in braniti. V tem smislu se naj preosnujejo sedanje trgovske in obrtne zbornice.

2. Uvede naj se za vse trgovce, izvzemši branjevce, dokaz sposobnosti, ki naj ima poseben značaj za velike in poseben za srednje in male trgovce. Vedno naj se pa zahteva poleg potrebnih npravnih lastnosti dokaz o prestani določeni učni in pomočniški dobi; poleg tega pa tudi dokaz o zadostnem, po razmerah določenem kapitalu.

3. Država, dežele in občine naj snujejo za slovenske trgovce slovenske trgovske šole; država naj izdatno podpira trgovska učilišča, ki naj jih ustanavljajo dežele, občine ali trgovske zbornice.

4. Agentsko vprašanje se naj tako uredi, da agenti ne bodo smeli stopati v dotiko z zasebniki ali celo sami prodajati blaga, za katero posredujejo. Zakonito naj se tudi določi, da komisionarji ne bodo smeli blaga prodajati na svoj račun.

5. Krošnjarstvo naj se tako omeji, da ne bo delalo konkurence stalnim trgovcem.

6. Pri konzulatih in poslanstvih naj se nastavijo trgovsko izobraženi strokovnjaki, ki naj občujejo naravnost s trgovskimi zadrugami, da ne bodo trgovska poročila potom trgovskega ministerstva dohajala redno mnogo prepozno. Pri vsaki deželni vladi bodi nastavljen trgovski strokovnjak kot poročevavec v trgovskih zadevah.

7. Tarifna prometna politika naj skrbi, da ne bodo njene ugodnosti veljale samo velikim, marveč tudi srednjim in malim trgovcem

8. V podporo in napredek trgovskega stanu naj se po vseh večjih mestih v zvezi z mestnimi odbori sestavijo trgovska svetovavstva, v katera naj poleg zastopnikov mesta, dežele in države volijo trgovske zbornice svoje zastopnike.

9. Država in dežele naj podpirajo trgovske zbornice, da poskrbé svojim članom potrebne kreditne zadeve.

10. Konsumne zadruge naj se ustanavljajo le tam, kjer so revnejšemu ljudstvu v resnično pomoč.

č) Delavski stan.

1. Delo je dolžnost in splošno premoženje vseh zdravih ljudi in ne sme postati žrtva oderuštva in izsesavanja, kot se sedaj mnogokrat godi.

2. Država je dolžna po zakonodajstvu in po upravi braniti pošteno delo in je namenu primerno organizovati, da je obvaruje krivičnega izsesavanja in da zagotovi vsakemu delavcu njegovemu delu primerno pravično plačo.

3. Otroško delo po tvornicah se mora odpraviti, žensko delo omejiti na ženski primerna dela, ki ne napravljajo moškemu delu konkurence.

4. Ponočno delo se dovoli le onim podjetjem, ki iz tehničnih vzrokov dela ne morejo pretrgati. Ženskam in otrokom bodi nočno delo prepovedano.

5. Ob nedeljah in zapovedanih praznikih mora vsako delo počivati. Počitek trajaj od sobote do ponedeljka celih šestintrideset ur. Če pa ni mogoče

ob nedeljah dati počitka, naj se odloči šestintrideset ur mej tednom v počitek, vendar tako, da ima vsako drugo nedeljo delavec prost dan.

6. Uvedi se po razmerah najvišja neprestopna delavna doba; in sicer pri vseh rudo- in premogokopih in pri vseh strokah, koder se mehanično s stroji v velikem producira, vzlasti pri težkih in zdravju škodljivih delih, osemurni delavni čas; pri mali obrti, rokodelstvu, trgovstvu pa deseturna delavna doba.

7. Zakonito naj se varujejo delavci, ki izvršujejo po svoji volji in vesti razne mandate.

8. Uvedejo naj se razsodišča, sestavljena iz delavcev in delodajavcev, ki naj razsojajo o vseh spornih točkah.

9. Skrbi naj se delavcem za zdrava in primerna stanovanja. V to svrho ustanovljena društva podpirajta dežela in država z zakoni in doneski.

10. Plača bodi tako urejena, da more vsak delavec pošteno živeti tudi z družino. Vsak delavec mora imeti pravico, da napreduje pri delu in se mu plača primerno zvišuje. Delavec imej pravico do gotovega deleža pri čistem dobičku.

11. Akordno delo se naj odpravi povsod, kjer je nevarno, ali kjer ob neugodnem času vsled njega delavci nimajo zaslužka.

12. Strogo se naj nadzorujejo vsa podjetja gledé na varnost življenja in zdravja; zato se naj pomnoži obrtno nadzorstvo po dejanski potrebi. Za delavke naj se nastavijo obrtne nadzornice. Obrtnim nadzornikom naj se pridelé tudi delavci, katere naj odškoduje država.

13. Za rudo- in premogokope se naj ustanovi stalni rudniški nadzorstveni odbor.

14. Po večjih mestih se naj uvedó občinske posredovalnice za delo, in sicer brezplačne.

15. Prepové naj se „truk“.

d) Zavarovanje.

Zavarovanje bodi urejeno po deželnih in državnih zakonih in načeloma obvezno. Za obvezno zavarovanje proti požarom se naj ustanové deželne zavarovan-

vavnice z monopolom, zavarovanje proti toči in živinskim boleznim naj prevzame država.

Zavarovanje nižjega ljudstva, kmetov obrtnikov, delavcev, pomočnikov in poslov za slučaj bolezni, za nezgode, onemoglost in starost se naj vrši s prispevki države, dežele, mest, občin, delodajavcev in delavcev. V bolniške blagajne naj skladajo delavci sami svoje prispevke in jih sami upravljajo pod nadzorstvom deželnih uradov. Ženske bolniške blagajne naj so ločene, v te tudi delodajavci plačujejo tretjino. Bolniška podpora znašaj najmanj toliko, kolikor zasluži delavec.

Zavarovanje proti nezgodam naj plačujejo samo delodajavci; uprava bodi enostavna. V upravni odbor naj voli vsaka dežela svoje zastopnike, ako je združenih več dežel.

V svrhu zavarovanja za starost naj se ustanovi deželni zavod. Za starostne rente naj plačujejo delodajavci, delavci in država.

Priporoča se nova „Vzajemna zavarovalnica“ v Ljubljani, dokler ni ustanovljena deželna zavarovalnica.

e) Socialne naloge avtonomnih zastopov.

V političnem oziru se vedno bolj poudarjajo avtonomne pravice narodov, dežel, občin in posamnih stanov. To je znamenje zdravega napredka. Z zavestjo samoupravnih pravic mora pa rasti tudi zavest važnih dolžnosti, ki so jim podlaga. V prvi vrsti stojé tu socialne dolžnosti. Le tisti samoupravni organizem, ki bo zmanjševal socialna nasprotja, branil slabejše proti močnejšim, duševno in gmotno dvigal nižje staneve, bo sposoben v smislu pravičnosti in pravega napredka rabiti svojo samoupravo.

Socialne naloge samoupravnih zastopov so dveh vrst.

I. V prvo vrsto spadajo splošne socialne naloge:

a) Avtonomni zastopi, zlasti občine in dežele, so dolžne skrbeti za izobrazbo ljudstva v najširšem pomenu, zlasti naj ustanavljajo strokovne rokodelske, kmetijske nadaljevavne, trgovske, gospodinjske šole;

skrbé naj za pouk, s katerim naj se izpopolnjujejo, oziroma na novo uvajajo domače obrti; podpirajo naj ljudske knjižnice in poučna predavanja.

b) Avtonomni zastopi naj krepko podpirajo gospodarsko združenstvo. Pospešujejo naj ustanavljanje Raiffeisenovih, kmetijskih, obrtnih in stavbnih zadrug s tem, da jim dajejo primerne denarne podpore, da jim pomagajo k potrebnemu kreditu, jim prepuščajo svet za stavbišča ali poskuševališča ali jim sami pod ugodnimi pogoji zidajo zadružna skladišča.

c) Za zdravje naj skrbé avtonomni zastopi zlasti s tem, da strogo nadzirajo stanovanja, pomagajo delavskim stavbnim društvom, ustanavljajo kopališča, snujejo ali podpirajo ljudska zdravilišča proti jetiki, pijančevanju, in država naj ponovi v državnem zboru zakonski načrt za omejitev pijančevanja.

č) Ustanavljajo, oziroma podpirajo naj ljudske pisarne.

d) Ustanavljajo naj posredovavnice za delo in stanovanje delavcem in skrbé naj za brezposelne delavce.

e) V lastni upravi naj oskrbljujejo vsa taka podjetja, ki služijo splošnim potrebam: vodo-vode, elektriške in cestne železnice, tržišča, klavnice i. t. d. V tem smislu naj skrbé, da tudi mali rokodelci lahko vporabljajo strojne sile; na svojih posestvih naj izkušajo z zglednim gospodarstvom, zlasti z umnim izboljševanjem buditi duha pravega napredka.

f) Pri svojih denarnih zavodih naj skrbé, da bodo v pomoč tudi nižjim stanovom gledé na varčevanje in posojila; dobiček naj porabljajo zlasti v socialne namene.

g) V lažje izvrševanje socialnih namenov naj si ustanovi vsak avtonomni zastop svoj socialni odbor, v katerega naj se volijo ali pokličejo tudi strokovnjaki in tisti, katerih se tiče socialno delovanje. Vrh tega naj se osnuje točen statistički urad.

II. V drugo vrsto spada skrb avtonomnih zastopov za lastne uslužbenice:

a) Skrb za pravično plačo in primerne plačivne obroke.

- b) Dober delavski poslovnik.
- c) Delavski odbori kot zastopniki delavcev.
- č) Skrb za stare in onemogle delavce in njihove rodbine.
- d) Skrb za zdrava stanovanja.

f) Krščanska usmiljenost.

Drugi slov. katol. shod poudarja:

1. da je nujno potrebno vsestransko pospeševati župno organizacijo preskrbe siromakov, ter izraža svoje obžalovanje, da so se župne ubožne naprave vzele cerkvi, najboljši materi ubogih;

2. pozivlje k pristopu k cerkvenim društvom in bratovščinam, kojih namen je, blažiti telesno pa tudi duševno trpljenje, osobito k „Vincencijski družbi“, ki je najpripravnejša v omenjeni namen, in k pospeševanju le-teh, ter

3. priporoča ustanovitev društva v olajšanje telesne in duševne reve in bede slovenskih izseljencev.

4. Drugi slov. katol. shod si šteje v dolžnost, izreči raznim redovom in kongregacijam za njihovo pržtovavno delovanje po dobrodelnih zavodih, sirotišnicah, bolnišnicah itd. zahvalo, ter izraža željo, naj se snujejo dobrodelni zavodi, osobito pa vzgojevalnice za poldoraslo mladino, in naj se taki zavodi, kjerkoli se snujejo, povsodi izročajo redovom ali kongregacijam ali sploh cerkvenim rokam, v katerih najboljše vsestransko vspevajo.

5. Nadalje izreka II. slov. katol. shod tudi zahvalo vsem podpirateljem naše učeče se mladine.

IV. Tisk.

a) Znanost.

1. Drugi katoliški shod pohvalno priznava trud onih katoliških slovenskih učenjakov, ki so se od I. katol. shoda sem potrudili za znanstvo v soglasju s katoliškimi verskimi nauki.

2. Poudarja pa nujno potrebo, da se znanstveno delovanje slov. učenih mož v prid katoliški resnici in narodu čim najprej organizira.

3. V ta namen se naj oživi „Leonova družba“, ki naj dobi za svoje delo čim največ razumnikov slovenskih in naj izdaja ali vsaj podpira njihove znanstvene publikacije.

4. Imenovana ozganzacija naj skrbi, da se priredi vsako leto vsaj en znanstven shod za vse Slovence na primernem kraju, začeniši z l. 1901. in da se po možnosti gmotno in duševno podpira „Katoliški Obzornik“, ki naj se ozira na vse znanstvene stroke.

b) Umetnost in leposlovje.

1. Drugi slovenski katol. shod priznava veliki pomen lepe umetnosti, obžaluje pa tudi veliko moralno kvar, ki ji je kriva zloraba umetnosti, in izjavlja, da veljajo tudi za umetnost in umetnike krščanska načela in večni božji zakoni.

2. Drugi slov. katol. shod hvaležno priznava hvalevredno delovanje „Društva za krščansko umetnost“ na polju cerkvene umetnosti in „Dom in Sveta“ na leposlovnem polju ter priporoča vsem Slovencem, da podpirajo krščanska umetniška društva in negujejo domače v krščanskem duhu urejevane leposlovne liste.

3. Drugi slov. katol. shod priporoča: Osnuje naj se poseben odsek „Leonove družbe“, čigar skrb bodi: družiti krščanske leposlovce, zbirati in spodbujati mlade nadebudne pisatelje, kazati jim pravo smer, podpirati jih s svetom, knjigami in gmotnimi sredstvi. V ta namen se naj ustanovi tudi poseben sklad.

c) Časnikarstvo.

1. Drugi slov. katol. shod radostno in hvaležno priznava, da se je od I. slov. katol. shoda sem mnogo storilo za katoliški tisk v smislu resolucij, sklenjenih na I. slov. katol. shodu. Izraža pa shod tudi

prepričanje, da je vsem izobraženim katoliškim Slovencem ravno na časniškem polju v prihodnje treba še pomnožiti delovanje, da zajezimo med našim narodom razširjanje brezverstva in moralnega propada, ki mu grozi vsled naraščajoče sile veri sovražnega duha, pojavljajočega se zlasti potom liberalnega časopisja tudi v naši domovini.

V krepkejšo obrambo kršč. idealov v verskem, narodnem in gospodarskem pogledu se priporoča gledé na politično časništvo: osnovati časniški odbor, obstoječ iz uredništev slov. katol. časnikov in katoliških politikov, kateri mej nalogo:

a) vzdrževati in pospeševati s shodi in pismenim potom medsebojno sporazumljenje in podporo ter odločevati smer in taktiko pri obdelavanju pojavljajočih se vprašanj;

b) osnovati časniško dopisovavnico, kot središče za vse v zvezi stoječe časnikarje, po posebnem tajniku organizirati dopisnike, dajati jim informacij in za slučaj sovražnih napadov pravnih svetov in pomoči.

č) Farne knjižnice itd.

Da se med ljudstvom razširja prava prosveta in isto obvaruje pogubnega vpliva slabih časnikov in knjig, naj se ustanavljajo bravna društva, bravni krožki in farne knjižnice. — Za poslednje se osnuj kakor hitro mogoče osrednji odbor za vsako škofijo, ki izdelaj načrt, kako je farne knjižnice ustanavljati in voditi, in seznamek knjig, ki so pisane v pravem duhu in za ljudstvo primerne. — Od časa do časa naj se v kakem listu (morda kot priloga) novejše knjige kratko ocenijo in dobre vodstvom knjižnic priporočajo za nakup.

d) Ljudsko in mladinsko slovstvo.

Naša dika in naš ponos je družba sv. Mohorja. Drugi slov. katol. shod priporoča vsem pisateljem, naj jej posveté svoje najboljše moči; vsem poverjenikom pa, naj nabirajo ude z neutrudno vnemo.

Nadaljujejo naj se zbirke knjižic, zasnovane po raznih katoliških tiskovnih društvih, ki imajo namen blažiti ljudstvo in je poučevati zlasti v verskih in socialnih vprašanjih.

Drugi slovenski katoliški shod je prepričan o veliki važnosti zanesljivih ocen za razvoj dobrega vzgojnega mladinskega slovstva. Zato priporoča, naj se te ocene z enako natančnostjo nadaljujejo, stariši, vzgojitelji in učitelji pa naj požrtvovavno širijo mej mladino odobrene, po obliki in vsebini dobre mladinske spise, zlasti „Vrtec“ in „Angelček“.

e) Izdajanje slovenskih pesnikov in pisateljev za ljudstvo in mladino.

Da dobi naše ljudstvo dovolj poštenega zabavnega berila in da se zlasti odrasla mladina po možnosti obvaruje pred vsem, kar je slabega in kužnega v slovenskem leposlovju, priporoča II. slov. katoliški shod, naj se poskrbi za posebno, zlasti svtarno dobro izbrano ter očiščeno, zelo ceneno izdajo slovenskih pripovednih pisateljev in pesnikov, starejših in novejših. V ta namen naj se sestavi odbor večših mož, ki slovensko leposlovje dobro poznajo in ki bodo po skupnih posvetovanjih vestno odbirali za tako izdavanje primernih spisov.

V. Katoliška narodna organizacija.

Drugi slov. katol. shod poudarja nujno potrebo, da se vsi katoliškomisleči Slovenci krepko organizirajo v obrambo svojih vzorov. Na temelju resnic katoliške vere in v tesni zvezi s cerkvenim organizmom naj vstvarjajo razne organizacije, edine v namenu, raznolike v sredstvih. S skupno duševno in gmotno pomočjo naj se postavijo v boj proti otrovnemu liberalstvu in materiališki socialni demokraciji; združujejo naj se vsi stanovi požrtvovavno v tem boju. Skrb, da se ohrani in poživi katoliško mišljenje in življenje, mora biti vsem izobražencem in ljudstvu, duševno in telesno delavnim, duhovnom in neduhovnom,

prva in najsvetejša zadeva. Vsi morajo tudi vzajemno sodelovati, da se zagotovi Slovincem v avstrijski državi samostalen naroden obstoj in razvoj, ki je nujen pogoj, da se jim ohranijo idealni blagri javnega in zasebnega življenja. V tem smislu izreka II. slov. katol. shod, da odobrava sklepe „Vseslovenskega in istrsko-hrvaškega shoda“ dné 14. kimavca 1897.

Posebej priporoča:

1. V izvršitev sklepov drugega in v pripravo za treji slov. katol. shod naj si izvoli shod izvrševavni odbor, ki naj sestoji iz načelnika in po enega tajnika za Kranjsko, Koroško, Primorsko in Štajersko. Načelnik in kranjski tajnik naj bivata v Ljubljani. V vsaki deželi naj se po zaupnih možeh ustanovi deželna katoliška organizacija.

2. Ustanavljajo naj se za posamezne kraje, župnije, občine ali okraje (dekanije, okrajna sodišča, glavarstva) katoliška politiška društva. Vsako tako društvo naj se dogovori z lastništvom kakega katoliškega lista tako, da bo vsak društveni član dobival dotični list kot glasilo svojega društva.

3. Pri snovanju in preosnavljanju politiških in nepolitiških društev naj se pazi, da društveno delovanje ne bo kalilo rodbinskega življenja; v prvi vrsti naj se gleda, da bodo društva služila pouku in blaženju srca; odstranja naj se vsaka priložnost za potrato in razkošnost.

4. Društva naj redno prirerajo razmeram primerne shode in predavanja. Skrbé naj zlasti, da se po stanu društvenih članov v pozimskem času osnuje reden strokoven pouk; tako n. pr. v elementarnih naukih, umnem kmetijstvu, domačih obrtih, knjigovodstvu, govorništvu in članom primernih pravnih tvarinah.

5. Snujejo naj se javne bravnice in knjižnice. Želeti je, da se v vsaki fari s sodelovanjem domačih duhovnikov in zato vnetih lajikov organizira po tem potu berilo in širi izobrazba med ljudstvom. Posebno nujno se priporoča, da se ustanavljajo take knjižnice ob mejah slovenskih, kjer niso mogoča narodna društva.

6. Po mestih in večjih trgih se naj osnujejo s pomočjo napolitiških društev ljudske pisarne, kjer naj dobivajo člani pouk in svet. V ta namen naj se sestavi strokovnjaški odbor za finančne, prometne pravne in potrebne strokovne zadeve. Nastavi se naj tajnik, ki vsprejema vprašanja, jih po možnosti sam rešuje, sicer pa oddaja zadevnim odbornikom. Zaupniki naj posredujejo po oddaljenih krajih med pisarno in ljudstvom. V posamnih slučajih bo treba odvetniške pomoči. Zato naj se sestavi zapisnik tistih odvetnikov, katerim bodo izročale pisarne dotične zadeve. V pokritje pisarniških stroškov naj skrbé razna društva v pisarniškem okrožju. Pobirajo naj od svojih udov mal prispevek v ta namen. Zato pa naj udje dotičnih društev dobivajo pomoč v pisarni brezplačno.

V. Prvo slovesno zborovanje.

Med tem pa se je napolnilo zborovališče v Alojzijeвиšču, katero je s svojim krasom očaralo vse zborovavce. Na odru so se zbrali odličnjaki duhovskega in svetnega stanu.

Viharno pozdravljen, otvori predsednik g. dr. Ivan Šusteršič prvo slovesno zborovanje ob pol 6. uri zvečer.

Otvoritveni govor dr. Ivana Šusteršiča.

Hvaljen bodi Jezus Kristus!

(Na veke. Amen.)

S tem katoliškim pozdravom odvarjam po starem običaju prvo slovesno zborovanje.

Bodite pozdravljeni Vi vsi, ki ste se zbrali danes na naše povabilo tukaj v središču naše katoliške, slovenske zemlje! Bodite pozdravljeni vsi od prvega do zadnjega najpresrečnejše!

Zbrali smo se tukaj v znamenju sv. križa v imenu Kristusovem, in zaradi tega nas navdajajo vesela, slovesna čutila, kajti spominjamo se besed Izveličarjevih iz sv. pisma: „Koder-koli bodeta zbrana dva ali bodejo zbrani trije v mojem imenu, tam sem jaz med njimi.“ (Dobro-klici).

Iz dna vernih src nam vzhajajo slovesna čutila. Čutila posebne slovesnosti, pa nam zbuja danes dejstvo, da vidimo tukaj zbranih toliko posebno odličnih gospodov, ki dajejo našemu shodu poseben pomen in poseben sijaj. (Res je!)

Tukaj vidimo pred vsem vladarje naše cerkve, cerkvene kneze, naslednike apostolov; na čelu jim je prevzvišeni pokrovitelj našega shoda, kateri je s svojo velikodušno iniciativo in svojo odločnostjo dosegel, da smo se danes tako lepo sešli, prevzvišeni vladika

ljubljski, knez in škof dr. Anton Bonaventura Jeglič! (Bučen pozdrav, dolgotrajni živio-klici.)

Na strani mu vidimo prevzvišenega vladiko lavantinskega, dr. Mihaela Napotnika, cerkvenega kneza, katerega se še vsi, ki smo se udeležili prvega slovenskega katoliškega shoda, zadostno spominjamo (Burni živio-klici), njega, ki je počastil že prvi slovenski katoliški shod s svojo navzočnostjo in nas s svojo apostolsko iskreno besedo navdušil ter si v viharju pridobil naša srca. (Navdušeni živio-klici.)

Dalje imamo v svoji sredi cerkvenega kneza iz daljne Amerike, višjega pastirja naših bratov, ki so morali zapustiti milo svojo domovino, da so si poiskali v ptujini svoj vsakdanji kruh, premilostnega gospoda škofa Antona Trobca. (Burni živio-klici). Naj nese tja v Ameriko naše iskrene pozdrave našim prekmorskim bratom (Živeli!), in naj jim pové, da čutimo ž njimi, da so ostali sestavni del slovenskega naroda! (Živeli!)

Tukaj pa vidimo danes poleg cerkvenih vladarjev tudi častite zastopnike posvetne oblasti. Mi vidimo tukaj pred vsem visokega zastopnika državne oblasti, Njega ekscelenco g. deželnega predsednika vojvodine Kranjske (Živio!). Naj bode prepričan, da vemo ceniti čast, katero nam je skazal s svojo navzočnostjo, in da smo prepričani, da njegov prihod semkaj izraža ono misel, ki navdaja nas vse: da morata cerkev in država harmonično sodelovati v prid in blagor narodov! (Dolgotrajno odobravanje.)

Bodi pozdravljen med nami avtonomni poglavar Kranjske dežele, g. deželni glavar Oton pl. Detela (Navdušeni živio-klici), mož čistega katoliško-narodnega mišljenja, ki je vedno zvesto stal v naših vrstah. (Ponovljeni živio-klici.) Pozdravljamo nadalje častno predsedništvo, katero smo izvolili včeraj, na čelu predsednika „Slovanske krščansko-narodne zveze“ v državnem zboru, predsednika I. katoliškega shoda med Slovenci, državnega poslanca vodjo Fr. Povšeta (Viharni živio-klici). Pozdravljamo pri mizi častnih predsednikov milostnega prelata dr. Suk-a iz Zagreba (Navdušeni živio-klici.) in veleučenega gospoda profesorja dr. Tumpach-a iz kraljeve Prage (Viharni

živio-klici.) Že včeraj smo pozdravljali mnogobrojne zastopnike čeških katoličanov iz Morave, danes pa imamo posebej pozdraviti zastopnike hrvaških katoličanov, pred vsem g. kanonika dr. Jagatića (Navdušeni živio-klici), kateri je zasnoval ravnokar doma sijajni I. hrvaški katoliški shod (Burno odobravanje). Čast in veselje imamo, da pozdravimo prečastitega g. kanonika Rubetića iz Zagreba (Živio-klici) in veleučenega g. profesorja in saborskega zastopnika dr. Ante Bauerja (Ponovljeni živio-klici!). Pozdravljamo nadalje celo vrsto zastopnikov našega naroda v raznih javnih zastopih, pozdravljamo zastopnike raznih naših slovenskih občin. Pozdravljamo vse zastopnike učeče in poslušajoče cerkve! (Viharni živio-klici).

Prevzvišeni knezi in škofje! Vaša ekscelenca! Slavni zbor! Zbrali smo se danes Slovenci, kot sinovi katoliškega naroda, na katoliški shod. Ako bo v bodočih časih cerkveni zgodovinar hotel označiti sedanjo dobo cerkvenih bojov in cerkvenega življenja, potem bo gotovo med najznamenitejšimi znaki sedanje cerkvene zgodovine imenoval *k a t o l i š k e s h o d e* (Dobro, res je!), kajti katoliški shodi sedanjega veka so uprav produkt katoliških bojov in katoliškega življenja v drugi polovici devetnajstega stoletja.

Tudi mi Slovenci nismo zaostali in po božji, milosti smo se sešli v teku osmih let že v drugič!

Današnji shod kaže, da nas je več, nego nas je bilo pred osmimi leti (Živio-klici!), in prihodnjost bode pokazala, da nas bode vedno več, ker resnica si najde vedno gaz! (Dobro!)

Zbrali pa smo se letos v prav pomenljivem, važnem slovesnem in svetem času!

Na pragu novega stoletja stojimo. Devetnajsto stoletje mineva, in na nebu se kaže zarja novega, dvajsetega stoletja. Ob taki priliki človek rad gleda v prihodnost, in rad bi videl, kaj mu prinese bodočnost, kaj mu je pričakovati od nove dôle, katera mu je napočila.

Ni dano človeku, da bi videl v prihodnjost, pač pa mu je božja milost dopustila, da opazuje časovna znamenja in iz njih sodi o prihodnjosti.

Znamenja časa pa moremo presojati le, če se oziramo na preteklost, to učiteljico človeštva.

Ako premotrimo preteklost in sedanost, najdemo ona čarovna znamenja, katera kažejo kakor božji prst v prihodnost.

Poglejmo danes, tukaj ob koncu devetnajstega stoletja zbrani katoličani, nekoliko nazaj v preteklost! Oglejmo si nekoliko stoletje, katero mineva!

Gotovo je katoliška cerkev v devetnajstem stoletju prestala mnogo bojov, in ni dvoma, da so bili ti boji izmed najhujših. Koncem osemnajstega stoletja je jel prodirati revolucionarni duh, duh, kateri se je z vso ostrino obračal proti katoliški veri in cerkvi, akoravno katoliška vera ni zakrivila žalostnih razmer, ki so dale povod francoski revoluciji. Toda pod vplivom brezverskih učenjakov, brezverske vede, so vedeli sovražniki katoliške cerkve obrniti revolucionarnega duha z vso silo proti katoliški cerkvi. Koncem osemnajstega stoletja je bil papež Pij VI. jetnik francoske vlade. Vlekli so ga, akoravno je bil na smrt bolan, tja na Francosko in ga popolnoma oropali.

Prstan so mu potegnili s prsta, obleko so mu vzeli, jo proglasili za „narodno imetje“ in na javni dražbi prodali za 50 zlatov! Tako je bilo! In kot jetnik je 29. avgusta l. 1799 izdihnil v francoskem mestu Valence svojo blago dušo. Vzkliknil je še, predno je umrl: „Moj Bog, v kakem stanu zapuščam cerkev!“ In res je vladalo takrat občno prepričanje: Katoliška cerkev je zdaj pri kraju. Grobar, ki je zabijal žebelje v krsto Pija VI, je izpregovoril „modre“ besede: „Ta je zadnji papež.“

Govorili so slovesne nagrobnice katoliški cerkvi in ji postavljali nagrobne kamne. Skoro se je zdelo, da imajo prav. Trajalo je nekaj časa, do leta 1801., da je bil po tri in polmesečnem konklavu v Benetkah izvoljen novi papež Pij VII. Tudi njegov pontifikat je bil silno težaven. Kmalu ga je vjel Napoleon in ga tiral v svoj cesarski grad Fontainebleau. Tam je hudo bolnega svetega očeta mučil s krivičnimi zahtevami, mu izsilil nekatere koncesije, in tam ga je vrhu tega tako nečuveno, nesramno in ostudno žalil, da se ne da popisati.

Tako je bilo stanje katoliške cerkve ob koncu osemnajstega in pričetkom devetnajstega stoletja. Tako so se vrstili boji zoper katoliško cerkev skozi celo stoletje, in napadi so se obračali zlasti proti škofom, in pred vsem proti prvemu izmed škofov, proti papežu, po reku: „Udaril bom pastirja, in razkropila se bode čreda.“

In kdo je zmagal? Kje je Napoleon? Nekaj let pozneje, ko je v gradu Fontainebleau žalil papeža Pija VI., je moral v istem gradu podpisati izjavo, da se odpove francoskemu cesarstvu. Njegov žalostni konec je itak znan. Kje je zdaj prestol Napoleonov in njegove rodbine? In kje so razni prestoli iz tega stoletja? Kje so razni sovražniki katoliške cerkve, ki so mislili, da jo bodo kar ugonobili? Kje je slavi Voltaire, ki je rekel: „Dvanajst ribičev je katoliško cerkev osnovalo, to pa vendar ne bi bil vrag, da bi je mi učenjaki ne razdrli! „Ecrassez l'infame! — po njej, po podli!“ tako je govoril Voltaire o katoliški cerkvi!

Poglejmo danes katoliško cerkev! Če prelistamo njeno zgodovino, moramo pripoznati, da nikdar, odkar cerkev stoji, ni bila tako čudovito povišana, kakor dandanes. Kakor zmagujoči duševni velikan stoji v sredi svetovnih viharjev. Bog jo je povišal, kakor jo je pred sto leti ponižal. Ponižal jo je tako, da je vsak lahko videl, da ji človeška moč pomagati ne more, da je njen Gospod sam Oni, ki jo more povišati ali ponižati. (Burno odobravanje.)

Iz te primere pač vidimo, da stopamo mi katoličani lahko z veselim srcem v novo stoletje. Mi gremo v novo stoletje s trdno vero, z veselim upanjem in z iskreno ljubeznijo do Kristusa in do njegove cerkve, in nas ni strah (Ne!), pač pa se drugi lahko tresejo! (Gotovo!) Znamenja našega časa kažejo, da stopamo v stoletje največjih triumfov katoliške cerkve. (Navdušeno odobravanje.) S to veselo zavestjo gremo naprej v dvajseto stoletje.

Imeniten je torej trenotek, v katerem smo se zbrali na meji dveh stoletij, pa to je tudi svet in slovesen trenotek. Sveto leto je, in namestnik Kristusov je odprl nebeško zakladnico in je povabil krščanske narode: „Pridite sem in vzemite!“

in tok krščanstva se je obrnil doli proti večnemu Rimu, in šli so možje in žene raznih stanov in so zajemali tam od teh zakladov božjih milosti, ki so na razpolago vsakemu, naj si bo cestni pometlač, ali pa vladar, vsakemu pod enakimi pogoji. (Tako je!) Tudi mi Slovenci kot pravi ultramontanci (Dobro-klici) ne gledamo samo čez hribe v večni Rim, ampak gremo tudi čez hribe v večni Rim (Viharno odobravanje); tudi mi smo šli tje in tudi mi smo zajeli iz teh zakladov božje milosti (Dobro!)

Slovesen je pa ta trenutek za nas avstrijske katoličane tudi še iz družega vzroka. Baš v tem letu je dosegel naš presvetli cesar, v polni posesti svojih duševnih in telesnih sil, visoko starost 70 let. (Navdušeni živio-klici.) Radostno zlasti mi katoliški Slovenci pozdravljamo ta slovesni trenutek, ker mi, kakor gledamo čez hribe doli v večni Rim, tako gledamo tudi čez Severnik na cesarski Dunaj (Gromovito odobravanje) in hodimo tudi tje in poslušamo glas svojega presvetlega vladarja (Viharno, navdušeno odobravanje in živio-klici!), ker On nam katoličanom ni vladar iz človeške volje in človeške moči (Tako je!), on nam je vladar po božji milosti (Viharno pritrjevanje), in zato ne bode nikdar nikjer našel tiste udanosti, katero najde pri vernih sinovih katoliške cerkve. (Viharno, dolgotrajno odobravanje.)

Tako torej tudi danes pogledjmo v duhu doli v večni Rim, pogledjmo na devetdesetletnega slabotnega starčka, ki modro in krepko po božji volji krmari čolnič sv. Petra, in glejmo gorì na cesarski Dunaj na družega starčka, ki modro in krepko vlada in krmari našo državno ladjo! Dober oče nam je eden kakor drugi. (Navdušeni živio-klici.) Oba ljubimo iz dna svojega srca (Viharno pritrjevanje) in presvetlemu cesarju bomo danes zvečer še posebej pokazali, kako ga ljubimo in kako ga častimo, (Tako je!), ko se bode vihar navdušenja razlègal po ulicah bele Ljubljane iz vernih src katoliških Slovencev! (Navdušeni živio-klici, gromovito odobravanje.) Tako torej pogledjmo še enkrat v duhu v večni Rim in na cesarski Dunaj ter zakličimo iz dna svoje duše: Sveti oče Leon XIII. in presvetli cesar Franc Jožef I. — živio, živio, živio! (Gro-

movite, več minut trajajoče, nepopisne ovacije svetemu očetu in presvitlemu cesarju. Navdušeni živio - klici nočejo prenehati.)

Prosim še dovoljenja, da se takoj sedaj presvetlemu cesarju in svetemu očetu odpošljeta brzojavki, in prosim g. tajnika, da ti brzojavki prečita.

Tajnik dr. Evgen Lampe prečita udanostni brzojavki papežu in cesarju. Brzojavka sv. očetu se glasi izvirno tako-le:

Suae Sanctitati Leoni Pontifici Maximo

Romae.

Beatissime Pater!

Ter mille Catholici, Tuo afflante spiritu altero Slovenorum congressu Labaci coadunati, praesente Cardinali Metropolita tribus cum episcopis, aestuante cordium penu pro singulari Indulgentiae dono grates rependunt flammatas, perennemque homagiali obsequio Cathedrae Petri jurant fidem ac júbilo filialem pandunt amorem erga sacrum Pontificem alium, patrem nationum, infallibilem vatem Vaticanum, quem Rex saeculorum in aevum sospitem servet orbi, ceu prodigium auspex coelestis tutelae Ecclesiae, cujus, Beatissime Pater, laureatus dierum triumphalia laboris spectare laeteris!

Haec precando humillime signat pro catholico congressu Labacensi obedientissimus praeses

Dr. Ioannes Šusteršič,

actor causarum.

Slovensko se glasi ta brzojavka približno sledeče:

Sveti Oče!

Tri tisoč katoličanov, zbranih na drugem slov. kat. shodu v Ljubljani, Ti s najgorečnejšimi čuvstvi izreka svojo zahvalo za izredno dobroto odpustka, s udano prisego

obljubljuje sedežu svetega Petra večno zvestobo in radostno nasnanja svojo otroško ljubezen do posvečene osebe najvišjega pastirja, očeta narodov, nezmotljivega duhovnega voditelja vatikanskega, katerega naj Vladar vekov krepkega ohrani vesoljnemu svetu kot čudovito srečno poročstvo nebeškega varstva nad sveto cerkvijo. Dal Bog, da bi Ti, sveti Oče, v najvišji častitljivi starosti, zveseljem gledalsmago njenih naporov.

To šeleč najponižneje beleži za katoliški shod ljubljanski

najudanejši predsednik

dr. Ivan Šusteršič,

odvetnik.

Brzjavka na cesarja se glasi:

Njegovemu Veličanstvu cesarju!

Žaslo.

Tisoči katoličanov, zbrani na drugem slovenskem katoliškem shodu v Ljubljani, čutijo iz dna svojega srca nujno potrebo, da čutila najgloblje udanosti, iskrene ljubezni in neomahljive zvestobe do Vašega Veličanstva in prejasne vladarske hiše pošljejo do prestola in prošnjo do Gospoda vojskinih trum: Bog ohrani, Bog obvari, Bog blagoslovi Vaše Veličanstvo.

Predsedstvo II. slov. kat. shoda:

Dr. Ivan Šusteršič.

Z gromovitim odobravanjem sta bili vsprejeti brzjavki.

Po shodu sta došla odgovora na obe brzjavki.

Iz Rima je došla brzjavka:

Beatissimus Pater sensa catholici congressus Labacensis grato animo excipiens eidem peculiari affectu benedicit

M. Card. Rampolla.

Slovensko:

Sveti oče je izjavo ljubljanskega katoliškega shoda blagovoljno sprejel in ga blagoslavlja s posebno ljubeznijo.

M. kardinal Rampolla.

Od vis. c. kr. deželne vlade je pa došel sledeči odgovor v imenu Njegovega Veličanstva:

V najvišjem naročilu naznanjam II. slovenskemu katoliškemu shodu Najvišjo zahvalo za izraz svestobe in udanosti, ki ga je ta shod Njegovemu Veličanstvu brzojavnim potom poklonil.

C. kr. deželni predsednik:

Hein l. r.

Ko sta bili odposlani brzojavki, je dal predsednik besedo ljubljanskemu knezu in škofu dr. Jegliču sledečemu govoru:

Govor ljubljanskega kneza in škofa dr. Ant. Bonav. Jegliča.

Preslavna gospoda! Mili moji tukaj zbrani Slovenci! Ko se je obhajal pred leti I. slovenski katoliški shod, sem bil prisoten tudi jaz, takrat kanonik v Bosni, zunaj mile moje slovenske domovine. Radoval sem se, ko sem videl sadove tega prvega shoda. Zato pozdravljam one resolucije in one odloke, kateri naj bi Slovence bolj odločno kakor kdaj vodile nazaj k Gospodu Bogu, nazaj k Gospodu Jezusu Kristusu. Takrat sem stal torej pred Vami kot kanonik daljnje nadškofije vrhbosenske. Danes pa, — kdo bi si bil mislil — stojim pred Vami kot Vaš škof (Živel!), kot Vaš pastir in okušam že dve leti, kako težka je pastirska palica, kako težka je škofovska mitra! (Istina!) Pa zato sem želel, da se zbere drugi slovenski katoliški shod in da Vam tudi tukaj na tem shodu sedaj še bolj odločno povem nekoliko svojih misli ter Vam izkušam v kratkih besedah pokazati ves globoki, imenitni pomen današnjega in jutrajšnjega dneva.

„Proč od Boga!“ to je bilo geslo prošlega in posebno sedanjega 19. veka, katero sta tako lepo opisala gospoda predsednika, včeraj predsednik pripravljavnega odbora, moj generalni vikarij Flis, in danes predsednik slovesnega zborovanja. „Proč od Boga!“ in to vse v imenu svobode, prostosti! S v o b o d a — lepa beseda! Prostost, svoboda — lep dar, krasen dar, prevažen dar Gospoda Boga, katerega je podelil nam ljudem, ker se s tem odlikujemo od vseh drugih bitij na zemlji. Ali ta dar je tudi strašen, grozovit dar! Svoboden je človek, ali ravno zato, ker je svoboden, ker je prost, nosi v svojem srcu, v svoji duši popolno odgovornost za vsa svoja dela, odgovornost za dobra dela, pa tudi strašno odgovornost za slaba dela. Tako odgovornost nosi pojedini človek, nosijo občine, nosijo dežele, nosijo cesarstva, odgovornost pred Vsestvariteljem in Gospodarjem vseh rodov. Žalibog se je ta svoboda, ta prostost, ta sicer lepi, ali grozoviti dar božji, v 19. veku uporabljala v to, da se posamezni ljudje, da se narodi, da se družine, da se dežele, da se države s silo odvrčajo od Gospoda Boga, in da se postavijo na temelj, za katerega ne ve Gospod Bog, o katerem ne vedo zapovedi božje, za katerega ne vedo nauki, katere je sam Sin božji prinesel z nebes na zemljo. V imenu napačne svobode in počasi tudi po postavnem potu se vpliva na vernike, da se odvrčajo od Jezusa Kristusa in od njegove cerkve. V imenu svobode se je začela, nadaljevala in dovršila ona konkurencija v sedanjem življenju, vsled katere so propadli nižji in srednji stanovi, in so se potem v tovarnah nakopičili novi beli sužnji današnjega veka. (Dobro! Tako je! Istina!) To je ona svoboda, za katero Bog ne mara, katere ne pozna, ki je ljudi, rodbine, države v njih delovanju in v socialnih razmerah odvrčevala od Boga in ljudi pripeljala tako daleč.

Res, današnji vek je n a p r e d e n. Oh, koliko izumov imamo dandanes! Človek bi se moral samo tega učiti, samo to študirati, da bi mogel slediti vsaj nekoliko iznajdbam našega časa. Železnic, telegrafa, telefona, elektrike, tovarn, raznih strojev itd. — tega se mi ne bojimo. Tudi to mora biti po volji božji. Ali tega napredka se drži neka sebičnost, katera ne pozna Gospoda Boga in njegovih zapovedi; polastila se ga

je in ga porablja v svojo korist, v uničevanje, v tlačenje ljudstva, družin in občin in držav! Videl pa je Gospod Bog in je osramotil današnji razum: Kje je v našem velikem napredku sreča, kje je mir danes, kje je zadovoljstvo, kje je materijelno blagostanje? Ni sreče, ni miru, ni blagostanja, ampak nezadovoljnost, nemir, surovost se širi med narodi, v deželah, v državah, v vseh slojih. To je plôd one svobode, ki je brez Boga, katere nam pa Gospod Bog ne stavi nikdar pred oči.

„Nazaj k Bogu, nazaj k našemu Odrešeniku!“ ta klic se je začel počasi razlegati po celi Evropi, in tudi pri nas, po mili slovenski domovini. Nazaj! Ta klic je zbral tudi Vas, mili Slovenci, na I. slov. katol. shod pred osmimi leti. Klic „Nazaj k Bogu, odločno nazaj k Njemu v zasebnem in javnem življenju!“ je tudi Vas zbral k zborovanju na tem-le prostoru. Prečitali ste resolucije, pa še se bodele razgovarjali o njih. Gospod Bog pa jim bode dal vspeh; in na temelju teh resolucij se bode uravnalo vse državno in socialno življenje. Te resolucije, katere so stavili krščanski lajiki, in katere smo odobrili mi škofje in Vaši dušni pastirji, bodo imele globok vpliv na vse naše življenje.

Ko sem prišel nazaj v milo slovensko domovino, sem videl ljuti boj, kateri se nadaljuje v imenu one prostosti, one svobode zoper to, kar Vi delate, da pridete nazaj k Bogu, nazaj k Jezusu Kristusu in da zopet Kristus med Vami vlada, v občinah, v deželah, pri zborih, v državah ter povsod. S težkim srcem sem videl ta strahoviti boj zoper Boga in zoper ono svobodo, katera obstoji v tem, da se svobodno odločimo za Boga, našega Gospoda, našega Odrešenika!

Tega boja bi ne omenjal, ako bi ne opazil v njem nekatere nevarnosti sa Vas. Te nevarnosti vidim posebno v neki taktiki, katero opažam zoper vse, kar je lepo, plemenito, sveto. Ta taktika ni samo pri nas doma, ampak pri vseh sovražnikih Kristusovih, bodisi Francozih, bodisi Nemcih, bodisi Italijanih ali Slovanih. Najprej hočejo naše delovanje o s m e š i t i. Ker to, kar je smešno, je zaničljivo. V Rimu pravijo, da se za katoliško vero pridobi lažje tisoč poganov, kakor eden mohamedanec. Zakaj? Zato, ker mohamedanec katoliško

vero zaničuje. Nasprotniki smešijo vse, kar delamo za Gospoda Boga, za pravo svobodo, za našo večno, pa tudi za našo častno korist. To naše prizadevanje imenujejo „klerikalizem.“ To je neka psovka, ki jo zlorablajo oni, ki pravijo: „Ne proti cerkvi, proti klerikalizmu se borimo!“ Zakaj to? Zato, da onim, ki tega ne vedó, mečejo pesek v oči! Mi, ki vemo, kaj je to, ki dalje gledamo, pa vidimo, da hočejo katoliško cerkev žaliti, da jo hočejo zatreti! Naj jim škof stori karkoli, vse je smešno, vse je zaničljivo. Kaj pišejo vse o svetih misijonih! Kako ste veseli, ko ste pri svetem misijonu očistili srca, ko ste prišli k Bogu nazaj, ko ste mu izkazali dolžno čast! Ah, kaka sreča Vam je odsevala z obraza, ko ste dali Bogu, kar mu gre! A misijoni so nasprotnikom zaničljiva stvar! Oni prečastiti očetje, ki so Vam pomagali v misijonih očistiti srca, ki Vam kažejo pot prave sreče in časti, se zasmehujejo. Na frančiškane, jezuite, lazariste — vse povsod se nanje ščuje! Duhovne vaje, posebno za učitelje, — to jim je sramotno! (Živeli katoliški učitelji!) Marijine družbe, v katerih se navdušujejo naši mladeniči, naša dekleta za čisto krščansko življenje, se zaničujejo! Imenujejo jih s priimkom „devičarji“, najgrše stvari pišejo o njih! Najnevarnejše je, da bi se to zaničevanje vsega, kar je lepo in sveto, v srcih ne ukoreninilo.

Mi smo močni, ako smo edini Za to edinost je molil Gospod Jezus Kristus pri zadnji večerji, da bi njegovi učenci, njegovi verniki bili vsi edini, vsi složni. Krasota in velikost katoliške cerkve je ravno v edinstvu papeža, škofov, duhovnikov in vernega ljudstva. To je krasota, to je mogočnost, veličanstvenost katoliške cerkve. Ali to edinost, naše najboljšo orožje za Boga, najboljšo orožje zoper vse one, ki hočejo biti proti Bogu, hočejo pokončati in zrušiti tudi v naši mili slovenski domovini, posebno v naši ljubljanski škofiji! (Žalibog!) Krščanski možje! Odkod oni napadi na Vašega škofa od dneva do dneva? Da bi Vi, dragi moji, izgubili zaupanje do duhovnikov, do svojega škofa in bi od nas odstopili! (Nikdar! Dolgotrajno ponavljanje.) Ako bi izgubili zaupanje, ako bi se odvrnili od škofov, kam potem, dragi moji? Kdo bode Vaš vodnik, Vaš učitelj, tolažnik

v sreči in nesreči, kdo bode z Vami stal od rojstva pa do smrti? — Ako pa mi duhovniki trpimo, radi trpimo zaradi Kristusa, ki je trpel tudi za nas in sramotno umrl na križu za nas. Mi trpimo za grehe svojih prednikov in za svoje grehe. Radi trpimo in hvalimo Boga, da je poslal na nas ta vihar, da nas očisti, da bomo še bolj utrjeni živeli za Boga, za Jezusa, za mili slovenski narod! (Navdušeni živio-klici.)

Tretja nevarnost obstoji v tem, — in ta je največja nevarnost — da hočejo resnici in zmoti dati iste pravice. To je največje zlo! Ker so države proglasile enake pravice za razna veroizpovedanja, pravijo: Vsako prepričanje bodi nam sveto, vsako mnenje moramo spoštovati. Pa če mi branimo proti napadom svoje pravice in večno resnico, pa pravijo in kličejo: „Ali je to krščanska ljubezen?“ — Mi imamo krščansko ljubezen do vsakega človeka, tudi do drugovercev, tudi do sovražnikov, toda mi ne smemo odobravati njihove zmote! (Burno odobravanje.) Samo resnico bodem spoštoval, bodem ljubil! Zmoto bodem preganjal, bodem sovražil, jo bodem pobijal — do zadnjega diha svojega življenja! (Ves čas navdušeno pritrjevanje in živio-klici.)

Enaka pravica zmoti in resnici, — to je ena največjih zmot današnjega veka. Poglejmo samo, kaj se vse zagovarja v naših časopisih! Ali se ne taji peta, šesta, sedma zapoved božja? Vse, kar Bog prepoveduje v svojih zapovedih od prve do zadnje, vse to, ljubi moji, hvalijo, priporočajo, zagovarjajo naši časopisi. Zato pravijo: Vsako mnenje se mora spoštovati, svobodno je govoriti, svobodno je pisati! Svobodno — ako je to po volji božji, svobodno — ako se ujema z voljo Gospoda nebes in zemlje. Svobodno je govoriti, svobodno pisati, to je res, a le v okviru zapovedi božjih! (Tako je!) Ali bodi svobodno zapeljevati narod v zmoto? Svobodna mora biti edino le pravica, resnica. To bodemo spoštovali, tej se bodemo klanjali! Mi pripoznavamo nad seboj Gospoda kot svojega kralja, pripoznavamo nad seboj kraljestvo božje. Razum svoj in srca svoja popolnoma uklanjamo Njemu, popolnoma se njemu prepuščamo v življenju zasebnem, v življenju javnem, v občinah, deželah in državah! Ali

protiviti se moramo vsemu, kar tem idejam nasprotuje. Dogodi se, da se verniki kar naravnost hujskajo proti naredbam svojih cerkvenih poglavarjev, in oni, ki hočejo, da se vsako mnenje spoštuje, vse naravnost hvalijo, da je le proti sv. cerkvi. Ako pa škof česa prosi, tedaj govore: „Nikar nestorite!“ A jaz, škof, sem se posvetil gospodu Jezusu Kristusu, in predno kaj želim, premišlujem pred sv. R. T. in prosim gospoda Boga za svet in še-le potem Vam povem svoj sklep. Oni pa hvalijo in poveljujejo one, ki greše proti četrti božji zapovedi, in s slabimi zgledi pohujšujejo druge. Hvalijo one, ki molčé, ki ne delajo, ki roke križem drže, hvalijo one, ki pusté, da se zmota širi, da se slabi časopisi bero. Te hvalijo, ti so njihovi. Ti pa so največji sovražniki resnice božje, Jezusa Kristusa in svete katoliške cerkve.

Nazaj k gospodu Jezusu Kristusu! **R e s o l u c i j e** današnjega sijajnega katol. shoda, katere boste dobili tiskane v roke, pravijo ravno tako: „Nazaj k Bogu!“ Ne dajte se zaslepiti od načina vojskovanja in od te taktike sovražnikov! Drugi slov. katol. shod bode imel najboljše, najlepše, najkrasnejše vspehe. Te resolucije so pripravljali vrli možje, in so jih dobro preudarili; pripravljali so jih s proučevanjem in v soglasju z okrožnicami našega sv. očeta Leona XIII. To je temelj, na katerem so se sestavile te resolucije, temelj, določen od namestnika božjega, Leona XIII. Že one same so izraz pokorščine do Kristusovega namestnika in do samega Kristusa, živega Boga, našega Zveličarja, našega Gospoda.

Dragi moji verni Slovenci! Mnogo se pri nas moli, mnogo se pri nas dela pokore! Kako se moli pred sv. Rešnjim Telesom! Kako veselje za moje srce! Kako so se moje grenkosti izpremenile v veselje, ko sem slišal, s kako vnemo, s kako gorečnostjo, s kakim navdušenjem ste letos častili Srce Jezusovo, koliko je bilo izpovedi, koliko lepih kresov je žarelo po naših domačih slovenskih hribih, ki so pričali o onem ognju, o oni ljubezni, ki plamti v srcih vernih slovenskih katoličanov! Koliko se je ustanovilo Marijinih kongregacij! Koliko je bilo misijonov! Koliko solz, koliko kesanja, koliko pokore! Kolikokrat ste prejeli sveto

obhajilo! Kolikokrat ste se pogovarjali z Gospodom Bogom! Ali ne bode to omečilo Njegovega Srca? Ali nam ne bode dal svoje milosti, da bomo še bolj spoznali, kaj je potreba, da pridemo do časne in večne sreče? To nam je j a m s t v o, da bode drugi slovenski katol. shod rodil najboljših sadov po vseh krajih preljube slovenske domovine!

Čuli ste že včeraj, pa tudi danes, da so mi sveti oče papež Leon XIII. dovolili dati sveti blagoslov, sklenjen s popolnim odpustkom za vse udeležence. Ko je bil letos god sv. očeta, pa sem premišljeval, kaj naj bi pisal svetemu očetu veselega, da razveselim njihovo srce, ki hrani toliko grenkosti, sramotenja in težav. Gotovo jih razveselim, sem si mislil, ako povem, kako delamo za drugi slov. katol. shod duhovniki in škofje skupaj na zmagovalno vojsko zoper sovražnika svete cerkve. Sveti oče so v svoji dobroti odgovorili in blagoslovili naše delo, in so se veselili v globočini svojega srca, da tako delamo. In dali so svoj blagoslov. To je blagoslov namestnika Kristusovega! Blagoslov svetega očeta nam jamči za krasen uspeh vsem resolucijam, vsemu našemu trudu, vsem našim prizadevam! (Dolgotrajno pritrjevanje.)

Dragi moji! Mi se moramo vojskovati; brez vojske, brez prizadevanja, brez truda ni uspeha! Poglejmo Kristusa! Kako je on premagal svet in zmoto? Ali ne s trpljenjem, s smrtjo na križu? S tem je premagal svet, s tem nam dal upanje, da bomo mogli srečno umreti. Tudi mi pojdemo na goro Kalvarijo. Kakor je on zmagal na Kalvariji, tako bomo mi zmagali! Da se uresničijo one besede, katere so zapisane na onem križu: Kristus zmaguje, Kristus kraljuje, Kristus zapoveduje!

(Velikansko navdušenje. Dolgotrajni živio-klici, gromovite ovacije)

Predsednik: Ginjenim srcem zahvaljujemo prevzvišenega gospoda govornika za iskrene in apostolske besede. Naj bo prevzvišeni uverjen, da te besede ostanejo trajno zapisane v naših vernih srcih! (Tako je! Živio! Slava! Ponovljene ovacije knezoškofu.)

Govoriti želi prevzvišeni g. knez in škof dr. Mihael Napotnik.

Burno pozdravljen stopi lavantinski vladika s križem v roki na govorniški oder.

Krščansko življenje.

Govor prevzv. g. kneza in škofa lavantinskega Mihaela Napotnika.

Hvaljen bodi Jezus Kristus, ki živi, kraljuje, gospoduje! (Amen na veke!)

Prevzvišeni gospod pokrovitelj! Presvetli in preblagorodni gospod škof! Vaša ekscelenca, preblagorodni gospod deželni predsednik! Veleblagorodni gospod deželni glavar! Blagorodni gospod predsednik! Mnogočislani velecejenjeni zborovalci! — Vse hvale in pohvale vredni pripravljavni odbor za drugi slovenski katoliški shod me je prijazno povabil s svojim cenjenim pismom z dne 21. sušca tega leta, da naj se udeležim drugega slovenskega katoliškega shoda, kakor sem se udeležil prvega, ki se je vršil pred osmimi leti in ki je rodil toliko zlatega sadú. Prevzvišeni gospod pokrovitelj sedanjega družega slovenskega katoliškega shoda pa so me s svojim prelubeznjivim pismom z dne 7. tega meseca povabili, naj izpregovorim kratko besedo o krščanskem življenju. Močno sem se bal, mnogočislani zborovavci, da mi ne bo mogoče odzvati se temu prijaznemu povabilu, da ne bom mogel priti k drugemu slov. katol. shodu; to pa zato, ker mi je prizadelo mnogo posla, truda in napora obhajanje tretje sinode lavantinske, sinode, ki je bila tudi posvečena in priporočena Jezusu Kristusu, ki živi, kraljuje, gospoduje. Vendar sem pohitel vkljub vsemu trudu, vpehan sicer sem prihitel sèm na drugi slovenski katoliški shod, ki se tudi hoče pokloniti našemu Gospodu Jezusu Kristusu, kateri zbor bode tudi obrodil zlatega sadú, kateri zbor hoče vzbuditi in oživiti krščanski pogum, ka-

teri shod hoče oživiti in vzbuditi katoliško zavest, in kateri shod hoče odkazati smer za prihodnje nadaljno blagoslovljeno delovanje.

Mnogočislani zborovavci! Govoriti mi je o krščanskem življenju. Pa bodi, in govorim v čast in pa v glorio Jezusa Kristusa in pa vseh tukaj pričujočih, kakor nepričujočih Slovencev.

Krščansko življenje!

Kaj pomenita ti dve besedi? Naglavni poudarek je na prvi besedi. „K r š č a n s k o“, — ta beseda prihaja od samostavnega imena kristjan, in to ime pomeni toliko, kakor učenec in nasledovatelj Jezusa Kristusa. Učenec Kristusov pa je tisti, kateri veruje v nauke Jezusa Kristusa, kateri uravna svoje življenje po teh naukih, kateri uravna svoje življenje po življenju Jezusa Kristusa.

Mnogočislani zborovavci! Katoliški kristjan v vsem kaže, da je učenec Kristusov in da veruje Njegove nauke brez razločka. Katoliški kristjan ceni in pa čisla vero, ki vodi k njegovemu cilju Kristusu, kateri je tista svetla luč, ki kaže pot do tega cilja in ponuja tudi sredstva, da ostane na poti, ki pelje naravnost k cilju Kristusu. Katoliški kristjan bolj ceni vero, kakor vse stvari, kajti on dobro ve, da so vse stvari le en del stvarstva, ustvarjene od Boga, in da kdor hoče priti k Bogu, mora verovati.

Mnogočislani zborovavci! To je sreča za slovenski narod, da je dosedaj bil veren, da se je ravnal po tej veri; in v tem delovanju vere je lepota in pa krasota slovenskega naroda. Ali mislite, da je ta lepota v slovenskih goricah, po vrtih, po travnikih in senožetih? Ta lepota in pa krasota je vrlo, pobožno slovensko ljudstvo. (Živio!) Ona moč in pa sila slovenskega naroda, ali obstoji ta moč v hribih in pa gorah? Ne, ta moč, ta sila je vernost slovenskega ljudstva! (Tako je! Res je!) Zato pa, dokler se bode ravnal narod po verskih načelih, tako dolgo bode stal močno, kakor stoji močno sveta katoliška cerkev, ki je zidana na skalo.

Mnogočislani zborovavci! Vero pa hrani neoskrnjeno sveta katoliška cerkev. Zato katoliški kristjan

ljubi, spoštuje in pa rad ima sveto katoliško cerkev, kakor svojo drago, za svoje tako vneto in za vse skrbečo mater. To je drugi znak, drugo znamenje krščanskega življenja. Sveta cerkev je božja naredba, božja ustanova, najznamenitejša naprava vseh naprav, najkrasnejša, najsvetejša naprava. Peklenska vrata je ne bodo razdejala. In verni kristjan se tesno oklepa svete katoliške cerkve. V tem je blagor slovenskega naroda, da stoji ob tej skali, na kateri stoji sveta katoliška cerkev!

In kako naj bode v prihodnje? Tako-le: Ko se je glasoviti apostol narodov, sveti Pavel, vozil prvič po morju v Italijo, da se tam nekako zagovarja pred krvnikom Neronom, takrat je nastala huda nevihta pri otoku Malti. Ko je besnel hudi vihar, hoteli so popotniki, bilo jih je 276 oseb, poskakati v morje, da si rešijo s plavanjem življenje. Tedaj pa je stopil sv. Pavel v sredo, rekoč: „Možje, ne hodite z ladje, vsi boste rešeni!“ Ko je pa nevihta vedno hujše prihajala, so zopet odklepali nekateri rešilne ladjice, da bi jih spustili v morje, da bi tako vendar rešili življenje na kopno. In zopet je stopil sveti Pavel med nje, rekoč: „Možje, ne hodite z ladje, vsi boste rešeni!“ In res, ladja je obtičala na skali, in vsi so rešili svoje življenje.

Mnogočislani zborovavci! Enako Vam kličem jaz v imenu apostola narodov sv. Pavla: „Ne hodite z ladje, vsi boste rešeni!“ (Navdušeno odobravanje.)

Ta rešilna ladja je pa sveta katoliška cerkev, katero krmari, katero vodi sam sveti Duh. Na tej ladji ostanite, in rešili boste vsi, vsi svoje življenje, srečni boste časno in srečni boste večno!

Katoliški kristjan živi krščansko življenje; on pa nadalje, kakor ljubi sveto cerkev, tako spoštuje cerkvene vladarje. Pred vsem pa ljubi n a m e s t n i k a K r i s t u s o v e g a, vidnega poglavarja svete katoliške in apostolske cerkve, on ljubi rimskega papeža, ljubi torej sedaj slavno vladajočega svetega očeta Leona XIII. (Dolgotrajne ovacije), sijajno luč na obzorju svete katoliške cerkve, tega moža, kateri razsvetljuje s svojimi prekrasnimi okrožnicami zmote in pa temote sedanjega viharnega časa! Dovolj je, če vas spomnim

samo le nekaterih okrožnic. Saj poznate ono prekrasno okrožnico „G r a n d e m u n u s“ in pozneje ono morebiti najmlajšo okrožnico „M a n i f e s t a t i o n e s p r a e c l a r a e“ iz leta 1899, v kateri se sv. oče obrača do vseh vladarjev, pa tudi do vseh narodov, ne samo do enega, ampak do vsakega naroda, in torej tudi do slov. naroda, in med drugim poudarja: „Tudi Vas kliče sv. katoliška cerkev, da pridete v njeno naročje in okusite njeno milost in da bodete srečni.“ Vsakdo izmed nas je poln spoštovanja in pokornosti do tega velikana na prestolu apostolskem, vsakdo ljubi svetega očeta, ljubi katoliške šk o f e, ljubi svojega od Boga postavljenega nadpastirja, ki je v tesni zvezi z rimskim papežem, ki je v milosti in edinosti s sv. stolico. Katoliški kristjan ljubi in podpira svojega nadpastirja, on moli zanj, ga zagovarja vseskozi, javno in očitno. Tak kristjan tudi enako spoštuje katoliške d u h o v n i k e, ki so delitelji sv. zakramentov, dasiravno so podvrženi nepopolnosti in pa grešnosti.

Katoliški kristjan dobro ve, da je cerkev Božja naprava, namenjena za grešne ljudi, da to napravo vodijo grešni ljudje, duhovniki, ki so tudi podvrženi slabostim. Nedavno mi je rekel navaden kmetič: „Ako bi jaz živel tako, kakor uči najzadnji kaplan, bi bil izveličan“. (Tako je!) Ta kmetič ima dobre nazore o katoliških duhovnikih.

Katoliški kristjan spoštuje tudi p o s v e t n o o b l a s t, ker pozna nauk Kristusov: „Dajte cesarju, kar je cesarjevega!“ On pozna besede sv. Petra, prvega rimskega papeža: „Bojte se Boga in pa spoštujte kralja!“ On pozna besede sv. Jakoba, ki pravi: „Vsaka oblast je od Boga; če se kdo oblasti ustavlja, se ustavlja Bogu.“

Kdo izmed nas ne bi spoštoval, ljubil iz globine svojega srca svojega cesarja, preljubega cesarja Frana Josipa I., kateri obhaja ravno letos sedemdesetletnico svojega rojstva, moža, kateri je v svojem življenju okušal tolikanj grenko kupo, ki je sijajen po svoji učenosti, modrosti, umnosti in očetovski ljubezni do svojih narodov! (Ovacije in živio-klici vladarju.)

A govoriti moram o krščanskem življenju.

Pravi katoliški kristjan je poln tistega upanja, ki izhaja iz vere. Jaz ne mislim tistega upanja, katero

stavi in zida vedno nove gradove v zrak, kadar se porušijo stari. Jaz mislim krščansko upanje, katero človeka tolaži v trudu, težavah in križih; tisto upanje, katero povzdiguje človeka v revščini, katero človeka tolaži ob grobu; da, še ven čez grob, še tja čez nam kaže to upanje zoro, oznanja in obeta večno veselje, večno jasni dan.

Mnogočislani zborovavci! Pravi katoliški kristjan ima pa poleg žive, delavne vere in trdnega stalnega upanja še tretjo čednost zasejano v svojem srcu: krščansko ljubezen. Tisto ljubezen, katera srca ogreva, med tem ko jih svet ohlaja, tisto ljubezen, katera srca povzdiguje, med tem ko jih svet opustošuje, katera srca združuje, med tem ko jih svet razdružuje. Ljubezen, katero mislim, je tista ljubezen, o kateri je zapel slaven spev slavni apostol narodov v 13. poglavju svojega prekrasnega prvega listega do Korinčanov. Saj poznate to klasično poglavje, ki ima trinajst verzov, in v vseh verzih je opisana krščanska ljubezen. Ne morem si kaj, da Vam ne povem vsaj nekaj njegovih besed:

„Ko bi človeške in angelske jezike govoril, ljubezni pa bi ne imel, bi bil kakor bučoč bron ali zvoneč zvonec. In ko bi znal prorokovati in bi vedel vse skrivnosti in imel vso učenost; in ko bi imel vso vero, tako da bi goré prestavljal, ljubezni pa bi ne imel — nisem nič. In ko bi razdal ubogim v živež vse svoje premoženje, in ko bi svoje telo dal, tako da bi gorel, ljubezni pa bi ne imel — mi nič ne pomaga. Ljubezen je potrpežljiva, je dobrotljiva; ljubezen ni nevoščljiva, ne ravna napačno, se ne napihuje; ni časti lakomna, ne išče svojega, se ne da razdružiti, ne misli hudega, se ne veseli krivice; veseli se pa resnice, vse pretrpi, vse veruje, vse upa, vse prenese ... Ostanajo vera, upanje, ljubezen, to troje; največja pa med temi je ljubezen.“

To so nekatere besede sv. Pavla. To je krščanska ljubezen in tako ljubezen ima pravi kristjan!

Tako sem sedaj opisal nekatere znake katoliškega kristjana, ljubi zborovavci! A še neke znake ima katoliški kristjan, ki živi krščansko življenje. Katoliški kristjan on ljubi križ, sveti križ, in ga spoštuje in ga čisla, in križ mu je največja čast, kakor je bil sveti

križ čast in slava apostolu narodov, ki piše: „Mene Bog varuj, da bi se z drugim hvalil, kakor s križem Gospoda našega, po katerem je svet križan meni, jaz pa svetu.“ Katoliški kristjan čisla sveti križ, kakor ga je častil sveti Peter, ki je na križu umrl za svojega božjega mojstra. On ljubi križ, kakor je ljubil križ Petrov brat, sv. Andrej, ki je dva dni in dve noči na križu viseč molil in učil in je še mnogo nevernikov pridobil sv. križu in krščanski veri. Katoliški kristjan časti sv. križ, kakor ga je častil veliki cesar Konstantin, kateri je v tem znamenju premagal svojega sovražnika, upornika Maksencija. In hvaležni Rimljani so postavili temu cesarju spomenik, kip v človeški velikosti, in ta podoba je držala v desnici križ z napisom: „S tem sem nazaj pridobil senatu in pa rimskemu ljudstvu staro slavo.“ Katoliški kristjan nosi križ, kakor ga je nosil cesar Heraklij, kateri je potem, ko je premagal sovražnika in otel sv. križ, slekel svojo obleko in odložil svojo krono in se oblekel v slabo obleko in ga nesel v cerkev na njegovo mesto. Katoliški kristjan ljubi sv. križ, kakor ga je častil in ljubil Rudolf Habsburški, praded naše slavne habsburške dinastije. Pri kronanji dne 24. oktobra 1273 je zmanjkalo žezla; Rudolf pa je snel s stene sv. križ in je rekel: „V tem znamenju sem bil jaz in ste bili vi rešeni, naj mi bo torej namesto žezla!“

Od tistega časa stoji križ v kroni Habsburški, in do tega znamenja so se vedno obračali vladarji iz te slavne vladarske hiše v nadlogah za pomoč.

Križ je na primer pomagal cesarju Ferdinandu II., ko je bil l. 1619. kakor oblegan v svojem gradu. Ferdinand II. se je zatekel k podobi Križanega in molil, in v tem trenutku je slišal besede: „Ferdinande, ego non te deseram!“ (Ferdinand, jaz te ne bom zapustil.) In res je bil rešen Ferdinand II. Tudi njegovi slavni nasledniki na preslavnem habsburškem prestolu so vedno častili sv. križ in se zatekali k njemu za pomoč.

Povedal sem Vam nekaj o slavi sv. križa, o njegovem čiščenju, o časti Kristusovi, kateri tudi še danes živi, kraljuje, gospoduje, in danes Vam hočem dati s sv. križem, s katerim so združeni popolni odpustki, blagoslov! (Dobro!)

K sklepu še nekaj misli!

Ko se je Mojzes mudil na sinajski gori in ko je prišel zopet nazaj, vidi, da je ljudstvo odpadlo in da si je napravilo malika in sicer zlato tele. In Mojzes je žalosten postal, zgrabila ga je sveta jeza in zagrabil je dve plošči s postavami in ji treščil ob vznožje gore Sinaj. Nato pa je vzel malika, ga zdrobil v prah in pepel in stresel pepel v vodo in dal ljudstvu piti. Potem se je vstopil med duri svojega šotora in rekel: „Kdor drži z Gospodom, naj se meni pridruži!“ In sedaj, kakor beremo v drugi Mojzesovi knjigi, so se pridružili vsi sinovi rodu Levijevega, in s temi so potegnili vsi blagi in trezno misleči Izraelci. Začeli so se pripravljati, kako bodo ušli in kako potovali v obljubljeni deželo. „Kdor drži z Gospodom, naj se pridruži!“ rekel je Mojzes. Ravno tako pa kličemo tudi mi narodu: „Kdor drži z Gospodom, naj se pridruži!“ (Viharno, silovito odobravanje, veliko navdušenje). In hvala Bogu, velika čast in hvala Gospodu, velika množica se je že pridružila (Tako je!), velika množica se druži z Gospodom, za one pa, ki se še ne družijo z Gospodom, za te bomo prosili, kakor je prosil Mojzes: „Gospod, prosim te, prizanesi ljudstvu, zbriši rajši moje ime iz knjige življenja!“ Za te hočemo prositi, da se nam tudi pridružijo, da se pripravijo za pot v obljubljeni deželo, v večno lepi raj! (Tako je! Dobro-klici.)

Še eno željo imam. Vi veste, da je v letih 160 do 170 pred Kristusovim rojstvom strašna nesreča zadela izraelske narode. Prišli so poganski kralji in so hoteli popolnoma uničiti vero v pravega Boga in upejljati vero v malike. Poznate tiste nesrečne kralje! Mnogo je bilo pokončanih, mnogo jih je res odpadlo od pravega Boga! Sedaj pa nastopi junaška družina, junaški rod. Ti so bili Makabejci. Matatija, veliki duhovnik s svojimi petimi sinovi je vstal in dejal: „Jaz in moji sinovi, jaz in moji znanci in prijatelji, mi ne odstopimo od postave, mi se hočemo bojevati do zadnjega izdihljeja, do smrti.“ In sedaj je nastal boj, sovražniki so bili premagani! Saj poznate Juda Makabejca, kako je bojeval boj božji in tudi zmagal! In tako je nastala doba bojev, najsijajnejših bojev. Saj poznate

starčka Eleazarja mučenca, poznate makabejsko mater in njenih sedmero sinov — mučencev! — To je bila doba sijaja, bleska, in zopet se je povzdignil narod!

Ravno tako tudi mi pravimo: Vsi tukaj zbrani, prijatelji, znanci, vsi Slovenci se hočemo bojevati za pravo postavo, za Kristusovo vero, in gotovo bomo zmagali, in bomo srečni v svojem časnem in večnem življenju!

(Živio-klici, viharo ploskanje.)

Ako dovolijo premilostni gosp. pokrovitelj našega zbora, Vam bom podelil sveti blagoslov, dovoljen nam od svetega Očeta!

(Ves zbor poklekne. Prevzvišeni podeli blagoslov.)

Hvala Kralju Gospodu! (Ko množica vstane, zaorijo navdušeni, dolgotrajni Živio-klici po zborovališču.)

Predsednik: Navdušeni izraz pritrjevanja naj svedoči Prevzvišenemu gospodu govorniku, kako globoko so njegove goreče, apostolske besede segle v naša srca. Bodi mu iskrena hvala še posebej za krasni dar, katerega nam je prinesel, za blagoslov združen s tako bogatim zakladom popolnega odpustka. Bog živi Prevzvišenega! (Dolgotrajne ovacije knezu in škofu lavantinskemu.) Govoriti želi prevzvišeni škof, gospod Jakob T r o b e c.

Govor milostnega gosp. Jakoba Trobca,

škofa v Št. Cloudu v Ameriki

Dragi rojaki!

Ta vzvišeni zbor so pozdravili ne samo Slovenci, ampak tudi Hrvatje in Čehi. Spodobi se torej, da tudi jaz, ki sem prišel iz daljne Amerike, pozdravim ta tako sijajni shod v imenu vseh a m e r i k a n s k i h S l o v e n c e v. (Živio-klici, veliko navdušenje)

Mi vsi smo z Vami istega duha, akoravno smo daleč vsaksebi. Tudi v Ameriki čutimo z Vami, ljubimo svoje ljudi, ljubimo kranjsko domovino, ljubimo svoj slovenski jezik. (Živio-klici)

Znano Vam je, predragi rojaki, da je že na tisoče in tisoče Slovencev v daljni Ameriki, in morebiti ni dežele, kjer bi bili tolikanj izpostavljeni raznim nevarnostim, kakor so ravno tam. V Ameriki imamo brezštevilo sekt, krivih ver, brezštevilo skrivnih družb, nevarnih posebno za take, ki ne poznajo sveta. Ko pridejo naši Slovenci v Ameriko, se teško snidejo in so razkropljeni po vseh Zedinjenih državah, daleč drug od drugega na tisoče in tisoče milj. Pred nekoliko leti Slovenci še nismo vedeli drug za drugega. Mnogokrat smo se pogovarjali slovenski misionarji, kaj bi mogli storiti za svoje rojake, ker dobro smo vedeli, v kako velikih nevarnostih živé.

Toda težko je bilo dognati, kako bi se moglo vspešno pomagati. Vendar je naš rojak, prečastiti gospod Buha, začel to delo, akoravno je čutil, da ni več popolnoma zmožen slovstvenega slovenskega jezika. Pričel je izdajati časnik, da bi združil Slovence.

Napadali so ga od vseh strani, ker jezik ni bil tak, kakor se piše dandanes. Izprevidel je to takoj in je povabil iz domovine mlade dijake, da so mu pomagali. Več let je deloval neumorno in vse, kar je imel, je dal v ta časnik. Noč in dan je delal in pisal za „Amerikanskega Slovencea“. Jaz sam vem to dobro, ker sem znan ž njim. Časnik je imel velik vpliv. Poizvedelo se je po njem, kje živé Slovenci v Ameriki, in kjerkoli jih je bilo nekoliko skupaj, so ustanovili svoja podporná društva. Vsa podporná društva so pa naredila „Jednoto“ po celi Ameriki, da so združena vsa od Atlanskega do Tihega morja, od Kanade do Meksike. Ta „Jednota“ ima vsako leto shode, kakršen je ta tukaj. Tje se ne vabijo samo delegati, ampak vsi Slovenci, kateri koli morejo priti. Pri taki priložnosti se povabijo najboljši govorniki, ki navdušujejo Slovence, da ostanejo zvesti svoji veri in svojemu lepemu slovenskemu jeziku. (Živio-klici.) Reči moram, da vsi dobri Slovenci, ki so verni, so zdaj zedinjeni v Ameriki. To je delo častitega gospoda Buha, nadaljuje pa to delo častiti gospod Šusteršič, ki ima prav veliko župnijo v Jolietu, v bližini Chicage v državi Illinois. Upam, da bo ta časnik storil še veliko dobrega. Daleč sem popotoval, veliko sveta sem

prehodil v zadnjih treh tednih, veliko lepega in zanimivega sem videl v Parizu na razstavi. Pa reči moram, da nobena reč me ni tako zanimala, kakor ta slovenski shod tukaj. (Odobranje). Boga hvalim, da sem pričujoč. Veliko sem se naučil, kar bom porabil v Ameriki, pri naših shodih. Tudi navdušenje za naše svetinje je pri nas v Ameriki tako, kakor tukaj za Vas. Navdušeni ste za sv. očeta papeža Leona XIII., katerega upam, da bom imel kmalu srečo obiskati; navdušeni za vero in cerkev, navdušeni ste tudi za svojo domovino in za cesarja. Vaš cesar, Frančišek Jožef, zasluži, da ga ljubite. Povem Vam, da vsi državljani v Ameriki ljubijo in spoštujejo avstrijskega cesarja. Jaz sem bil ravno tisti dan, ko je naš cesar obhajal 70. rojstveni dan, v Novem Jorku. Sešli smo se vsi Avstrijanci ter imeli posebno slovesnost v cerkvi, slovesno sveto mašo, izvrstno pridigo, v kateri so se povelilevale plemenite lastnosti presvetlega cesarja. Tacega vladarja, kakor je cesar Frančišek Jožef, ljubimo vsi.

Sporočil bom duhovnikom slovenskim v Ameriki, kakor tudi neduhovnikom, kaka navdušenost je tukaj na shodu. Povem Vam, da v vseh deželah, katere sem prepotoval, nisem nikjer videl toliko krščanskega duha, kakor tukaj v treh dneh. Latinski pregovor pravi: „Sicut rex, ita grex! Kakršen pastir, take ovčice!“ Vi imate pastirje, da ste lahko ponosni na nje. V Ameriki imenujemo mi slovenski duhovniki presvetlega škofa ljubljanskega „misionskega škofa“. (Živio!) On je res škof iz ljudstva in za ljudstvo. Ravnotako tudi premilostni škof mariborski. Slovenci so res srečni, srečne naj se čutijo in naj bodo ponosni, da imajo take škofo. Kjer je navdušenost in kjer so dobri voditelji, tam je zmaga! Navdušenosti Vam ne manjka. Voditelji so izvrstni. Zmaga je gotova!

(Živio-klici, živahno odobranje.)

Predsednik: Zahvaljujem presvetlega gospoda govornika za njegove iskrene, priljudne, prijazne, ljubezne besede. Uverjen sem, da so govorjene iz srca naših ljubljenih bratov v tujini. (Živeli!) Presrčno, kakor so bile govorjene, tako presrčno so tudi sprejete!

Besede sedaj želi gospod državni in deželni poslanec istrski dr. Matko Laginja.

Iz govora dr. Laginje.

Dr. Laginja, burno pozdravljen, v daljšem divnem govoru izraža prepričanje hrvaškega naroda v Istri in prinaša Slovencem pozdrave od Adrije. Krščanstvo je prva kulturna sila, ki je iz barbarstva povzdignila narode do omike. Posebno mi Slovani smo dolžni Kristusovi veri veliko zahvalo, ker po njej smo se povzdignili v vrsto kulturnih narodov. Zato je pa vse obsodbe vreden izrek, da so cerkve na naših gričih znamenja sužnosti. Kam se naj bi obrnil ubogi Slovan, ako bi ne imel utehe v svojih cerkvah? Sedanja inteligenca neče priznati avktoritete, a mi priznavamo avktoriteto naslednika Kristusovega, rimskega papeža. Pravi kristijani smo le, če živimo tudi po tem, kar verujemo. Ljubezen mora nas prešinjati in s to ljubeznijo izkušajmo pridobiti tudi one, ki so ločeni od nas, da se tudi oni oklenejo zastave krščanstva in z nami delujejo za vzvišena načela.

Bog je človeka vstvaril za delo in dal mu je zemljo, da jo obdeluje in od nje živi. Zato je prvi stan kmečki stan. Na podlogi tega stanu so po potrebi postali drugi stanovi. Vidimo pa, da je vedno kmečki stan ostal podlaga vsem drugim, in njegovim potrebam se morajo prilagoditi drugi stanovi. To je zakon narave, in kadar se ta zakon zaničuje, ni dobro za družbo. Čim bolj se je človeštvo držalo tega svojega prvotnega poklica, tem srečnejše je bilo, čim bolj se je od njega oddaljevalo, tem bolj je trpela nравnost in značajnost. Zato pa je dolžnost nas vseh, da pomoremo ljudstvu, da pomoremo delavnemu seljaku, da pride zopet do veljave, ki mu gre.

Ljubezen do domovine in do rodnih bratov naj nas druži. Ako tudi tujci hlepé po naši zemlji — verujmo v pravičnost in upajmo, da nam bo Bog dal zmago. Trdno se pa oklenimo svete vere, in križ naj stoji kot znamenje krščanstva med Slovenci in Hrvati vsepovsod in naj nam, vrh Triglava stoječ, kaže pot

proti nebu! (Dolgotrajno, gromovito odobravanje. Živio Laginja! Živeli istrski Hrvatje!)

Predsednik: Burni pozdrav gospodu govorniku mu priča, kake simpatije uživa stvar, katere voditelj je on, in kake simpatije uživa med nami on sam! (Dolgotrajne ovacije.) Skratka, Bog ga živi! (Dolgotrajni živio-klici.) Sedaj želi govoriti in pozdraviti shod v imenu katoličanov iz hrvaške banovine prečastiti gospod kanonik Rubetić.

Govor preč. g. kanonika Rubetića.

Slavni zbor! Bratje Slovenci! Pod prijetnim vtiskom ravnokar minolega I. hrvaškega katoliškega shoda radostno izpregovorim, da Vas, dragi bratje, ki ste se zbrali v tako lepem številu na II. katol. shodu, v imenu Hrvaške bratsko pozdravim. (Živeli Hrvatje!) Pod prijetnim vtiskom lepo uspelega I. hrvaškega katoliškega shoda, pravim, Vas pozdravljam, ker ste ga tudi Vi s svojo častno navzočnostjo in odličnim obiskom svojim povzdignili — Vi, nam Hrvatom prvi sosedi in najbližji bratje. V imenu vseh Hrvatov Vas za to toplo zahvaljujem.

Tudi mi smo, čeprav ne številno, vendar radostno došli, ker Vaša radost je naša radost, Vaša žalost je naša žalost.

Mi Hrvatje smo z Vami, bratje Slovenci navezani na skupno obrambo. Tako je bilo poprej, tako mora biti zdaj in v bodoče. Vi, bratje Slovenci, ste se z nami štiri stoletja borili proti silnim Osmanom „za križ častni in svobodo zlato“, ste na istih bojnih poljih z nami vred prelivali kri za sv. vero Kristusovo in drago domovino. In zopet smo bili složni v brambi čistih katoliških nauk in v odbijanju luterske reformacije, ki je hotela med nami in Vami otrovati nauk Kristusov.

Tudi zdaj ni drugače.

Tudi zdaj nam hoče sovražnik vzeti vero in narodnost. Pa zato stojmo čvrsto drug pri drugem na braniku onih svetinj. Mi moramo neomahljivo stati v sv. veri Kristusovi in v sv. katoliški cerkvi, ker ho-

čemo dati čvrsto osnovo domovini in poboljšati njen položaj. Zastonj bi bila naša skrb brez božjega blagoslova. A tega ne prejme, kdor odpade od Kristusa Gospoda in njegove sv. cerkve.

Kakor je rekel cerkveni pisatelj Tertulian: „Anima hominis naturaliter christiana“, t. j.: „Človeška duša je po svoji naravi krščanska“, — tako je vsak Slovenec po svoji naravi eo ipso katoličan. Pravi Slovenec mora biti dober katoličan. Jaz si ne morem misliti Slovence ne da bi pri tem mislil na dobrega katoličana. To mi svedoči tudi to, da se drugoverci niso mogli v Vaši lepi Sloveniji namnožiti. Vaše živo verstvo in čustvo kažejo cerkve in kapele, ki krasijo vrhove gora Vaše prekrasne Slovenije. Sveta naloga vsakega Hrvata in Slovence je, da neguje ono svetinjo in jo presaja v srca potomcev. Kakor smo se borili v prošlosti za one svetinje, tako jih složno branimo v bodoče.

Enake so nam želje, enako teženje: Čuvati hočemo sv. vero in milo narodnost; enaka nam je naloga in enaka svrha, da se zedinimo. Delujmo k temu stanoovitno in z božjim blagoslovom, in delo nam bo uspelo. Vse za vero in domovino, bodi nam geslo!

Slava Kristusu Gospodu! Živeli Slovenci!

Predsednik: Zahvaljujem prečastitega g. govornika za bratski pozdrav katoliških Hrvatov iz banovine. Obžalujemo, da mora že nocoj odpotovati v domovino. Toda vzame naj s shoda seboj v domovino iskrene pozdrave do hrvaških katoličanov v banovini! Mi pa kličemo: Bog živi katoliške Hrvate! (Dolgotrajni živio-klici.)

Predsednik ob 8 uri 30 min. naznani dnevni red za prihodnji dan, pozivlja navzoče, naj se v obilnem številu udeležé nocojšnje bakljade, in zaključi prvo slovesno zborovanje ob pol deveti uri zvečer.

Bakljada „Slov. krščansko-socialne zveze“

v proslavo sedemdesetletnice cesarja Franca Jožefa I. — Liberalna protidemonstracija.

Drugi večer katoliškega shoda je bil posvečen proslavi presvetlega cesarja Franca Jožefa I. „Slov. krščansko-socialna zveza“ je bila že prejšnje leto nameravala, da skliče vsa svoja društva širom slovenske domovine skup v Ljubljano, da s slovesnim zborovanjem, s poklonitvijo zastopniku Njega Veličanstva ekscelenci c. kr. deželnemu predsedniku in z bakljado proslavi ta za avstrijske narode tako pomenljivi dogodek. A žalostni udarec, kateri je zadel ravno takrat vladarsko hišo in celo državo z nenadno nesrečno smrtjo Njenega Veličanstva cesarice Elizabete, je preprečil takrat to patriotično slovesnost. Zato je pa „Slovenska krščanska socialna zveza“ sklenila, da združi svojo slavnost z drugim slovenskim katoliškim shodom.

Vsa naša krščanska socialna društva so se z veseljem odzvala vabilu „Zveze“; in tako se je ta bakljada razvila v velikansko manifestacijo zvestobe slovenskega naroda do presvetlega vladarja. Vsega skupaj se je udeležilo te bakljade 157 društev deloma korporativno, deloma po zastopnikih.

Okolu pol devete ure zvečer so se zbrala društva na vrtu „Starega strelišča“. Velikanska množica krščanskega ljudstva se jim je pridružila. V svitu nad 400 lampijonov se je pomikal impozantni sprevod po Poljanski cesti čez šentpeterski most po sv. Petra cesti, Marijinem trgu, cesarja Franca Jožefa cesti, po Bleiweisovi cesti pred palačo c. kr. deželne vlade. Na čelu spreveda so korakali šmarijski ognjegasci z zastavo iz z bakljami. V lepem številu so se potem vrstili krščansko-socialni železničarji v uniformah in s cesarsko zastavo. Sledila jim je dolga vrsta ljubljanskih članov „Slovenske krščansko-socialne zveze“, zastopnikov in zastopnic evškega delavstva, rudarske organizacije v uniformah, Domžalci v belih slamnikih, Gorenci v narodni noši, močen zbor pevcev „Katoliškega rokodelskega društva“ z zastavo, gasilci iz Leš, Mošenj, Dobrove, Polhovega gradca in raznih drugih krajev. Za temi skupinami je korakala novomeška godba in se je vilo 24 praporov raznih krščansko-socialnih društev, za njimi pa neštevilna množica udeležencev katoliškega shoda.

Gromoviti „živio“-klici so zaorili, ko se je ustavil sprevod pred vladno palačo. Godba je zasvirala cesarsko pesem, pevci so zapeli ž njo, zastave so se globoko poklonile in ljudstvo se je odkrilo. Podpredsednik „Slovenske krščansko-socialne zveze“ g. Ivan Kregar z deputacijo se je poklonil gospodu deželnemu predsedniku ekscelenci baronu Heinu ter mu izročil izraze udanosti do Njegovega Veličanstva v imenu organiziranih slovenskih krščanskih delavskih slojev. Množice so v viharjem navdušenju klicale cesarju „Slava!“ Na gradu je vsplamtel velik kres in svetle rakete so švigale v temno noč.

Ob zvokih himne „Naprej zastava slave!“ je sprevod odkorakal po Rimski cesti, Emonski in Cojzovi cesti čez sv. Ja-

koba most po Mestnem trgu pred škofijo, kjer so množice priredile navzočim škofom presrčno ovacijo. Pevci „Katoliškega rokodelskega društva“ so pod vodstvom g. Sachsa krepko zapeli pesmi: „Pozdrav“, „Domovina“ in „Svoji k svojim“, novomeška godba pa dve skladbi. Nato so se množice vrnile na „Staro strelišče“.

Bila je to res velikanska manifestacija, ki je pokazala, kako znajo katoliški Slovenci z zvestobo do cerkve združiti zvestobo do posvetne oblasti, in kako z isto ljubeznijo, kakor sv. Očeta, objemajo tudi presvetlega vladarja na cesarskem prestolu.

Pri tej priložnosti pa moramo — dasi neradi — omeniti tudi spletk in ovir, ki so jih stavili katoliškemu shodu naši nasprotniki. Že mesece prej je liberalno časopisje hujskalo proti shodu, z lažnivimi poročili izkušalo begati ljudstvo in najgrše obrekovalo može, ki so ga pripravljali. Zadnjo parolo pa je izdal ljubljanski liberalni župan g. Ivan Hribar. Pač zahteva že najmanjše čuvstvo za takt in dostojnost, da ob takih prilikah, ko pridejo najvišji cerkveni dostojanstveniki, katerim se pridružujejo zastopniki vseh stanov od najvišje aristokracije do najširjih slojev, mestni župan častno zastopa mesto, katero si je tak shod izbral za zborovališče. Tu se je Ljubljana hkrati počastila kot srce Slovenije in duševno središče vsega slovenskega naroda. G. Ivan Hribar pa je na prijazno povabilo pripravljavnega odbora, naj se udeleži shoda, odgovoril sledeče:

Gledé na cenjeno vabilo z dné 25. m. m. čast mi je naznaniti Vam, da mi ni mogoče udeležiti se drugega slovenskega katoliškega shoda, in sicer:

prvič zato, ker po pripravljalnih zborovanjih soditi, ta shod nima namena buditi versko gorečnost in utrjevati versko zavest, temveč še huje netiti oni veri in cerkvi kvarni raspor, ki je vsled nesmiselnega gospodarskega boja nastal po prvem slovenskem katoliškem shodu in vsled tega shoda;

drugič pa tudi zato, ker vsa znamenja kažejo, da bode del shoda posvečen malikovalstvu moža, ki je — ne da bi se ga bilo od poklicane strani zavrnilo — o priliki, ko je govoril skrajno nespreten političen govor, drznil si izreči blasfemijo, da govori iz njega sv. Duh.

Tako je dné 5. septembra 1900 pisal ljubljanski župan! A to pismo je objavil tudi v „Slov. Narodu“. Tako se je „slovanska gostoljubnost“ umevala v Ljubljani l. 1900. pri liberalcih! Oni ljudje, ki so se iz „Slov. Naroda“ navadili zaničevati vse, kar je katoliško, in so posuroveli vsled pisave liberalnega časopisja, so razumeli ta migljaj. Liberalni kolovodje so organizirali ono poulično druhal, ki se dá z denarjem in pijačo pridobiti za vse. Oborožili so te svoje pristaše, med njimi večinoma nedorastle ljudi, s piščalkami in palicami, ter jih razpostavili po temi, da so med petjem žvižgali in vpili ter tako motili proslavo sedemdesetletnice cesarjeve in slovenske katoliške zavesti. Libe-

ralni voditelji so nameravali razburiti naše ljudi, da bi bilo prišlo do izgrediv, za katere bi potem naredili odgovorne katoliške zborovavce — sredstvo, katero je v zadnjem času večkrat rabil liberalizem v svojem ostudnem boju. Toda ta nakana se je izjalovila. Tisoči katoliških mož so mirno pustili žvižgati in hreščati onih par desetoric pijanega liberalnega pobalinstva.

Tako se je jasno pokazal razloček med katoliško in liberalno stranko. Med tem, ko so se katoliški možje ves dan resno in stvarno posvetovali, da sestavijo program, ki bi rešil slovensko ljudstvo propada, so liberalci zbirali propalo poulično druhal in jo napajali, da naj z razgrajanjem moti red!

Taki sta bili slovenski politični stranki l. 1900.!

Imenik društev,

ki so se udeležili bakljade v proslavo sedemdesetletnice Nj. Veličanstva cesarja Franca Jožefa I. dné 11. sept. 1900.

Bralno društvo, Dobropolje, z zastavo.

- Devica Marija v Polju.
- Rob.
- Železniki, z zastavo.
- Osek-Vitovlje.
- Sv. Jurij ob Taboru.
- Šempas.
- Gorje pri Bledu, z zastavo.
- Št. Vid pri Vipavi.

Čitalnica, Št. Vid pri Ljubljani, z zastavo.

Delavsko izobraževayno društvo, Bovec.

Delavsko društvo, Črna, Koroško.

Delavsko podporno društvo, Celje.

Društvo skupne pomoči, Tunjice.

Delavsko bralno društvo, Kamnagorica.

Gasilno društvo, Bohinjska Bela.

- Dobrova.
- Šmarje Sap, z zastavo.
- Št. Jernej.
- Leše.
- Preddvor.
- Mošnje.
- Polhov Gradec.

Gospodarska zveza, Ljubljana.

Gospodarska zadruga za selško dolino v narodni noši.

Gospodarsko društvo, Trnovo.

Gospodarska zadruga, Bled.

Hranilnica in posojilnica, Leskovic.

- Metlika.
- Ribnica.
- Rob.
- Selca.
- Gojzd.
- Št. Jakob ob Savi.

Hranilnica in posojilnica, Tunjice.

— Šturje.

— Bilje pri Gorici.

Hranilnica in kmetiška zadruga, Cerkno.

Hranilnica in posojilnica, Št. Peter na Krasu.

— Cerklje.

— Jarenina.

— Senožeče.

— Trnovo.

— Leskovec

Kmetijska podružnica, Čatež pri Trebnjem.

Kmetijsko društvo, Črni vrh nad Idrijo.

— Ig.

Kmetijska zadruga, Dobropolje.

Katoliško izobraževalno društvo, Križe pri Trziču.

Katoliško delavsko društvo, Kropa.

Konsumno društvo delavsko, Kropa.

Kmetijsko društvo, Leskovica.

— Metlika.

— Horjul.

Katoliško rokodelsko društvo, Ljubljana, z zastavo.

— Vrhnika, z zastavo.

— Škofja Loka, z zastavo.

— Novo Mesto, z zastavo.

— Št. Vid nad Ljubljano, z zastavo.

Kmetijsko društvo, Ribnica.

— Dolenja vas pri Ribnici.

Konsumno društvo, Devica Marija v Polju.

Katoliško delavsko podporno društvo, Devica Marija v Polju.

Katoliška družba, Ljubljana, z zastavo.

Katoliško izobraževalno društvo, Ig.

— Bled

Katoliško delavsko društvo, Sora.

Kmetijsko skladišče, Struge.

Katoliška družba sv. Jožefa, Trzič.

Katoliško delavsko podporno društvo, Domžale.

Konsumno društvo, Železniki.

Katoliško bralno društvo, Vrhnika.

Kmetijsko društvo, Vipava.

— Frankolovo.

— Gotovlje.

— Žužemberk

— Črni vrh.

— Dobrunje.

— Srednja vas v Bohinju.

— Podkoren.

— Leskovec.

Kmetijska čitalnica, Podmelec.

Katoliško bralno društvo, Miren.

Kmečka zadruga, Sv. Jurij ob južni železnici.

Katoliško društvo, Kamnik.

Katoliško mladeniško društvo, Ljubljana, z zastavo.

- Katoliško delavsko podporno društvo, Št. Peter na Krasu.
 Katoliška delavska družba, Idrija.
 Katoliški „Napredek“, Št. Vid pri Stičini.
 Katoliško izobraževalno društvo, Sv. Križ pri Litiji.
 Katoliško društvo za delavke, Ljubljana.
 Katoliško društvo sv. Jožefa, Tržič, z zastavo.
 Kmetijska zadruga, Šempas.
 Katoliško delavsko društvo, Trbovlje.
 — Prevalje.
 Krščansko-socialno železničarsko društvo, Ljubljana, v uniformi.
 Kmetijska zadruga, Jarenina.
 Kmečko bralno društvo, Jarenina.
 Kmetijska zadruga, Poljane nad Škofjo Loko.
 Katoliško narodno društvo, Stari trg pri Ložu.
 Konsumno društvo, Stari trg pri Ložu.
 Kmetijska hranilnica, Stari trg pri Ložu.
 Konsumno društvo delavsko, Ljubljana.
 Katoliško delavsko društvo, Jesenice, z zastavo.
 Katoliško izobraževalno društvo, Trnovo.
 Katoliško delavsko društvo, Zagorje ob Savi, zastopniki v rudarski opravi.
 Katoliško delavsko podporno društvo, Konjice.
 Katoliško izobraževalno društvo, Ig.
 Konservativno obrtno društvo, Ljubljana.
 Meščanski klub, Ljubljana.
 Marijina družba, Ambrus.
 — Mošnje.
 — Horjul, z zastavo.
 Marijina kongregacija za dekleta, Kranjska gora.
 — za mladeniče, Kranjska gora.
 Marijina družba, Trstenik.
 — Žužemberk, z zastavo.
 — Mekinje pri Kamniku.
 Mladeniška Marijina družba, Šmarjeta.
 Marijina družba, Srednjava, Bohinj.
 Mladeniška družba, Mošnje.
 Mešani pevski zbor, Biljana.
 Mlekarna, Št. Jakob.
 Mlekarska zadruga, Trebelno.
 Narodna čitalnica, Cerkno.
 Obrtna zadruga, Novo mesto.
 Pevsko društvo „Nanos“, Goče pri Vipavi, z zastavo.
 Pevsko društvo, Rovte nad Logatcem.
 Pevsko društvo „Rakitovec“, Selca pri Škofji Loki.
 — Šturje.
 Posojilnica in hranilnica, Črni vrh nad Idrijo.
 Posojilnica, Dobropolje.
 — Horjul.
 — Ig.
 — Domžale.
 Posojilnica in hranilnica, Polhov Gradec.
 — Rovte nad Logatcem.

Posojilnica, Škocijan.

— Frankolovo.

Posojilnica in hranilnica, Miren,

Posojilnica. Renče.

— Sv. Kunigunda na Pohorju

— Mošnje.

— Poljane nad Škofjo Loko.

— Črna, Koroško.

— Kranjska gora.

Društvo pekovskih pomočnikov, Ljubljana.

Podružnica sv. Cirila in Metoda za Pliberk in okolico.

— Kranjska gora.

Podporno društvo, Miren.

Rajfeisnova posojilnica, Sv. Jurij ob južni železnici.

Slovenska krščansko-socialna zveza, Ljubljana.

Slovensko delavsko stavbinsko društvo, Ljubljana.

Strokovno društvo papirnih delavcev, Vevče.

Zveza slovenskih županov, Šmartno pri Litiji.

Zavarovalnica za govejo živino, Št. Peter pri Gorici.

Vincencijeva družba Tržič.

Cerkveni govor presv. g. knezoškofa ljubljskega dr. Ant. Bonav. Jegliča.

V torek dné 11. septembra zvečer se je pripeljal v Ljubljano prevzvišeni gospod knez in nadškof goriški kardinal Jakob Missia, da se udeleži katoliškega shoda. V sredo ob 8. uri je daroval tiho sveto mašo v stolnici za rajne udeležence prvega slovenskega katoliškega shoda. Zopet je bila velika stolnica sv. Nikolaja premajhna za toliko tisočev ljudstva. Po sv. maši pa je stopil na prižnico presv. g. knez in škof ljubljanski dr. Anton Bonaventura Jeglič, da posveti vse zborovavce presv. Srcu Jezusovemu in jim v cerkvenem govoru razjasni pomen katoliškega shoda. Razvijal je sledeče misli:

Kristus je naš Bog in naš kralj, naše vse, Njemu se moramo pokoriti, Njegovemu zgledu slediti vsi. Ko je stal pred Kajfom, je s slovesno prisego izjavil, da je on res Sin živega Boga. Vedno se je potegoval za resnico in pravico, in zato je moral zavračati zmoto in laž. Zato je trpel preganjanje in slednjič umrl na križu za resnico.

Iz tega zgleda moramo posnemati navodilo za naše delovanje. Njega so preganjali in mučili zaradi Njego-

vega svetega nauka, in tudi mi trpimo, ker se borimo za isti nauk in za isto pravico. Tudi mi moramo sovražiti krivico in zmoto in se bojevati proti nji nevstrašno in neprestano.

Zlasti mi škofje imamo dolžnost, da branimo sveti nauk in zavračamo zmote. Saj smo nasledniki apostolov, onih mož, katerim je izročil Kristus svoj nauk, da ga širijo in branijo. Kristus je naš kralj, ki vlada vekomaj, in v njegovi službi se borimo za pravico in resnico.

Novodobni svet neče tega priznati, ker ne priznava Kristusovega nauka. Moderni učenjaki nečejo priznavati Boga in njegovih zakonov; cele družbe, da, cele države so odpadle očitno od Njegovega nauka. Tudi pri nas vidimo ta odpad od katoliške vere, vidimo, da se še celo „napredno“ učiteljstvo odtujaše cerkvi in vstopa v borbo proti nji. V novodobni družbi se taji celo bivanje osebnega Boga; kolika zmota, da človek neče priznati Onega, ki ga je vstvaril! Tajé tudi nesmrtno človeško dušo, kot bi človek bil samo meso, samo žival. Kri vzkipeva nam katoličanom, ko slišimo take trditve. Kaj bi bilo s človeško družbo, če bi se taki nauki še dalje razširjali?

Kam naj gremo iskat resnice? Ali naj gremo iskat pravega nauka na one visoke šole, kjer se uči brezbožstvo? Ali se naj oziramo v London, ali v Pariz ali kam, da nam zasveti resnica? Ali naj vprašujemo one, ki se ustavljajo svetemu Kralju in hočejo streti Njegove naprave? — Ne, mi vemo, kam se nam je obrniti: Mi gremo v Rim, v središče krščanskega sveta, kjer biva čuvaj resnice, naslednik Kristusov na zemlji. Od tam nam sveti luč pravega nauka, od tam nam prihaja resnica.

To nasprotje v naukih je vzrok velikemu boju, v katerem se borimo tudi mi. Sveta vera v božanstvo Kristusovo je vzrok, da nas preganjajo oni, ki v to božanstvo ne verujejo. In ko se borimo za sveto vero, ali ne izpolnjujemo zapovedi Kristusovih? Saj je zahteval od apostolov, da morajo verovati, ko jih je učil, da je On res Sin živega Boga, saj jih je razposlal po svetu z zapovedjo, da se naj vojskujejo zoper zmoto in laž! Mi hočemo mir, a borimo se le tedaj, če vidimo, da ni miru brez vojske.

Ko se borimo za svete krščanske vzore, izkazu-
jemo človeštvu veliko dobroto. Le pogledjmo v zgodovino, ki je učiteljica sedanjosti! Ali nam ne priča zgodovina, da je sveti križ dal narodom omiko, ki jih je storila srečne in velike? Ali ni sv. križ rešil ljudstvo iz nizkotne sužnosti in tlačene brezpravne sloje povzdignil do človeškega dostojanstva? Ali ni krščanstvo rešilo stare umetnosti in jo izročilo novi dobi, da jo izpopolni in ohrani? Ali ni sv. križ zlomil sovraštva med narodi in jih učil lepe resnice, da so vsi narodi bratje med seboj? Da, skozi vso zgodovino krščanskega sveta zasledujemo, da je sveti Oče imel sovražnike, in tudi v našem veku ima obilo nasprotnikov — a ta zgodovina nas uči: nauki brezbožnega sveta nam prinašajo smrt in pogubo, nauki Križanega pa človeški rod rešujejo, oživljajo in osrečujejo. Srečni in zadovoljni so bili narodi, dokler so živeli po naukih Kristusovih in se pokorili svojemu večnemu Kralju, a propadali so, kadar so od Njega odpadali. Tudi sedaj bi živeli lahko srečno in složno med seboj, ko bi se družine, občine, države ravnale po teh naukih!

Kako je neki, da so se še celo trpini začeli odvracati od Kristusa, oni, ki jih je Kristus najbolj ljubil in jim izkazal največ dobrot? To se je zgodilo zato, ker so jim novodobni nasprotniki krščanstva s svojimi pogubnimi nauki zastrupili srca. To se je zgodilo zato, ker hočejo nasprotniki, da naj propade ta družba, katero hočemo mi rešiti.

Mi pa kličemo vedno iznova: „Nazaj h Kristusu-kralju!“ Krščansko življenje se mora vrniti nazaj v rodbine, v učilnice in v države! Zopet se mora oživiti zavest, da brez Boga ni blagoslova v človeški družbi. On sam je pravi rešitelj in pomočnik.

Glejte Kristusa na križu na Kalvariji. Ali ni Njegova smrt nekaj posebnega, nekaj pretresljivega, kar nas vabi k Njemu v zaupanju in ljubezni? Sin Božji, glejte, umira na križu in preliva zadnjo kapljo krvi, da bi nas rešil, da bi nas spravil, da bi nam pomagal. Zakaj bi se torej ob toliki ljubezni Njegovi do nas obotavljali, vrniti se k Njemu v zasebnem in v javnem življenju!

Pa kaj zahteva od nas? Samo to, da izpolnjujemo Njegov nauk in se ravnamo po njem. On sam nam je

ta nauk tudi razodel, da ga moremo spoznati. Da, storil je še več: poslal je svoje učence v ves svet, da uče ta sveti nauk vse narode. To dela še danes katoliška cerkev, to izpolnjuje po povelju svojega ustanovitelja. Zakaj bi torej ne poslušali sv. cerkve?

Naj nikogar ne plašijo boji, kateri stiskajo in preganjajo sv. cerkev in njene služabnike! Saj ona je nepremagljiva, ne bo nikoli uničena, nikoli strta. Apostoli so bili poslani od Boga samega, in od Boga so poslani po njih sedanji škofje. Trpeli so apostoli, trpeti mora cerkev tudi zdaj; a nobena človeška prevzetnost in hudobnost je ne more zatreti. Večni Ustanovitelj pusti, da se sveta cerkev blati in zasramuje, a — On čaka s svojim maščevanjem. On pusti, da se ponižuje Njegova nevesta, a nato jo hoče povzdigniti še bolj. To mi vemo, ker imamo nezmotljivo obljubo, in zato se ne ukлонimo nikoli laži in zmoti, ampak se borimo proti njej in visoko dvigamo prapor resnice. Ta zavest nam daje moč in zaupanje, da zahtevamo tudi od javnosti, da je krščanska. Zato raziskujemo na katoliških shodih, kako bi se dale najrazličnejše potrebe družin, občin, držav in narodov meriti v soglasju z nauki sv. evangelija.

Še posebno zaupanje pa imamo v Boga, da nam bo pomagal, ker je tako blizu nas. On, ki je umrl na Kalvariji, ravno isti živi vedno med nami v tabernakelju. V tem zakramentu ljubezni nas tolaži, nam daje moč in srčnost. Naj preganjajo nasprotniki Njegovo ime, naj tirajo Njegove služabnike iz držav in zbornic, naj zasramujejo Njegove nauke — On ostaja vendar med nami, On nas ne zapusti, ampak nas vabi k sebi ter se nam daje celo v dušno jed, da se tem ožje spoji z nami.

Kdo bi se mogel ustavljati toliki ljubezni? Mi škofje ga ljubimo, in vsi dobri katoličani ga ljubimo. Zato pa skupaj stopimo in v dejanju pokažimo to svojo ljubezen! Kot rednico imamo Marijo, Mater božjo, ki prosi za nas, ki družni v ljubezni nas s svojim Sinom. Zato se pa v molitvi posvetimo presv. Srcu Jezusovemu, molimo še posebno, da se srečno izvrši in dokonča katoliški shod. V Njegovem srcu iščimo tolažbe in spoznanja! Njemu bodi hvala in slava!

VI. Drugo slovesno zborovanje.

Velike trume slovenskega ljudstva so se pripe-
ljale v sredo zjutraj v Ljubljano. Vsi vlaki so bili pre-
napolnjeni, z Dolenjskega je prišel še poseben vlak. V
dolgih sprevodih so se udeleženci pomikali po ljubljanskih
ulicah proti zborovališču. Čez 3000 vstopnic za
ta dan se je izdalo samo izven Ljubljane. Vsi alojzije-
viški prostori so bili natlačeno polni do zadnjega ko-
tička. Glava pri glavi je stalo ljudstvo nepremično in
pazljivo poslušalo govornike. A mnogokrat je nezmag-
ljivo navdušenje prikipelo na dan iz teh poštenih slo-
venskih src, in takrat se je treslo alojzijeviško zidovje
od burnega, gromovitega odobravanja.

Pozdravi.

Ob $1\frac{1}{2}$ 10. uri otvori predsednik dr. Šusteršič zbo-
rovanje s sledečim nagovorom:

Hvaljen bodi Jezus Kristus!

(Na veke. Amen.)

S tem katoliškim pozdravom odvarjam drugo slo-
vesno zborovanje.

Ginjenim srcem pozdravljamo danes v svoji sre-
dini prvega izmed vseh sinov slovenskega ljudstva,
prevzvišenega kardinala rimske cerkve, Njega Eminen-
cijo, knezonadškofa dr. Jakopa Missia. (Nepopisen
vihar navdušenja. Burni živio-klici in dolgotrajno vi-
harno ploskanje.)

Navdušenje, s katerim ste sprejeli ime Nj. Emi-
nencije, dokazuje, kaj to ime pomeni nam katoliškim
Slovincem. (Klici: Res je!) To ime samo je program,
pravi slovenski program, vtemeljen na skalo svetega
Petra! (Viharno odobravanje). Še posebno zahvaljujemo
Njega Eminencijo radi tega, ker je prišel vkljub mnogo-

vrstnim oviram in težavam na II. slovenski katoliški shod, On, ki je bil kot pokrovitelj I. slovenskega katoliškega shoda zasejal seme novega katoliškega življenja med Slovenci. (Ponovljeni navdušeni živio-klici.) Naj sprejme Njega Eminencija pri tej priliki od nas iz dna našega srca izvirajoče zagotovilo, da ga ljubimo, kakor otroci ljubijo svojega dobrega in modrega očeta! (Klici: Tako je!) Kratko in krepko kličemo še enkrat: Bog živi Njega Eminencijo! (Gromoviti, dolgotrajni, vedno ponavljajoči se živio-klici in viharo ploskanje.)

Pozdravljamo zopet druge cerkvene vladike, pred vsem prevzvišenega pokrovitelja milostnega knezoškofa ljubljanskega dr. Antona Bonaventuro Jegliča! (Živio!) Dalje dičnega vladiko lavantinskega presvetlega in milostnega knezoškofa dr. Mihaela Napotnika! (Gromoviti živio!) In zopet imamo v svoji sredi višjega pastirja iz daljne Amerike, milostnega gospoda Jakoba T r o b c a! (Živio!)

Pozdravljamo nadalje v svoji sredi odlična zastopnika visokega katoliškega plemstva, svetla kneza H u g o n a in Ernesta Windischgrätza! (Viharni živio-klici.)

Čast mi je nadalje zopet pozdraviti gospoda deželnega glavarja Otona pl. Detela! (Živio!)

Pozdravljamo skratka še vso drugo odlično gospodo in sploh Vas vse, ki ste se tako mnogobrojno zbrali in kličem vsem: Dobro došli!

Nato dá predsednik besedo predsedniku slovenskega katoliškega akademičnega društva „Danice“, g. stud. phil. Bogumilu R e m c u.

Govor g. akademika Bogumila Remca.

Vaša Eminenca, presvetli knezi in vladike, slavni zbor! Zadela me je velika čast, da smem pozdraviti slavni zbor v imenu akademičnega društva „Danice“. V včerajšnjem svojem krasnem govoru se je načelnik pripravljavnega odbora, prečastiti g. generalni vikarij Flis, blagovolil spomniti našega društva, za kar se mu, prepričan, da nismo te hvale v toliki meri zaslužili,

najspoštljivejše zahvaljujem. — „Danica“ je plod I. slovenskega katoliškega shoda. Ta je dal našim starešinam moči k njeni vstanovitvi, nam je dal ideale, za katerimi stremimo. Katoliki smo, Slovenci in demokratje! Zvezda-vodnica nam je znanost, ki je brez predsodkov in oholosti, znanost, ki vodi k Bogu. V temeljiti strokovni izobrazbi iščemo svoj napredek in korist ljudstva. Upam, da nas bo II. slov. katol. shod spopolnil, da bo podprl naše prepričanje, okrepil našo voljo, nam podvojil veselje do dela in pomnožil naše vrste. Simpatije, ki nam jih izraža velečastna gospoda, dokazujejo, da smo na pravi poti in da se smemo v svojih bojih zanašati na Vašo pomoč, saj nam je skupen cilj blagor ljudstva, kateremu v prospeh in napredek naj zboruje slavní zbor. Bog z nami!

Predsednik: Zahvaljujem gospoda govornika, in naj bode uverjen, da mi vemo visoko ceniti tiste pogumne mladeniče na visokih šolah, ki se vkljub vsem oviram neustrašeno združujejo okoli zastave svete vere. (Gromovit živio!) To je naša avantgarda na poti do sigurne zmage! (Živahno odobravanje).

Sedaj želi zbor pozdraviti gospod Žundalek.

Govor gosp. Žundaleka,

urednika „Katolických Listov“ iz Prage.

Slavni zbor!

Imam čast biti zastopnik češkega naroda in „Katoliških listov“ v Pragi in prinašam s Češkega odkritosrčni pozdrav katoliškemu shodu slovenskemu; naj živi! cvete! raste! (Gromovit živio!)

Mi Čehi pazno zasledujemo katoliško gibanje med Slovenci in se jako veselimo, ako slišimo, da napreduje katoliška organizacija. Zato jo mi pozdravljamo, tako navdušeno pozdravljamo, ker smo prepričani, da bode imela mnogo sadu in prepričani smo, da se bo ta organizacija med Slovani v Avstriji še bolj razvila in zato moramo biti v tesni zvezi in delovati vsi skupaj.

Ta zveza mora biti taka, da če je kaka večja slovesnost, naj se povabijo tudi drugi Slovani, da se spoznajo in spodbudijo k skupnemu delovanju.

Potem je treba, kakor je prav dobro rekel Kolár, da se vsi Slovani priučé drugih slovanskih jezikov vsaj toliko, da bi se razumeli, kadar beró časnike.

Ta vzajemnost katoliških Slovanov pa se mora kazati ne samo v besedi, ampak tudi v dejanji! Več delati nego govoriti, to je moje geslo!

Zato, dragi bratje Slovenci, pozdravljam ta shod in kličem na konci: vzajemnost katoliških Slovanov naj živi! Živela! (Hrupni živio-klici.) Živela vzajemnost češko-slovenska! (Živela!)

Predsednik: Sedaj moram omeniti, da se je predvčerajšnjim pred osnovavnim shodom ustanovilo tukaj v Ljubljani velevažno društvo. Katoliškomisleči učitelji (Živio!) so se spojili v društvo pod imenom: Slomškova zveza. Z veseljem konstatujem, da je tudi na tem shodu mnogo udeležencev iz učiteljskega stanu (Živio!) tako možkega, prav posebno pa tudi ženskega spola (Živio!) in radostno pozdravljam pogum teh gospodičen (dolgotrajni živio-klici), ki včasih še skoro več poguma kažejo, kakor možki (Veselost in živio-klici), in uverjen sem, da bode vzgled pogumnih učiteljic vzbudil tudi pogum onih dosedaj še malobrojnih učiteljev, ki pa imajo pošteno voljo.

Na čelu celega krščanskega učiteljskega gibanja pa stoji mož, ki ima tudi na drugem mestu mnogo zaslug, gospod učitelj Jaklič iz Dobropolj. (Živio!)

On bode sedaj v imenu „Slomškove zveze“ pozdravil shod.

Govor g. učitelja Jakliča.

Častiti zbor!

V čast mi je pozdraviti II. slovenski katoliški shod v imenu „Slomškove zveze“ slovenskih učiteljev.

Danes, ob tako slovesni priliki, ko so zbrani tisoči ljudstva, stopa krščansko misleče in krščansko hoteče

slovensko učiteljstvo prvič pred slovenski narod organizovano.

Te dni smo se krščansko misleči učitelji strnili v tesno zvezo, ki naj druží vse ono slovensko učiteljstvo, ki smatra katoliško vero kot trden temelj, na katerega mora biti postavljena vzgoja in izobrazba naroda.

Na svojo prošlost ne moremo biti ponosni, zakaj bili smo slabotni, neznatni, desorganizovani... V naših srcih je bila boječnost in sovražnik se je z nami igral. Toda trdno sem prepričan, da bode lepša naša bodočnost, zakaj Slomšek je naša zvezda. Za njim hočemo, za njim pojdemo! Danes, ko so zbrani tisoči naroda, obetam kot predsednik Slomškove zveze, da bode učiteljstvo, zbrano pod Slomškovim praporom, delovalo pri vzgoji in pouku vselej v njegovem duhu za vero katoliško in besedo materino. To moramo in to tudi hočemo! Slabi smo, toda On nam bode pomagal! (Živahno odobravanje.)

Predsednik: Gospod govornik je lahko uverjen, da se bode v svojem delovanju katoliško učiteljstvo vedno lahko naslanjalo na ogromno večino slovenskega naroda.

Besedo ima gospod dr. Anton Medved, ki bode govoril o katoliškem šolstvu.

Govor dr. Antona Medveda.

Vaša eminencija! Prevzvišeni, presvetli knezi in škofi! Slavni zbor!

„Vi ste luč sveta!“ S temi vznesenimi besedami je nagovoril naš Izveličar svoje apostole.

Luč! — Ah, kdo se je ne veseli! Ona ogreva, oživlja, razveseljuje. Kjer sije luč, tam cvete življenje, — kjer pa luči ni, tam vlada kruta smrt. Radi tega je vsemogočni Stvarnik zaklical pred vsem: „Bodi luč!“ Še-le potem je vstvaril neobsežni vesmir.

Tolik pomen ima luč v vesoljni naravi.

A enak pomen ima tudi v duševnem oziru. Saj vemo, da pomeni luč i prosveto, napredek,

kulturo. Kjer se prava, ublažena in plemenita prosveta širi, tam se narodi probujajo, krepijo in z orjaško silo posegajo v svetovno zgodovino; brez prosvete pa nazadujejo, ginejo, izumirajo.

Kdo torej ne bi po luči prave omike in prosvete hrepenel? Kdo je ne bi z vsem srcem narodu želel, ako ga istinito ljubi?

Da! Želel posebno dandanes, ko o tej luči vse govori, kose ž njó vse ponaša, ko ljudstva cenimo edino pónjej!

Se-li ne imenuje sedanji vek „doba razsvitljenja“, „doba prosvetne luči?“ S tem visokodonečim priimkom se hoče sedanji vek pred vsemi svojimi predniki ponašati, zroč na nje z nekakim pomilovanjem...

Zasluži li tekoča doba ta laskavi priimek? Se-li sme tako nazivati?...

Priznajmo: da! V mnogoterem oziru brezdvomno. V marsičem namreč vidimo velikanski napredek. Človeški duh prodira in hiti naprej, neprimerno hitro naprej v vedi in umetnosti, v novih nazorih in v nečutenih iznajdbah. Kdo bi tajil, da je vstrajna marljivost človeškega duha zasledila umotvore in iznajdbe, o katerih prejšnji časi niti pojma niso imeli. Brzjav, ki v trenutku zemljo obkroži, parni stroji, ki z neverjetno hitrostjo drviyo po kopnem in po morju, neštevilne električne priprave.... in tako dalje, so nam dovolj jasni dokazi.

Kaj ne da, — izraz „doba razsvitljenja“ ni brez pomena.

A vprašanje nastane: Od kod ta prosveta sedanjega veka? Od kod je prošnila luč, ki tako žarno obseva delovanje človeškega duha?

Odgovor: iz šole!

Šola je vir današnjemu probujenju; v šoli se je položil temelj novodobni prosveti. Razumimo pa pod besedo „šola“ ves obširni, vendar tesno spojeni organizem od priproste ljudske učilnice gôri do gimnazije in realke, akademije in do vseučilišča.

Toda, — od kod so šole? Kdo je pa nje ustanovil?

Na le-to vprašanje odgovorimo, ako se vrnemo k onim besedam Gospodovim, ki se glasé: „Vi ste luč sveta!“

Slavni zbor! Sedaj pa naj dvigne ponos naša srca! Kajti nobena druga vera, nobena druga družba ne more o sebi reči, kar mi katoliški zborovavci smelo in z zaščeno o svoji materi, katoliški cerkvi trdimo: Šola v današnjem pomenu, šola sedanjega doba, je ustanovitev svete katoliške cerkve. Rečem katoliške cerkve! Zakaj ni še bilo drugih veroizpovedanj, ki se tudi krščanska imenujejo, ko je že sv. cerkev šole ustanavljala. (Odobranje.)

Svetovna zgodovina mora pohvalno priznati to neprecenljivo zaslugo sv. cerkve. V tem oziru ni nikdo toliko storil, kakor ravno sv. cerkev, katero s ponosom svojo imenujemo. Ako katoliška cerkev ne bi bila nobene druge zasluge si pridobila, morala bi zgodovina njeno vero najplemenitejšo med vsemi drugimi imenovati že zaradi tega, ker je šole ustanovila, to velevažno sredstvo za razširjanje prosvete in omike.

Na apostolih temelji in sloni katoliška cerkev, na cerkvi pa temelji novodobna šola!

Vidite torej, kako se uresničujejo Odrešenikove proroške besede: „Vi ste luč sveta!“

Da pa šola, od katoliške cerkve ustanovljena, svoj prvotni in edino pravi namen doseže, mora imeti potrebne lastnosti: Med njimi zavzema prvo mesto lastnost: da je in da ostane šola verska, pri nas torej katoliška! Ta lastnost ji je tako bistvena, da si dobre šole brez nje niti misliti ne moremo. (Odobranje.)

Zakaj ne?

I. Ker je šola, kakor smo že omenili, last katoliške cerkve.

II. Ker to zahteva njen vzvišeni namen.

Naše slovensko ljudstvo je, hvala Bogu, katoliško ljudstvo. Zató sme tudi po vsej pravici zahtevati, da se njegovi šoli verski, katoliški značaj ohrani. Kdor bi njega omadeževal, kratil bi katoliški

cerkvi svete pravice in bi ob enem oviral dosego pravega šolskega namena.

Na to opozoriti s tisto resnobo in odločnostjo, ki pristojna tako neizmerno važnemu ter za ves narod merodajnemu predmetu, bodi namen mojim skromnim besedam!

I.

Slavni zbor! Kako tužne so pač bile razmere v Evropi, ko je stopila katoliška cerkev na pozorišče! Okrog sredozemskega morja se je razprostiralo rimsko cesarstvo, ki se je od leta do leta hitreje in globlje pogrezalo v brezno strahovite propalosti. V verskem in npravstvenem oziru je prevladalo toliko gorostasnih zmot, da so plemenitejši možje s studom zrli na ljudstvo ter so obupali nad boljšo bodočnostjo. „Odi profanum vulgus et arceo“; sovražim navadno ljudstvo in se ga ogibljem, pravi pesnik Horacij. Neukročene strasti, pohot in nezmernost, so tirale milijone v pogin; ljudstvo samo si je kopalo grob.

Kakor grozovit morski naval prihrulo je še vrhu tega znano preseljevanje narodov. V krvavih bojih, med nečloveškim klanjem in požiganjem izginili so zadnji sledovi grško-rimske kulture. Prej cvetoče pokrajine so bile opustošene, stotera mesta razdejana, cele dežele so bile le tužna pogorišča, na katerih so tu in tam proti nebu razvaline štrlele.

A še žalostnejši, kakor pogled po opustošenih krajih, bil je položaj takratnih narodov v kulturnem oziru. Ljudstvo je bilo podivjalo; neprestano ropanje in neštevilni umori so ugonobili v narodih čisto vest; oduševljenje za npravstvenost je bilo vničeno, vsa plemenitost je minula.

V najtužnejših razmerah jela je takrat cerkev delovati. Razširjala je luč sv. vere in ž njo blagodejno omiko. Nikdar se ni tako jasno pokazalo, kakor takrat, da sta si krščanstvo in prava, vsega človeka v dušnem in telesnem obsegu osrečujoča prosveta, neločljivi sestrì: procvita prva, procvita i druga; a nasprotno, gine ta, gine i ona! (Klici: Tako je!)

Pogumno je sveta cerkev pričela svoj delokrog. Pokristjanila je po nepopisnih naporih Evropo, ne ozi-
raje se na preobilne žrtve svojih oznanjevalcev, med
katerimi so mnogoteri tudi kri za svoje plemenite na-
zore in uzore prelili. A kakor vero, razširjali so isto-
tako prosveto. Kdo je ohranil dragocene ostanke grško-
rimske omike? Katoliški samostani, katerih
tihi in vneti prebivavci so proučevali in razširjali kla-
sično slovstvo.

Kdo je seznanil evropske narode z začetnimi
nauki prave omike? Niso-li bili to katoliški
misijonarji med narodi, občudovanja
vredni apostoli svete vere, a ravno tako
vrli pionirji višje izobraženosti! Povej
svet, povej Evropa, si-li imela v prvem razvoju svoje
omike v krščanski dobi druge učitelje, kakor skromne
služabnike svete cerkve! Ali ne vemo, — neovrgljiva
resnica svetovne zgodovine nam to priča, — da so bili
sv. Patrik na Irlandskem, sv. menih Avguštin
na Angleškem, sv. Remigij na Francoskem, sv. Bo-
nifacij na Nemškem, sv. Ciril in Metod v slo-
vanskih deželah prvi apostoli krščanstva in prvi uči-
telji dotičnih narodov! Nista-li sv. brata Ciril in Metod
začela prva v Slovanih slovstvo gojiti?
(Živahno odobravanje.)

Ko so pognale prve kali narodne izobraženosti,
jeli so katoliški samostani sistematično
gojiti šolstvo v današnjem pomenu. Cer-
kveni zbori, škofijske in provincijalne sinode ter mnogo-
brojni odloki rimskih papežev so zapovedali samostanom,
da so morali v svojih prostorih osnovati takozvane
„samostanske šole“. Pozneje so dobili škofje isto po-
velje, da so morali vzdrževati ob svojih prestolnicah
„stolne šole“.

Slavni zbor! In te samostanske ter stolne šole
so bile sto- in stoletja edine narodne
šole. Menihi in posvetni duhovniki pa
so bili edini narodni učitelji! (Tako je!)

Nadalje. Kateri izobraženec ne ve, da Francozi v
svojem velezaslužnem orleanskem škofu Teodulfu
proslavljajo prvega organizatorja francoskih narodnih

šol? Kdo ne ve, da je duhovnik Beda Venerabilis stvarnik ljudskega šolstva na Škotskem in Angleškem? Kdo ne pozna škofa Alkuina, ki je preustrojil ljudsko šolstvo na Nemškem? Kdo še ni slišal toliko lepega o slovečem prijatelju cesarja Karola Velikega, o Pavlu Dijakonu, ki si je preobilo zaslug pridobil za ljudsko šolstvo na Nemškem in Laškem?

Da! Narodno šolstvo je ustanovila cerkev po svojih odličnih zastopnikih od prvih početkov doli do novega veka, ko je kanonik Wimpfeling dajal prva navodila modernim šolam.

Toda čemu daleč segati v tuje kraje in v davne čase? Kaj pa nam pravi zgodovina naših slovenskih pokrajin? Ali ne vemo, da so bili še v tem stoletju ravno duhovniki skoraj edini učitelji slovenskega naroda? Kdo bo to tajil? Kdo še ni čital o ponkovskem kaplanu Pražnikarju, ki je tako modro ustanovil in sam vodil slovito učilnico na Ponikvi? Nam li ni znan Lavoslav Volkmer, sladki pesnik Slovenskih goric, ki je povsod, kjer je kaplanoval, šole ustanavljal? A s kakšnim slavospevom naj še le omenim našega preslavnega škofa Slomška, čegar zaslugam se z najodličnejšim spoštovanjem klanja ves narod? Ni treba, da ga povzdigujem jaz; — saj ga imenujejo vsi učitelji, tudi liberalni, in ga morajo imenovati: prvega šolnika slovenskega! (Živahno odobravanje.)

Navedeni možje so dika svojih narodov: stvarniki in preosnovatelji so ljudskega šolstva. Bili so istotako vneti apostoli prave omike, kakor so bili vrli in zaslužni delavci svete cerkve! . . .

Katoliška cerkev je celo redove ustanovila v povzdigo narodnega šolstva. Kanonik La Salle je osnoval red šolskih bratov; škof Wittmann je uvel šolske sestre, katerih ravno mi Slovenci ne moremo dovolj prehvaliti, ker nam odgajajo in rešujejo otroke ob nevarnih narodnih mejah; Uršulinke in Salezijanke imajo v prvi vrsti namen, mladino podučevati. Kdor je kdaj obiskal tak šolski samostan, ta je videl, kakšne mučenice v njem prebivajo, katerih življenje je posvečeno izobrazbi nadobudne mladine. . .

Sedaj pa naj kdo reče, da cerkev nima za narodno šolo zaslug, ko je vendar očitvidno, da so jo njeni služabniki vstanovili! Kdo je njen začetnik? Kdo si je za njo pridobil prve in zato največje zasluge?

Cerkev, katoliška cerkev je mati sedanje šole!...

A kakor nižje, tako je cerkev ustanovila tudi višje šole. V srednjem veku so bile srednje šole, naše gimnazije, v oskrbovanju skoraj izključno le svete cerkve. Njeni duhovniki so bili na njih edini učitelji. Le v samostanih in ob prestolnicah je prospevalo srednje šolstvo. Posebno vidimo to pri nas, v ožji domovini. Vsi veste, da so novomeško gimnazijo do sedanje dobe vodili oo. frančiškani, katerim raditega ne bo nikdo neomejenega priznanja odrekel; o koliko dobrot so izkazali dobri mladini! Celjska gimnazija je nastala po prizadevanju priprostega župnika; mariborsko gimnazijo je omogočil uzorni jezuit Hammer-Purgstall; latinske šole v Rušah so le duhovniki vodili, ter na njih odgojili mnogo vrlih mož duhovnega in posvetnega stanu, ki delajo čast predragi slovenski domovini. . . .

Prezreti posebno ne smemo delovanja katoliške cerkve v prospah najvišjih sol: — vseučilišč. Vseučilišča so vrhunec vsega šolstva. Mogočni stebri so, na katerih sloni današnja izobrazba, sedanja prosveta. Povej nam pa, izobraženi svet! Kdo jih je ustanovil?

Odgovor je le eden: Katoliška cerkev! (Tako je! Istina!)

Zgodovina nam pove, da je bila prva učilnica v smislu današnjih vseučilišč „katehetska šola“ v Aleksandriji, katere dika sta bila njena voditelja Klement in veleučeni Origen, njeni požrtovalni zaščitniki pa so bili škofje aleksandrijski. Oni so pri narodih vzbudili vzvišeni pojem o vseučiliščih, nazivajoč svojo šolo: τὸ ἱερὸν διδασκαλεῖον τῶν ἱερῶν μαθημάτων, sveto učilišče svetih znanosti. Kdo je kdaj lepše imenoval vseučilišča, kakor znači ta ganljivi, svetotajni priimek?

V srednjem veku so ustanavljali papeži visoke šole. Pod njihovim varstvom in nadzorstvom so delovale, oni so jih bogato obdarovali, oni so jih branili v mnogoterih slučajih pred svetovnimi mogotci. Papež Aleksander III. je zapovedal škofom, da so morali podeliti vseučiliščnim profesorjem zdatne cerkvene beneficije; Honorij III. in Gregorij IX. sta samostanom ob velikih cestah velela, naj sprejemajo in brezplačno pogoščajo potujoče dijake. V podporo revne vseučiliščne mladeži je dvorni kapelan Ludovika IX., Robert Sarbonne vstanovil prve štipendije, katere tisočerm dijakom do današnjega dne omogočijo študije. Zgodovina človeške prosvete ne bo mogla rimske stolice nikdar dovolj prehvaliti za toli uspešno delovanje v prosep višjih šol! Zasluge katoliške hierarhije v tem oziru so neizbrisljive, jasno kažejo, koliko je cerkev storila v povzdigo sedanje kulture.

Svoje delovanje pa ona še dandanes nadaljuje tam, kjer je najbolj treba. Kdo nosi kulturo med nevernike, v tuji svet, med neolikane narode? Niso-li to katoliški misijonarji, ki gredo kot apostoli sv. vere in prave omike med divja ljudstva, ne kakor popotniki, le z namenom, proučevat tuje šege in običaje, merit gore in reke, temveč i z namenom, narode učiti ter uvest v tempelj svetovne omike.

Kamor pride misijonar, sozida kapelico, bolnišnico in šolo; v prvi služi Bogu, v drugi ljubezni do bližnjega, v tretji pa svetovni prosveti! Za to trudapolno, brezmejno naporno delo ne pričakuje nobenega odlikovanja, nobene pohvale. V smrtni nevarnosti, boreč se s stoterimi sovražniki, izpolnjuje to svojo vzvišeno nalogo. Koliko jih je že tudi s svojo krvjo proslavilo svoje delovanje!

Tako je cerkev delovala vse veke: od apostolskih časov do Janeza de Monte Corvino, od sv. Frančiška Ksaverija, apostola indijskega in japonskega, pa do plemenitega kardinala Lavigérieja, apostola tam doli v pekoči Sahari.

In sedaj naj kdo reče, da katoliška cerkev ne pospešuje omike, da je sovražnica omike in sovražnica šole: (Klici: Tako je!) V uredniški sobi je lahko udri-

hati po cerkvi, a naj mi kdo našteje liberalne urednike, ki so šli širit omiko in šole ustanavljat med divje narode, v vedni smrtni nevarnosti? Koliko jih pa je? (Burno odobravanje.)

Nima torej cerkev materinske pravice do šole? Ona jih je jela ustanavljati, sama, in samo ona jih je stoletja vzdrževala in vodila. Ona jim je bila veledušna pokroviteljica in varihinja.

Šola je njena dragocena last! Do nje ima tisočletno zgodovinsko pravico. Cerkvi šolo vzeti se pravi: njej oropati najdražji zaklad. Kdor se te njene lasti dotakne, ruši svete pravice, on se oskruni, kakor tisti, ki pregrešno prestopa meje med svojim in tujim blagom! (Odobravanje.)

Vendar bi utegnil kdo to le pripomniti: Novodobna šola se je pač tu in tam sama ločila od cerkve; vrgla je prostovoljno od sebe vezi, ki so jo družile dolgo vrsto let s cerkvijo.

Kaj naj odgovorimo taki opazki?

Kratko tako-le: Videli smo — zgodovina nam to neovrgljivo pričuje — da je šola hči katoliške cerkve. Sveta dolžnost dobre hčere pa je, biti hvaležna svoji ljubi, dobri materi. Žalibog se vendar danes pogosto zgodi, da se hči, ko le nekoliko odraste, sramuje svoje drage matere, ki ji je dala življenje ter je za njo žrtvovala svoje najboljše moči. Taki hčeri se mora, se ve, priznati, da je emancipirana, hvalil je pa radi tega nikdo ne bo. Pošteno srce drugače o njej sodi. Emancipirana hči ne more prevreči naravnega reda!

No, sedaj pa to obrnite na šolo, ki se je ločila od cerkve! Šola je hči katoliške cerkve. Naj nikdar ne pozabi tega svojega naravnega razvoja in očividnega razmerja!

Da bi le tudi vedno ostala taka hči, ki ima plemenito in hvaležno srce! (Živahno odobravanje.)

II.

Versko šolo pa zahteva tudi njen vzvišeni namen. Dobra šola je za ljudstvo neizmerne vrednosti. Ni preценiti z nobenim zlatom. Dobrota je, ki narod osrečuje in blagruje v najlepšem pomenu teh besed.

A dobra mora biti, — gorje, če je slaba. Kajti o slednji veljajo besede najboljšega slovenskega odgojitelja, nesmrtnega Slomška: „V taki župniji, srenji in hiši, ki prave šole nima, je vedna zima; glava takih ljudi je puščava, srce pa led; truplo sicer živi, pa kaj pomaga, ker duša spi večne smrti žalostno spanje“.

Koga torej ne bo zanimalo vedeti, katera šola je dobra in katera je slaba? . . . S prepričanjem, katerega s svojo trdnostjo demant ne prekosi, lahko rečemo: dobra je le verska šola, in slaba šola je tista, iz katere so vero pahnili ter jo ločili od cerkve. V tem prepričanju nas ne sme in ne more motiti nobeno razmotrivanje z našopirjenimi frazami! (Burno odobravanje.)

Resnično, — dobra šola je le verska šola in sicer z ozirom na učence, na stariše in na učitelje.

V prvi vrsti je šola namenjena učencem. Oni zahtevajo od nje toliko, da mora božja milost sodelovati, ako se jim hoče popolnoma vstreči.

Ublažiti se jim mora srce. Iztrebiti se morajo hudi nagoni, a na njih mesto zasaditi blaga čustva, vznesene želje, hrepenenje po najčistejših nравstvenih nazorih. Kje bodo pa to dosegli, ako ne v šoli, v kateri je strah božji moder gospodar in kjer je sv. vera žlahtna gospodinja? Ali ne veljajo tudi še sedaj besede iz ust božjih: „Začetek modrosti je strah božji!“ Niso bile te besede sposobne, da jih še sedaj zapišemo nad vrata vsake šole, nižje in višje? Kdo nadkriljuje kralja Salomona v modrosti? In le-ta orjak v modrosti pravi: „Boga se boj in zapovedi njegove spolnuj, to je ves človek!“ Tudi za šolo veljajo besede nebeškega učitelja vseh narodov, ki se glase: „Iščite najprej božjega kraljestva in njegove pravice, vse drugo se vam bo dodalo“!

Dr. Mihael Napotnik
knez in škof lavantinski.

A kje se učenci takih božjih nauk nauče, razven v verski šoli? Ako jim verski poduk odvzameš, jim ž njim odvzameš podlago vse modrosti.

Šola brez vere je spomlad brez solnca — vse pokvari, vse uniči. Ako se človek tisočerih stvari nauči, pa vero, najpotrebnejše pozabi, potem se zaman poti: njemu zagrozi Bog z besedami: „Ako Gospod ne zida hiše, zastonj se trudijo, kateri jo zidajo“.

„Drugega temelja ne more nihče postaviti, kakor je ta, ki je že postavljen, kateri je Jezus Kristus“.

Nek vzgojitelj pravi, da vera ne spada v šolo, ker je vera zadeva samó srca. Ni res tako! Odgoja se raztega i na srce in sicer pred vsem na srcé, ergo: po njegovih lastnih besedah spada pred vsem vera v šolo! . . .

Učencem se mora nadalje razbistriti razum. Obširna je svetna veda, mnogo je dosegla, slaven je njen napredek. A nikar ne pozabimo, da je modrijan, katerega katoliška vera ni obsevala, kljub vsej svoji modrosti, kljub vsej izkušnosti in znanosti žalostno vzdihnil — Sokrat mu je ime: „Jaz samo to vem, da ničesar ne vem“. Ker pravega namena človekovega ni poznal, zató je tako tožil. Ta namen je nadnaraven, katerega nam v jasni luči samo katoliška vera kaže, ne le v cerkvi, temveč tudi v šoli. (Odobranje).

Pestalozzi, ki velja pri modernih za slavnega pedagoga, pravi: „Najprej se uči, biti čednost, potem še le, biti spreten“! A kdo nas bo čednosti učil, ako ne tisti, ki je nedosegljiv vzgled vseh čednosti, tisti, ki je vsem svojim sovražnikom v zavesti popolne nedolžnosti zaklical: „Kdo izmed vas me more greha obdolžiti?“

Pedagog, katerega sedanji vzgojitelji tako čislajo, Herbart, pravi: „Bilde Charakterstärke in der Sittlichkeit!“ to je: Ukrepi značajnost v n ravstvenosti! Da, značajnost, o značajnost! Morebiti je ni bilo nikdar treba tako naglašati, kakor dandanes. Kje se je bo pa učenec lepše naučil, kakor na uzoru tistega, ki je za sveto resnico značajno umrl? kje lepše, kakor

na uzorih tistih milijonov krščanskih mučenikov, ki so za sveta prava, za sveto prepričanje, za sveto čednost značajno trpeli in umrli? Kdo mi ve povedati sijajnejše značaje, kakor so le-ti?

Že navedeni pedagog Pestalozzi pravi tudi: „Leite zur reinen Menschlichkeit an“! se pravi: Na v a j a j k č i s t i č l o v e č n o s t i ! A vprašam: Kdo pa ima o človeku, o človečnosti krasnejše in vzvišenejše pojme, kakor sveta vera katoliška, ki ne naziva človeka samo materijo, kakor materijalizem, ki ne vidi v njem samó žival višje stopinje, kakor darvinizem, temveč katera vidi v človeku podobo božjo, odsev božje popolnosti, neumrjočo dušo, sijaj nebeške lepote. Kjer učenca ne smatrajo takim bitjem, ni mogoče, da bi ga privedli k pravi človečnosti.

Izborno, Pestalozzi, ti zahtevaš versko šolo! Tako zahteva blagor učencev!

Zahtevajo pa jo istotako tudi stariši, in ž njimi v enaki meri država, cerkev in vsa človeška družba.

Stariši zaupajo šoli svoje upanje, svojo neizmerno ljubezen, — to so otroci. Nadejaje se, da bo šola iz njih potomcev odgojila vrle sinove in krepostne hčere, peljejo jih z veseljem k poduku. Oni pričakujejo od svojih sinov marljive, vstrajne in značajne korenjake, ki bodo nekdanj čast in ponos cele domovine. Od svojih hčera želijo čisto srce, neomadeževano dušo, angelsko obnašanje. Moj Bog, da bi se jim želje le vselej izpolnile; da bi pač njih sladke nade, njih koprneče pričakovanje nikdar ne bilo varano! Blagor potem njim, blagor vsem obiteljim, blagor cerkvi in državi!

Iz katerih šol pa naj take sinove in hčere pričakujejo?

V prevdarek naj vam služi samo to-le: V neki evropski državi, — nečem je imenovati, ker jo itak vsi dobro poznate, — so pahnili vero iz šole, katehetom do nje duri zaprli. Toda glejte! Statistika tiste države kaže, da se v njej število mladostnih hudodelcev strahovito od leta do leta množi, da nравstvenost posebno po mestih grozovito propada, in kar je temu

najhujši nasledek, da v mnogoterih krajih celo broj prebivalstva nazaduje, tako, da resnomisleči možje že državnike in ljudstvo svariijo, svariijo k boljšemu življenju, in če zna doleteti državo polom, kakoršen je doletel nekdanje Rimljane, da so — izumrli. (Pritrjevanje.)

Kaj ne, žalostna statistika, obupen položaj!

V neki drugi državi so tudi vero pahnili iz šole; veroučitelj v njej nima prostora. A kaj se je zgodilo? Iz tistih šol so žalibože prišli Caseriji, Luccheniji in Bresciji, in ves svet psuje narod, ki je in če tako krepak, ki ima toli slavno preteklost, a sedaj iz njega prihajajo med svet kruti morivci nedolžnih vladarjev in nedolžnih vladaric.

Čudno! Je-li to slučaj? Od kod li izvira ta nepopisno žalostna prikazen? . . .

Kako se pač prvo dejstvo z drugim strinja!

Stariši! Verujte: verska šola je neizmernega pomena; ona je otrokom božji ka žipot, vodivna zvezda po mučni poti čednostnega življenja. Varujte jo, čuvajte jo, kolikor je v vaših močeh. (Odobranje.)

Ne pozabimo nikdar značivnih besed velikega škofa in mladini najmilejšega prijatelja Slomška, ki pravi: „Šola, v kateri učijo le samo pisati in brati, računati in nemškutariti, čednega zadržanja pa ne, — je vredna blata; šola pa, v kateri se otrok zraven številstva tudi krščanstva, in poleg pisanja tudi poštenega djanja uči, taka šola je zlata!“

In to je verska, katoliška šola. Druga take prednosti nima, je ne bo nikdar imela, ker je sploh — ne more imeti! . . .

Nič manj pa ne vstreza verska šola tudi učiteljem!

Da, i njim!

Učitelji in učiteljice! Povem očitno, da gojim v globinah svojega srca do vašega stanu neomejeno spoštovanje; Bog mi je priča, da govorim istino. In kar čutim ter rečem jaz, to čuti in reče brezdvomno vsak čislani udeležnik katol. shoda, to čuti in reče vsak Slo-

venec in vsaka Slovenka. (Živahno odobravanje.) To prepričanje je in mora biti občno med vsem narodom. Dobri učitelji so veliki narodni dobrotniki, radi tega jih mora ves narod odkritosrčno čislati. V globokem spoštovanju se jim hvaležno klanja vse ljudstvo. (Odobravanje.)

Pred tremi stanovi imam neko posebno spoštovanje: pred duhovskim, ker vodi človeški rod proti nebesom, pred sodniškim, ki v svoji veliki oblasti in moči odločuje človeku čast in poštenje, tuintam celo življenje in smrt, ter pred učiteljskim stanom, ki odgojuje našo mladino, našo nado ter s tem odločuje narodu bodočnost. O kako vzvišen in važen poklic! Kdo bi ga dovolj cenil? Kdo ga ne bi visoko spoštoval? Učitelji in učiteljice, bodite ponosni na svoj stan! (Odobravanje.)

Toda ravno tako odkritosrčno pa moramo izjaviti, da pristoja ta laskava čast samo tistemu učitelju, kateri v verskem duhu živi svojemu pelepemu poklicu ter svojo nalogo na podlagi svete cerkve izvršuje. V verskem duhu se dvigne učitelj na vrhunec svojega ugleda, v verskem duhu more imeti o sebi in o svojih učencih istinito vzvišeni pojem! (Odobravanje.)

Kaj je namreč učitelj, ki je udan neveri, materializmu ali pa darvinizmu? V svojih učencih ne vidi drugega, kakor neke vrste žival ali pa skupino nešteti atomov. V sebi pa gleda delavca ali celo samo stroj, da rabimo besedo francoskega socialista. (Pritrjevanje.)

Kako neizmerno vzvišen pa je učitelj v naziranju čistega krščanstva! On je sotrudnik božji, on spopolnuje v otrokih, kar jim narava začetkoma odreka, da se izobrazijo v polni meri do podobe in sličnosti božje, imago et similitudo Dei. On je sodelavec Izveličarjev, ki ž njim otroke vabi, rekoč: „Pustite male k meni priti, kajti teh je nebeško kraljestvo!“ V duhu krščanskem veljajo i učiteljem besede, s katerimi je Odrešenik apostole povzdignil: „Viste luč sveta, vi ste sol zemlje!“ Neveren učitelj vzgaja le za čas, samo za minljivost, veren krščanski učitelj pa za čas in

n e m i n l j i v o v e č n o s t. On čisti in krasi tempelj sv. Duha, kakor naziva sv. Pavel človeka.

Kolik, kako vzvišen poklic!

Še več! Po izreku dveh slavnih veleumov učitelj sploh ne bi smel drugači, kakor versko vzgojevati. Čujte! Glavno načelo, katero poda od liberalcev in framazonov poveličevani pedagog K o m e n s k y učiteljem, se glasi: „V z g a j a j p o n a r a v i!“ Erziehungs naturgemäss! Vrlo dobro! Sedaj pa upoštevajmo, kaj pravi mož, katerega zgodovinarji prištevajo najboljšim, najbolj bistoumnim mislecem, T e r t u l i j a n se mu pravi: „A n i m a h u m a n a n a t u r a l i t e r c h r i s t i a n a“. Tako dene: človeška duša je po naravi krščanska! Vzgaaj torej po versko, krščansko, ker je človeška duša po naravi krščanska.

To zahtevata dva veleuma, sloveča odgojitelja!

Ni-li torej učiteljev poklic v luči svete vere neizmerno vzvišen? Ni-li neprimerno višji njegov ugled po krščanskem naziranju?

Da, — le verska šola pomore učitelju do onega pomena in one visoke veljave, ki istinito pristojajo njegovemu velezaslužnemu poklicu!

Kdo torej ne bi zahteval verske šole? Nam Slovencem mora ostati neoskrunjena, to zahteva blagor naših učencev, to zahtevajo želje naših starišev, cerkve in države, to zahteva učiteljski poklic. Daj mili Bog, da bi na podlagi sv. vere se naša mladina vedno odgojevala! Naj kraljuje lepa zlata sloga med duhovnikom in učiteljem v šoli, naj obema sveti ena zvezda pred očmi: sv. vera.

Dobra verska šola je poroštvo dobre bodočnosti, je zastava zlatih dni naše mladine ter s tem neomahljiva podpora časnega in večnega blagostana našega premilega slovenskega naroda! (Burno, dolgotrajno odobravanje.)

Vitez Berks (ki je med tem prevzel predsedništvo):

Burni pozdravi kažejo, da je govornik govoril v imenu celega shoda. Saj je govoril o tem, kar je na-

šemu srcu najbližje, o naših otrocih in v imenu istih. Izrekam mu v imenu celega shoda presrčno zahvalo.

Na dnevnem redu je poročilo o katoličanstvu in napredku. Besedo ima g. dr. Pavlica iz Gorice.

Govor gosp. dr. Jož. Pavlice.

Prevzorni gospod kardinal! Prevzišeni in presvetli gospodje! Spoštovani zborovavci! V prvi resoluciji našega programa smo izrekli, da se klanjamo Kristusu, nesmrtnemu kralju vseh vekov, in da se posvečujemo v XX. stoletju Njegovemu srcu. Katoliški shod je to izrekel v prepričanju, da je Jezus Kristus življenje narodov, življenje, ki ne usahne, čeprav solnce ugasne in če vsem stvarjem življenje zamrje.

Ali tu slišim ugovor: Življenje imate pač, ali življenje vaše je zgolj duhovno in pobožno, za ta svet in njega napredek pa ste suhi in mrtvi! In ravno zadnja leta se ti glasi še posebno množijo: Katoliški nauki so dobri za večnost, a za to življenje ne veljajo; globoko verni katoličani so dobri za molitev, pa ne za delo, za vojaka, za državno službo, za narodno prosveto. Ti glasovi so našli dokaj odmeva tudi pri nas na Slovenskem, ne samo v listih, ampak celo v celi stranki, katera je organizovana pod imenom narodno-napredne stranke. Že ime, možje krščanski, že ime je očitanje, kakor da mi nismo sposobni za napredek.

Pravijo, da imamo nauke, ki so nasprotni napredku gospodarstva in gmotne blaginje, ki so nasprotni bogastvu in torej modernemu trgovstvu in industriji. Pravijo pa tudi, da nimamo s v o b o d e, da bi mogli napredovati v znanosti, umetnosti in pa politiki.

Možje krščanski! Nasproti temu očitanju ne smemo biti ravnodušni, ker to očitanje, da mi s svojim programom nismo za ta svet, je kakor obsodba v smrt. Mi ljubimo svoj narod slovenski in čutimo v sebi dolžnost, delati za njega blaginjo in čast, za njega razvoj in napredek, da bo v družbi avstrijskih narodov spoštovan, da bo vreden svojih slovanskih bratov na jugu

in na severu, katere je božja previdnost — po besedah Leona XIII. — prihranila v naslednjih vekih za posebne namene. (Odobravanje.) Ker torej res hočemo napredek naroda, in sicer vsestranski napredek, moramo si biti v svesti, da naše katoliške cerkve nauki niso nasprotni političnemu ali gospodarskemu napredku, moramo tudi nasprotnikom — narodno-naprednim — dokazati, da imamo v svojem programu vse pogoje napredka in svobode. Ob koncu torej velenaprednega XIX. stoletja odgovarjamo njim, ki nam odrekajo napredek in svobodo:

1. Mi imamo nauke, ki so načela napredka. Mi nimamo nauk, ki bi bili nasprotni napredku.

2. Mi smo svobodoljubni, vedoč, da je svoboda življenje, in naše geslo je: boj za svobodo!

3. Zgodovina krščanskih narodov v devetnajstih stoletjih je priča o napredku in svobodi iz nauk katoliške cerkve.

Meni je naročeno, da naj to važno vprašanje danes pojasnim.

I.

Mi imamo nauke, ki so načela napredka, in sicer vsestranskega napredka. Naj pa nihče ne misli, da so ta načela bogsivedi kako učena ali skrita, katerih bi bil moral jaz iskati po celem svetem pismu ali pa po prašnih knjižnicah. Naša načela so v katekizmu. (Živahno odobravanje.) Kaj pravi torej katekizem? Da je Bog svet ustvaril za človeka, človeku v pomoč, v tolažbo in v veselje, in sicer ves svet, vse, kar je sploh ustvaril, je za človeštvo ustvaril, katero naj bi vse uživalo in vse vladalo.

Možje krščanski! V tem načelu je dovoljen in zapovedan napredek brez konca in kraja. Če je vse za človeštvo, je s tem človeštvu tudi dovoljeno in zapovedano, da naj uživa božje darove, da naj ves svet izkoristi za svojo pomoč in tolažbo. V ta namen pa mora človek spoznavati in preiskovati vse stvari na zemlji in nebu, ker brez spoznanja ne vé, kaj ima in si sveta ne more izkoristiti.

Kdor krščanski misli, pojde s toliko večjo gorečnostjo na raziskavanje in razkrivanje vseh stvari, ker vé, da je svet delo dobrotljive in modre božje roke, vé že naprej torej, da se mu bo v vseh rečeh — tudi v najmanjših — razkrila nepojmljiva modrost in lepota; ve pa tudi, da bo v vseh rečeh našel sebi nove koristi in ugodnosti.

Če bi mi učili — kakor krivoverci — da je svet hudičevo delo ali da je sploh materija slaba, ali da ne vemo, kdo je svet ustvaril, tedaj bi smeli se bati svet raziskavati, ker bi lahko kaj iztaknili, kar bi nam ne bilo prav. Toda če je stvarnica božje delo in božji dar za nas, tedaj nam je dovoljen in zapovedan napredek brez konca in kraja, in nikdo nima pravice, staviti nam meje ali prepovedi. (Dobro-klici.)

Ko torej vidimo, da napreduje n. pr. spoznanje našega telesnega življenja in njega bolezní in zdravil (zdravilstvo), se veselimo in pravimo: Le še naprej! In če bi kdaj zdravniki napredovali tako daleč — kakor si obetajo zlasti socijalni demokratje, n. pr. Bebel, Die Frau, 28. izdaja, str. 419 in še na drugih mestih — da ne bo več ni bolezní ni trpljenja, recimo že danes, da nam je žal, da mi tega ne ućakamo, saj ne trpi itak nihće rad. Če bi pa to doživeli, bi veseli rekli: Saj smo vedno pravili, da je v božji stvarnici veliko več moći in modrosti, kakor se na prvi pogled misli, in geslo naše bi bilo: Naprej! (Odobranje.)

Druga zelo moderna znanost je kemija, od katere si veliko obetamo. Ako bi torej napredovala celo tako daleč, kakor si stvar slikajo najnapredniši otroci sveta, socijalni demokratje, da bi namreč iz kamenja kruh delali (Bebel l. c. str. 354—6), bi mi rekli: Je že dobro, le še naprej po darove božje roke!

Imamo pa še eno misel pri vsem znanstvenem raziskavanju, katera nas še posebno spodbuja na delo in katere drugi nimajo. Mi vemo namreč, da stvarnica, dobro spoznana, bo razodela našemu rodu hvalo in čast Boga stvarnika. Zato nam je uprav sveta dolžnost, čvrsto delati za napredek.

Ni res torej, da mi nismo za ta svet, saj je svet naš, sam Bog ga nam je podaril. Kdo ima pravico nam ga odrehati? (Odobranje.)

Drug nauk v katekizmu se glasi: da je Bog sam človeka ustvaril in sicer po svoji podobi. To pomeni, da ima um ali pamet in prosto voljo. Ta nauk je naš nauk, kateri nam je Jezus Kristus razodel, in zraven še tudi, da smo vsi otroci božji.

Možje krščanski! Bral sem te dni izrek nekega zgodovinarja, ki ni naše vere (Ad. Harnach), ki pravi: Jaz merim zaslužne može po tem, kolikor so storili za povikšanje cene ali vrednosti človeka. Modra beseda!

Ali vprašam, kje najdete v celi zgodovini kaj podobnega, kar bi bilo človekovo vrednost tako povišalo kot Kristusov nauk, da je človek po božji podobi ustvarjen, da je otrok božji in sicer vsak človek — ne le veleumi — in da je ena sama bore duša — če tudi ne učena ali veleumna — več vredna kot ves svet?

Kdo je torej največi mož in dobrotnik človeštva po onem izreku? Jezus Kristus. — Ali vprašam, kdo je pa ohranil človeštvu ono plemenitaško pismo Jezusa Krista? Katoliška cerkev, katera edina brani ceno in vrednost človeka proti vsem poskusom znanosti in sofistike, češ da je človek ves pokvarjen in sama huda, da je pokveka nesrečna, da je žival, da toliko velja, kolikor dela ali misli ali zasluži ali plača. Ta nauk pa je odlično napredno načelo, ker, kaj nam pomaga ves napredek, če pa sami nič vredni nismo? Kaj nam pomeni vse delo, vsa znanost in vsa omika, če človek osebno nič ni?

Iz tega načela sledi pa še velika zapoved napredka: da mora človek um razsvetliti in spopolniti, voljo pa utrditi v moški značaj. In tudi od tod se nam odpre pogled v daljavo brez konca. Um — in vsakega človeka um — je podoba božjega uma, ki je neskončno moder in vseveden, torej je naša dolžnost: napredovati brez konca; le naprej za svojim vzorom in izvirnikom. In sicer je znanje in torej tudi učenje že samo ob sebi dobro in zapovedano, tudi če nima naravnost praktičnega namena, ker spopolnuje božjo podobo: um človeški. In če bi kdaj prišli oni srečni časi, o katerih govorijo socialisti, ko bodo namreč vsi ljudje učeni, ker bodo telesno delali le po eno ali dve uri na dan

(Bebel 1. c. str. 343—348.) — in še to le bolj na lahko kakor za telovadbo —, porečemo mi katoličani: Le še naprej, ker smo še silno daleč od vzora našega uma in naše volje — od uma vsevednega in vsemodrega in od volje vsemogočne. S kako pravico nam smejo torej nasprotniki očitati, da smo nesposobni za napredek, ko imamo tako odlično napredne nauke? (Odobranje.)

Navedel bom še en poglavitni nauk naše vere, ki je odločiven za napredek človeštva: bratstvo. Poedini človek sam za se je slaba moč in ne bi mogel mnogo doseči, le v slogi in združenju ljudi je poročstvo napredka. In to velevažno načelo napredka, kdo je naučil človeški rod? Jezus Kristus. Zapoved ljubezni in bratstva je njegova zapoved, a iz nje izvirajo načela združevanja in sodelovanja poedincev, družin, društev, ali tudi načelo bratstva narodov med seboj.

Vprašam: Kdo pa hrani in vzdržuje to načelo že XIX stoletij? Katoliška cerkev in ona edina, ker vsa druga veroizpovedanja so spojena več ali manj s to ali ono narodnostjo, katoliška cerkev edina je za vse narode. katere torej po svojem poklicu družijo na bratsko sodelovanje za napredek. Koliko se dandanes govori o napredku, ko vendar ravno to načelo napredka pojema. Narodje so pozabili, da so si bratje. Oborožili so velikanske vojske z groznim orožjem, kakor da hočejo drug družega raztrgati. Ali je to bratstvo? Ali je to napredek? Koliko bi narodje napredovali, ako bi naše načelo bratstva sprejeli in one ogromne vojne sile uporabili za kulturni napredek. In kdo bi bil tega bolj vesel, ko katoliška cerkev? (Odobranje.)

2. Minimamo naukov, ki bi bili nasprotni napredku. — Katere nauke pač mislijo naši nasprotniki? Pravijo: „Vi učite ljudi, da so ustvarjeni za nebesa, da je tam njih prava domovina. Vsled tega ne morete imeti veselja na tem svetu, ne more vas prav zanimati“.

Nasprotniki si pač to stvar tako-le mislijo: Verni katoličani denejo roke križem, se zamislijo in čakajo, da jih angelci božji potegnejo v sv. nebesa!

Ali to ni tako. Človek je res ustvarjen za nebesa, ali nebesa si mora prislužiti z delom in trpljenjem na

tem svetu. Nebesa ga torej ne motijo pri delu, ampak nasprotno, če mu je včasih delo že pretežko, tedaj ga veselo upanje spodbuja k vstrajnosti. Si taedet labor, respice praemium. Veselite se, ker veliko je vaše plačilo v nebesih.

Pravijo: „Vi učite ljudi, da je bolje moliti ko delati; v resnici pa velja le delo“.

Odgovarjam: Mi ne ločevamo molitve od dela, ampak učimo: Moli in delaj! Molitev, ki delo brani, ni prida, delo samo pa, naj je gospodje kapitalisti še toliko proslavljajo, je trpljenje, je tlaka, in ako bi slavitelji dela brez molitve morali trdo delati kakor njih delavci, bi sami čutili: kaj je delo brez molitve.

Pravijo dalje: „Vi učite, da se mora človek zatajevati in da torej ne sme uživati sveta, ker je bogastvo in veselje greh ali vsaj v greh vodi. S tem pa zatirate čvrsto naravno življenje.“

Odgovarjam: Bili so naši nasprotniki, ki so narod učili: „Da smo rojeni, to je gorjé, to nesreča je največja“, ki so želeli, da bi solnce več ne sijalo temu nesrečnemu svetu. Mi pa, mi smo se tem naukom uprli. Mi pravimo: Svet je lepo božje delo, in človek je ustvarjen za veselje, ne za žalost in obup.

Krščansko življenje je veselo življenje, in to veselje izvira iz zavesti dobrotljive božje previdnosti. Kaj bi se mi jokali, kaj bi se morili s skrbjo za bodočnost, ko vemo, da so naši lasje od Boga sešteti in da enega lasu ne izgubimo brez vednosti dobrega stvarnika. Zato pa se imenuje naša vera nasproti vsem drugim naziranjem: e v a n g e l i j, to je: vesela vest — vesela vera. Zatajevanje pa je potrebno, ali ne zatajevanje dobrih moči, ampak zatajevanje nagnjenj, ki so protivna napredku, časti in svobodi naše osebe. Mi ne branimo nikomur, da ne sme imeti posvetnega blaga ali da ga ne sme uživati, toda če pa kdo hoče vse imeti, sam uživati, ob trudu in znoju drugih, tedaj pa pravimo: Zatajevanje!!

Možje krščanski! Kolikokrat nam nasprotniki govorijo, da bi mi morali lepo tih biti, pokoro delati in moliti, svetnih reči se nikoli dotakniti, kakor bi bile nečiste. Na drugi strani pa nam zopet očitajo, da smo

menihi in da nismo za ta svet. Če bi torej mi nje poslušali, če bi vse javno delo — v gospodarstvu, v šoli in v politiki — popustili, ter šli na samoto molit, zdihavat in pokoro delat, ali veste, kaj bi o nas po tem rekli? Rekli bi: Ubogi norci, niso za ta svet!

Ali mi ostanemo tam, kjer je bil Jezus Kristus in kamor nas je on poslal: vedno med ljudmi, vedno med svetom, ker mi nimamo naukov protivnih napredku, mi imamo načela, ki tvorijo vsestranski napredek narodov!

II.

Odrekajo naši veri naprednost, ker pravijo, da ni svobodoljubna. „Katoličani nimate svobode, brez svobode pa ni razvoja, ni napredka.“

Mi smo svobodoljubni in svoboda naše volje in osebe nam je čez vse na svetu.

1. Mi edini učimo, da ima človek resnično svobodno voljo, ker je božji podobna. Naši nasprotniki, ki se radi ponašajo s svobodo, odrekajo človeku svobodno voljo in učijo, da človek ne voli sam in ne izbira svobodno, ampak da je neka sila v njem, ki ga goni kakor vihar oblake. Ni ga skoraj nauka, katerega bi bila cerkev branila z večjo energijo, ko ta nauk in sicer proti krivi veri in proti znanosti, ker dobro ve, da je svoboda volje in osebe več ko vse na svetu. Če bi cerkve ne bilo, bi se naš rod kmalu udal zopet obupni misli starih poganov, da ga osoda brezumna in brezsrčna tira kakor sužnja.

2. Ali pa morebiti nismo politično svobodoljubni? Tega nam nihče ne more očitati, ker katoličanstvo se ne spaja z nobeno politično obliko, ampak daje narodom vso prostost, da si sami urejajo politično upravo kakor hočejo, ali absolutne oblasti nad človekom, absolutizma, ki bi vse in vsem ukazaval, ne priznava ne kraljem, ne državnim zborom in ne večini ljudstva. Cerkev se je postavila kot svobodna in od vsake posvetne oblasti neodvisna moč in je tako zasadila med narode zastavo svobode. Gorjé narodom, ako bi kralji ali ako bi demokratične večine kdaj zaplenile to zastavo. Ravno mi Slovenci vemo pač najbolje, koliko

velja ta svoboda, ker pod zastavo cerkvene svobode in neodvisnosti smo prišli do onega narodnega napredka, s katerim se ponášamo. Da ni bilo te zastave na Slovenskem, bi sedaj v Ljubljani ne bilo narodno-napredne stranke, in če bi bila, bila bi nemška, ne slovenska.

3. Očitajo nam dalje: da ne dajemo s v o b o d e z n a n o s t i. Zakaj ne? Vso svobodo ima znanost, in nje edina meja je: resnica, ker proti resnici ne smejo učeni ljudje. Ali, pravijo, ravno to se vpraša: kaj je resnica!

Možje krščanski! Vi dobro veste, kdo je prvi tako vprašal: kaj je resnica? Poncij Pilat, ki pa odgovora ni čakal, ali odgovor je imel pred seboj v osebi Jezusa Kristusa, kateri je pot, resnica in življenje.

Ne morem obširno utemeljevati naše svobode v znanosti, ker ne utegnem, naveden bodi edini dokaz ta, da je bilo in je tudi dandanes veliko odličnih učenjakov, ki so verni katoličani. Če torej njim vera ni zadržek, zakaj bi bila drugim?

Ena največih — ako ne morda največa pridobitev XIX. stoletja — je bakterijologija, ker obeta razkriti skrivnosti, o katerih se je mislilo, da jih narava nikomur ne razodene. In ta znanost je v tesni zvezi tudi z vprašanji svete vere. In vendar, kdo je ustanovitelj te znanosti in kdo ji je priboril prve uspehe in določil osnovne zakone? Francoski učenjak Pasteur, ki je bil verjen kristjan in je umrl iskreno vdan katoliški cerkvi. Če torej sveta vera ni vzela svobode v znanstvenem raziskavanju njemu, ki je bil prvak in učenjakom učitelj, ali ni čudno, če še tožijo, da jim vera jemlje prostost, ljudje, ki so o bakterijologiji toliko čitali, da vedo po priliki, kaj je?

III.

Spoštovani zborovavci! Ako je res, da so naši katoliški nauki načela napredka in svobode, tedaj so gotovo pokazala svojo moč v zgodovini XIX. stoletij. In res: zgodovina priča, da katoličanstvo je bilo princip napredka in svobode naroda. Ne utegnem danes podrobno o tem govoriti, le glavne misli naj povem.

1. Katoliška cerkev je našla zelo razvito kulturo, grško-rimsko. Ali je cerkev morda rekla: To kulturo razbijmo? Tega cerkev ni rekla, ampak nasprotno: To kulturo ohranimo in spopolnimo, to kulturo razširimo med vse narode in branimo proti barbarom divjakom. Ti so na vseh konceh vhajali v rimsko državo in razbijali, kar sta v tisoč letih um in dlan postavila.

2. Barbari so zmagali rimsko moč, ali cerkev je one divje narode vzgojila in ustvarila ponosne in svobodne narode, kakoršnih poganstvo ni poznalo. Po rimskih pojmihi so bili le Rimci svobodni državljani in res celi ljudje, vsi drugi le barbari, odvisni, sužnji, brezpravni. Zasluga katoliške cerkve je, da so se narodje osvobodili, da so ustvarili nezavisne države, da je narod poleg naroda ravnopraven, ponosen, junašk, a vendar v bratski zvezi z vsemi drugimi. In to svobodo krščanskih narodov je cerkev branila proti nasilju nevernikov, kakor proti nasilju krščanskih samodržcev, ki so bili lakomni tuje zemlje. Isti narodje — evropejski — so zdaj gospodarji sveta, ne po moči števila, ampak po moči napredka in svobode, katere moči drugi narodje nimajo.

3. Ali preidimo naravnost v XIX. stoletje. Saj nasprotniki — vsaj deloma — priznavajo zasluge katoličanstva v preteklosti; ali pravijo, v velenaprednem XIX. stoletju je katoličanstvo zaostalo. Nasproti katoličanstvu hvalijo zdaj prikrito zdaj bolj očitno celo pravoslavlje kot princip napredka in svobode, pravoslavje, katero se z napredkom ni še srečalo ali vsaj skušnje z modernim napredkom ni še prestalo. Še bolj pa hvalijo nasproti katoličanstvu protestantizem in liberalizem (racionalizem).

Protestantizem, da je načelo napredka in svobode? Jaz pa pravim, če je protestantizem res načelo napredka in svobode, moral bi bil pokazati svojo moč od 1650 do 1750, ko je bil v polnem cvetju in ne še le od 1750 do 1850, ko ga je racionalizem spravil ob bisto.

Vprašam pa: katero stoletje v zgodovini krščanskih narodov je duševno bolj revno, ko ravno XVII. in prva polovica XVIII.? In kdaj je svobodoljubnost bolj propala kot takrat, ko je zavladal znani zloglasni

absolutizem in zavladal ravno zato, ker je protestantizem zaplenil zastavo svobode, katero je katoliška cerkev vzdržavala proti samodržcem?

In vendar, pravijo nasprotniki, je protestantizem načelo napredka, saj so protestantovski narodje — Prusi in Angleži — napredovali, katoliški — Španija, Italija in celo Francoska — propadajo.

Odgovarjam: Če že hočemo pripisovati napredek narodov v XIX. stoletju temu ali onemu verskemu in filozofskemu naziranju, moramo zaslugo priznati racionalizmu ali liberalizmu, ker je ta vodil evropejsko politiko, in ne protestantizem ali katolicizem.

Če je bil liberalizem res načelo napredka, in če je baš on pospešil napredek, moral bi bil to učiniti tudi v Španiji in Italiji, ki ste bili še bolj liberalni, ko Prusija ali Anglija, česar pa ni učinil. Iz tega je jasno, da moderni napredek nekatoliških držav ni ravno uspeh liberalizma, ampak da izvira iz drugih pogojev in razlogov. Saj sveta vera ni vse in cerkev sama ne more in tudi ne sme vsega sama, narodje si morajo tudi sami pomagati, če hočejo napredovati.

Rekel sem, da je v XIX. stoletju liberalizem vodil politiko narodov. Noben zistem ni toliko hvalil svoje naprednosti in svobodoljubnosti ko liberalizem. Ne bom tajil, da niso liberalci ničesar storili za napredek in svobodo, ali vprašam: se-li upa liberalizem povedati eno samo resnično pridobitev, katero bi bila cerkev zavrgla? Da, uprla se je katoliška cerkev „marsikateri napredni misli in marsikateri svobodi“ in dolgo časa je bila cerkev v tej borbi sama, ali ob koncu stoletja se je cerkvi pridružila najnaprednejša stranka — socialno-demokraška —, ki je še vse hujše obsodila „napredek“ in „svobodo“ ostarelega liberalizma. Otroci sveta se menjavajo, cerkev ostane!

In vendar, spoštovani zborovavci, ne smemo si prikrivati, da smo v marsičem resnično zaostali. Zaostali smo katoličani, ker nimamo v državah Evrope tiste veljave, ki nam po številu in delu gre. Zaostali smo v primeri s prejšnjimi veki, ker naša načela nimajo tiste moči na duhove ko nekdej. Zaostali so katoličani

tudi v narodnem gospodarstvu in sploh v podjetnosti, n. pr. v časnikarstvu, v društvenem življenju i. t. d. Na Nemškem se je vnel o tem prepir, ki se širi čez nemške meje in katerega ne bo tako kmalu konec. Krivdo zvrčajo gospodje na to in na ono: na vlade, na svet, na pekel i. t. d. Ali ti niso pravi zadržki napredka. Svet je bil vedno svet; hudič je bil vselej naš nasprotnik, ali ne more nam nič, če mu sami ne dovolimo; vlade so bile tudi nekdanj nasilne, ali tudi Bog je vedno isti Bog, ki nas ljubi in se vojskuje z nami. Njegova roka ni prikrajšana in ni oslabela, da nam ne bi mogla pomagati, ako bi mi svojo dolžnost storili. Za to pa menim, da smo sami krivi, če nismo napredovali.

Spoštovani zborovavci! Rad bi videl, da bi se vsi vrnili s shoda s to mislijo: Sami smo krivi! Iz te zavesti bi se rodilo zaupanje, da če le hočemo, bo bolje in bo dobro. A na drugi strani bi odložili s srca vsako jezo in nevoljo na nasprotnike ter bi šli z mirnim srcem v boj brez sovraštva, da celo brez žale besede. Sami smo krivi, sami si pomagajmo, nasprotniki nam ne bodo nič mogli.

Od kod torej izvirajo zadržki napredka katoličanov v XIX. stoletju?

1. Mi sami — duhovni nič manj ko svetni stanovci — imamo premalo gorečnosti v srcu za nauke sv. vere. Izgubili nismo nobenega nauka, ali nimamo tistega jasnega spoznanja naukov, tiste ljubezni do cerkve, ko naši očetje; vero imamo, ali intenzivno je veliko slabejša, ko vera naših očetov. Od tod izvira naša slabost, naša mlačnost, naša malodušnost. Prosimo torej prvo: Gospod, pomnoži nam vero — potrdi nam upanje — vnemi nam ljubezen!

2. Velika zavora napredka je bila, da je svetna oblast — politična vlada, vladarji, knezi, patroni itd. — nekako vodila cerkev in tako svete reči. Od tod neizmerna škoda sveti stvari, katero bodo katoličani še-le tedaj znali prav ceniti, ko bo ta profanacija nehala. A bili smo sami krivi, da smo v to privolili — iz malodušnosti: *modicae fidei*! Dali so nam kruha, a vzeli so nam svobodo in svobodoljubnost!

3. Od konca XVIII. stoletja je katoliška cerkev izpostavljena napadom na celi črti svoje eksistence, in ne samo v enem ali drugem nauku kakor v prejšnjih stoletjih. Napadali so cerkev v imenu absolutizma in zopet v imenu ustave kakor tudi v imenu demokracije. Napadali so jo v imenu znanosti, umetnosti, gospodarstva, narodnosti in kozmopolitizma itd. Napadali so nje nauke in pravice povsod: v šoli, v zbornicah, v uradih, v vojski, v obrti, v trgovstvu, v društvih itd. To je boj novega poganstva s krščanstvom, boj na celi črti. Katoličani so proti napadom le preveč protestirali in premalo delali. Zavladata je neka pasivnost nasproti napadom. Katoličani so spoznali v vseh rečeh slabe načrte nasprotnikov in nevarnosti za svojo vernost. Protestirali so in se umikali od reči, ki so postale nevarne njih veri. Zlasti so se umikali od modernih reči, katere so nasprotniki ustanovili, češ: *malum ex quocunque defectu*. Kdor se pa umika, zaostane in je kmalu pozabljen. Ker je boj na vsej črti in torej nevarnost za vero v vseh rečeh — v šoli, v uradih, v vojašnici, v tržnici, v tvornici, v delavnici, v vseučiliščih, v akademijah, v društvih itd. — bi morali s tega sveta, ako bi se hoteli umakniti. Tu ni druge pomoči, ko čvrsto na boj in na sodelovanje pri vseh rečeh, da bode vse zopet prešinjeno s krščanskim duhom. Hvala Bogu, da se to spoznanje zdaj širi!

4. Vsled naše onemoglosti, sužnosti in neudeležbe je liberalizem zmagal in katoličani smo podlegli. Posledica je bila, da smo izgubili zaupanje sami v se. In ta je skoraj najhujši zadržek napredka. V resnici, kdor bo kdaj pisal zgodovino krščanskega preporoda v XIX. in XX. stoletju, bo znal povedati, da so voditelji in buditelji katoliške zavesti imeli največ truda z nezaupanjem katoličanov v svojo moč.

In vendar bi ne smelo biti tega nezaupanja v svojo moč pri nas, saj je božja sila v nas in božja roka vodi naše vrste v boj. Zakaj bi torej ne imeli zaupanja v svojo moč?

Ravno to zaupanje v svojo moč je treba tudi pri nas Slovencih buditi. Mi smo — pripoznajmo resnico — podložno premagano ljudstvo in v stoletni sužnosti

smo izgubili narodni ponos, smo izgubili moštvo. Ali probudili smo se in vstali ob podpori svobodne katoliške cerkve. Cerkev je skala naše narodnosti, zastava naše svobode in našega napredka. Zaupajmo torej: ta skala se ne zgane, le držimo se je trdno, ta zastava ne vpade, le zvesti ji bodimo in napredek ne izostane. Treba je le več gorečnosti in žive vere, treba je več svobodoljubnosti in moštva, več odpora in sodelovanja pri vseh opravilih človeškega življenja, in pa več zaupanja v svojo moč in božjo pomoč. Na ti skali in pod to zastavo Slovenci delujmo: za blagor domovine, napredek naroda! (Dolgotrajno živahno odobravanje.)

Vitez Berks: Take besede, kakor smo jih sedaj slišali, vrlo pokrepijo naše prepričanje, da smo na pravem potu, da smo bili vedno na tem potu.

Zahvalimo se torej gospodu govorniku za prekrasen govor; zahvalimo se pa tudi Njega Eminenciji, ki nam je poslal tega govornika! (Živijo!)

Na dnevni red pride kmečko vprašanje.

Besedo ima gospod poslanec P o v š e.

Govor g. vodje Fr. Povšeta.

Nalog imam, da v slavnostni seji govorim o kmečkem vprašanju. Da se ta katoliški shod bavi tudi s tem vprašanjem, je umevno, saj je prav kmečki stan prva in največja opora našemu narodnemu razvoju in obstanku. Težavniša pa je za govornika o tej zadevi naloga, ker svečanosti primerno moral bi se glasiti slavnostni govor. Pa to je nemogoče. Če opišem stanje našega kmeta, kakoršno je, mora ta govor le žalost izvabiti in v srcih naših napraviti grenak utis. Toda katoliški shod hoče delati, da se zboljša stanje delujočim stanovom; zato bodi mi dovoljeno podati v kratkih potezah resnično stanje kmečkega stanú. Besede ne izdajo, treba dokazov, in te nam daje izkaz števil, katere takoj več povedó, kakor dolge vrste besed. (Tako je!)

Da propada kmečki naš stan, moremo presoditi iz uradnih statističskih izkazov, po katerih se je l. 1898

na novo vknjižilo tri milijone goldinarjev dolgov le na kmečka posestva na Kranjskem! (Žalostno!) Naravnost prestrašiti pa mora trezno in resno mislečega opazovavca teh razmer grozna svota na naših kmečkih domovih na Kranjskem vknjiženih dolgov, ki znašajo 62 milijonov goldinarjev. Računajmo, da je treba plačevati obresti le po pet od sto, vidimo, da morajo naši kmečki posestniki na leto nad tri milijone gld. le za poplačilo obresti spraviti skupaj. Če vpoštevamo, da znaša zemljiški davek v celi Kranjski 600.000 gld., jasno nam je, da znašajo obresti od dolgov petkrat toliko, kolikor ves zemljiški davek. In tu, slavni shod, je najhujša rana na telesu našega kmečkega posestva, rana, ki grozi, da propade ta stan, ki je za naš narodni obstanek tolike važnosti. Izračunano je, da znaša zadolžitev enega hektara naše zemlje nad 200 gld.!

Če vpoštevamo podrejene stroške za pridelovanje zaradi pomanjkanja in draginje delavcev; če vpoštevamo od leta do leta naraščajoče raznovrstne davščine, na drugi strani pa pogledamo cenik, po katerem moremo spravljati svoje pridelke v denar, potem more tudi lahkomišljenec presoditi, da je naše kmetijstvo pasivno, to je, da dohodki ne pokrivajo izdatkov v kmetijskem gospodarstvu. (Tako je!)

Najhujši udarec zadala je evropskemu kmetijstvu sploh Amerika s svojimi pridelki. Odkar je Amerika osvojila si svetovni trg, narekuje ona cene žitu, cene, katere pri nas nikakor ne morejo pokriti stroškov za pridelovanje našega žita. Toda Amerika, ki je umela s parobrodi in z izredno ugodnimi tarifnimi cenami izvoz ameriškega žita pospešiti, tekmuje že z Evropo v oskrbovanju velikih mest, Londona, Pariza i. d. z živino, da, celo s presnim mesom. V novejšem času je pričela celo tekmovanje z našim sadjem! Mi se bojimo svoja jabolka pošiljati na Dunaj, in Amerikanci so predlansko leto na tisoče meterskih stotov jabolk poslali na Dunaj.

Vprašati me utegne kdo: kako pa morejo to? Nato le kratek odgovor! Ameriška vlada je uredila uzorno parobrodje, izvršila nečuveno dolžino cenениh železnic, katere dovajajo blago iz notrajnih pokrajin do morja, po katerem odhaja blago po neverjetno nizkih

voznih cenah na evropske trge. (Čujte!) Po železnicah in parobrodih priredila je vozove (vagone) in prostore na ladijah tako skrbno, da pri nas o tem še sanjamo ne. Ima vagone z ventilacijo, da so vedno zračni; ima napravo, da se ob stenah vklada led, da presno blago ostane sveže. Pri nas pa se rajše prepiramo, namesto da bi delovali za izboljšanje gospodarskih razmer, katere bi omogočile našim producentom vztrajati v trdem konkurenčnem boju s ptujimi producenti. (Tako je!)

Vsemu temu pridružili so se še spekulanti, ki na borzah trgujejo z žitom, katerega nimajo, pa o njem razpolagajo, kakor da bi ga imeli vse polno v skladiščih. Pri tem skušajo ti spekulanti z lažnivimi telegrami in poročili iz Amerike, Avstralije in od drugod dokazati, koliko bogata je letina ondod in cene žitu padajo na nečuvveno nizko mero. Ko si ti veliki spekulanti potem s cenim nakupom napolnijo ogromna skladišča, pa zopet z lažmi opišejo, da je suša ali povodenj v Ameriki cele pokrajine ugonobila, da bo ondi žitna letina zelo slaba in cene poskočijo, napolnijo se njih blagajne, ubogi kmet trpin pa, ker je bil prisiljen koj po mlačvi prodati žito, kupuje potem žito za višjo ceno. (Res je!)

Pri tem trpi pa tudi konsument in v to poklicani krogi nemo zro to brezvestno počenjanje, namesto da bi z železno roko posegli vmes in takemu izsesavanju producentov storili konec. (Tako je!)

Dovolj žalostne slike! Pretužne posledice govore dovolj ter kličejo na odpomoč.

Dom za domom gré v ptujo last, na tisoče najkrepkejših naših sinov mora iskati v tujini kruha, katerega mu rodna mati zemlja ne more dati v potrebni množini. Nad 70 tisoč je naših ljudi v tujini (Žalostno!), in bolestna misel se loteva domoljuba, da nam grozi propad. Edino to nas teši, da naši izseljenci, vsaj veliko njih, ne pozabijo na dom, katerega ljubijo čez vse; saj gre v tuji svet le zato, ker ga sila žene, da si s krvavimi žulji prisluži ter prištedi toliko, da se more vrniti v očetnjava in po plačanih dolgovih si zagotoviti obstanek.

Dvoje nas more rešiti. Eno ima storiti država, oziroma vlada drugo pa mi sami.

Država mora skrbeti za naš stan, da nam omogoči našo produkcijo ter uspešno prodajo pridelkov. Država mora ščititi naše pridelke, da jim omogočuje izvoz ali vsaj zagotovi domači trg, da jih obrani ptujega blaga. Državna vlada sklepa s sosednimi državami trgovinske pogodbe in v tem mora drugače postopati, če hoče, da reši naše kmetijstvo propada. V to ne preostaje drugega, nego da v varstvo naše produkcije naloži ptujemu blagu carino ali colnino toliko, da ne more izpodrivati domačih pridelkov na domačih trgih. Amerika, ki slovi ko svobodoljubna država, se nič ne zmeni za to, da v varstvo svoje industrije zabranjuje industrijskemu blagu vstop v Ameriko po izredno visoki carini. Mi pa ji na stežaj puščamo vhod prost v naše pokrajine! (Tako je!)

Doslej smo v tem pogledu bili Avstrijci neverjetno popustljivi. Naj omenjam le zloglasne pogodbe z Italijo, kateri smo proti silno nizki carini dovolili uvažati k nam njeno vino, ki je zadalo naši poštteni vinski produkciji hud udarec, ker znaša uvoz italijanskega vina od leta 1893 naprej vrednost nad 150 milijonov kron! Za toliko nastalo je našemu blagu konkurence! Istotako more po dogovorjeni trgovinski nagodbi južno sadje iz Italije v našo državo prihajati carine prosto, kar tudi našemu sadjarstvu nikakor ni v korist, ker sedaj prihaja osemkrat toliko italijanskega sadja k nam, kakor poprej.

Skrb mora biti naši državni upravi, da živinorejcem zajamči trajen in siguren izvoz. Koliko koncesij smo dali Nemčiji v nadi, da nam bo ona dober kupec naše pitane živine, a kako malo se drži dogovora in vedno zapira svoje meje naši živini baje zato, ker po njej preti živinoreji v Nemčiji okuženje. Neopravičen strah, ki jim pomaga, da nas potisnejo nazaj! Znašal je naš izvoz živine pred leti blizu 100 milijonov goldinarjev vrednosti, sedaj komaj 30 milijonov! Ni čuda, da je cena živini padla.

Rekel sem, da si pa moramo tudi sami pomagati. Posamezen ne zmore nič. Če za kateri stan, velja za kmečki stan, da more le v združenju biti dovolj močan. Vsi stanovi se organizujejo, le kmečkemu stanu ne privoščijo stanovske organizacije, katero je sam

vladar v svojem prestolnem govoru l. 1891 priznal kot neobhodno potrebno, da si opomore kmečki stan v svojem težkem stanju. Navzlic temu, da je sam vladar naročil cesarski vladi izdelati postavo za stanovsko kmetijsko organizacijo, in je ta izročila tak načrt državnemu zboru v posvet in odobrenje, je preteklo lepih dolgih devet let in še ni prišlo v zbornici do razprave o tem toliko važnem in prepotrebem načrtu. Ljubeznivi nasprotniki, ki se boje krepko organizovanega kmečkega stanu, in mogotci, veliki posestniki, umeli so zaprečiti in zavleči to razpravo. (Žalostno!)

In če se posamezniki lotijo dela v tem smislu, jim nasprotniki na vse načine ovirajo to domoljubno delovanje.

Eno mora za nas prijatelje kmečkega stanu veljati, in to je, da ne mirujemo poprej, dokler ne dosežemo vsestranske stanovske organizacije kmečkega stanu. (Tako je!) Povdarjam s t a n o v s k e, ker kmečki stan ne potrebuje nikakih jerobov, za kakoršne se mu hočejo vsiliti naši liberalni gospodje, da bi oni odločevali o usodi njegovi, o potrebah ter sredstvih, ki mu pomorejo do boljših razmer. Tu jim moramo zaklicati: Proč z vašo grabežljivo roko! Kmečke zadruge kmetovavcem! (Burno odobravanje!)

V ozkem spojenju bodo našli kmetovavci svojo moč. V tem nam bodi v izgled ravnanje kmetovavcev v Ameriki. Pred 30 leti bili so razcepljeni in slabo se jim je godilo. Toda ko so se združili in umeli varovati svoj interes, postali so v javnih zastopih močni in so vlado prisilili, da jih je poslušala ter poskrbela za uspešni izvoz ameriških kmetijskih pridelkov s prometnim sredstvi, kakor sem že kratko navedel.

Amerikanci pa so tudi potom zakonodajstva skrbeli za kmečke domove, da so jih varovali pred poginom. In mi, ki imamo toliko trpeti po svetovni konkurenci, naj molčimo in nemo čakamo poloma! (Ne!) Predraga nam je očetnjava, presvet nam je naših pradedov dom! (Živahno odobravanje!) Mi hočemo pogumno poseči v javnost in če se vsi združimo v deželi in državi, uverjen sem, da bo vlada vpoštevala nas in bolje skrbela za ta stan, ki je državi najtrdnjša opora. Država in ž njo razni stanovi bodo kmalu sila potrebovali

kmečkega stanu v obrambo družbinskega reda. Saj socialna demokracija že stega svoje roke po kmečkem stanu, kakor nam to spričujejo najnovejše razprave mednarodnega socialnega shoda v Gradcu, na katerem je voditelj socialne demokracije, Vollmar iz Nemčije, izrekel pomenljive besede: „da je zaman socialne demokracije napor, dokler ne pridobe za se kmečkega stanu.“ (Tako je!) Socialna demokracija morda more vsaj deloma doseči svoj cilj, a vzdržati naše politiške moči ne bomo mogli brez kmečkega stanu! (Odobranje!)

In drugi voditelj socialne demokracije, Liebknecht, je priznal, da najmočnejša ovira proti razširjenju socialne demokracije obstoji v neomahljivi ljubezni kmečkega stanu do doma in vere njegovih pradedov. In že se je bilo bati, naglašal je Liebknecht, da se vsi naši poskusi razbijejo na tej oviri; prišla pa je od drugod pomoč, in to je konkurenca Amerike, ki je s svojim žitom provzročila krizo v kmetijskem gospodarstvu, in le tej konkurenci se imamo zahvaliti, da propada kmečki stan, in zdoma pognani kmetje bodo naši stranki dober prirastek.

Socializem torej vidi le v propadu kmečkega stanu sigurno poročstvo svojih nakan. In kaj porečemo mi k temu, kaj poreko oni krogi, ki so v prvi vrsti poklicani v obrambo človeškega družbinskega reda? Ali tudi čini anarhistov ne bodo zdramili čuvajev javnega reda? (Živahno odobranje.)

Mi Slovenci, ki smo podedovali od svojih pradedov nam milo in drago očetnjava, in katero hočemo svojim sinovom izročiti nepokvarjeno, nočemo križema držati rok in iti na samobran, združeni v kmečki stanovski organizaciji hočemo delovati za izboljšanje našega stanja ter skrbeti, da ostane ta zemlja vedno naša, da bodi last poštenega slovenskega oratarja, ki bo zvest Bogu in domovini svoji vsikdar lahko pel pesen blagega Blaža Potočnika:

Kdor ima srce, zna za dom solze,
Za slovenske domovine raj.
Za njo rad živi, za njo hrepeni,
Njo, le njo bo ljubil vekomaj!

(Burni živio!)

Podajmo si roke na delo, da bo sad tega shoda dovršena stanovska kmečka organizacija; Bog daj, da bo na III. katoliškem shodu mogoče poročati, da je ž njo ustvarjen temelj boljše bodočnosti kmeta trpina. (Dolgotrajno živahno odobravanje.)

Vitez Berks: Burno odobravanje kaže, kako hvaležni so vsi poslušavci govorniku za njegov krasen in temeljit govor. Pa saj poslanec res zasluži pohvalo in to ne samo za današnji svoj govor, temveč za vse svoje dosedanje delovanje, ki je bilo skozi in skozi posvečeno blagostanju kmečkega stanu. Kot načelnik slovenske delegacije je na Dunaji povzdignil njen ugled tako, da uživa ona v državnem zboru tako spoštovanje, kakor ne zlepa doslej. Zato kličem: Zaslužnega našega Povšeta Bog živi! (Živio.)

Po teh besedah zaključil podpredsednik g. vitez Berks drugo slovesno zborovanje ob pol eni uri popoldne.

VII. Tretje slovesno zborovanje.

12. septembra 1900 popoldne.

Predseduje g. dr. Matko Laginja, ki otvori zborovanje z nastopnim govorom:

Slavni zbor! Najprvo izjavljam, da mi je v veliko čast, da predsedujem tretjemu slovesnemu zborovanju II. slovenskega katoliškega shoda.

Otvaram to tretje slovesno zborovanje, a preden gremo na delovanje, dolžnost mi je, da v imenu predsedstva in v imenu zborovavcev pristrčno pozdravim zastopnika c. kr. vlade, blagorodnega gospoda grofa Schaffgotscha. (Živio-klici!)

To burno pozdravljanje je siguren dokaz, da se razumeva ono, kar se je reklo sinoči, da namreč udeležba zastopnika c. kr. vlade pri katoliškem shodu kaže voljo vlade, skupno z duhovno oblastjo vred složno delovati za blagor naroda. (Burno odobravanje.)

Čast mi je pozdraviti zastopnici višjega plemstva, gospo kneginjo Windischgrätzovo, in grofico Mocenigo. (Živeli!) Ta visoka udeležba je dokaz, da plemstvo, dokler se ne odtrga od naroda, je ž njim eno, kadar se odtrga od naroda, nima za narod pomena. (Bravo!)

Pozdravljam danes došle predrage nam prijatelje iz Korotana in njim na čelu došlega poslanca gospoda Gregorja Einspielerja. (Gromoviti živio-klici!) To je dokaz, da še nismo pozabili naših bratov na najskrajnih mejah onega starega Korotana, kjer je bilo nekdanje središče slovenskega naroda.

Pozdravljam nadalje pristrčno prečastnega gospoda kanonika dr. Švehla iz zlate Prage, kakor tudi prisotnost toliko drugih odličnih sinov češkega naroda iz kraljevine in Moravske; dokaz, da kakor so o drugih

prilikah naši bratje Čehi radi prihajali v našo sredino, tako so tudi spoznali za dobro in koristno prihiteti na katoliški naš shod, da tudi ob ob tej priliki budé pri nas narodno vzajemnost.

Naposled pozdravljam presrčno mnogobrojno prisotno svojo bračo iz Istre. Kolikor sem mogel videti, so prišli v velikem številu trgovci, posebno pa v dosti velikem številu duhovni pastirji, na čelu jim starina kanonik Anton Karabaić, ki je v boju za narod vedno stal v prvih vrstah. (Živio!)

Med njimi posebno pozdravljam prijatelja iz svojih mladih let, g. Zamljića, župnika voloskega.

Prestopajoč k dnevnemu redu vidim, da je od drugega slovesnega zborovanja ostala točka: *sadrušništvo*, o čemer ima govoriti g. Valentin Podgorec.

Predno pa govornik začne, prosim gospoda tajnika, naj prečita od nebrojnih zopet došlih brzojavk vsaj naslove.

Gospod dr. E. Lampe čita brzojavke.

Gospod dr. M. Laginja: Besedo ima častiti gospod Valentin Podgorec o zadružništvu.

Govor g. V. Podgorca.

„Ubi est ergo unionis major ratio, ibi plus vigebit virtus amoris, qui civitatem constituit et conservat.“ Thomas Aq. Opusc. XX. 4. 4.

„Zaklet naj bo svet v tvojem delu“, to je sodba, določena človeškemu rodu kot kazen. Svet ni vrt, poln cvetlic, marveč kakor sovražnik nasprotuje narava človeku in razdira, kar je človeška roka z mnogim trdom sezidala, razdira ne samo človeško delo, marveč z neusmiljeno roko tudi človeka samega.

Bolezen, starost, ogenj, toča — kdo jih bo našteval vse sovražnike človeškega rodu, izvršitelje božje pravičnosti, ki je zaklela svet zavaljo greha.

Naravi je dal Stvarnik oblast proti človeku, človeku pa pamet za boj proti sovražni naravi, da bi si s pametjo odvrčal in olajšaval udarce neusmiljenih nezdod.

Naravno je, da se naloži mnogim, česar eden ne premore, ali da delo, ki ga nakrat ne moremo dovršiti, razdelimo na več obrokov. To načelo je obveljalo tudi proti nezdodam. Kar je enemu prehudo, začeli smo naglagati mnogim, in kar se naenkrat ne dá doseči, iščemo potrpežljivo z doslednim delovanjem.

Tako je postalo zavarovanje velevažen faktor v življenji narodov.

Misel, naj si ljudje razdelé težo udarcev ali na več oseb, ali na daljši čas, ni nova. Že ob pričetku 14. stoletja se je na Laškem zavarovalo blago, namenjeno daljšemu transportu po vodi ali po suhem. Najstarejša zavarovavna pogodba, ki se je nam ohranila, je napravljena dné 22. aprila leta 1329 pri nekem notarju v Sijeni. Sprva so ljudem zavarovali blago le bogati zasebniki, a kmalu so spoznali, da je vzajemno zavarovanje sigurniše, in se je prvo zavarovavno društvo ustanovilo v Portugalu ob času kralja Ferdinanda (1367—1383). Združili so se tedaj vsi lastniki ladij z namenom, da skupno nosijo skupni riziko.

V 17. stoletju je nastalo več zavarovavnih društev, ki so dobivala od vlade razne privilegije. Veliki razvoj zavarovavnic se je pa pričel še-le leta 1824., ko je društvo „Assurance Corporation“ izgubilo svoj monopol.

Nastala so razna društva, kakor gobe, zdrava in nezdrava, dokler se ni tem društvom uprla socialna misel, da se zavarovanje ne sme več prepuščati spekulativnemu kapitalu, da se po nesreči tepeni človek ne sme izkoriščati od dobičkaželjnih ljudi.

Nastale so vzajemne zavarovavnice, deželne zavarovavnice, združne zavarovavnice v drugih deželah poprej, v zadnjem času pri nas na Koroškem, in nazadnje je še Kranjska povila novo vzajemno zavarovavno društvo.

1. Zavarovanje zoper ogenj.

Namen zavarovanju je, nesrečo, ki zadene enega, razdeliti na mnoge. Iz tega sledi, da se ta namen tem boljše doseže, čim več je ram, na katere se more udarec

razdeliti. Naravna pot je pa, da se vsaktera stvar prične z malim in pozneje izraste do primerne velikosti. Tako je bilo tudi z zavarovanjem. Nahajamo je sprva v rokah zasebnikov, v rokah društev, in še-le v najnovejši dobi se vedno glasneje naglaša, da bo treba zavarovanje organizovati na širši podlagi. Tako so nastale razne deželne zavarovavnice zoper ogenj, pri nas na Koroškem lani, na Kranjskem vzajemno zavarovavno društvo letos. Stara krajevna zavarovavna društva, kakor so se bila ustanovila pred leti, bodo bolj in bolj ponehala in se spojila z novimi širšimi zavarovavnimi podjetji.

Krajevnih ali zadružnih zavarovavnic proti ognju menda ne bomo več snovali, a vendar bodo v tej stroki zadruga ali društva velikega pomena.

O zavarovavnih društvih se zdaj pravi, da so ali krivična, ali predobra. Nekatera društva so res predobra; želeč postati popularna, plačujejo več odškodnine, kakor je v resnici škode. Vsled tega se število požarov grozno množi. Slučaji, da eden in isti lastnik v teku kratkih let tri- ali štirikrat pogori, bi se ne smeli dogajati. Pri nas na Koroškem, kjer si je liberalizem ljudstvo po svoje vzgojil, so pa taki slučaji na dnevnem redu. Vsled tega so zavarovavna društva pri nas deloma pasivna, vsaj „Wechselseitige“ je pasivna in pasivna bo tudi deželna zavarovavnica, dokler se ne najde sredstvo, ki bi vspešno branilo zavode zoper brezvestne požigavce.

Na drugi strani pa se zopet vedno čujejo pritožbe, da društva ne odškodujejo, kakor so zavezana, vzlasti v slučajih, kjer si zavarovavec ne vé najti pravne pomoči.

Društvom takih nedostatkov zopet ne smemo očitati, kajti vsakteri veliki organizem postane neokreten, če si ne pridobi manjših organov, posredujočih med individuom in celoto.

Večji ko so zavarovavni zavodi, tem živejše se čuti potreba takih organov.

In hvala Bogu, za velike gospodarske naprave so nam zrastle tudi že organi — kakor mlademu ptičku perje — v zadrugah.

Da razprava ne bo presplošna, prestopim na naše razmere. Ustanovila se je nova slovenska vzajemna za-

varovavnica in treba bo ljudi, ki se pečajo z zadrugami, opozoriti na njihovo — dolžnost.

Dve svetinji našega naroda imamo braniti: versko prepričanje in gmotni blagor. Da ima katoliški shod vzlasti prvi smoter pred očmi, menda ni treba naglašati. Mi stojimo na stališču akvinskega filozofa, ki nas uči: „*Oeconomia est species prudentiae . . . divitiae comparantur ad oeconomiam non sicut finis ultimus, sed sicut instrumenta quaedam. Finis autem ultimus oeconomiae est totum bene vivere.*“

Kadar je nam braniti ti dve svetinji, glejmo ne-prestano naprej, glejmo pa tudi pred-se, da se ne izpod-taknemo in si ne napravimo več zaprek, nego jih je treba.

◀ Nova zavarovavnica bo imela dosti zaprek. Da se bo borila zoper razna društva, kot „*Riunione Adriatica*“, „*Franco-Hongroise*“ itd., ji Slovenci ne bodo zamerili, pa nekaterim ne bo prav, da se začne konkurenca proti zavodu, ki nosi slovansko ime.

Morebiti smem reči, da je stara slovanska zavarovavnica dobra, a novo podjetje je boljše, in sicer tako boljše, ki staremu dobremu ni nasprotno.

Da bo nova zavarovavnica prospevala, treba ji je, da stopi v tesno zvezo z zadrugami, in k temu je ravno zdaj najlepša priložnost.

Naloga zadrug naj bo:

1. Delati na to, da si bodo vsi kmetje zavarovali zoper ogenj svojo premično in nepremično last. Žalibog je še dosti kmetov, ki svojih poslopij nimajo zavarovanih, pridelke in živino si pa še manj zavarujejo. — Zadruge, zlasti posojilnice imajo dosti priložnosti, vplivati v tem smislu.

2. Naj prevzamejo zadruge pobiranje premij in splošna opravila, ki so jih oskrbovali do zdaj razni agentje.

Nakrat to sicer ne pojde, a lahko bo mogoče, ko si bodo polagoma naše zadruge omislile svoje poslovodje. Stvar pa itak ni tako nujna, kajti bati se je, da novi zavarovavni zavod ne bi postal vseslovenski zavod, če se ne razvije v kranjsko slovensko deželno zavarovavnico. Kot privaten zavod bo vsaj pri nas na Ko-

roškem težko tekmoval z deželno našo zavarovavnico. In da bi se v Ljubljani kmalu napravili obmejnim Slovencem v bran zavodi, kakor jih je n. pr. v Celovcu ljudstvu v blagor napravila nemško-narodna stranka, menda zaman upamo. >

2. Zavarovanje zoper točo.

Pred ognjem nikdo ni varen in vedno slišimo o požarih, zdaj tu, zdaj tam. Pri toči morebiti ni tako. Vsaj meni se zdi verjetno, da je mnogo pokrajin, kjer od pamtiveka ni bilo toče, in zopet imamo kraje, ki po nji mnogo trpé.

Posledica je, da se zoper točo zavarujejo navadno najbolj nevarnosti izpostavljeni kraji in da si tudi ti zavarujejo navadno le najbolj občutljive pridelke. Vsled tega postanejo zavarovavna društva pasivna in se bavijo z zavarovanjem proti toči sploh le, v kolikor jim ta zavarovavni oddelek služi kot reklama za zavarovanje proti ognju.

Vendar pa tudi tega zavarovanja kmet nujno potrebuje. Kadar je leto dobro, se navadno premalo misli na bodočnost, in če potem pride toča enkrat, dvakrat zaporedoma, kdo bi potem opisaval revščino in obupno stanje takih kmetij? Naše kmetijstvo mora priti polagoma tako daleč, da bo zapisovalo svoje dohodke in stroške, potem še le bodo gospoda verjeli, koliko vnebovpijoče krivice se kmetu godi, ko se mu po raznih davkih jemlje kruh, ki ga bo sam krvavo potreboval za družino, kruh, ki si ga je pretežko bil zaslužil. V stroške racionalnega gospodarstva mora pa priti tudi zavarovanje zoper točo. Pot do tega smotra se bo že našel. Kar se prostovoljno ne dá rešiti, naj se uredi s pametno silo. Kmetje morajo biti solidarni, in kmet, ki je tako srečen, da živi kje v zavetju, naj bi se ne branil žrtvovati nekaj za druge, ki živé v manj ugodnih razmerah. Po ti poti popravila bi se krivica, da se pri cenitvi zemljišča in pri odmerjanju davkov nikjer ne jemlje ozir na lego, tako da ljudje v nevarnih legah plačujejo neprimerno več davkov, kakor drugi.

Ker ni upanja, da bi se dalo kmalu doseči prisilno zavarovanje zoper točo, bo morebiti zadostovalo,

če se po zadrugah napravijo preje ali sleje pomožne blagajne, ki bi v slučajih nesreče vsaj deloma pomagale nositi nezgodo.

Tudi te blagajne bodo imele dosti težav. Kako težko je ceniti vrednost žetve, velikost škode! Toča ne uniči le enega polja, marveč cele pokrajine! Zato se bo marsikdo ustrašil in mislil, zoper take nezgode se ne moremo zavarovati. Da, če je treba zavarovanja proti manjšim nezgodam, mar ga potem za splošne elementarne nesreče ni treba? In če privatna moč ne zadoštuje, morala bo nastopiti država, ki bode morala polagoma za kulturne potrebe ljudstva več storiti, kot do zdaj.

Nikakor pa ne mislim zdaj svetovati: Udje raznih zadrug, ustanavljajte si take pomožne blagajne! Za tako naročilo bo morebiti še na prihodnjem katoliškem shodu časa dosti. Vse ne gre naenkrat.

3. Zavarovanje živine.

Hud udarec je za kmeta, kadar mu pogine kaj živine, ne tako hud, kot toča ali požar, a vendar tako občuten, da se pozna na kmečkem hrbtu. Ta le vrsta nezgod je pa deloma odvisna od ljudi, kajti v hlevu skrbnega in umnega gospodarja bodo živali ostale bolj zdrave, kot v rokah nemarnih delavcev. Kjer v hiši ni reda, zaklet je hlev. Tistih čarovnikov pa menda ni več, ki so vedeli povedati, kdo je nemarnežu hlev zaklel, in nemarnežem mi mlajši ne znamo zdravila povedati. Stari so menda nekoč znali, kakor mi je zatrjeval neki lastnik zakletega hleva. Vemo pa zdravilo za nesreče v hlevu pridnih gospodarjev — in to zdravilo se imenuje zopet: zavarovanje!

Počez pogine kmetom 0·7 odstotkov živine, na večjih posestvih so razmere ugodnejše, na manjših slabše. Premije so visoke: Pri konjih 4 do 8 odstotkov vrednosti, pri goveji živini $2\frac{1}{2}$ do 5 odstotkov, pri drobnici 3 do 10 odstotkov. Tako je pri privatnih zavarovalnicah, ki morajo pokriti z lastnimi dohodki svojo režijo. Za deželne zavarovalnice računa poročilo deželnega odbora koroškega za konje premije v znesku 2 odstotkov vrednosti.

Režija je pri teh zavarovavnicah zelo velika. Sedmero velikih zavarovavnih zavodov na Nemškem plačalo je n. pr. leta 1883. odškodnine 691.000 mark, upravni stroški pa so znašali 300.000 mark. Eden izmed teh zavodov je imel celo 72 odst. upravnih stroškov. Za Koroško proračunava poročilo samo 10 odstotkov, ker se ne upošteva delovanje deželnih uradnikov. Režija je tako velika, ker so zavarovavni pogoji zelo komplicirani.

Zavarovavno društvo v Amstettenu stavi n. pr. pri zavarovanju konj sledeče pogoje: Zavarujejo se konji, ki so več kot 100 in niso 600 gld. vredni; konj, ki ima hibo, se ne zavaruje, zavaruje se le 80 odstotkov resnične vrednosti. Pred zavarovanjem mora živinozdravnik konja pregledati. Konj, ki se je pokvaril, da ni več 100 gld. vreden, se iz zapisnika prečrta, a pokvarjenje se mora zavarovavnici v osmih dneh naznati. Če se kje kaka škoda pripeti, se mora takoj ceniti v prisotnosti živinozdravnika. Komisija ima konstatovati identiteto živali in ceniti njeno vrednost. Žival, ki je poginila, se mora secirati, in če je ali gospodar sam, ali nemarnost njegovih ljudi zakrivila nesrečo, se ne odškoduje nič itd.

Za tako obsežno delovanje treba je mnogo osobja in mnogo stroškov za režijo.

Najlažje in najceneje bodo v ti stroki delale male zadruge in kmetijska društva.

Napredni čas tirja, da tudi te stroke ne zanemarijamo. In zdi se mi, da nam v ti stroki več čakati ni treba, izvršitev zavarovavne organizacije je tudi veliko lažja kot pri toči. Posebno pomenljivo se mi zdi zavarovanje konj. Mnogo kmetov se ne upa konj rediti, ker preveč kobil pogine, in vendar bi konjereja našim ljudem prinesla marsikak goldinar, ko bi imeli zavarovavnice, da bi se nesreče ne čutile prehudo in razdelile na več let. In mislim, da se nam za zdaj ni bati, da bi svetovni mir ali avtomobil izpodrinil konjerejo.

Ta oddelek zavarovanja je za naš narod prepo-treben. Zadruge se ga naj lotijo prej ko slej resno in z vso odločnostjo.

4. Zavarovanje za starost in bolezen.

Hudo je, če človek izgubi po nesreči svojo last, a hujše, če pride ob zdravje, ali če se postara, ne da bi si bil toliko prihranil, da bi se mu lakote ne bilo bati. Kar je streha nad hišo, je zavarovanje zoper starost in bolezen vrh drugih zavarovavnih stisk. Že leta 1565. je predlagal neki soc. politik raznim knezom v Nemčiji, naj se ljudje silijo, zavarovati za starost vsako novorojeno dete!

Ko bi bili naši posestniki zavarovani za starost, koliko lažje bi izročevali posestva pravočasno otrokom in sicer brez skrbi, kajti mladi bi s stariši vse drugače ravnali, če bi ti dobivali vsako leto, recimo 100 gld.

Politiki si belijo glavo, kako olajšati dolgove kmetom. Skrbimo najpoprej, da se ne bo pri smrti starišev na domove nalagalo brez konca hipotek. Kako? Z zavarovanjem za smrt.

Prijatelji ljudstva obžalujejo razkošnost delavnih naših moči. Plača raste, a nikdo ne misli na starost. Uvedimo tak red, da se bo rastoča plača hranila ljudem za bodočnost, da dobé na stare dni tudi hlapci in dekle kaj pokojnine, in ljudje bodo veliko rajši ostajali na kmetih; postali bodo trezni in varčni!

Kdo šteje družine, ki so izgubile ali očeta ali mater samo vsled pomanjkanja denarjev! Po zdravnika se niso upali in za bolnišnico že celo ni denarja. Vsled tega jih gre premnogo v zgodnji grob, kar bi se večkrat ne zgodilo, ko bi bili ljudje zavarovani tudi za slučaj bolezni!

Tužna sedanja leta tirjajo odločno, da se v tem oziru kaj stori. Načrti niso novi, niso sanjarije, vsaj so jih v bolj naprednih deželah že izvedli v obširni meri. Ne mislimo, da pojde stvar po starem tiru tudi še v bodoče, marveč stopimo potrebam časa odločno nasproti in imejmo odprte oči — in roko.

Zadruga naj bodo izvršilni organi teh načrtov. A če bi danes samo pozivljali zadružne odbore, naj si zapomnijo besede neskušenega govornika, bilo bi morebiti vendar le premalo. Priti moramo do sklepa:

1. Napraviti se mora shod združnih odbornikov;
2. naj se voli osrednji soc. odbor, če ne prevzame tega posla „Zveza“;
3. naj se skrbi za sistematičen poduk z besedo in tiskom;
4. za stroške naj se naloži posojilnicam prostovoljen časten narodni davek.

Če tega ne storimo, bomo še po letih poslušali govornike o potrebi zavarovanja, a do praktičnega delovanja ne bomo prišli.

Bog daj, da bi ta-le sijajni katoliški shod podvojil v nas pogum in delovanje, ki se je bilo rodilo kot sad prvega shoda, da bi kdaj mogel naš rod nasprotnikom govoriti s starim apologetom: „Časno premoženje, ki v vas dela razpor, nas druží“, — nas druží, kar v družih dela razpor, ker mamona ne iščemo, marveč višje idejale, svesti si „da sreča človeške družbe ne leži v tem, da ima dosti kruha; treba je, da so ljudje služeči si kruh ali ga uživajoči pokorni moráli“.

Več kot je medsebojnih vezi, tembolj bo cvela ljubezen, ki družbeno življenje oživlja in vzdržuje. Liberalizem je one svete vezi — vse raztrgal, na novo oživljena katoliška ideja jih hoče zopet zvezati v blagor človeški družbi, ki je zdaj razpadu bližje kot kdaj popred. (Živahno odobravanje.)

Predsednik dá besedo dr. V. Sch weitzer j u ki govori o dobrem in slabem tisku.

Govor dr. Viljema Sch weitzerja.

Presvetli gospodje škofje! Slavni shod!

Slavni zgodovinar Weiss, pišoč o Janezu Gutenbergu, izumitelju tiska, in njegovi iznajdbi, pravi: „Nova iznajdba imela je elementarno naravo, kakor n. pr. ogenj, ki deluje dobrodejno ali pa tudi škodljivo.“ In res, danes, ko je minulo že 500 let od rojstva Gutenbergo-vega, pritrditi moramo temu Weissovemu izreku popol-

noma. Gutenberga gotovo ne zadene krivda, da je tako prišlo. Zvest katoličan, posvetil je, kakor nam kaže zgodovina, svojo umetnost Bogu in katoliški cerkvi. Toda kmalu po njegovi smrti polotila se je herezija, kriva vera, njegove umetnosti in krivi proroki širili so potom tiska svoje cerkvi sovražne nauke bolj, kakor bi jih mogli širiti z govorom. In žal, da je med naš narod tisek priti moral po tem potu! (Klici: Žalibog!)

S tem pa sem tudi že označil pojem dobrega in slabega tiska. Odgovor na vprašanje, kateri tisek je dober in kateri slab, je za katoličana lahek. Namen človeka na zemlji je po nauku katoliške vere, služiti Bogu in vzveličati neumrjočo svojo dušo. Dobrotljivi Bog pa je v svoji neskončni ljubezni dal slabemu in omahljivemu človeku zvesto in zanesljivo voditeljico na zemeljski poti, skrbno mater, katoliško cerkev. (Pritrjevanje.) Za katoličana je torej odgovor na vprašanje, kaj je dober in kaj je slab tisek, kakor sem že rekel, zelo lahek. Tisek, ki služi vzvišenemu namenu človekovemu, tisek, ki združen z zvesto voditeljico človeškega rodu, s katoliško cerkvijo, kaže človeštvu pravo pot in mu jo olajšuje, tisti tisek je dober. (Odobranje.) Tisek pa, ki ne služi temu namenu, mu morda celo nasprotuje, imenovati mora katoličan slabega, pa imej knjiga še tako učeno vsebino ali dovršeno obliko, pa bodi časopis še tako zanimiv. (Splošno odobranje.)

Žal, da imamo danes, v času, ko je dosegla tehnika tiska nečuvveno popolnost, katoličani, kadar razpravljamo o tisku, malo prilike hvaliti tisek, pač pa tako obilo gradiva za grajo! (Klici: Res je!)

Štatistiki, to so, kakor je znano, možje, ki hočejo vse izraziti v številkah, ki znajo natanko izračunati, koliko las ima človek na glavi, in koliko kapelj dežja je danes palo na to streho (veselost), štatistiki pravijo, da pride na vsakega prebivavca na Nemškem tiskanega papirja 4 kilograme, v Avstriji pa 400 gramov.

Ne bom se spuščal v preiskavo vprašanja, ali je zatorej na Nemškem tista luč prosvete, ki se prižiga s tiskovnim papirjem, kaj bolj svetla, kakor pri nas v Avstriji. (Veselost.) Ali nekaj bi rad povdarjal.

Štastika je novejša veda in kot taka indiferentna, ker to je danes moderno. (Veslost.) Zatorej ne računa dalje, koliko je med temi 4 kilogrami in med temi 400 grami slabega tiska, koliko škodljivega tiska, koliko duševne makulature. Ako bi štastika napravila ta račun, zgrozila bi se, toliko je slabega tiska v rokah ljudstva! (Klici: Res je, žalibog!)

Vednost in umetnost podpirata v veliki meri protiverski tisek.

In vender je nedoumno, kako more vednost podpirati protiverski tisek, saj je namen vednosti resnica, resnica pa je On, ki je sam o sebi rekel: „Jaz sem resnica in življenje!“ (Odobranje in ploskanje) In vender je nedoumno, kako more umetnost podpirati protiverski tisek, saj je namen umetnosti lepota, prouzročitelj, vzgled in konečni cilj lepote pa je Bog. (Odobranje.) Realizma hočejo in verizma naši pisatelji in vender ne iščejo obojega tam, kjer bi oboje našli, v krščanstvu. Ali je mar kaj bolj realnega, kot krščanstvo, na katerem sloni cela naša izomika, ali je kaj bolj resničnega od krščanstva, ki je od Boga samega razodeta resnica! (Odobranje in ploskanje.) Toda naši pisatelji iščejo, žal, resnice pri Buddhi ali celo Epikuru, ne pa v krščanstvu! (Klici: Žalibog!)

In naše časopisje? Tukaj sem se dotaknil rakane na našem narodnem životu. (Klici: Res je!)

Časnikarstvo, ne kot golo novičarstvo, marveč kot moč, ki mogočno in čestokrat odločivno poseza v javno življenje, rodilo se je v viharjih časih. Najprvo je poseglo namreč časnikarstvo odločivno v javne posle za časa francoske revolucije, koncem 18. veka. Toda to posezanje v javne posle vršilo se je že takrat na tak način, da je imenoval Chabot, sicer divji revolucionar, časnikarje „otrovavce, zastrupovavce javnega mnenja“. (Klici: Tudi danes je dosti takih!)

Kako vzvišen je namen dobrega časništva! Leon XIII. izvrstno označuje dobre časnike rekoč: „Dober katoliški časnik je nepretrgan misijon.“ Z misijonarji primerja sv. oče torej dobre časnikarje, in res so misijonarji, namreč oznanovavci resnice, branitelji vere in cerkve, širitelji prave omike! (Odobranje.) Eden

novejših apologetov je v očigled važnosti časnikarstva trdil, da bi bil veliki apostol narodov, sv. Pavel, da bi živel danes, postal časnikar. Ta izrek morda v taki splošnosti, kakor je izrečen, ne velja, ker samo časnikar bi ta vsestranski duševni velikan ne bil postal, pač pa bi bil poleg drugih potov v razširjanje in obrambo katoliške vere brez dvoma nastopil tudi pot časnikarstva, ker danes bojujeta se pekeli in nebo s tiskovnimi črkami na papirju. (Pohvala.)

Ako je tako vzvišen poklic časnikarski, kaj hočemo reči k početju onih, ki ta poklic ponižujejo, ga zlorablajo, da trgajo iz src bravcev vero, da budé celo sovraštvo proti veri in cerkvi, da budé v srcih bravcev črne, nizke strasti?! Ali niso to otrovavci javnega mnjenja, grobokopi telesnega in duševnega blagra narodov? (Odobrovanje in ploskanje.) Kajti narod brez vere, je ladija brez krmila in krmarja v divjih viharjih naše dobe. (Ploskanje.) Kaka usoda čaka take ladije? Valovi jo razbijejo ob čerih in pečeh, pogin ji je gotov! (Ploskanje.)

Žalibog, da zadene referenta o tisku na slovenskem katoliškem shodu naloga, govoriti tudi o protiverskem časništvu slovenskem. Samo kdor je hudoben ali pa udarjen z neozdravljivo duševno slepoto, more trditi, da med Slovenci ni protiverskega časništva. (Pritrjevanje.) Že pred desetletji čutili so krščansko misleči možje potrebo, ustanoviti slovenski list z izrecno katoliško tendenco, dokaza dovolj, da je že pred desetletji začelo se med nami širiti protiversko ali brezversko časopisje. In leta 1873. ustanovil se je res „Slovenec“, kot branitelj vere in narodnosti med Slovenci, (klici: Živio „Slovenec!“ — Ploskanje) ustanovil se je po inicijativi Bogu, narodu in cesarju z nevenljivo zvestobo udanega očeta slovenskega naroda, dr. Janeza Bleiweisa, čegar spomin bo živel med Slovenci do konca dni. (Viharni klici: Slava Bleiweisu! Ploskanje.)

In dandanes, kdo more tajiti, da so časniki, ki žal nosijo slovensko ime, kateri grdé vse, kar je katoličanu svetega?! Kako pišejo o Bogu, kako o njegovi sveti cerkvi, kako o nje vidnem poglavarju, rimskem

papežu, kako o njenih škofih in mašnikih?! (Klici: Sramota jim!) Bivanje osebnega Boga, to jim je odprto vprašanje. In vender beremo v sv. pismu, kako se je Bog človeškemu rodu razodel. Toda tu se postavijo racionalisti na stališče nevernega Tomaža in pravijo: Cesar ne vidimo z lastnimi očmi in ne slišimo na lastna ušesa, tega ne verujemo. Ja, ali naj bi gospod Bog, ko se je hotel razodeti, poslal gospodom racionalistom posebna tiskana vabila? (Viharna veselost in ploskanje. Klici: Saj bi še potlej ne prišli!) Božja ustanovitev cerkve, to jim je nedognana zgodovinska podmena. „Obžalujemo“, pravijo, „toda nas ni bilo zraven in Kristusa nismo sami videli, nismo mu bili predstavljeni.“ (Občna veselost.) Tistim pa, ki so bili zraven, ki so Gospoda poznali osebno, ga videli od obličja do obličja, in ki so vse, kar so videli in slišali, nam zapisano zapustili, tistim pa nočejo verjeti! (Pritrjevanje.)

In vender verujejo zgodovinarjem, da je živel n. pr. Aleksander Veliki in vršil slavne svoje čine, dasi sami niso bili zraven. (Ploskanje in veselost.)

Kako pišejo o vidnem poglavarju katoliške cerkve, o rimskem papežu? Na prestolu svetega Petra sedi starček, katerega velikemu duhu se klanja ves izobraženi svet, ne samo katoličani, marveč tudi drugoverci. Med malim slovenskim narodom, med narodom, ki je od vseh strani obdan od sovražnikov in nevarnosti, ki torej tako zelo potrebuje pomoči Božje, da se reši, med tem narodom imel je časopis žalostni pogum, da je vrgel papežu v obraz psovko: „Izvržek človeštva!“ (Vseobčno ogorčenje in klici: Sramota!)

Kako pišejo slovenski listi o škofih? Predpisujejo jim, kako naj vladajo svoje vladikovine, katere duhovne naj nastavljajo in kam. In vender je Odrešenik dal oblast apostolom in njihovim naslednikom, ne pa liberalnim časnikarjem. (Občno pritrdjevanje in ploskanje.) Ti liberalni časniki hvalijo herezijo in imenujejo ono žalostno dobo, ko je tema krive vere obsenčila tudi našo milo domovino, svitlo dobo naše zgodovine. (Klici: Žalostno!) O tem pa, kako ometavajo z blatom mašniško obleko, kako strgajo na kupec vse blato laži iz protikatoliških nemških listov, da s tako dušno hrano

pitajo svoje občinstvo, o tem pa raje molčim. (Odobranje in ploskanje.)

Toda ti listi nosijo pečat protiverstva tako jasno na čelu, da jih zaveden katoličan lahko spozna, kar seveda nikakor ne zmanjšuje njihove nevarnosti, osebno, ako jih dobi v roke nerazsodna mladina. (Splošno pritrjevanje.)

Neizmerno nevarni pa so tisti takozvani indiferentni listi, ki niso ne krop ne voda, listi, ki pod krinko objektivnosti skrivajo svoje protiverske težnje in tako preslepé marsikoga, ki bi se sicer preslepiti ne dal. Ti listi nam katoličanom vedno pravijo, da smo prehudi in prebojeviti. (Občen smeh.) Vedno in vedno nam kličejo nasproti tisti znani izrek, ki ga pripisujejo sv. Avguštinu: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus autem charitas“ (v potrebnih rečeh edinstvo, v dvomljivih prostost, v vseh pa ljubezen). Tako in toliko zlorabljal, kot ta rek, se morda še ni nobeden! (Pritrjevanje.) Tudi mi smo za ta rek. Tudi mi smo za charitas in omnibus, za ljubezen v vsem, ker ne sovražimo njega, ki je zmoti vdan, marveč zmoto. (Ploskanje.) Oči pa ne smemo zapreti, če preti veri nevarnost, narodu pohujšanje, ker pisano stoji, da gorjé mu, od katerega prihaja pohujšanje, bolje bi bilo, da se mu je obesil mlinski kamen na vrat in da se je potopil v globočino morja. (Splošno pritrjevanje in ploskanje.) Tudi mi smo za to: in dubiis libertas, v dvomljivem prostost, toda dvomljivo ne sme biti bivanje osebnega Boga, dvomljiva ne sme biti božja ustanovitev katoliške cerkve, dvomljiva ne sme biti oblast papeža in škofov in svetost mašniškega poklica! (Vseobče odobranje in ploskanje.) To nam ni dubium, to nam ni dvomljivo, to je nam necessarium, to je nam potrebno (ploskanje) in toliko smo odločni, da tukaj pravimo: in necessariis unitas, edinost v potrebnem! (Odobranje.) Toda racionalistiški gospodi ni nič necessarium, nič potrebno, vse pa dubium, vse dvomljivo, in charitas, ljubezen, zahtevajo tudi za zmoto. Varujte se torej takih listov, varujte se tistih, ki hodijo k Vam, odeti v ovčjo kožo, pa so grabežljivi volkovi! (Odobranje in ploskanje.)

Končno hočem še navesti, kaj pravi o slabem tisku veliki slov. škof Anton Martin Slomšek. (Klici: Slava Slomšku!) „Pred Slomškom se mora vsak ukloniti“, slišati je bilo na Ponikvi iz liberalnih ust. Bomo videli, kako se mu klanjajo. Kaj pravi torej Slomšek o slabem tisku? Dovolite, da Vam prečitam ta pomenljivi izrek. (Govornik bere:) „Vse nam kaže“, tako pravi Slomšek, „kako škodljive in zapeljive so take (slabe) bukve in lažnive novine, in kakov naglavni greh ima, kdor se jih ne varuje, jih prodaja ali posojuje, jih sam bere ali pa svojim ljudem brati dá. Peklu služi, kdor jih ne pokonča, kadar bi lahko.“ (Občno odobravanje in ploskanje.) Resne besede v ustih katoliškega slovenskega škofa! „Peklu služi, kdor jih ne pokonča, kadar bi lahko!“ In ko se je slovenski vladika, ki iz srca ljubi svojo čredo in ves slovenski narod, (Ploskanje) pred nedavno ravnal po teh besedah Slomškovih, ko je upošteval izrek Slomškov, da peklu služi, kdor ne pokonča slabih knjig, kadar bi lahko, kako so ga takrat blatili tisti, kateri se baje tudi klanjajo Slomšku, kak krik in vik bil je po liberalnih in indiferentnih listih! (Klici: Sramota!) Tak je liberalizem v besedah in tak v dejanju! (Veselost.)

Hitim h koncu. Slabe knjige in slabi časniki širijo se med nami Slovenci, to je resnica, ki se tajiti ne dá. Vprašanje je le, kako odpomoči. Tu velja samo eno: Pesnik pravi, da neozdravljivo rano treba odstraniti, odrezati z nožem. (Ploskanje.) Tu velja torej samo: Zapirajte pot med narod slabim knjigam in časnikom! (Odobravanje in ploskanje.) Širite dobre knjige in liste! Širite jih, saj jih, hvala Bogu, imamo! Imamo časnike z izrecno katoliškim značajem, izrekam jim tu v ime katoliškega shoda zahvalo za delovanje v prid naroda! (Burno odobravanje.) Saj imamo vzgledno družbo svetega Mohorja! (Viharno odobravanje.) Širite torej dobre knjige in liste, branite pa med narod slabim knjigam in časnikom! (Odobravanje.)

Ta poziv velja vsakemu Slovincu. V prvi vrsti pa se obračam na Vas, slovenski duhovniki. Res je, da stojite že itak v prvih vrstah bojevnikov za dobro stvar in ne potrebujete še bodrila. Toda enega bi Vas prosil: Ne strašijo naj Vas vsi zlobni osebni napadi, in napadi

na Vaš stan. Vaše delo je delo za srečno bodočnost našega naroda in lahko rečem, da z vami stoji in pade narod slovenski! (Burno odobravanje.) Obračam se nadalje na naše ženstvo, ki je v tako lepem številu zastopano na tem shodu. (Živahno odobravanje in ploskanje.) Širite kot matere in žene, kot vzgojiteljice naroda dobre knjige in liste, zapirajte pot med narod slabim! (Občno odobravanje.)

Obračam se na Vas, slovenski učitelji in slovenske učiteljice, ki ste z ustanovitvijo Slomškove zveze pokazali, da Vam je pri srcu katoliška vzgoja našega ljudstva. (Burno odobravanje. Klici: Živela Slomškova zveza!) Čuvajte kot poklicani čuvarji naš narod slabih knjig in listov! (Pritrjevanje.)

Naposled obračam se do naše akademične mladine, ki je prvič zastopana na slov. katol. shodu po akad. društvu „Danici“, tem lepem sadu I. katol. shoda. (Burno odobravanje. Zborovavci navdušeno pozdravljajo „Danico“.) Naloga njena je, boriti se za resnico in pravico. (Splošno odobravanje.) Tudi nasprotniki morali nas bodejo spoštovati, ako se vstrajno bojujemo za sveto stvar! (Pritrjevanje.) Napoleon I. imenoval je časništvo velesilo. Toda tega imena ni dal morda kakemu korumpiranemu časniku, kakoršnih je imel v svoje namene veliko, marveč nadel je ta častni priimek za svobodo narodov borečemu se „Rheinischer Merkur“, ki ga je izdajal Görres, katerega katoliški Nemci štejejo med prve svoje voditelje. (Splošno odobravanje.)

Ako stori vsak svojo dolžnost, potem mora biti končno zmaga naša (odobravanje), kajti v enem smo na boljem, kot naši nasprotniki: Odrešenik namreč ni liberalizmu, pač pa katoliški cerkvi slovesno obljubil, da portae inferi non praevallebunt adversus eam, da moči pekla je ne bodejo premagale! (Burno odobravanje in ploskanje.)

Predsednik: Konstatujem, da je II. slovenski katoliški shod na tem svojem tretjem slovesnem zborovanju z opetovanimi ovacijami dokazal, da se povsem strinja z izvajanjem g. dr. Schweitzerja. (Živio dr. Schweitzer! Zopetno viharo ploskanje.)

Sedaj naznanjam, da je od imenitnega katoličana, visoko stoječega državnega uradnika, od človeka, kateri je svoje katoliško prepričanje, svoj zmisel za pravice slovenskega naroda, pokazal že s tem, da se je naučil njegovega jezika, došel pismen pozdrav. Dovolite, da se prečita!

(Prečita se med navdušenim odobravanjem pozdrav, ki ga je poslal dr. Janez Marija Truksa, vitez reda cesarja Franc Jožefa.)

Nato naznani predsednik, da želi govoriti knezoškof ljubljanski.

Dr. Bonaventura Jeglič:

Povabil sem na shod tudi nadškofa v Solnemgradu, ki je slaven po vsej naši domovini. Odgovoril mi je pa, da je zadržan, da pa iz celega srca pozdravlja zborovavce, ter vsem želi svetega blagoslova in resolucijam najboljšega uspeha. To je nadškof dr. Janez Katschthaler. (Živio-klici.)

Predsednik dr. Leginja dá besedo dr. Mateku, da govori o obrtnih in delavskih razmerah.

Govor dr. M. Mateka.

Po nalogu pripravljalnega odbora naj spregovorim nekoliko besed o obrtu in delavskih razmerah. Govoriti mi je torej o dveh velevažnih stanovih našega naroda, ki sta poleg kmečkega stanu najštevilnejša in ž njim tvorita, rekel bi, jedro našega ljudstva.

Vso pozornost moramo obračati na ta dva stanova zlasti v sedanjih časih, ker je njihovo stanje v mnogem oziru zelo opasno. Ako se ozremo na obrtniški ali delavski stan, prepričamo se lahko, da po svoji veliki večini bijeta boj za svoj obstanek.

Obrtni stan ima svojega najhujšega nasprotnika v tvorniškem obratu. S strojem, ki dela noč in dan in izdelava v eni uri toliko, kakor sto pridnih rok v enem tednu, kako naj ž njim tekmuje tudi najmarljivejši obrtnik? In koliko škode je obrtnikom že prizadel!

V nekaterih vrstah obrta n. pr. pri tkavcih je tvorniško izdelovanje že popolnoma izpodrinilo rokodelsko izdelovanje. Ostanki teh obrtov po naših pokrajinah n. pr. izdelovanje platna, čipk, nogovic itd. se po ukazu trgovskega ministerstva z dne 30. junija 1884, drž. zak. št. 110, ne štejejo več med rokodelske obrte, ampak se pripoznavajo le kot domača obrt.

Pri drugih obrtih n. pr. izdelovanju obleke, mizarstvu, ključarstvu itd. začel se je boj s tovarniškim delom, in premoč velikega kapitala kaže se že očitno.

Le nekatere vrste obrta imajo še sedaj izključno rokodelski značaj n. pr. mesarski, pekovski, brivski, slikarski itd. Iz raznih vzrokov, n. pr. ker je pri teh obrtih potrebščina redna, in se izdelki ne morejo ohranjevati, ali ker se stroji do sedaj še niso mogli uporabiti, se pri njih do sedaj še ni dalo uvesti tovarniško izdelovanje.

To je sedanje stanje obrta. Nekatere vrste se doslej še uspešno ustavljajo pritisku velekapitala, druge so že popolnoma uničene, mnogo pa se jih bori za svoj obstanek z vsemi svojimi močmi, in če se jim ne pomaga še o pravem času, bati se je, da tudi te propadejo. Socialni demokrati so jim že napovedali smrt.

In kako stoji z delavskimi stanovi? Če se ne oziramo na nekatere male izjeme, veljajo o njem v obče besede slavnega sociologa, mogunškega škofa Viljema Emanuela barona Kettelerja († 1877): „Ne moremo se več varati, da je ves materijalen obstanek skoraj vsega delavstva, torej pretežno večjega dela ljudi v modernih državah, da je obstanek njihovih družin in vsakdanje vprašanje za potreben kruh za moža, ženo in otroke izpostavljen negotovosti trga in cen blaga. Ne poznam ničesar, kar bi bilo bolj obžalovati, kakor to dejstvo. Kakšne občutke mora pač to vzbujati v teh ubogih ljudeh, ker so z vsem, česar potrebujejo in kar ljubijo, navezani na slučajnost trga. To je suženjski sejem naše liberalne Evrope, prikrojen po vzorcu našega ljudoljubnega, prosvetljenega, protikrščanskega liberalizma in frامasonstva. Ne morem si misliti kaj obžalovanja vrednejšega, kakor mnogo-

številni delavski stan vsaki dan na svetovnem trgu zastran svojega plačila, ki mu daje kruh, kot blago na prodaj, z mučno negotovostjo: Jutri sem morebiti s svojo ženo in s svojimi otroci brez kruha, nag in brez strehe.“

Ako zasledujemo vzroke teh žalostnih razmer, najdemo jih v liberalnih načelih, ki so se sprejela tudi v zakonodajstvo. Vse naredbe v varstvo obrta in dela so se odpravile. Proglasila se je obrtna svoboda. Proizvajanje ni več urejeno po stanovitih določilih, in vsled tega nastalo je neomenjeno tekmovanje. Z uporabo stroja nastali so veleobrti, ki bolj in bolj monopolizirajo izdelovanje. Tako lahko bogatini z obrtno svobodo uničijo malega obrtnika.

Temu se pridružita trgovska svoboda in svobodno preseljevanje. Vsak sme tržiti in, kolikor mu pripuščajo sredstva, tudi uplivati na trg in ceno blaga. Iz tega so nastale razne velike zaloge blaga, krošnjarstva, konfekcije itd. Svobodno preseljevanje pa dovoljuje vsakemu, naj pride od koderkoli, prosto tekmovanje in spečavanje svojih izdelkov. Delavske moči so vsled tega na izbiro; brezsrčen tovarnar jih ima v svoji oblasti in jim določuje plačilo ne po medsebojni pogodbi, ampak po svoji volji.

Uporaba strojev polajšala je v mnogoterem oziru človeško delo. Zato je stopilo na mesto moškega dela mnogokje žensko in otroško delo za nizko plačilo.

Tako so se samovolji in premoči velikega kapitala odprla vrata na stežaj. Kdor ima dovolj sredstev, da dalje časa zdrži, ta more druge uničiti in ob kruh spraviti.

Vrh tega ginil je po vplivu liberalizma bolj in bolj krščanski duh. Ko bi človeška družba se res še držala krščanskih načel, bi vkljub postavno dovoljeni svobodi ne prišlo do tolike brezobzirnosti, ki ne gleda na pravico, ne pozna bližnjika, ampak samo sebe — bi ne bilo prišlo do dovršenega individualizma in egoizma.

Ko so krivi nauki izpodrinili krščanski duh ne samo iz javnega, ampak tudi iz zasebnega življenja, se je delo, kakor je hoče Bog, zavrglo in na njegovo

mesto postavilo novodobno tlačanstvo. Slabi nasledki so se hitro pokazali. Delo, kateremu se je vzel višji pomen in namen, ne zadošča na nobeno stran; ne more odstraniti bede delavskega stanu.

Izginilo je spoštovanje pred delom, ljubezen do dela in prepričanje, da je delo dolžnost vsakega človeka. Iz krščanskega gesla „Moli in delaj“ izčrtali so prvo besedo. Ker pa druge iz tehtnih vzrokov ne morejo odstraniti in le delo proizvaja, ne pa denar, razlagajo si jo, kakor bi imela pomen: Delaj ti, ne pa jaz; delaj ti, ali ne za sebe, ampak za mene.

In vendar je delo za obrtnika in delavca, rekel bi, edina posest, od katere naj se živi. Kakor torej imata pravico do življenja, tako imata tudi pravico do dela. Pravice državljanov pa mora skrbno varovati javna oblast. „Vzlasti se mora truditi država“, pravi Leon XIII. v okrožnici o delavskem vprašanju, „da pri varstvu pravic v korist posameznih skrbi prav posebno za revno nezmožno ljudstvo. Imovitim namreč ni treba v toliki meri javnega varstva, pomoč imajo ti lažje pri rokah, nasproti pa so skoro popolno odvisni od državnega varstva ljudje brez posestva, brez lastnih tal pod nogami. V posebni skrbi mora torej država imeti delavce.“

Dolžnosti, katere ima država gledé varstva obrtnega in delavskega stanu, pa lahko delimo I. v take, ki zadevajo obrtni in delavski stan ob enem in II. v posebne dolžnosti gledé varstva obrta.

I.

Med dolžnosti prve vrste šteje Leon XIII. pred vsem nedeljski počitek, pravzaprav posvečevanje nedelj in praznikov. Če tudi je treba skrbeti za življenje na tem svetu, vendar se pri tem ne sme pozabiti, da to življenje ni naš zadnji namen, nego le pot ali sredstvo, da spopolnimo svoje dušno življenje, kakor je primerno za življenje v nebesih.

Nedeljski počitek torej ni za to, da se pospešuje lahkornost in razbrzdanost, ali daje priložnost za nepotrebne stroške, ampak da se oprosti delavec opravil

in bremena vsakdanjega življenja, da premišljuje o svojem namenu, o svojem cilju, o nebesih, in izkazuje Bogu dolžno čast. To je pravi namen nedeljskega počitka, katerega je Bog sam že v stari zavezi zapovedal, rekoč: „Pomni, da posvečuješ sabotni dan“ (II. Mojz. 20, 8), in kakor nas je sam učil s svojim dejanjem, ko je po stvarjenju sveta počival. — „Sedmi dan je počival od vsega svojega dela, ki ga je bil storil.“ (I. Mojzes 2, 2.)

Ta dolžnost do Boga veže vse ljudi, in nikdo se ne sme ovirati pri njenem izpolnjevanju. Država mora torej skrbeti za to, da se nedeljski počitek povsod uvede. Delavec naj ne bo le kakor kolesce na stroju, ki se vrti dan za dnevom, ampak kot stvar božja, ki naj doseže svoj nadzemeljski namen.

Druga dolžnost države je, določevati delavno d ô b o. Človeška narava sama, ki ima le neko stano-vito mero moči na razpolago, stavi delu svoje meje. Od delavca zahtevati toliko dela, da hira telesno in duševno, prepoveduje torej že prirodno pravo.

Pri določevanju delavne dobe ozira naj se država na delo, na razne okoliščine časa in kraja, na telesne moči in potrebe delavcev. Če zahteva več truda, ali je zdravju škodljivo, ali se ž njim dela konkurenca obrtnikom na škodo, naj se mu določi krajša delavna doba. Pravično je torej, da se pri rudo- in premogokopih uvede osemurni delavni čas, pri malih obrtnikih pa deseturni.

Posebno skrb zahteva delo otrok. Dokler otroci niso telesno in duševno dovolj razviti, naj se ne rabijo za delo po delavnicah ali tvornicah — sploh naj se otroško delo odpravi. Razvijanje moči se namreč zatira pri mladem človeku, ako se prezgodaj uprega v delo.

Enako je treba strogo paziti, da se žensko delo omeji na dela ženski primerna, posebno na domača opravila pri hiši, za katera so prav-zaprav odločena. Delo v domači hiši brani ženstvu njegovo dostojnost, lajša dobro vzgojo otrok in pospešuje družinsko srečo. Popolnoma pa naj se prepove ženskam ponočno delo.

Delo, s katerim naj se živi delavec, naj mu donaša toliko plače, da more pošteno živeti tudi z družino. To zahteva krščanska pravičnost, poštenost in ljubezen. „Pravica zahteva od države“, pravi Leon XIII., „da ona v tem oziru delavcem preskrbi in zagotovi primeren delež od dobička pri delu, toliko jim mora nesti delo za stanovanje, obleko in hrano, da se pošteno preživijo. Ako torej država, kakor je njena dolžnost, vse potrebno ukrene, da izboljšuje položaj delavskih stanov, s tem ne dela nikomur krivice; koristi pa s tem država celoti, kateri očitno mora biti mnogo na tem, da v bedi ne vzdihuje stan, katerega država za delo tako neobhodno potrebuje.“

Plača naj se jim izplačuje v gotovini. Strogo pa naj se prepove, siliti delavce, da vsaj za del plače vzamejo blago, ki se jim dražje zaračuni, kakor je vredno.

Dolžnost države je, skrbeti za varnost življenja in zdravja delavcev. Zato naj se strogo nadzorujejo vsa podjetja, gleda na to, ali so v redu varnostne priprave, zdrave delavnice, zdrava stanovanja itd. Nadzorstvo, če ne zadostuje, naj se torej pomnoži, oziroma naj se jim prideli delavci, in se nastavijo za delavke nadzornice. Društva pa, ki naj skrbijo za zdrava in primerna stanovanja, naj se podpirajo od države in dežele.

Ali ne samo zdravje, ampak tudi n r a v n o s t mora se varovati. Delavci imajo pravico zahtevati, da se odstranijo po delavnicah vse nevarnosti za n r a v n o s t. To pravico imajo od Boga; država pa jim mora to pravico varovati.

Naposled priporoča Leon XIII. v varstvo delavskih pravic in koristi r a z s o d i š č a. Ta razsodišča naj se sestavljajo iz zastopnikov delavcev in delodajavcev in naj razsojajo v prepirih med delavci, pa tudi med delavci in delodajavci. Gotovo bi taka razsodišča mnogo pripomogla, da se ublaži obstoječe nasprotstvo med stanovi, vsakemu varujejo svoje pravice, nasprotni interesi se, kakor je prav, poravnajo, in sploh pomirijo družabne razmere.

II.

Da se varuje delo poštenim obrtnikom, in odstranijo sleparski elementi, naj se uvede in strogo izvršuje izkušnja sposobnosti v vseh vrstah obrta. S tem naj se povzdigne proizvodjanje dobrih izdelkov; in obrtni stan naj s tem pride ne samo k časti, ampak tudi k zaslužku. Učenci in pomočniki naj se izučijo svojega obrta vsestransko. Neizučeni pomočniki pritisakajo le na plačilo izučenih, in nesposobni mojstri delajo sposobnim neopravičeno konkurenco. S tem naj se zabrani tudi mojstrom, delati samo z učenci, in naj se primorajo skrbeti za primerno odgojo in izobrazbo vajencev. Po jetnišnicah pa naj se delo uredi tako, da ne bo v kvar malemu obrtu.

Mnogo škoduje obrtnikom določba § 37. sedanjega obrtnega reda, po kateri ima vsak obrtnik pravico, vsa za popolno napravo svojih izdelkov potrebna dela združiti in imeti za to potrebne pomočnike drugih obrtov. Na podlagi tega določila obrtnega reda razvila se je konkurenca med obrtniki samimi. Rokodelci iz tega kraja prišli so ob svoje delo in najboljše naročnike, ker so podjetniki več obrtov združili v svojih rokah. Rokodelski monopoli pa se morajo zabraniti na vsak način. Vsako rokodelstvo naj ima svoje delo in svoj zaslužek in se varuje proti neopravičenim konkurentom.

V sedanjih trgovskih in obrtnih zbornicah sta skoraj povsod v večini velika industrija in trgovina na škodo obrta. Da morejo tudi obrtniki vspešno zastopati svoje koristi, naj se ustanovijo samostojne obrtne zbornice.

Kot prekoristno sredstvo v obrambo obrta priporoča Leon XIII. zadruge, kazaje na njihovo blagodejno delovanje v srednjem veku ne samo v prilog obrta, ampak tudi umetnosti, ter povdarja, da je pravica, združevati se v obrambo svojih pravic in koristi, utemeljena v prirodnem pravu, in da jo torej tudi država mora priznavati. Seveda se morajo te zadruge napredku in razmeram našega časa primerno urediti.

Njihov namen naj bo, spraviti v soglasje koristi izdelovavcev in potrebovavcev, in gojiti duha edinosti

III

Jakob Trobec

škof st. eloubski.

in bratstva med zadružniki. S tem naj se zagotovijo zadružnikom stanu primerni dohodki in gospodarski obstanek. Poedinci naj se ne bogatijo na škodo drugih, ampak rokodelstvu v celoti naj se zajamči blagostanje, čast in političen vpliv. Na ta način naj se zadružnikom, kakor v srednjeveških cehih, zagotovi pravica do dela in urejuje vse izdelovanje in razpečavanje izdelkov po posebnih krajevnih razmerah, kakor zahteva občni blagor.

Zadružna čast naj krepi obrtniku samozavešt, in zadružno varstvo in pomoč naj zagotavljata poštenemu delu primeren zaslužek nasproti pritisku velikega kapitala. Zadruga naj si nabavlja stroje, surovine itd.; za razpečavanje svojih izdelkov napravljajo svoje prodajavnice in združujejo obrtnike v gospodarske zadruga.

Razun tega naj bo njihova naloga, skrbeti za revne in onemogle ude, za vsestransko strokovno izobrazbo in versko odgojitev pomočnikov in učencev ter sploh urejati razmerje med mojstri, pomočniki in učenci. V hiši mojstra naj se nauči učenec razun rokodelstva tudi strahu in reda in nramnega življenja, pomočnik pa lepega obnašanja, zmernosti in pokorščine.

Zadruga naj določuje po krajevnih razmerah največje število učencev in najmanjšo plačo pomočnikov, uvaževaje cene živeža in stanovanja v dotičnih krajih. Gledati mora tudi na to, da se učenci ne izkoriščajo za druge kakor obrtne namene, da se ustanovijo strokovne šole, v katerih naj se teoretično in praktično izobrazujejo v svojem rokodelstvu, in pri potovanju preskrbijo primerna prenočišča. Izdaja naj pomočniške knjižice, iz katerih se lahko vsak prepriča, kje in kako dolgo je delal pomočnik.

Da bodo zadruga mogle doseči svoj namen, treba je posebno dvojnega. Pred vsem naj se dá zadrugam razsežna samouprava brez vsakega birokratizma. To se mora odločno zahtevati! Te samostojne zadruga naj potem stopijo v deželne in državne zveze, da bodo složno in tem krepkeje zastopale svoje koristi.

Država ima dolžnost, po zakonodajstvu in upravi varovati obrt in pošteno delo. Ali ugoden vspeh bode le tedaj dosegla, ako obrtnike in delavce preveva pravi krščanski duh.

Srednjeveški cehi bili so za mesta pravi blagoslov in so prinašali prebivalcem blagostanje — in zakaj? Ker so imeli za svojo podlago nespremenljiva krščanska načela in so iz njih zajemali svojo življenjsko moč.

Slavni Windhorst izgovoril je na volivnem shodu dne 2. februarja 1890 v Kolinu te-le besede: „Po mojem mnenju je največja nevarnost v tem, da prava vernost, krščansko mišljenje, čuvstvovanje in življenje bolj in bolj ginejo izmed ljudstva. Ko bi bili za praktično ljudsko življenje res vodilo nauki krščanstva, ko bi se delodajavci in delavci po njih ravnali, potem po mojem mnenju ne bi bilo delavskega vprašanja in nasprotstva med stanovi. Najprej mora torej krščanski duh med ljudstvo.“

Kadar bo torej geslo katoliške cerkve: „Moli in delaj“ imelo popolno veljavo v zasebnem in javnem življenju, tedaj bodo tudi obrtnikom in delavcem zasedali boljši dnevi. (Odobranje.)

Predsednik dr. Laginja se zahvali govorniku in dá besedo dr. Šusteršiču.

V istem hipu pa pride na shod kardinal goriški, dr. Jakob Missia, katerega zborovavci z dolgotrajnimi, več minut trajajočimi ovacijami pozdravljajo. Ko nastane zopet mir, pozdravi predsednik dr. Laginja Njega Eminencijo in dostojanstvenike ter dostavi: „Bili smo dosedaj vajeni gledati cerkvene vladike, izvršujoče svoje apostolske posle v cerkvi. Sreča nam je mila sedaj, da jih pozdravljamo v naši sredi; to daje značivni pečat katoliškemu shodu. Biskupi so tu, verniki so tu, tukaj je torej zbrana cerkev v najlepši edinosti, v najvzornejši harmoniji! (Živel škofje! Živel dr. Laginja!)

Nato govori dr. Ivan Šusteršič o „katoličanstvu in politiki“.

Govor dr. Ivana Šusteršiča.

Vaša Eminencija! Prevzvišeni knezi in škofje! Slavni zbor!

V tistem hipu, ko se je v bornem hlevu v Betlehemu rodil naš Izveličar, pričela se je nova doba sve-

tovne zgodovine. Od tistega hipa dalje in do današnjega dne je stal Kristus v središču svetovne zgodovine. Na eni strani Kristus in njegovo ljudstvo, na drugi strani sovražniki Kristusa in njegovega ljudstva. Tako je bilo skozi devetnajst stoletij in tako bode do konca sveta!

Komaj je bilo dete rojeno, se je že pričel boj proti njemu. Herod je dal pomoriti na tisoče nedolžnih otrok iz sovraštva zoper to dete. In takrat pričeti boj se je nadaljeval skozi vsa stoletja. Sovražniki Kristusu in njegove cerkve so si pa skozi vsa stoletja ostali enaki in tipe teh sovražnikov najdemo vseskozi že v evangelijih. Tisti tipus se je ohranil skozi vsa stoletja do današnjega dne in se bode ohranil tudi še naprej. Enega tipusa sem že omenil: Herod, ki je s kruto silo nastopil proti detetu in prelival toke nedolžne krvi v namenu, da bi tekla tudi kri nebeškega deteta. Drug tipus je pa „inteligenca“. Skozi vse evangelije beremo, da so bili sovražniki Kristusu pismarji, farizeji, veliki duhovni itd. To je bila takrat inteligenca judovskega naroda. „Inteligenca“ je torej že takrat sovražila Kristusa, in ta tipus se je tudi ohranil do današnjega dne. In nasprotovala je inteligenca Kristusu na ravno tak način in z istimi sredstvi kakor danes: z zofistiko, z lažjo, z obrekovanjem; rekli so, da je s satanom v zvezi, potem so ga šli k cesarskemu namestniku tožiti kot veleizdajavca in končno so ga obtožili in na smrt obsodili k o t b o g o s k r u n c a, zaradi blasfemije, in stari Kajfež je pri tej priliki strgal svojo dolgo haljo! (Veselost.) Tipus Kajfežev se je ohranil skozi vsa stoletja do današnjega dne. Skozi vsa stoletja do današnjega dne smo našli ljudi, ki iščejo blasfemije tam, kjer je ni (Viharni dobro-klici), pa je tam ne vidijo, kjer je! (Dolgotrajno odobravanje.) Kakor se je Kajfež postavil za sodnika nad gospoda Kristusa samega, tako se novodobni Kajfeži postavljajo za sodnika črez papeža samega, črez škofe, črez duhovščino in sploh črez celo cerkev Kristusovo. Bodimo potolaženi in se ne razburjajmo nad Kajfeži; ostali bodejo, dokler bode svet stal: ta tipus ne bode izumrl! (Viharna veselost).

Drugi tipus, to je Pontius Pilatus. Če bi Poncij Pilat živel dandanes, potem bi oficijozni listi o njem

pisali: „Ein gemässigt conservativer Staatsmann.“ (Bučen smeh.) Mož je imel dobro voljo, ni imel hudobnih namenov, tudi pobožno ženo je imel, kakor marsikateri novodobnih Poncijev Pilatov, ali ko je inteligenca od njega zahtevala, da naj Kristusa križa, mu je pa vendar inteligenca — imponirala. Skušal je sicer na diplomatično oportunističen način rešiti Izveličarja, o katerem je rekel: „Ta je nedolžen“, in o katerem mu je tudi pobožna žena rekla: „Nikar si ne omadežuj roke s krvjo tega nedolžnega!“ In pričel je na ta način, da je na veliki praznik ljudstvo vprašal, katerega naj izpusti, Kristusa ali pa hudodelca z lepo donečim imenom Baraba. (Viharna veselost.) Nahujskani mob in — morebiti tudi plačani mob (Viharno ploskanje in smeh.) je pokazal takoj svoje simpatije in simpatije intelligence (Zopetno dolgotrajne ploskanje) za Barabo. In tako ta državniška modrost (Bučen smeh.) ni več pomagala, nego toliko, da je velik lump zadobil svojo prostost. (Viharna veselost.) In nato je Pilat še drug diplomatičen maneuver poskusil. Namesto da bi „inteligenco“ „nagajžlal“, (Veselost.) je pa dal Gospoda našega bičati, in si je mislil: potem bode vendar „inteligenca“ zadovoljna! Ali ko inteligenci to tudi še ni bilo zadosti, ga je izročil rabeljem in ga je dal križati, pri tem hinavsko in diplomatično rekoč: „Jaz umijem svoje roke.“ In s tem je mislil, da je — v diplomatskem jargonu rečeno, — „sebe salviral“: Dixi et salvavi animam meam. Ta tipus skozi vsa stoletja cerkvene zgodovine ni izumrl in ne bode nikdar izumrl. In ravno tako ne bode nikdar izumrl tipus Barabe. (Dobro-klici, smeh in ploskanje.) Jaz ne mislim ravno na ljubljanske ljudi te vrste (Burno ploskanje.), akoravno bi bilo jako zapeljivo gledé na gotove ljudi, ki so se sinoči tega slavnega imena vredne pokazali kot plačani reprezentantje patentirane „slovenske intelligence“ v Ljubljani. (Dolgotrajno viharno odobravanje in ploskanje.) Toda to zadevo mirnim srcem prepuščamo slavni „inteligenci“ sami, ki je pri tej priliki razkrila najginljivejšo zvezo s tipusom Barabe, in mi zamoremo samo reči in z veseljem konstatirati, da če so ti gospodje mislili vpriporiti protidemonstracijo proti impozantni demonstraciji

katoliškega ljudstva slovenskega, potem je bil efekt njihovega prizadetja, njihovega truda in njihovega denarja, kakor Nemec pravi: J ä m m e r l i c h ! (Smeh in hrupno odobravanje.) in mene samo veseli, da je pri tej priliki vsaj nekaj denarja med ljudi prišlo. (Živahna veselost.) Torej to je ta tipus: nahujskani in najeti mob, kateri se vleče skozi vsa stoletja cerkvene zgodovine in kateri tudi v bodoče ne bode nikdar izumrl!

In potem je še en tipus, najnevarnejši tipus, najgrozovitejši tipus. To je Judež. Tudi ta tipus sovražnikov katoliške cerkve, Kristusa in njegovega ljudstva, skozi vsa stoletja cerkvene zgodovine ni izumrl in ne bode nikdar izumrl.

Ali božja previdnost se ravno kaže v tem, da nam že v evangelijih tipično kaže volkove, katerih se je treba izogibati. Kateregakoli sovražnika cerkve vzamemo, gotovo ga spravimo v okvir enega teh tipusov. Torej nasprotniki so si vedno enaki ostali, razlikovala pa se je seveda oblika boja in nasprotovanja proti Kristusu in njegovi cerkvi skozi stoletja po različnosti razmer, časa, kraja itd.

Prva tri stoletja je bil Herodov tipus na površju, ko so tekli potoki krvi preganjanih kristjanov za časa rimskih cesarjev. Komaj je prenehalo to preganjanje, že je prišlo krivoverstvo: arianizem itd. Za krivoverstvom je prišlo razkolništvo, razkolništvo vzhodne cerkve, potem je prišlo razkolništvo zapadne cerkve, potem je prišlo zopet krivoverstvo in končno kot produkt novejšega časa v 18. stoletju najnovejši in najmodernejši „trumpf“ proti katoliški cerkvi, n e - v e r a .

Sovražniki katoliške cerkve so se prepričali, da ne pomaga nič osebno preganjanje kristijanov. Ravno nasprotno: Kri mučenikov je bil kit, ki je cerkev še močnejše skupaj držal. Prepričali so se, da s krivoverstvom tudi ne pridejo naprej. Vse krive nauke, naj so se imenovali kakor koli so hoteli, vse je cerkev sijajno premagala; premagala razkolništvo, premagala razkolništvo na vzhodu, premagala razkolništvo na zapadu, premagala reformacijo, kratko malo: katoliška

cerkev je bila na celi črti zmagavka. Še le v 18. stoletju so prišli sovražniki cerkve na to, pospeševati nevero: tajiti sploh vsako vero. Rekli so ti: Saj je vse neumnost, nobena vera nima nič na sebi. To je samo za kmete, za ne zobražene ali neumne ljudi, to je za stare babe, za pametne inteligentne ljudi pa to ni! In ta nauk so imenovali svobodomiseljstvo. Svobodomiseljstvo zaradi tega, ker so rekli: „Kdor veruje, ta dela svojo misel odvisno od naukov svoje vere, torej ne misli svobodno. Mi pametni ljudje pa mislimo svobodno, popolnoma svobodno; naše misli so neodvisne od vere, neodvisne od Boga, torej smo svobodomisleci.“ Tajili so naravnost Boga. Bogotajstvo jim je postalo sredstvo v boju zoper katoliško cerkev. To pa zaradi tega, ker je katoliška cerkev edin popolnoma logični sestav na temelju eksistence Boga; eksistenca katoliške cerkve je logična konsekvence iz eksistence Boga. Proudhon, eden prvih teoretičnih socialistov, je rekel: „Ako priznamo Boga, potem moramo tudi verovati v katoliško cerkev. Torej moramo Boga tajiti!“ In neki ameriški bogotajec je rekel: „Mi moramo na vsak način Boga tajiti, kajti kakor hitro Boga priznavamo, potem pridemo do blagoslovljene vode, pridemo do rožnega venca in pridemo do škapulirja!“ Izpregovoril je veliko resnico, katero potrjujejo mnogoštevilne konverzije vernih protestantov. Še vsak veren protestant, ki je šel na primer v Rim v namenu, da bi brez predsodkov iskal resnico, je postal končno katolik.

Torej vsled takega modrovanja so prišli sovražniki cerkve na to, da morajo nevero razširjati, vero sploh tajiti, kajti samo na ta način, če Boga tajijo, samo na ta način, so si mislili, je mogoče cerkev ugonobiti

Mi živimo danes še v dobi te vrste boja proti katoliški cerkvi, akoravno že marsikatera znamenja kažejo, da se ta doba bliža svojemu koncu.

Res je, da je nauk brezverstva jako vabljev za marsikaterrega človeka, zlasti pa vabljev za tiste, ki kaj več imajo! Kajti iz tajeja Boga sledi, da

človek ni odgovoren za svoja dejanja višjemu bitju, ampak da lahko dela kar hoče, ne da bi ga kdo zaradi tega, razun če prestopi meje kazenskega zakona, mogel na odgovor poklicati. Ateisti pravijo: Kako ste vendar neumni! Uživajte! Saj vi niste bistveno nič drugega kakor orang-utang. (Veselost.) Uživajte vse, kar Vaše telo želi, saj smo zato na svetu, da uživamo! No in seveda to je vabljivo za vsakega, ki je premožen, ker on ima najmeč prilike za užitek, in čuti predpise morale kot jako neprijetno omejitev svoje osebne svobode. Naravno je torej, da so se večinoma ravno bogatejši ljudje radi poprijeli tega nauka. (Klici: tako je!)

Slično je z „inteligenco“. Vsak sliši rad, če se mu reče, da je „intelligenten“, in čim bolj je neumen, tem bolj ga to veseli. (Smeh in ploskanje.) Zdaj so pa prišli učenjaki in so rekli: Tisti, ki živi kakor tele, ki nič ne veruje, ki Boga taji, ki pozna cerkev samo od zunaj, gostilno pa od znotraj, tisti je „intelligenten“ človek. Kdor gre pa raje notri v cerkev, pa moli, to je pa neumen človek, mračnjak, ta sedi še in živi v srednjeveški temoti, to je zabit človek. (Velika veselost.) Seveda popolnoma naravno je potem, da zlasti tisti ljudje, kateri so ali sploh zelo neumni ali pa, ki so le na pol omikani, da so kje kaj povohali v kako šolo, kakšno prvo, drugo, tretjo gimnazijo ali realko, da tisti prav posebno radi slišijo, kako so „intelligentni“. Vsled tega so se ravno tisti na pol omikani, na pol izobraženi elementi, katere je rajnki dr. Janez Bleiweiss (Živio-klici.) v svojih „Novicah“ imenoval „branjevce omike“, (Bučen smeh.) da so se ravno tisti elementi poprijeli z velikim navdušenjem tega novega nauka in tako so kar črez noč največja teleta postala „inteligencia.“ (Velika veselost.)

Marsikdo bode vprašal: kako pa je to, da ravno *inteligencia* pogostoma Boga taji. Marsikdo je že prišel med Vas in Vam je rekel: Učeni gospodje večinoma vero tajijo in ne verujejo v Boga, torej že ne more tako biti, kot Vam duhovniki pripovedujejo. Takemu gospodu odgovorjam: Kako pa pismarji, farizeji in veliki duhovni za časa Kristusa? Ti so Gospoda videli na svoje lastne oči, so ga slišali, pa ne

samo to, še celo njegove čudeže so videli, pa v kljub temu niso hoteli verovati. Zato, ker je šlo to zoper njihove sebične interese, ker jim je bil Kristusov nauk na potu, zaradi tega, ker niso **hotel** verovati, zato niso verovali! (Dolgotrajno pri-trjevanje.)

Spominjam samo na prigodek v Kafarnavmu, ko so mrtvoudnega prinesli Kristusu. In ko je Kristus rekel: „Tvoji grehi so ti odpuščeni“, tedaj so godrnjali pismarji in farizeji ter rekli: „Grehe odpuščati, to pravico ima samo Bog!“ Tedaj pa jim je Kristus odgovoril: „Kaj je lažje reči: tvoji grehi so ti odpuščeni? ali je lažje reči temu: vstani in hodi? Da pa bode-te videli, da ima sin človekov tudi pravico grehe odpuščati, rečem temu: vstani, vzemi svojo posteljo in hodi!“

In bolnik je hipoma ozdravel, vstal, vzel svojo posteljo in odšel, — pismarji so pa molčé odšli in naprej hujskali proti Kristusu! (Dolgotrajno odobravanje.)

Tako je tudi z našo „inteligenco“. Človek ne sme misliti, da bo te ljudi kdo prepričal. Če se kdo noče dati prepričati, potem je vse zastoj. Čudeže so videli pismarji in farizeji, pa niso hoteli verovati v Kristusa. Tudi dandanes še niso čudeži prenehali. Spominam na nebroj dokazanih čudežev v Lourdesu. (Dobro-klici.)

Koliko čudovitih ozdravljenj se je tam zgodilo!

Neverni zdravniki so se na lici mesta o tem pre-pričali in so morali slovesno to potrditi.

Eden največih nevernikov, Zola, je tudi sam šel tja in se tudi prepričal o čudovitih ozdravljenjih, — toda spreobrn timer vendar ni. Kajti vera je stvar volje, volja je pa prosta. Vera je stvar proste volje. Kdor dobre volje nima, se nikdar ne bode spreobrn timer.

Boj zoper Kristusa in njegovo cerkev se vleče neprestano skozi vsa stoletja po Kristusovem rojstvu. Konštata timer nam je danes, da je ta boj tudi poli-tičen. Politična arena je torišče, kjer se ta boj bimer skozi vsa stoletja. Iz političnih ozirov je divjal

Herod, iz političnih vzrokov so preganjali kristjane rimski cesarji, iz političnih vzrokov je prišel razkol v cerkev; iz političnih ozirov so se herezije podpirale itd.

Ne dá se tajiti, v javnem življenju se ta boj bije in se bode tudi izvojeval. Tukaj se gre za veljavo vere v javnem življenju, in ravno tega se sovražniki najbolj bojé; zato so iznašli formulo: vera je privatna stvar!

Da, res je, moja privatna stvar je, če verjem ali ne, to je res. Moja privatna stvar je pa tudi, da to vero nesem v javno življenje! (Dolgotrajno ploskanje.) Ali je luč za to, da se pod mernik postavi? Luč je zato, da sveti! Ali veljajo v javnem življenju tisti večni zakoni, kakor v zasebnem življenju, ali drugi? Ali ima človek dve duši, eno za doma, če se zapre v svojo sobico, ali pa k večjemu za cerkev, eno pa za javno življenje? Ali ni človek podložen Bogu in njegovim zakonom od prvega hipa svojega življenja do zadnjega, povsod, kjer bodi, kamor pride, v vseh odnošajih, v zasebnem in javnem življenju? Torej vera spada tudi v javnost, je javen faktor, javen element! To nasprotniki sami nehoté pri vsaki priliki priznavajo. Vsaj je včeraj naš prevzvišeni vladika podal zgled o tem. Ko so se določile duhovne vaje za učitelje in učiteljice, so liberalci hujskali proti temu, smešili to naredbo in skušali terorizirati učiteljstvo, da se ne udeleži vaj. Če je vera privatna stvar, zakaj se pa gospodje tako razburjajo?! (Živahno pritrdjevanje.)

Med Slovenci boj med katoličanstvom in brezverstvom v javnem življenju ni nov. Že v prvi polovici sedemdesetih let, ko je še rajnki dr. Janez Bleiweis živel, je bil prav ravno tisti boj. Dr. Janez Bleiweis je svojo stranko imenoval katoliško-narodno, nasprotnike je pa imenoval liberalne. Tedaj se je v „Slovenskem Narodu“, ki je bil že takrat dnevnik, prav na ravno tisti surovi način, kakor danes, vodil boj proti katoliško-narodnim možem. Dr. Bleiweisa in njegove somišljenike je imenoval n. pr. „duševne evnuhe“ (Smeh.)

Z ravno tistimi sredstvi, kakor danes, z lažjo, obrekovanjem, s psovkami, se je vršila takrat borba

„Slovenskega Naroda“ proti katoliško-narodni stranki, ki je bila zbrana pod vodstvom Janeza Bleiweisa.

Predaleč bi zašel, ko bi hotel kaj več razlagati o tisti borbi, akoravno je zelo zelo zanimiva; morebiti mi bode v kratkem dana prilika, o tem obširneje govoriti.

Zanimivo je, da se je takrat že, ob enem s „Slovenskim Narodom“, tudi goriška „Soča“ udeleževala gonje proti katoliško-narodni stranki. In znamenito je tudi, da je pokojni dr. Janez Bleiweis že takrat prorokoval, da ta razpor bode vodil, — kakor se je izrazil, — do „nemčurskega napredka“. Prorokoval je, da slovenski liberalizem mora peljati z logično silo do zveze slovenskih liberalcev z nemškimi.

Pozneje je ta boj nekoliko ponehal, tlel je samo pod pepelom. Za časa I. slovenskega katoliškega shoda, pred osmimi leti pa je ta boj že zopet plamtel. Z nekakim humorjem se sicer spominjamo, kako smo takrat morali še na dolgo in široko dokazovati, da imamo liberalce na Slovenskem. (Veselost.)

Takrat je bilo še veliko dobrih, poštenih ljudi, ki niso verjeli, da bi bilo to mogoče. Tako hitro se je izgubil spomin na l. 1873 in 1874! Danes nam ni treba več dokazovati, da imamo na Slovenskem liberalce, kajti za ta dokaz so ti gospodje sami skrbeli. Dokazali so celo neizpodbitno, da imamo najslabše liberalce, take, da so celi deželi in narodu v sramoto! (Viharno odobravanje.) Znamenito je sledeče. Pod pretvezo radikalne narodnosti so nastopili ti gospodje še pred osmimi leti, in s to pretvezo, s tem plaščem, so marsikaterega poštenega človeka omamili.

Koliko je radikalna narodnost liberalcev vredna, nam spričuje slavna sedanjost, ko vidimo voditelje slovenskih liberalcev v tako lepi slogi z nemškimi liberalci, z baronom Schwegelnom na čelu! Tako je slovensko liberalstvo, kakor je Bleiweis prorokoval, privedlo z logično silo do — narodnega izdajstva! (Viharni klici: Sramota!)

Toda pustimo naše lastne neznosne razmere, saj se veliki boj, ki se bije med Kristusom in njegovimi sovražniki, saj se ta boj ne bode odločil pri nas na Kranjskem, najmanj pa v Ljubljani. (Veselost.) Ta boj se bode odločil v veliko večji areni, seveda, kar pa nikakor ne izključuje, da moramo mi vsi kakor en mož stati v vrstah in se boriti za svoje svetinje. Nekoč sem slišal od nekega liberalnega duhovnika, ki tudi ni hotel verovati in menda še danes ne veruje, da so liberalci na Slovenskem (Veselost), — da je rekel: „Klerikalci pravijo, da je vera v nevarnosti. Kako bode vera v nevarnosti, saj je od Boga!“ To je popolnoma res, vera bode ostala, če se ji danes vsi tukaj zbrani odpovemo. (Veselost.) To je gotovo. Ali pa bode, če se veri odpovemo, to v našo korist, v korist našega naroda, to je drugo vprašanje! (Dolgotrajno odobravanje.)

Sploh, kadar naši liberalci in sovražniki vere sploh govorijo ali pišejo o naši katoliški veri, takrat se moram nehote spominjati na neko knjigo, ki je izšla v šestdesetih letih pod naslovom: „Napoleon I. kein Feldherr! Nachgewiesen von einem königl. preussischen Gardelieutenant.“ (Dolgotrajen bučen smeh.) Tako zrelo sodbo, kakor je ta kraljevi pruski gardelajtnant imel o vojskovodji Napoleonu I., tako zrelo sodbo imajo naši židovsko-liberalni žurnalisti o naši katoliški cerkvi. Naj pišejo o drugih stvareh, tam jim priznamo kompetenco. Naj pišejo o uspehih njihovega slavnega napredka v gotovih hišah, če hočejo! Tam so kompetentni! O veri in cerkvi pa morejo ravno toliko govoriti in pisati, kakor slepec o barvah! (Viharno pritrdjevanje, ploskanje in živio-klici.)

Še enkrat se povrnem k vprašanju, zakaj „inteligenca“ večinoma nasprotuje cerkvi in veri. Mi imamo, hvala Bogu, dandanes še mnogo posvetnih učenjakov, vzornih učenjakov, kojih vsak je kos petdesetim brezverskim učenjakom; učenjakov, ki stojé na stališču naše svete vere. (Burno pritrdjevanje.) Opomnim naj na znamenit izrek velikega učenjaka, katerega cel svet pozna, in kateri je kot kompetenten priznan morebiti tudi od liberalne strani, ker je mož naravoslovske vede, — slavni Pasteur v Parizu. Ta moč je izrekel po-

menljive besede: „Če je kdo dobro študiral, potem ima vero bretonskega kmeta. Če bi bil pa še bolje študiral, bi imel vero bretonske kmetice!“ (Navdušeno ploskanje.) Tako je gospôda „inteligenca“! Dobro študirajte, potem boste imeli vero!! Kakšna inteligenca pa obstoji v tem, če si človek ne vzame toliko truda, da bi nekoliko premišljeval o tem, kar je za človeka najvažnejše, kar odločuje njegovo osodo za večnost?! Ako vemo, ako poznamo brezmejno ignoranco te „intelligence“ v verskih stvareh, kakor opazujemo to dan za dnevom, korak za korakom, vsako uro tako rekoč, — komu bode potem ta „inteligenca“ imponirala, kateremu pametnemu, resnemu človeku? (Pri-tajevanje.)

Če pa reče kdo: Jaz družega ne verujem, kot to, kar vidim, — no takemu je pa dal lep odgovor škof Teofil v Antijohiji že v prvih stoletjih po Kristusovem rojstvu. Rekel je nekemu Antoniju: „Ti praviš, pokaži mi Boga. Jaz ti pa pravim: pokaži mi svojo dušo!“ Mi pa bi lahko, ker liberallec in brezverec dušo taji, mi bi mu lahko odgovorili: Pokaži mi svojo pamet! (Veselost in odobravanje.)

Politični boj takozvane posvetne „intelligence“ zoper verske resnice in cerkveno avtoriteto se bije v vseh krščanskih državah in se bije tudi zlasti močno v naši starodavni Avstriji. Žal, da se je vodstvo države od konca 18. stoletja pa do danes močno udajalo brezverskim in protiverskim načelom. Zato tudi v državnem razvoju čestokrat ni bilo blagoslova. Kam pa je prišla naša Avstrija? Pojdimo na Dunaj pogledat, kako modri ljudje sedaj iščejo „kvadraturu cirkelna“, kako bi rešili našo državo iz zamotanih razmer! Mi pa vemo, iz česa to izhaja: to je posledica grehov liberalnih, brezvernih državnikov, kateri so našo državo siloma spravili v protiverski tir. (Res je!) Koliko se je od strani države, od strani brezverskih državnikov grešilo proti cerkvi in proti veri! Spominjam samo kratko na dobo Jožefa II., ko je brezverski minister Kauniz kruto postopal proti katoliški cerkvi! Takoj takrat je imelo to postopanje posledico, da so se mednarodni vneli ljuti narodnostni boji. (Res je!)

Država je tudi še v tem stoletju kruto grešila proti cerkvi, ko je brez vsake pravice, popolnoma lastnomočno, prelomila konkordat, pogodbo, katero je bila država sklenila za večne čase s svetim očetom. (Klici: Tako je!)

Vsak greh ima svojo kazen, in tudi države, če grešijo, sprejmó neizogibno svojo kazen. Ali zato nam ni treba prav nič obupavati. Avstrija stoji trdno, ker ima veliko maso poštenega ljudstva! (Burno pritrdjevanje.)

To je z a k l a d, katerega ima Avstrija, danes še največji zaklad, katerega ima naša starodavna država, in ki ga ima kljub raznim slabim državnikom tega stoletja. Ta zaklad je treba vzdigniti in ta zaklad se bode vzdignil! Tisti stanovi, kateri imajo danes predpraviice v državi, med katere prištevamo v prvi vrsti liberalno mestno „inteligenco“, dokazali so svojo popolno nesposobnost zadostiti potrebam državnega življenja, zato so te predpraviice pravi nonsens in so ne v z d r ž l j i v e postale. (Pritrdjevanje.) Ravno iz liberalne mestne „inteligence“ se je izcimilo to, kar je našo državo pripravilo v sedanje zamotane razmere, namreč o b s t r u k c i j a. Te niso iznašli zastopniki mase naroda. O ne! To so iznašli zastopniki liberalnih profesorjev, c. k. uradnikov itd. Tisti, ki obstruirajo v parlamentu, se ne rekrutirajo iz pete kurije, se rekrutirajo marveč iz mestnih k r o g o v, iz liberalnih profesorjev, mladih uradnikov itd. Naj se torej naš presvetli cesar — in to mislim sem dolžan tudi danes, pri tej slovesni priliki izreci, — naj se naš presvitli cesar obrne do svojih z v e s t i h n a r o d o v in tista „inteligenca“, ki je obstrukcijo iznašla, ki zavira vse državno življenje, bode izginila kakor kaplja v morju! (Dobro- in živio-klici, ploskanje.)

Mi pa, katoličani, smo dolžni zastaviti vse svoje sile v to, da se to izvede, ker nam naš patriotizem to vелеva, naš čisti avstrijski patriotizem. Ne smemo pa stati izolirani, mi slovenski katoličani! Mi moramo iskati ožjega stika s katoličani drugih avstrijskih Slovanov in sploh s katoličani vseh narodnosti v državi! Vsi avstrijski katoličani skupaj se zbirajmo kakor en

mož okoli prestola našega presvitlega vladarja! (Dolgo trajno navdušeno odobravanje.)

Zato pa ne poudarjajmo toliko tega, kar nas loči od drugorodnih katolikov, ampak poudarjajmo to, kar nas z njimi — druží! (Viharno ploskanje.)

Kakor je prej eden govornikov rekel: in *necessariis unitas*, tega načela ne smemo zabiti nikdar. V potrebnem jedinstvo! Najpotrebnejša pa je v današnjih burnih časih, kakor zmiraj, *živa vera*. V tej živi veri združimo se vsi avstrijski katoliki tesno okoli vladarjev naše svete cerkve. (Odobravanje.)

Tudi v politični borbi, tudi tukaj glejmo vedno na tiste, ki so nasledniki apostolov, glejmo vedno na tiste, katerim je Kristus dal vsoblast, potem nismo nikdar v nevarnosti, da bi zagrešili na napačna pota! Hvalimo Boga in radujmo se, da imamo ravno mi Slovenci škofo take, da jih nima kmalu kak narod. (Hrupno odobravanje. Viharno ploskanje in živelí-klici.)

In kar nas posebno vzradostuje, je, da so ti gospodje, ki stojé na višini življenja, na višini cerkvene hierarhije, izšli iz našega priprostega ljudstva. (Gromoviti živelí-klici.)

Zato, pravim, kakor visoko stojé na eni strani, tako blizu so nam na drugi strani! Papež, škofje, duhovščina, ljudstvo, inteligenca, vsi stanovi smo ena velika katoliška armada. (Viharno odobravanje.)

In pri tem nas tolažijo vselej in z veselo zavestjo navdajajo one besede, katere je naš Izveličar govoril, predno je šel k svojemu nebeškemu očetu: „Meni je dana vsa oblast v nebesih in na zemlji. Torej idite in učite vse narode. In učite jih vse izpolnovati, karkoli sem Vam zapovedal: *Glejte, jaz ostanem pri Vas vse dni do konca sveta!*“ (Navdušeni šivio-klici; gromovito dolgo trajajoče odobravanje, viharo ploskanje in ovacije govorniku.)

Predsednik dr. Laginja: Slavni shod! Čuvši danes ta govor, mislim, da ste redkokdaj imeli priliko slišati tako na poljuden način povedane velike resnice, kakor nam jih je danes povedal gospod govornik. Gotovo izražam čutila vseh, ako se s predsedniškega stola

velespoštovanemu gospodu dr. Ivanu Šusteršiču za njegov poučni krasni govor toplo zahvalim in mislim, da mi bode slavni zbor z radostjo pritegnil, če rečem: Bog živi dr. Ivana Šusteršiča! (Gromoviti živio - klici.)

Besedo ima dr. Ivan E. Krek, ki bo govoril o katoliško-narodni organizaciji.

Govor dr. Ivana E. Kreka.

Presvetli cerkveni pastirji! Slovensko katoliško ljudstvo!

Moja naloga, ki mi jo je dal pripravljavni odbor, je govoriti Vam o katoliško-narodni organizaciji. Organizacija je tisto delovanje, katero zbira posamnike in jih združuje v družabna telesa. Iz posamnikov, raztresenih med seboj, dela s tem, da jih skuplja, nekaj novega, nova živa telesa, organizme, kakor pravimo. Bistvo takega družabnega organizma je, da morajo tisti posamniki, ki se združujejo v tak organizem, v tako novo telo, imeti neko novo misel, ki je kot posamniki nimajo, imeti morajo misel: *delovati za splošno korist vseh tistih, ki so v njihovi zvezi*. Če govorimo torej o organizaciji, govorimo že samo ob sebi o delovanju, ki mora biti naperjeno na splošno korist. In če govorimo o katoliško-narodni organizaciji, potem pravimo s tem, da hočemo skupiti ljudi, ki niso združeni, niso zvezani med seboj, v katoliško-narodne namene.

V katoliško-narodni organizaciji hočemo tedaj zbrati naše ljudstvo zato, da bode delovalo v splošno korist katoliško-slovenskega naroda. Vsled tega je že v samem bistvu te organizacije pobito to, kar govoré nasprotniki, da bi namreč ta organizacija mogla služiti samo namenu kakega stanu ali celo kakega posamnika. (Res je!) Porabimo to priliko in protestujmo najodločneje, da bi se ti organizaciji očitalo, da služi samo v korist enega stanu ali celo v korist posamnikov. (Vi-harno ploskanje in odobravanje.)

To očitaje je le pesek v oči. Če bi ta stvar res imela namen koristiti samo posamnikom, potem ne moremo govoriti o nobeni organizaciji. (Tako je!)

Gotovo pa je, da moramo pri tej organizaciji najprej in najbolj skrbeti za tiste, ki te organizacije najbolj potrebujejo. Pred vsem torej moramo skrbeti za naše delavske stanove. (Odobrovanje.)

Ko govorim o katoliško - narodni organizaciji, boste edini z menoj, če pravim, da je meni naloga dana povzeti vse, kar je bilo danes, kar je bilo včeraj lepega govorenega; povzeti to, kar se je reklo bodisi v odseku za krščansko življenje, bodisi gledé na šolstvo, na umetelnost, bodisi znanost, bodisi v socialnem oziru; vse to ima namen koristiti slovenskemu katoliškemu narodu.

Ako govorimo o katoliško - narodni organizaciji, govorimo torej o tem, kako bomo zbirali in združevali moči, katere bodo stremile za tem, da se vse to, o čemer se je sklepalo te dni, tudi v dejanju izvede.

Moj govor bo imel dva dela; v prvem hočem dokazati, da je taka organizacija potrebna; v drugem hočem pokazati, česa je treba pri taki organizaciji.

I.

Da je ta organizacija potrebna, nas uče vzlasti nasprotniki slovenske in katoliške misli. Nasprotujejo nam nasprotniki naše vere in narodnosti ter se boje združevanja slovenskega katoliškega ljudstva; ta strah nas najbolj poučuje, da je to združevanje potrebno. (Gromovito ploskanje in živio-klici.)

Ugovor, da se pričinja po tej organizaciji gospodarski boj, ta ugovor nam svedoči, kaki nevedneži so tisti, ki ga ponavljajo. Gospodarski boj! Ali ne divja ta gospodarski boj že več kot eno stoletje? Ali ni v socialnem in verskem oziru razbil vse, kar nam je dragega in svetega? Ali ni ta socialni boj že izdavnja prijel našega ubogega kmeta, da se z največim trdom in z največjo težavo bori za košček kruha? Ali ni taj boj že prej divjal, ko nam je na tisoče in tisoče ljudi pognal daleč po svetu, da propadajo na duši in telesu? Ali se ni ta boj zajedel v vse naše stanove, posebno v naše delavske stanove in jih gmotno in s tem tudi duševno postavil ob rob pogube. (Res je!)

Se li more govoriti, da naša organizacija vstvarja boj? Hujšega boja, ki se bije že dolgo v vseh političnih in socialnih razmerah, sploh mogoče ni. Ta boj je ob zadnji uri pokazal potrebo organizacije. Vsled političnega in gospodarskega boja se je pričelo združevanje in ne narobe.

Pokažimo vsaj v nekaterih točkah tiste uspehe, ki se sedaj kažejo pri naši organizaciji. Ne bom govoril o gospodarskih uspehih, o tem, da je kdo kak krajcar prihranil, da si je kdo kako drobtino pridobil, govoriti hočem le o tistih uspehih, ki se ne dajo meriti, ki se ne dajo šteti, ki se pa živo čutijo med nami.

1. Gotovo je, da se vsled klica po združevanju mnogo več na Slovenskem moli.

2. Veliko več se bere, kakor se je preje bralo.

3. Veliko več je smisla za javno življenje. Lahko bi vprašal in klical za priče svoje tovariše, kateri so bili v rajnem državnem zboru (smeh!), koliko več imajo naši poslanci sedaj dela, kakor so ga imeli poprej. Ljudstvo se vzbuja in zahteva najraznovrstnejših stvari od svojih poslancev.

4. Vsled smisla za združevanje je postal duh vzajemnosti krepek in silen.

Če me vprašate, kaj me najbolj veseli pri delavski organizaciji, potem Vam povem odkrito, da me to najbolj veseli, da toliko ubogih ljudi, za katere se noben človek ni brigal, kateri so bili kakor kaplja na veji, zdaj glave po konci vzdigujejo in se čutijo ljudi med soljudmi na zemlji. (Živio - klici, dolgotrajno pritrjevanje.)

To me veseli, da se ti ubogi ljudje poznajo med seboj, da se imajo radi med seboj, da se danes delavci krščanskega mišljenja iz Ljubljane, iz Idrije, z Jesenic, iz Celja ali od koderkoli, ako pridejo skupaj, čutijo kot bratje in prijatelji!

Ali se dá ta čut meriti?

Ali bo mogla avstrijska statistika kaj zapisati o tem? O političnih posledicah pač, toda kratkovidnost avstrijskih državnikov je tolika, da je lahko mogoče,

da bodo prezrli ves ta moralen uspeh in plod krščanskega združevanja.

In če me vprašate, kaj me najbolj veseli pri kmečkem gibanju, pri posojilnicah, pri združnem gibanju, bom ponavljal zopet: gmotni dobiček je postranska stvar, ker če so ljudje delavni in zdravi na duši in telesu, potem Vas vprašam: Kje je tista moč, ki jih bode ustavila? (Odobravanje.) Glavna stvar je medsebojno prijateljstvo, ta medsebojna zveza, iz katere izvira misel, ki je poglobitna pri organizaciji: misel delovati za splošno korist.

To je veselo, da, kakor hitro je prodrla ta misel v ljudstvo, se je takoj pokazalo, da ljudstvo razume ta poziv, še več, da ima v svoji sredi še mnogo biserov, demantov, ki so pripravljeni žrtvovati svoje premoženje in če ga nimajo, (kar je največkrat tudi res), svoje znanje, svoj čas, svojo čast v splošno korist. Koliko, dragi moji, imamo danes na slovenski zemlji delavskih in kmečkih robotnikov izmed priprostega ljudstva, ki so napolnjeni z ljubeznijo do ljudstva in ki delujejo in trpe za to ljudstvo! (Živeli!)

5. S tem se vrača veselje do dela, vrača se veselje do varčevanja, do napredka, pogum v trpljenju. Vsega tega ni, dragi moji, kjer ni upanja za boljše čase v združevanju! (Tako je!)

Lahko bi pokazal na vzgledih, na kolikih krajih ljudje, ki so še pred nedavnim časom živeli kot pozabljeni, brez moči kakor jetniki, kakor robovi, danes svobodno in veselo zopet dišejo in imajo smisel za svoj čas in potrebe svojega časa in smisel za napredek v vseh ozirih.

Ne more se pa dovolj povdarjati, da pri tem vprašanju katoliško-narodne organizacije niso naši nasprotniki glavna stvar. Ravno to največkrat zavira vsako organizacijo, ker se ljudje, kateri bi sicer po mislih bili vneti za njo, bojé nasprotnikov in vedno pravijo: kaj bode ta ali oni rekel, ta bode nasproten, ta je že nasproten itd.

To ne velja, mi moramo združevati prijatelje, za nasprotnike pa se ne brigati, ker organizovati ne mo-

remo drugih, kakor tiste, ki so ene misli. Pustimo v miru nasprotnike, ne mislimo nanje in s tem ne ubijajmo sebi poguma, ne škodujmo dobri stvari in ne gubimo časa. Ali ni naša stvar dobra? Če je dobra, potem pojdimo za njo! (Pritrjevanje.)

Pri tej priliki naj tudi to omenim, da je jako velika škoda to, da se nahajajo med prijatelji krščanskega gibanja ljudje, ki svoj nos po nepotrebnem vtikajo v liberalne liste, če le pridejo do njih. Taki ljudje ne delajo prav. Zakaj bereš te liste, vprašam? Oni pa pravijo: moram brati, da bom vedel vsaj, kaj nasprotniki pravijo. „Da se resnica prav spozna, mora se čuti dva zvona.“

Vprašam takega človeka: Ali nimaš sam vesti? Če potrebuješ zato, da svojo vest izprašaš, liberalnih listov, potem je slabo s tvojo vestjo. (Odobranje, veselost.)

Prvo točko sem dokončal. Katoliška narodna organizacija je potrebna. Kar manjka dokazov, si pa dodajte sami, saj imate časa do III. slov. katoliškega shoda dovolj. (Burno odobranje.)

II.

Rekel sem: v drugi točki hočem povdarjati to, kar je potrebno za organizacijo. Tukaj prosim vas, da pazno sledite mojim izvajanjem, ker se o njih le malokdaj in redkokje premišljuje.

Prva stvar je: organizacija stremi za napredkom in hoče pri ljudskem združevanju ljudi napraviti boljše, da bodo več vedeli, da bodo bolj zdravi itd. To je teženje po napredku. Pri tem pa ne smemo nikoli pozabiti, da ima napredek dva konca; od enega se gre, k drugemu se pride.

Začetek vsacega napredka, ki se pa prav lahko pozabi, označujejo besede sv. pisma: „Spomni se, človek, da si prah in da se boš v prah povrnil.“ Te misli ne smemo pozabiti, naj delamo, karkoli hočemo.

Drugi konec, kamor moramo priti, spoznamo po poti, po kateri moramo hoditi.

Za nas katoliške kristijane je ta pot označena po besedah Kristovih: „Hodi za menoj!“

Konec, do katerega moramo priti, nam kaže apostol narodov v svojem pismu do Efežanov, kjer pravi, da je to namen vseh stanov, da „se snidemo vsi v edinstvi vere in spoznanju Sina božjega v popolnosti moža, v meri polne starosti Kristusove“.

Napredek ima torej svoj začetek in tega začetka ne smemo pozabiti. Ne smemo pa tudi pozabiti, po kateri poti moremo zadobiti to, proti čemur mora težiti vsak napredek.

Druga neobhodno potrebna stvar za organizacijo je pa tista, ki je potrebna za vsako dobro delo sploh, namreč božja milost. O tej stvari vam hočem še ob kratkem razviti nekoliko misli.

Kje dobimo za organizacijo božjo milost v socialnem oziru, če smem tako reči: socialno milost božjo?

Na to vprašanje nam odgovarja sledeče razmišljanje: Bistvo organizacije je skrb za splošno korist. Kdor te skrbi nima, ne more spadati v nobeno organizacijo. Splošna korist ima pri Bogu večjo veljavo, kakor korist za posamnika, in vsled tega je tudi popolnoma gotovo, da daje Bog tudi svojo milost pri delovanju za splošno dobro. Splošno dobro imamo v dušnem in telesnem oziru.

Bog je postavil dva zakramenta, katera imata v resnici predvsem namen dajati pomoč tistim, kateri naj služijo splošni koristi v duševnem in v telesnem oziru. To sta namreč zakramenta sv. mašniškega posvečenja in sv. zakona.

Zakrament sv. mašniškega posvečenja ima namen, onim, katere posvečuje, podeliti duhovniško oblast v splošno korist in s tem tudi obenem zagotovilo pomoči v vseh tistih slučajih, kadar se ta duhovniška oblast izvršuje.

Ravno tako imajo krščanski stariši, ki se sklenejo v zakonu, namen, skrbeti za korist cele družine.

Vsled tega je tudi temu namenu primerno, da je zagotovljena iz zakramentalne milosti božje izvirajoča

posebna pomoč v vseh slučaji, ki so spojeni z namenom zakonskega stanu.

Iz tega torej vidimo, da imamo v resnici dve milosti, kateri sta nalašč za splošno korist ustanovljeni, dva zakramenta, katera sta nalašč ustanovljena v splošno korist. Umljiva je torej v človeškem gibanju zveza med tema dvema zakramentoma pri prijateljih in nasprotnikih. Tam, kjerkoli se spoštuje duhovski stan zato, ker se je ohranila vera v zakrament mašnikovega posvečenja, tam se je tudi ohranila vera v zakrament sv. zakona.

Zgodovina nas uči, da vselej, kadarkoli se je začela oblast duhovska blatiti zato, ker se je zgubila vera v nadnarurni značaj mašnikovega stanu, takrat se je tudi začel boj proti edinosti in nerazrušnosti zakona.

Ako hočemo, dragi moji, za organizacijo virov milosti božje, potem najprej utrdimo vse to, kar more utrditi vero v zakrament sv. mašniškega posvečenja, in kar more povzdigniti lepoto in vzvišenost krščanske zakonske zveze.

Vmes med tema dvema poloma, da tako rečemo, med polom, ki pričinja na zemlji, namreč pri zakramentu svetega zakona, in do tistega pola, ki završuje tam pri Kristusu, najvišjem duhovniku, med tema dvema poloma se vrše vse organizacije. Izvirati morajo iz rodbine, pričeti se morajo v rodbini, zvezane morajo biti z rodbino, težiti morajo pa po tem, po čemer teži mašniški stan, po svojem poklicu. Vse, naj se imenujejo posojilnice, naj se imenujejo bratovščine, zadruge, bralna društva, sploh vsaka zveza med ljudmi, kakoršna koli, ki hoče služiti splošni koristi, mora biti v tesni zvezi z rodbino, mora se torej skrbno varovati vsega, kar bi rodbino in njeno vez na zemlji razrušilo. Sem pa ne spadajo samo posojilnice, sem ne spadajo samo zadruge, semkaj spada tudi organizem naroda, semkaj spada tudi organizem države; država in narod sta namreč tudi prišla iz rodbine.

Če se torej potegujemo za splošni blagor, naj si bo za omiko, ali da damo našemu ljudstvu po ceni kredit po posojilnicah, če se brigamo za skupno raz-

pečavanje v zadrugah, če se bojujemo za narodnost ali če politikujemo, vselej moramo to delati v soglasju z rodbino in z rodbinskim namenom, pa tudi v soglasju z namenom, ki ga ima duhovniški stan. Če se iztrga iz tega soglasja kak ideal, naj bode sam še tako lep, recimo ljubezen do narodnosti, patriotizem, potem se omaže in boj zanj zaide na napačna pota.

Če pa stojimo na ti podlagi, potem ni mogoče, da bi ne našli, če tudi zaidemo za trenotek s pravega pota, prave smeri. V ljubezni do rodbine in v zvezi z rodbino z namenom, ki ga ima duhovski stan, vidimo uresničenje, obrambo, izvor vseh idealov. V ljubezni do domače hiše, v ljubezni do očeta in matere, v ljubezni, ki jo imajo otroci do očeta, do matere med seboj, v tem tiči tista moč, ki človeka dviguje, do zadnjega dihljeja, ako ni popolnoma nravno propadel. Ljubezen do domačih tal, napojenih z znojem, krvjo naših prednikov, ljubezen do materinega jezika izvira iz domače hiše, iz smisli za rodbinsko zvezo. Bog, ki daje socialno milost v zakramentu svetega zakona, krepi s svojo milostjo našo ljubezen do jezika, daje svojo milost, ko ljubimo svojo domovino in se borimo zanj, daje svojo milost, ko delujemo v smislu splošne koristi.

V končnem razvoju pa se strinjajo vsi ti nameni v namenu, ki ga ima zakrament sv. mašniškega posvečenja.

Eno točko hočemo še posebej premisliti, tisto točko namreč, ki se mi zdi, da nam razlaga vspehe naše organizacije in ki nam bodi naša svitla zvezda in zagotovilo največjega napredka:

Zakrament svetega mašniškega posvečenja in zakrament svetega zakona, ki sta, da tako rečemo, socialna zakramenta, ki delita socialne milosti, milosti za pomoč pri delovanju za splošno korist, ta dva zakramenta sta še posebej združena. Zakrament svetega reda, svetega mašniškega posvečenja ima, kakor uči sveti Tomaž, za namen sv. Rešnje telo in krog sv. Rešnjega telesa, krog Evharistije so razvrščeni vsi ti redovi, naj si bodo tisti, ki so pričetek zakramenta svetega mašniškega posvečenja, naj si bodo tisti, ki imajo že zakramentalni znak. Vsi ti redovi imajo svojo vrsto po

tistem razmerju, ki ga imajo do sv. Rešnjega telesa. Središče duhovniške oblasti in s tem tudi socialnega delovanja, središče socialne sile duhovniškega stanu je Evharistija, je sv. Rešnje Telo. Zakrament svetega zakona je, kakor vemo, podoba zveze Kristusove z njegovo cerkvijo. Ta zveza ima pa svoj javni, vidni simbol zopet v Evharistiji, in tako vidimo, da je tudi tukaj ravno tisto središče, ravno tisto posvetilo, ki je središče mašniškega stanu. Evharistija je torej središče vsega socialnega delovanja, izvor vseh socialnih milosti. V zvezi s pravo katoliško-narodno organizacijo prodira češčenje Evharistije z elementarno silo naprej (Dobro! Plosk.); ni se čuditi temu, kar gledamo danes pred seboj.

Če torej ponovimo svoje misli, moramo reči:

Katoliško-narodna organizacija težiti ima za tem, da se deluje za splošno korist katoliško-narodnega ljudstva. Ta katoliško-narodna organizacija je potrebna; zanjo sta pa potrebni dve stvari:

1. Pravi smisel za napredek, treba je poznati začetek, pot napredka, smer, konec napredka.

2. Potrebna je Božja milost. Ta Božja milost nam je obljubljena, nam je dana v dveh svetih zakramentih: v zakramentu svetega mašniškega posvečenja in v zakramentu svetega zakona. Središče je Evharistija, evharistiški Kristus, in s tem je združeno tudi češčenje Božje matere.

Ena stvar, katera naj nekako označuje težnje naše organizacije, njen začetek in njeno smer, pa nam bode jasna iz tega razmišljanja:

Zakrament svetega zakona je, kakor sem dejal, začetek vsakega socialnega delovanja. Sv. Tomaž ima v svoji „Summa“ z ozirom na zakon med drugimi tudi to vprašanje:

Ali zadržuje sužnost sklepanje zakona? Ako se kdo oženi s sužnjo, tako odgovarja, in ne vé, da je sužnja, ne velja zakon, in sicer:

„Sužnost je nekaj, kar se samo po sebi odbija, med tem, ko je to, po čemer teži zakrament svetega zakona, to, kar se samo po sebi želi.“

Suženjstva v starem smislu ni več, toda samo v tem smislu, da nima več moderni suženj okovov, verig na nogah, na glavi, na jeziku jih pa ima. (Pri-trjevanje.)

Hoditi smejo okrog, ako med potom lakote ne umirajo. Okove so jim z nog vzeli, toda vse druge so jim pustili in še stokrat hujše naložili. (Viharno, dolgo-trajno odobravanje.)

Socialno blagostanje, splošna korist je nekaj, po čemur se samo po sebi teži, in vsled tega je temu suž-nost najbolj nasprotna. Najprej je potrebno delovanje za svobodo v gospodarskem, za svobodo v političnem oziru. Sužnji niso v nobenem oziru za rabo. Ako ho-čemo delovati, uspešno delovati v socialnem oziru, v gospodarskem, v političnem oziru, ako hočemo uspešno delovati v verskem oziru, ki je krona vseh teh ozirov, potem moramo najprej stressiti okove rob-stva, ki tlačijo naše ljudstvo, in kdor ima to prepričanje, bo šel na delo, ta bo šel veselo zopet nazaj domov in bo deloval zopet kakor dozdej, da se oživi ta organizacija, kjer je še ni, da se okrepi, kjer je že, in da se vedno z božjo milostjo spopolnjuje v zvezi s česčenjem sv. Rešnjega Telesa.

Začeti je treba na tleh, začeti je treba na zemlji, zvršilo se bo v nebesih.

Pri tem si bomo vedno v svesti besed našega pesnika, katerega stoletnico ravno letos obhajamo, pes-nika, ki je po hudih bojih prišel do dušnega miru, ki ga nam javlja v svojem sonetu, in s katerim posve-čuje Čopovemu spominu „Krst pri Savici“, v besedah, ki govoré o minljivosti vseh posvetnih organizmov:

„Minljivost sladkih zvez na svet' oznani,
Kak' kratko je veselih dni število,
Da srečen je le ta, kdor z Bogomilo
Up sreče onstran groba v prsih hrani.“

(Burno odobravanje.)

Predsednik dr. Laginja: Slavni zbor! Kakor-koli ponavljati izraze navdušenja na ta govor bilo bi po teh ovacijah odveč. Jaz samo izpolnim svojo dolž-nost s predsedniškega stola, da zahvalim Gospoda Boga, ki je dal slovenskemu narodu takega sina, kakor je dr. Krek! (Zopetni gromoviti živio-klici.)

Volitev stalne komisije II. slovensko-katoliškega shoda.

Nato se vrše volitve v stalno komisijo II. slovensko - katoliškega shoda in pripravljavni odbor za tretji slovenski katoliški shod.

Izoljeni so bili dr. Šusteršič, dr. M. Laginja za Primorje, dekan Žičkar za Štajersko, tajnik Rozman za Koroško, dr. Janko Brejc za Kranjsko.

* * *

Dr. Ivan Šusteršič:

Prevzamem zopet predsedništvo, toda le za kratek čas. Izvršili smo svoje delovanje in sedaj veselo lahko zakličemo: Hvala bodi Bogu, ki je s svojim blagoslovom vidno spremljal ta prekrasni shod. Veliko smo pričakovali, da pa bo manifestacija katoliške zavesti na shodu tako sijajna, tega si nismo mogli misliti.

Po današnjem dnevu ni težek odgovor: v katerem taboru je Slovenija. (Tako je!)

Tukaj so bili zbrani zastopniki vseh stanov, od priprostega moža pa do visokega aristokrata, tako da, lahko rečemo: Narod v celoti je bil zastopan **tukaj!** Posebna dolžnost in posebna radost mi velewa omeniti, da je bilo na slovesnih shodih navzočih nič manj kakor 300 slovenskih županov, da je tukaj zastopanih 360 društev, s posebno radostjo in hvaležnostjo pa konstatujem navzočnost naših duhovnih vladarjev, katerih navzočnost je neovrgljiv dokaz, da smo zares katoliški narod! (Živio!) V svoji sredi smo tudi radostno pozdravljali včeraj in danes visoke zastopnike državne oblasti, v svoji sredini smo pozdravljali zastopnike drugorodnih, zlasti slovanskih katoličanov. V svoji sredi smo imeli ogromno število zastopnikov našega duhovništva, s katerim je slovensko ljudstvo najtesneje združeno in bo vedno tako ostalo. (Tako je!)

Dolžnost nam je pa tudi, da izrečemo pristrčno zahvalo vsem tistim faktorjem, ki so pripomogli k lepi in srečni izvršitvi današnjega shoda.

Visokim knezom in škofom ter drugim odličnjakom smo svojo zahvalo že izrazili in sicer opetovano ter s tako vznesenimi pozdravi, da bi bilo odveč še o tem kaj govoriti. (Živelil!)

Posebej pa nas veže danes dolžnost ob sklepu tega shoda zahvaliti se premarljivim članom pripravljavnega odbora vzlasti njega predsedniku prelatu Flisu in tajniku dr. Evgenu Lampetu, odbora za zunanje priprave načelniku svetniku Vencajzu in tajniku Stefetu, hvala gre vrlim društvom, ki so poslala svoje zastopnike, hvala vodstvu Alojzijevišča, katoliški družbi, katoliškemu rokodelskemu društvu, semenišču, kranjski hranilnici, slovenskim krščanskim akademikom, krščansko-socialnemu delavstvu, „Meščanskemu klubu“, vsem in vsakemu iskrena hvala in od Boga plačilo. (Pri vsakem imenu posebej živahni živio-klici.)

V prvi vrsti in pred vsem pa seveda našemu gospodu Bogu, ki je dal svoj blagoslov!

Nato se obrne predsednik do njegove eminencije kardinala dr. Jakoba Missije, ter ga prosi kratkega nagovora in apostolskega blagoslova

Kardinal Missia se na to dvigne ter stopi na govorniški oder. Preteklo pa je dolgo časa, preden je mogel govoriti. Opisati navdušenje, s katerim so ga zborovavci pozdravljali, oceniti ovacije, katere so mu prirejevali, to je naravnost nemogoče.

Govor Njegove eminencije kardinala in knezonadškofa goriškega, gospoda dr. Jakoba Missia.

Nisem prišel z namenom, govoriti, k Vam.

Bodi samo par kratkih besed, katere si dovoljujem še izpregovoriti, predno se razidemo. Nekateri misli, katere sem Vam hotel povedati, je omenil ravno sedaj moj gospod predgovornik, a ko se je zahvaljeval raznim gospodom, enega ni izrecno imenoval; meni pa se zdi dolžnost, ki jo imamo vsi, da se njemu v prvi

vrsti zahvalimo za ta shod. To je Vaš vzorni in neumorni knez in škof, kateri je v svoji gorečnosti delal na to, da se je ta shod izvršil. (Burne ovacije, živio - klici škofu.) V svoji gorečnosti, v svoji ljubezni do Boga, v svoji ljubezni do svete cerkve, do škofije, v svoji ljubezni do bližnjega ni miroval, dokler ni tega dosegel.

Jaz to toliko bolj občudujem, ker se mu je to posrečilo v tako kratkem času, kar biva med vami.

Vem, koliko časa je bilo treba, da je prišlo do prvega slovenskega katoliškega shoda, in zato prav toliko bolj občudujem, da je bilo mogoče v tako kratkem času zasnovati ta shod, in torej njemu, ki se je vsega žrtvoval, moja najiskrenejša zahvala.

Naj pa tudi jaz ponovim zahvalo vsem tistim, ki so kakorkoli pripomogli k temu shodu, in nazadnje Vam vsem, ki ste se udeležili tega shoda.

Morda ni bilo ravno vsakemu lahko priti sem. Bilo je težav, morebiti ne samo v gmotnem oziru, ampak težav hujših, zbadanje od raznih strani itd. In vendar premagali ste vse te težave in ste prišli v tako ogromnem številu semkaj na veličastni shod.

Zato gre tudi vam najsrčnejša zahvala za to.

Na tem katoliškem shodu se je sklenilo marsikaj lepega in dobrega. Morebiti ne bo mogoče vsega in povsod izvesti; tudi ne mislim, da je v teh resolucijah, katere so bile tukaj sklenjene, gotovo tudi vse obseženo, kar more pospeševati dobro stvar. Vendar pa je zasejano seme, iz katerega, kakor upam, bode prišlo mnogo lepega in dobrega sadu; zlasti ker upam, da se bo to, kar se je zdaj začelo z največjim navdušenjem, tudi nadaljevalo s takim navdušenjem.

Pri tem pa, ko sem se zahvaljeval vsem raznim faktorjem in zlasti Vam, soudeležnikom tega shoda, se moram spominjati tudi tistih, ki so takim shodom nasprotni. Tudi tem se imam v nekem oziru zahvaljevati, in sicer zato, ker so pripomogli, da se je vsled njihovega zbadanja pokazala tem lepša značajnost pri marsikaterem. Uresničilo se je pri marsikaterem tudi to, kar nam pripoveduje sveto pismo o apostolih, „da so šli z veseljem od velikega zbora, ker so bili vredni spoznani trpeti in prenašati zaničevanje zavoljo imena Kristusovega!“ (Odobrovanje.)

Mislim, da je nasprotstvo zoper tak shod kakor drugod, tako tudi med nami že privedlo do takega veselja v Gospodu. Hočem reči, da je marsikateri, ki se je izprva morebiti bal udeleževati se katoliškega gibanja, se otresel te bojazni in se zdaj velikodušno udeležuje tega gibanja.

Pri tem mislim v prvi vrsti na naše visokošolce, kateri so nekaj let sem tako pogumno jeli nastopati (živeli-klici, hrupno odobravanje), ki se nič ne zmenijo za razna nasprotovanja (tako je!), katerim so bili dostikrat izpostavljeni ali v listih ali kakor si bodikoli.

To je velika pridobitev: neustrašenost in pogum mladih ljudi. (Živeli-klici in ovacije „Danici“.)

Na misel mi prihaja še drugi stan, o katerem se je tudi danes govorilo in se ga hvalilo, in to je učiteljstvo (Živio! Bravo!), da se tudi ti bolj in bolj združujejo in se oprijemajo katoliške zastave in da se otre-sajo bojazni pred svetom. To je velikega pomena; toliko večjega pomena, kolikor večjega pomena je sploh učiteljski stan. Torej tudi tukaj se razodeva, kar sem že navedel o apostolih, da so šli z veseljem od velikega zbora, ki jih je obsodil in jim pretil; z veseljem so šli, ker so bili vredni trpeti zaničevanje za dobro stvar, za stvar krščansko. (Hrupno, viharo odobravanje in živeli-klici.)

Gospod predgovornik Vam je povedal, da s shodom samim še ni vse opravljeno. To ponavljam tudi jaz. Tukaj, kjer vas je veliko skupaj, tukaj, kjer ste vsi več ali manj ene in iste misli, je lahko biti pogumnim. Ali potem, ko se boste razšli, vsak na svojem mestu delati vztrajno, to je dostikrat jako težavno. Zato povdarjam: Vztrajnosti je treba, vztrajnosti v dobrem!

Dalje priporočam edinost, ker v edinosti je moč; pa ne samo zaradi tega, ampak tudi iz nekega nadnarturnega vzroka.

Znane so Vam besede Kristusove: „Tam, kjer sta dva ali kjer so trije zbrani v mojem imenu, sem jaz sredi med njimi.“

Ce ste pa vsi edini, bodite potem združeni tukaj ali razpršeni po raznih krajih, potem je med Vami Kristus naš Gospod, tisti, ki je rekel:

„Ne bojte se, jaz sem svet premagal.“ (Odobranje.)

Tretja reč, katero bi Vam priporočal, predno se razidemo, je potrpežljivost.

Ne dá se vse doseči na enkrat, nobena hiša se ne sezida v enem dnevu, nobeno drevo ne pade na en mah, ampak treba je delati naprej in pri tem biti potrpežljivim. To potrpežljivost bi vzlasti priporočal tudi nasproti tistim, ki niso naših misli; ker če jih hočemo pridobiti, se to gotovo ne bo zgodilo s tem, če zbadanje vračamo z zbadanjem, ampak edino le s prenašanjem, s potrpežljivostjo. Borimo se za dobro stvar mirno, premišljeno, vztrajno, potrpežljivo, in tako smemo upati, da bode s takim postopanjem združen blagoslov božji. (Dobro!)

S tem sem Vam povedal nekaj skromnih misli in sedaj pridem do tega, da Vam podelim blagoslov božji.

Saj imamo v nebesih najljubeznivejšega očeta, ki nam želi le dobro za časno življenje in večnost. Ako si izprosimo njegovega blagoslova, priznamo, da sami od sebe ničesar ne premoremo, in smo torej pohlevni in pohlevnim Bog daje svojo milost.

„Res, če je Bog z nami, kdo je zoper nas.“ Zato je blagoslov božji res sveta in potrebna stvar.

Ni dosti, da samo mi delamo, da proučujemo, da sklepamo, da še tako lepe misli izražamo; to je potrebno, ampak ni vse; da se doseže vspeh, mora biti dvojno skupaj: Bog in človek. Zato se mora z našim delovanjem združiti tudi pobožna, pohlevna molitev k večnemu Bogu.

Dostikrat premišljujem, zakaj dandanes marsikateri tudi dobre reči nimajo vspeha, ali, kakor pravimo, nimajo blagoslova. In marsikdaj si moram odgovoriti: zato, ker dostikrat mislimo samo na delo in premalo na molitev.

Zares, dela se vsestransko, piše se, organizuje se, ali kakor hočete imenovati naše delovanje. Toda pri tem se dostikrat pozabi, da ves blagoslov prihaja od zgoraj, pozabi se, da treba moliti.

Zato bodi blagoslov božji, ki vam ga hočem sedaj podeliti, kakor nekak opomin, da pri vsem svojem delovanju ali zase ali za bližnjega ne pozabite ob enem na molitev.

Tedaj bo katoliški shod, katerega završujemo z blagoslovom božjim, rodil najlepših sadov.“

Tedaj pa so zborovalci na kolenih prejeli slovesen blagoslov, podeljen po vzoritem kardinalu. Slovesen je bil ta trenotek in tako ginljivo - pretresljivo, da je le malo komu izmed zborovavcev ostalo oko suho. Z velikanskimi ovacijami škofom in predsedstvu se je završil pomenljivi shod z radostnimi klici: Na srečno svidenje pri tretjem slovenskem katoliškem shodu!

Komerz „Danice“.

Drugi slov. katol. shod se je zaključil s komerzom slov. katol. akad. društva „Danica“. V dvoranah starega strelišča udeležilo se je komerza okolu 500 oseb. „Danico“, ki je zasvetila po prvem katoliškem shodu, počastili so s svojo navzočnostjo Nj. eminenca kardinal dr. Missia, presv. knezoškofa dr. Napotnik in dr. Jeglič, več bivših državnih in deželnih poslancev, lep venec krščanskega ženstva in mnogo drugih odličnjakov.

Komerz je bil velesijajen ter so gostje v družbi zavednega katoliškega akademičnega dijaštva preživeli par nepozabnih ur. Njegovi eminenciji Missiji in knezoškofoma je občinstvo prirejalo viharne ovacije. Pri vstopu pozdravila ju je cesarska pesem.

Z „Naprej zastave slave“, katero je zaskrbel neumorna novomeška godba, otvoril se je banket. Predsednik „Danice“, stud. phil. Remec, je pozdravil v imenu „Danice“ udeležence, v prvi vrsti navzoče cerkvene kneze, brate Čehe in Hrvate. Povdarjal je, da so slovenski katoliški akademiki z utripajočim srcem pričakovali, kaj bo prinesel drugi katoliški shod. Resolucije kažejo, da shod obeta lepih in koristnih sadov slovenskemu narodu. Vzdignil je čašo na čast udeležencem z zagotovitvijo, da bodo slov. katoliški akademiki ohranili si spomin na ta večer skozi celo svoje življenje. Bučni klici „Živela Danica!“ so zagromeli po dvorani.

Dr. Šušteršič se je spominjal 90letnega starčka na prestolu sv. Petra, sv. Očeta, ki nima na razpolago ne vojske, ne topov, a ima na razpolago 250 milijonov vernih, zvestih katoliških src. Če tudi smo mal narod, vendar zavzemamo časten

prostor v tem številu. Slava sv. Očetu, slava veleumu na sv. Petra prestolu! — Občinstvo je govor stojé poslušalo in z nepopisnim navdušenjem pridružilo se klicu predsednika „Katol. političnega društva“.

Preč. gosp. generalni vikarij Flis je naglašal, da se otroci spominjajo svojih starišev, kadar so kako stvar srečno izvršili. Spominjajmo se očeta Avstrijcev, cesarja, ki se more vedno zanašati na zvestobo svojih otrok. Tudi ta govor so udeleženci stojé poslušali ter krepko zapeli cesarsko pesem.

Vodja g. Povše je povdarjal, da je vrhunec sijaja dosegel drugi katol. shod z dohodom Nj. eminencije kardinala dr. Missie. (Občinstvo vstane in gromovito pozdravlja kardinala) Redek je katoliški shod, da ga poseti član sv. kolegija, tembolj smo počaščeni mi, da nas je posetil član sv. kolegija in da je ta član sin slovenske matere. (Ponovljene ovacije kardinalu) Iz srca vseh katoličanov govorim, ako izražam Nj. eminenciji zahvalo, da je prihitel med nas in tako zopet kljub vsem zaprekam pokazal ljubezen vernemu slovenskemu ljudstvu. V imenu „Danice“, katere častni član je govornik, obljubuje govornik Nj. eminenciji, da hoče „Danica“ posvetiti tudi nadalje svoje moči Bogu v čast, domovini v rast! Bog živi Nj. eminencijo! — Ovacija, katero so udeleženci priredili svojemu ljubljenu visokemu cerkvenemu dostojanstveniku, je nepopisna. Nj. eminencija se je prepričal, da udanost Njemu ostane med nami neomajna.

Gosp. sodni svetnik Vencajz je napil navzočima knezoškofoma, premil. knezoškofu mariborskemu dr. M. Napotniku in knezoškofu ljubljanskemu, dr. B. Jegliču ter naglašal, da smo Slovenci ponosni na take cerkvene kneze.

Gosp. dr. Pavletič je povdarjal, da se marsikdaj kaže, kakor da bi bila kaka ideja zamrla, a se nakrat zopet oživi z novo silo. Tudi ideja katoliška, katero nam je dal Jezus Kristus, se v novo poživlja med nami, ta sveta ideja bode zmagala. Časih v strahu pogledamo okolu sebe, koliko je za nami somišljenikov, — danes pa je dokazal drugi slov. katol. shod, da nismo osamljeni, da imamo za seboj mogočno četo krščanskih mož. Nazdravil je Čehom in Hrvatom. (Burno odobravanje.)

Knezoškof dr. Jeglič je govoril o katoliški zavesti med hrvatsko inteligenco ter nazdravil na shodu navzoči slovenski inteligenci, ki neustrašeno v današnjih težavnih časih izpoveduje vero v Boga ter se ne boji zaničevanja in zasramovanja.

Po govoru knezoškofa dr. Jegliča se je zaključil oficijelni del komersa, ter je nadaljnje vodstvo komerza prevzel dr. Jančkovič, ki je povdarjal, da so simpatije, katere se kažejo do „Danice“ na današnjem shodu, najlepše zadoščenje „Danicarjem“ za vsa sramotenja. „Danica“ ostane ognjišče krščansko mislečih dijakov, ki hočejo, da stopijo v življenje ne samo kot advokatje, doktorji, ampak tudi kot tolažniki slovenskega naroda. Širimo katoliško vedo, „Danica“ ostani zvesta zaščitnica močatosti. „Danici“ so se priredile velikanske ovacije. Občinstvo je pozdravljalo krščansko misleče dijake s „Slava Danici“!

Vseučiliški profesor g. dr. Tumpach nazdravljajl je voditeljem socialnega gibanja med Slovenci, dr. Kreku in dr. Pavlici, jurist g. Sinkovec je nazdravil krščanskemu ženstvu, rekoč, da spada ženstvo v naš tabor, ako je res, da le krščanstvo zna ceniti ženstvo, da mu le krščanstvo daje pravo veljavo. Treba pa je, da se ženski spol tudi zaveda krščanstva, ker ni dovolj, da krščanstvo daje človeku veljavo, ampak človek mora tudi v dejanju pokazati to krščanstvo. Izrekel je zahvalo krščanskemu ženstvu za obilo udeležbo in končal: „Na zdravje krščanskemu ženstvu!“ (Živahno odobravanje.)

Gosp. dr. Lampe je izrekel pohvalo zavednosti „Dničarjev“ ter dostavil, de je dobila „Danica“ na katoliškem shodu in pri komerzu čast, za katero se zaman poteguje „napredno“ dijaštvo.

Prelepo je govorila za-topnica ženstva in krščanskomislečih učiteljic, povdarjajoč, da je bilo ženstvo na katoliškem shodu častno upoštevano. Krščansko ženstvo pač ni manj upoštevano, nego ono ženstvo, ki ne prisega na katoliško idejo. Slabe so naše moči, a krepko držimo zastavo milega Izveličarja, v zavesti, da se Bog često poslužuje najslabotnejšega sredstva v doseg velikič smotrov. Z dejanjem je pokazal to, ko se je poslužil prečiste Device Marije za sredstvo našega odrešenja. (Burno odobravanje.)

Slediti hočemo za zvezdami stalnicami, dati hočemo čast katoliškemu prepričanju, ne pa nikdar slediti raztresenim kometom, ki poti ne vedó. Zvezdam stalnicam bodemo sledile katoliške učiteljice po vzoru Slomškovem: „Vse za vero, dom, cesarja!“ Govor je očaral občinstvo in gromoviti pozdravi so obsuli govornico.

Imenom krščanskega meščanstva je gosp. Karol Pollak pozdravil „Danico“, gosp. Rozman se je spominjal znanega nasprotnega očitania, da so udeleženci katoliškega shoda prišli v Ljubljano po češplje. Doslej nismo vedeli, da je Ljubljana zaslovela po češpljah. (Veselost.) Mi tudi vzamemo češplje in ono, kar je na njih dobrega, koščice pa prepuščamo drugim. (Burna veselost.) V Ljubljani smo se čutili domače. Videli smo tudi, da je v nekem ziru med Ljubljano in Celovcem malo razlike. (Hrupno odobravanje) Tisti ljudje, katere smo spoznali v Celovcu dné 22. avgusta 1899., so enaki v Celovcu in tukaj. Menili smo zato, da smo v domačem zraku. Govornik je želel, naj se načrt delovanja, odobren na katoliškem shodu, ne pozabi, ampak da ga vsega oživotvorimo. Slava vsem tistim, ki so delali za drugi slov. katoliški shod! — Ob slovesu zakličemo: „da srce zvesto kakor zdaj, ostalo bode vekomaj.“

V imenu krščanskega socialnega delavstva je govoril delavski tajnik Gostinčar. Krščanstvo je tista sila, ki dela značaje. Tej krščanski ideji, v kateri naj se združijo vsi stanovi, „Slava“!

Dr. Šusteršič je omenil prizor, ki se je zgodil pred zborovavnim prostorom. Prišla sta mimo dva liberalca. Prvi liberalec je dejal: „Na, zdaj pa zmagaj, če moreš!“ (Splošna veselost.) Drugi pa je pobesil glavo in zamrmral: „Saj sem zmiraj

rekel!“ (Smeh.) Iz tega faktuma sklepam, da bo morda liberalce vsaj nekoliko pamet srečala in da bodo sami uvideli, koliko pravzaprav oni pomenijo na Slovenskem. Samega sebe spoznati, je lepa čednost. Ako liberalci dobé to čednost, potem spoznajo, da so velika ničla. (Ploskanje.) Kar je v naših močeh, jim bomo do te zavesti pomagali. (Klici: „Bomo!“) Vsak naših korakov, vsaka naših priredb vzbudi pri liberalcih steklost. Ko so pošteno stekli, vpijejo: „Kje je pa ljubezen?“ (Smeh.) Ob tem njihovem vpitju spominjam se na janičarje, ki so kristjanom dejali: „Ne boj se, brat!“, pa so jim rezali glave. Ljubezen često zahteva od očeta, da vzame šibo in svoje poredne otroke kaznuje. Tako naj vzame v roke slovensko ljudstvo palico in naj s palico ozdravi svoje poredne otroke, iz same gole ljubezni, da bi se liberalci poboljšali. V to ime vzdigujem čašo in kličem: „Živeli liberalci!“ (Dolgotrajno odobravanje.)

V imenu „Katol. Listov“ v Pragi je urednik Žundalek v lepem slovenskem jeziku pozdravil zbrano občinstvo.

Dolgo časa so ostali udeležniki skupaj v prijateljskih pogovorih in zavesti, da je „Danica“, svetla zvezda slovenski inteligenci, častno zaključila drugi slov. katoliški shod. Novomeška godba je razveseljevala goste s slovanskimi skladbami, a ko se je približala ura slovesa, tedaj so zagromeli v slovo zvoki „Hej Slovani!“

Brzobjavke II. slov. katol. shodu v Ljubljani.

Ajdovščina. Pevsko društvo v Šturiji radostno pozdravlja shod v zavesti, da Slovenci zmagajo ž njegovim programom.

Ajdovščina. II. slov. katol. shod v Ljubljani naj Bog blagoslovi, da duh katoličanstva prenovi Slovane. Za katoliška načela vojskujočim se možem in vsem udeležencem shoda: Slava, na zdár! — Fr. Kranjec, Fil. Poljšak, Janko Kvas, Dragotin Branina.

Ajdovščina. Duh božji razsvetli vse govornike na II. slov. katol. shodu in utrdi poslušavce v prepričanju, da je sveta cerkev zidana na trdni skali, katere ne bodo zmagala peklenska vrata! — Bralno društvo v Žabljah.

Beljak. Slava veličastni slavnosti, ki bodi v proslavo slovenskega naroda! — Globočnik, Pšeničnik.

Beljak. Bog blagoslovi delovanje II. slov. katol. shoda. Slava udeležencem! — P. Laetus Kovač.

Berzenice. Bog blagoslovio rad na korist Slovenaca i Hrvata! — Stevanec.

Bled. Sicer častno zastopani po 28 zastopnikih, želimo katol. shodu najboljši vspeh za časni in večni blagor našega naroda. — Gorjanci.

Bled. Vse za vero, dom, cesarja! Krepko povzdigujte glas! V geslu tem nam lepa zarja priti mora, srečen spas. — Katol. polit. društvo za radovljiški okraj.

Bled. Bog živi mile slovenske vladike in vsa vdana jim srca! Kristus zmaguj, vladaj in zapoveduj v naši domovini! K temu pripomozi II. slov. katol. shod! — Za blejsko Moško Marijino družbo Janez Čop, vodnik.

Bled. Ponosno pa zaupno se oziramo doli na Vas, najboljše naroda sinove, zbrane na II. slov. katol. shodu. Bog Vas živi, v Vašem taboru je Slovenija! — Katoliško izobraževalno društvo za mladeniče na Bledu.

Boh. Bistrica. Želimo prav obilnega blagoslova božjega. — Za županstvo Srednja vas župan Janez Korošec, svetovavec Jakob Cesar, odbornik Matija Zarnik.

Boh. Bistrica. Katoliški program poživi zasebno in javno življenje Slovencev! Pogumnim zborovavcem: Slava! — Preželj, župan, Mencinger, Rozman, Preželj, Kobal, svetovavci, Žnidar, Mencinger, Repinec, Rozman, Steudler, Piber, odborniki.

Borovlje. Zadržana po poslih združujeva se v duhu z zborovavci in kličeva krepki: Živio! Dal Bog, da bi II. slov. katoliški shod po sijajnih uspehih nadkrilil prvega, ter se zvršil v slavo, čast in prospeh skupnega naroda slovenskega! — Za občino Svetna ves Slemic, župan, Štih, svetovavec.

Borovlje. Slava shodu, ki deluje po geslu: Vse za vero, dom, cesarja! Bog živi udeležnike in blagoslovi njihovo delo! — Za posojilnico v St. Janžu v Rožni dolini Martin Štih, načelnik.

Bovec. Bog blagoslovi Vaše delo, da bi srečen vspeh imelo! — Delavsko izobraževalno društvo.

Bovec. Pritrjujoči resolucijam katoliškega shoda pozdravljamo vse udeležence. — Ilovar, dekan, Pečenko, France, Zega.

Braslovče. Veselo se pesem slovenska glasi, ker temelj obstanka utrjuje se ji. — Pevsko društvo, Vinko Rojnik, Jan. Sternad, Frank, Sporn.

Brno. Vašemu zborovanju popoln vspeh! — Uredništvo „Hlasa“.

Burgeis. Žal zadržan, udeležiti se osebno drugega slovenskega katol. shoda, ga najsrčneje pozdravljam. Na podlagi pravega katoličanstva je mogoča sreča narodov. — Opat Treuinfels.

Buzet. Za krst častni i slobodu zlatnu vojevaše djedovi. Za krst častni i slobodu zlatnu nek vojevaju unuci, i narod će biti spasen. Tem pozdravlja shod — občinsko glavarstvo.

Celje. Županstvo okolice celjske z navdušenjem pozdravlja drugi slovenski katoliški shod z iskreno željo, naj bi bil v korist vsemu katoličanstvu in skupnemu narodu slovenskemu ter prinesel zopet zaželeni mir in edinost med slovenskimi sinovi. — Župan Glinšek.

Celje. Blagoslavljal Bog delo pravih mož. — Del. podporno društvo

Celje. Rečiški tabor pozdravlja tabor cele Slovenije. V tem taboru je cvet, zunaj osat; cvet duhti, osat bôde. — Hranilnica in posojilnica.

Celje. Le krščanska pravica in bratska samopomoč reši Slovence propada. Bratje, mi stojimo trdno. — Kmet. društvo Rečica ob Savinji.

Celje. Sobojevnike za vero katoliško in narod slovenski pozdravljajo z bregov Savinje — celjski akademiki.

Celovec. Katoliški shod naj pripomore, da se Slovenci vseh pokrajin versko in narodno organizirajo v lep prospeh na duševnem in gospodarskem polju. — Slov. posojilnica v Celovcu.

Celovec. Bog daj uspeh! — Janez Brabenec od Sv. Tomaža pri Cilbregu na Koroškem.

Celovec. Po priprošnji naših blagovestnikov in pokroviteljev dodeli mili Bog katoliškemu shodu prav sijajen uspeh. — Podružnica sv. Cirila in Metoda za Celovec.

Celovec. Dal Bog drugemu slovenskemu katoliškemu shodu prav mnogo uspeha v vsestranski napredek in blagor milega nam naroda slovenskega. Živeli zborovavci! — Uredništvo „Mira“.

Celovec. Iskreno pozdravljamo drugi slovenski katoliški shod in vse zbrane rodoljube, želeč, da to delo obrodi mnogo dobrega sadu v prid cerkve in teptanega našega naroda! Na zdár! — Katoliško politično in gospodarsko društvo za Slovence na Koroškem.

Celovec. Naj katoliški shod budi, širi in krepi verski in narodni duh v prospeh in blagor cerkve in naroda ter donaša obilnega sadu! To želijo — prefekt Stres, župnika Mikuš in Česner, stolni kaplan Hribar in tajnik Kovač.

Cirkno. Verni Slovenci iz Novakov na Goriškem z veseljem pozdravljajo drugi slovenski katoliški shod in se povsem strinjajo z njegovimi sklepi.

Djakovo. Zapaljena baklja na prvom hrvatskom sastanku u Zagrebu o društvenom, kršćanskom i socialnom pitanju razplamtila se i na brackom slovenskom shodu na korist sestara dične Slovenije i probudjene Hrvatske! Hvaljena Isus i Marija! — Aksamović, Golubičić, kapelana djakovačka.

Djakovo. Slovenskom katoliškom sastanku pridružuju se profesori djakovačkog sjemeništa molitvom, neka potvrdi Bog ovo, što se radi u nama. — Profesorski zbor.

Djakovo. Uspeh pod geslom: Sve za vjeru i domovinu. — Vjekoslav Spinčić.

Djakovo. Bog blagoslovio dielo na procvat svete vjere i na korist slovenskog puka. — Monsignor Cepelić.

Dj a k o v o. Najbolji uspeh želi iz ravne Slavonije — nadžupnik Korošec.

Dj a k o v o. Oduševljeno pozdravljajuč odlični bratski zbor, želim, da bude na korist vjere i slovenskog-hrvatskog jedinstva. — Dr. Papratović.

D o b e r l a v e s n a K o r o š k e m. O b č i n a G l o b a s n i c a pozdravlja drugi slovenski katoliški shod pristrčno in se pridružuje vsem njegovim sklepom. Živeli! — Jekl, župan.

D o b e r l a v e s. Božji blagoslov Vašemu podjetju in bratski pozdrav zbranim! — Luka Lavtižar, prošt doberlaveški.

D o b r e p o l j e. Z duhovni svojimi edini, udani svete cerkve sini stojimo sred viharja: Za vero, dom, cesarja. — Župljani robski.

D o b r e p o l j e. Bog živi na temelju krščanskih načel združeno Slovenijo! — Za občino Rob: Bregar, župan.

D o b r e p o l j e. K zmagi prapor naš se vije v varstvu Matere Marije; njemu ne preti propast, delu veje v slavo, čast. — Hranilnica in posojilnica na Robu.

D o b r e p o l j e. Blagoslovi Vsemogočni delovanje drugega katoliškega shoda! Slava udeležencem! — Dobrepoljci.

D o b r e p o l j e. Buči naj vihra, tuli piš, zastava k zmagi nam je križ! Živelo krščansko časopisje, živeli zborovavci! — Bralno društvo na Robu.

D o l e n j a v a s p r i R i b n i c i. Okoli katoliško-narodne zastave združene zborovavce na II. slovenskem katol. shodu pristrčno pozdravljamo, želeč mnogo vspeha v čast božjo in blagor nas tako stiskanih kmetovavcev. — K met. društvo v Dolenji vasi pri Ribnici.

D o m ž a l e. V imenu slamnikarjev domačinov vsem pozdrav in obilni uspeh! — Cerar.

D o m ž a l e. V imenu katoliško-mislečih delavcev in rokodelcev: Bog izpolni Vaše nade! — Končan.

Domžale. Čast, slava in zahvala katoliškemu shodu! — Delavsko podporno društvo.

Domžale. Bog blagoslovi zaželeni katol. shod! — Posojilnica.

Domžale. Vsem udeležencem srčnost, vstrajnost in blagoslov božji! — Strupi.

Domžale. Srčno pozdravljamo vse zborovavce. — Delavci v slamnikarskih tovarnah: Cerar, Zajc, Peterlin, Markužič, Tičar, Žabnikar.

Domžale. Občina Depala vas se strinja z Vami in izreka svojo zahvalo. — Dimec, župan.

Dornberg. Slava vsem zborovavcem pri drugem slov. katol. shodu. Bog blagoslovi delo in trud! Naj prešine odločno katoliško mišljenje vse sloje nam drage domovine! — Za županstvo Dornberg Franc Berce, župan.

Dornberg. Za svojimi odposlanci kličemo: Slava katoliškim zborovavcem, stebrom Slovanstva in Avstrije! Bog blagoslovi Vašo sveto požrtovalnost! — Posojilnica, zavarovavnica, starešinstvo v Černicah, županstvo Gorjače.

Dunaj. Kot stari in odkritosrčni prijatelj katolikov v lepi kranjski deželi pošiljam Vam srčne pozdrave s krščanskega cesarskega Dunaja z željo, da ima II. slov. katol. shod najboljši uspeh. — Ces. svetnik dr. I. M. Truxa.

Dunaj. Katoliške može slovenskega naroda, pri katerem se je pričelo izpreobračanje slovanskih narodov h krščanski veri, srčno pozdravljamo in želimo najboljši uspeh. — Inthal v imenu uredništva lista „Vaterland“.

Gorica. Bog blagoslovi delo katoliškega shoda! — „Primorski list“, katoliško delavsko društvo.

Grabštajn. Vsem udeležiteljem katol. shoda čast in slava! — Lovrenc Serajnik, prošt tinjski, Volbenk Serajnik, kaplan.

Grabštajn. Iz tužnega Korotana se spominja častitih zborovavcev na II. slov. katol. shodu ter jim

navdušeno kliče: Pogumno naprej v započetem delu po starem geslu: vse za vero, dom in cesarja! — Podružnica sv. Cirila in Metoda za Pokerče in okolico.

Hotedršica. Katoliški duh navdajaj srca naša! V praznik si štejemo te dneve veselja in svetega navdušenja. — Josip Sever, kapelan, Gašper Rudolf, Franc Rudolf, Tomaž Gostiša v Črnem vrhu nad Idrijo.

Hotedršica. Za naroda vero, korist in prosveto deluje naj vsakdo z ljubeznijo vneto. — Posojilnica in hranilnica v Črnem vrhu nad Idrijo.

Kaltern na Tirolskem. Srčno pozdravljam. Bog blagoslovi Vaše delo! Ti dnevi naj poživé pri Vas duhove s pravim krščanskim prepričanjem! To srčno želi baron Dipauli.

Kamnik. Odbor slovenskega katoliškega društva za kamniški okraj kliče vsem udeležencem: Čast Vašemu pogumu! Rešitev Slovencev je le v programu vseslovenskega katol. shoda.

Kamnik. Hranilnica in posojilnica, kmetijsko društvo, kmetijska podružnica v Zgor. Tuhinju Vas pozdravljajo, krščanski možje. Slava Vam! Vi ste prijatelji kmeta, upanje njegovo. Liberalna misel, liberalna svoboda pa ga zatira in se smeje ko umira. Proč s tako svobodo! Živela krščanska svoboda, živela krščanska misel! — Smolnikar, Hribar, Zabukovec, načelniki.

Kamnik. Občina Zgor. Tuhinj je z Vami. Z Vami hoče iti v boj za vero in domovino! Bog bo z nami, zmaga naša, vragu smrt! — Smolnikar, župan.

Kamnik. Proseč shodu blagoslova od Vsemogočnega kliče krepki živio pokrovitelju istega, presvetlemu knezu in škofu. — Mladeniška Marijina družba.

Kamnik. Drugi slov. katol. shod pozdravlja in mu prosi obilo blagoslova Katoliško društvo v Kamniku.

Karlovce. Braći slovenskima želimo najbolji uspjeh u vjerskom in narodnom nastopanju. Pratio Vas božji blagoslov! — Paulin, Kete, Ravnikar, Lah, Zagoda, Koraic, Radovinac, Drugović, Barić, Bakšić, Giorgis Medur, Radočaj.

Klobenstein. Vaše obravnave naj bi pospeševale spoznanje, da so trdna katol. načela edino zagotovilo za izvršitev pravičnih narodnih teženj. — Bivši drž. poslanec Zallinger.

Kobarid. Oduševljeni kličemo: Živelo praktično krščanstvo! Živela katoliška ideja! Naprej! — Jurij Peterneš, dekan, Janez Lapanja, Janez Vidmar, Ivan Leben, Simon Gregorčič, Andrej Mesar, Alojzij Čubej, Anton Manzini, Ivan Sedej, Ciril Vuga, Fr. Guzelj, Otilij Medved.

Kobarid. Bog blagoslovi Vaše delo! Naj se širi in utrjuje krščansko življenje med Slovenci! — Simon Medved v imenu mnogih na Breznici.

Komen. Za križem naprej! Le v tem znamenju je zmaga. — Duhovščina dekanije Komen.

Konjice. Prisrčno pozdravljamo vse zborovavce, želeč njihovemu plodovitemu delu obilo blagoslova za za cerkev in domovino. — Občina Laborje.

Konjice. Srčno pozdravlja zbrane katoliške Slovence Občina Bezina.

Konjice. Blagoslovi in vodi naj Vsegamogočni delovanje shoda! — Delavsko podporno društvo.

Konjice. Brez vere ni resnice, brez krščanskih voditeljev ni pravice. — Občina Grušovje-Prihova.

Konjice. Trikratna slava vsem onim naj doni, ki združeni zastopajo načelo, naj Kristus vlada, gospoduje in živi! — Konjiški kaplani.

Konjice. Katoliška misel oživljaj, krepčaj naše ljudstvo! Zborovavce, med katerimi se osebno nahajata oba naša župana, pozdravljata — občinska odbora za občino „Sv. Kunigunda“ in za občino Padeškivrh.

Konjice. Ljudstvo slovensko ostani zvesto katoliškim načelom tudi v svojo časno srečo! — „Posojilnica“ pri „Sv. Kunigundi“ na Pohorji.

Konjice. Živeli zborovavci! Da bratomorno nasprotovanje katoliški misli med Slovenci poneha, to upanje ima društvo „Straža“ v Zrečah.

Konjice. Shod naj okrepi verni slovenski narod, da ostane edin v veri in vstrajen v boju za narodne pravice! — Katoliško politično društvo.

Kormin. Bog užigaj in potrjuj katoliško zavest in življenje med Slovenci! — Janez Boštjančič.

Kormin. Božja previdnost, ki Vas je na shod pozvala, naj bi še dela Vaša z najboljšim vspehom obdarovala. Brezverska povodenj ne sme tod čez, v to pozdravlja v Brdih „Slovenski jez“. — Andr. Žnidaršič, predsednik.

Kozje. Starodavna občina trga Pilštanj pridružuje se z navdušenjem načelom zborujočega shoda v beli Ljubljani. — Zupančič, župan.

Kozje. Sveta vera in beseda materina naj družita vse Slovence! — Občina Drenska-reber.

Kozje. Luč svete vere naj povsod plamti, kjer slovenski jezik se glasi! Najboljše vspehe Vam želi probujeni okraj kozjanski. — Za okrajni odbor Kozje, načelnik.

Kozje. Bog živi vse Slovene pod streho hiše ene, v kateri naj vselej sveti svete vere luč in se glasi mili materini jezik! — Občina Zdole pri Kozjem, Repin, župan.

Kozje. Verni Slovenci kozjanskega okraja z veseljem pozdravljajo katoliški shod, želeč, da se povsod med Slovenci vresničijo njega resolucije. — Katoliško politično društvo.

Kozje. Duhovščina dekanije Kozje in celjskega okraja želi najprisrčnejše najobilnejši sad in se popolno strinja z vsemi resolucijami. — Bosina, dekan.

Kranj. Bog blagoslovi drugi slovenski katoliški shod v dušni in telesni blagor našega naroda! — Naklo.

Kranj. Zmaguj katoliška misel! — Župnik v Predosljah.

Kranjska gora. Zborovavcem majke Slave od izvirov bistre Save valčki Vam nesó pozdrave. — Za kranjsko-gorske rodoljube najboljšega uspeha v proslavo domovine slovenske shodu želi: Žlogar.

Kranjska gora. Drugemu katoliškemu shodu prosijo mogočno Gospo najobilnejšega blagoslova! — Dekleta Marijine družbe.

Kranjska gora. Na drugem katoliškem shodu zbranim milim bratom kličejo srčno naprej pod zastavo Jezusa in Marije! — Mladenci Marijine družbe.

Kranjska gora. S sklepi v prosep versko-narodnega življenja med Slovenci soglašuje: Župnija kranjskogorska. Žlogar župnik. — Da čim preje dosežemo šolstvo v Slomškovem duhu, želi podružnica sv. Cirila in Metoda. — Naj bode shod tudi v gmotni prosep milega naroda. Posojilnica: Žlogar, ravnatelj.

Krešnice. Obilnega blagoslova katoliškemu shodu! — Šmitek, Bratun, Zupan.

Kutjevo. Hrvatski katoliki kutjevački pozdravljaju slovensku braću. — Kremler, župnik.

Lipik. Zadržan udeležiti se shoda pozdravljam ga tem potom z iskreno željo, da bi imel obilo uspeha za duševni in gmotni blagor ubogega slovenskega naroda: „In necessariis unitas, in dubiis libertas, in omnibus charitas!“ — Dr. Vinko Gregorič.

Litija. Občina Šmartno pri Litiji želi katol. shodu božji blagoslov in sad tisočeri. Živeli zborovavci! — Breznikar, župan.

Litija. Zveza županov litijskega okraja najsrčneje pozdravlja katoliški shod in se klanja njega sklepom. Vse za vero, dom, cesarja! — Breznikar, zvezin načelnik.

Ljubno na Štajerskem. Pozdravljamo katoliški shod z željo, da bi obrodil obilo dobrega sadu. — Županstvo.

Ljubno. Katol. shod razvijaj, oživljaj in ohrani velike ideje škofa Slomška v slavo domovine, slavo božjo in obran roda slovenskega! — Solčavan.

Ljubno. Vse za Boga, cesarja in domovino slovensko! — Občina Solčava, Žagar.

Ljubno. Vedi svet, da se Slovenci ne bojimo boriti za domovine čast! Ali složimo se, in lipi se klanjal bo hrast! — Schmid, solčavski župnik, Lekše, lučki župnik, Kostanjevec, kaplan.

Ljubno. Kakor naše gôre trdne, stojmo trdno za naše geslo: Vse za vero, dom, cesarja! — Občina Luče.

Logatec Gorenji. Slava zavednemu katoliškemu narodu, zbranemu na katoliškem shodu, da se čim bolj vname in ojači za častno delo v verskem in narodnem oziru. Rod priprost, a jedrnat! — V. Remškar.

Ludbreg. Blagoslovio Gospodin rad i složio svu braću u radu za vjeru i narodnost, da budu jedno srce i jedna duša! — Župnik Strahinšček.

Lukovica. Bog blagoslovi delo katoliškega shoda! — Občina Blagovica.

Lukovica. Obilnega vspeha želi shodu in kliče: Slava zborovavcem! Duhovščina nadžupnije Moravče: Bizjan, Pleško, Koren, Cegnar, Koprivec, Vidergar.

Lukovica. Božjega blagoslova prosi in slava kliče vsem zborovavcem duhovščina dekanata Moravče. — Bizjan, dekan.

Lvov. Srčni pozdrav zbranim! — Barwinski.

Marija Enzersdorf pri Dunaju. Od srca želim, da ta shod mnogo pripomore, da se skoro zedinijo vsi Slovenci pod starim, edino pravim geslom: Vse za vero, domovino, cesarja! Le tako se reši zatirano Slovenstvo. — Pukl, izdajatelj lista „Der Süden“.

Maribor. Pozdravljeni! Jezus in Marija bodi Vaša tovaršija! — Slovenci v Studencih pri Mariboru.

Maribor. Le živa vera varuje obmejne Slovence potujčenja. Kdor vero zavrže, zataji tudi svoj narod. Slava vsem, ki utrjajo slovenski narod v krščanskem prepričanju. — Slovensko politično in gospodarsko društvo v Jarenini.

Maribor. Ogromni uspeh želi z Vami se boreči učenec — Žolgar.

Maribor. Bog blagoslovi delo drugega slovenskega katoliškega shoda, posebno še v prid Slovincem ob meji! — Ignacij Zupančič, Jareninski župan.

Maribor. Le na krščanski podlagi je mogoč pravi gospodarski napredek našega naroda. Slava prirediteljem katoliškega shoda! — Kmetijska zadruga v Jarenini.

Maribor. Po vplivu drugega slovenskega katoliškega shoda naj se po vsej Sloveniji razširja prava krščanska in narodna zavest in omika! — Kmečko bralno društvo v Jarenini.

Metlika. Bog živi krščansko misleče može! — Kmetijsko društvo v Metliki. — Franjo Kočevar, Dragotin Fortuna, Matija Vraničar.

Metlika. Zadržan, osebno se udeležiti shoda, Vam kličem: Bog blagoslovi Vaš trud! — Janez Dragovan, župan občine Lokvica pri Metliki.

Metlika. Imenom radoviške fare z vnetim srcem pozdravljamo slovenski katoliški shod v Ljubljani. Ker nam je nemogoče osebno se ga udeležiti, strinjamo se v duhu z vsemi Vašimi načeli ter iz dna srca kličemo: Bog blagoslovi vse delovanje za dušni in telesni blagor slovenskega naroda! — Cesar Martin, Cesar Matija, Cesar Ivan.

Metlika. Radi boleznim zadržan osebno se udeležiti shoda, sem v duhu z Vami ter Vam kličem: Bog blagoslovi Vas vse! Živeli zborovavci! — Ivan Kramarič, župan iz Radovice pri Metliki.

Metlika. Bog blagoslovi kršč. idejo! — Martin Pečarič, predsednik krajnega šolskega sveta v Drašičih pri Metliki.

Metlika. Pozdravljeni zborovavci! Kalí naj seme božje, naj vedno raste, preobíle naj rodi nam vselej klase! — Jakob Pavlovič, župnik, Franc Kenda, učitelj, Martin Gerkšič, župan z odborniki iz Suhora.

Metlika. Duhom sam danas med Vami, mila braćo. Bog blagoslovio Vaš spasonosni rad! Živio dični nadpastir dr. Bonaventura, živelo njegovo katol. slovensko stado! — Ilija Hranilović, župnik.

Metlika. Mi z Vami, Vi z nami! Bog blagoslovi Vaše delo, slava vam! — P. Leon; Novak, Hrovat, kapelana, Schönbrunn, upokojeni učitelj, Logar, bogoslovec, Jure Bajuk.

Metlika. Bog blagoslovio sveti rad na uhac mile nam katoličke majke! Živili Slovenci! — Visošević, grčko-katolički žumberački dekan.

Miren na Goriškem. Bog živi vrle slovenske katoličane, za blagor naroda v srcu Slovenije zbrane! Slava! Mnogo vspeha! — Za hranilnico in posojilnico Šinigoj.

Miren. Bog blagoslovi Vaš trud za slovenski rod! Naj prosita za to sveti Ciril in Metod! Slava! — Za katol. delavsko društvo Pavletič.

Miren. Slava sloven. katoliškim zborovavcem! Bog blagoslovi Vaše delo! — Občina Miren: Šinigoj, župan.

Miren. Živeli! Vse za vero, dom, cesarja! Slava vsem zborovavcem! — Pavletič, župnik.

Mirna. Da oživijo nauki Izveličarjevi mili narod slovenski, bodi uspeh drugega katoliškega shoda! Živeli zborovavci! — Franc Jarc, Fran Majdič, Davorin Grčar.

Mokronog. Zadržana iskreno pozdravljava drugi katoliški shod. Bog blagoslovi! — Jože Gorjup, župan, Janez Virant, župnik.

Novo mesto. Bog spremljaj Vaše delo s svojim blagoslovom, da bi koristilo tudi rokodelskemu stanu! — Katoliško društvo rokodelskih pomočnikov v Novem mestu.

Novo mesto. Bog živi in krepi katoliško in obrtno zavest! — Pripravljavni odbor.

Novo mesto. Katoliško politično društvo za Dolenjsko iskreno želi katoliškemu shodu najlepšega uspeha. Naj nam vžge novega ognja srčnosti in požrtvovavnosti v prid celega naroda in še posebej naše Dolenjske.

Novo mesto. Kolegijatni kapitelj novomeški srčnim veseljem pozdravlja drugi slovenski katoliški shod ter prosi Boga, da bi resolucije postale dejanja Bogu v čast, milemu narodu našemu v pravo srečo.

Novo mesto. Največji uspeh in blagoslov od Boga katoliškemu shodu želi frančiškanski samostan.

Novo mesto. Zborovavcem pozdrav, Bogu pa vneto molitev za sijajen vspeh pošiljajo zadržani župljani iz Stopič pri Novem mestu.

Novi Jičín. Shodu najboljši vspeh! To srčno želi krščansko-socialna organizacija za Moravo in Šlezijo. — Šramek.

Nova vas pri Rakeku. Seme, ki sedaj se seje, naj stoteri sad rodi! — Kmetijsko društvo Bloke.

Ogrsko Hradišče. Od slovanskega Velehrada Vam, slovenski bratje, najsrčnejši pozdrav in gromovit: Na zdár! — Starosta „Katolicko-političke jednoty“, advokat dr. Jan Sedlaček.

Olomuc. Že doma, s srcem ves pri Vas kličem: Živeli zborovavci! Živel slovenski katoliški narod! — Dr. Hruban.

Ortnek. Bog blagoslovi vzvišeno delo v prospeh katoliškega naroda slovenskega! Slava zborovavcem! — Za župnijo in občino sv. Gregor: Krumpestar, župnik, Oblak, župan.

Pazin. Želimo najbolji uspeh. — Josip Grašić, dr. Trinajstić, dr. Kurelić.

Pičan v Istri. Zadržan sozborovati kličem: Slava vsem zborovavcem, želeč, da bi katoliške ideje prešinile ves slovenski narod. — Jakob Sedmak, župnik v Kršanu.

Pliberk na Koroškem. Bog blagoslovi trud katoliškega shoda in pomози katoliški stvari do zmage! — Bauer, dekan, Svetina, notar, Pečnik, vikar.

Podnart. Mladeniška Marijina družba Kamnogoriška želi, da vsklіje iz resolucij shoda krepko, neustrašno versko življenje. — Jernej Varl, prednik.

Podnart. Navdušeno pozdravljamo velevažni shod, prepričani, da se bodo le na krščanskem temelju zboljšale žalostne naše razmere. Bog daj obilo vspeha! — Delavsko bralno društvo Kamna gorica.

Podnart. Dekliška Marijina družba kamnogoriška prosi božjega blagoslova katoliškemu shodu.

Podnart. Tudi mi kmetje pozdravljamo katoliški shod. Bog daj srečo! — Matija Fister, Janez Kalan, Janez Potočnik, Jože Varl, Gašpar Volk.

Poreče na Koroškem. Pri Devici Mariji na Otoku ob Vrbskem jezeru zbrani Slovenci voščijo katol. shodu božjega blagoslova in izdatnega vspeha.

Praga. Odbor društva „Vlast“ v Pragi pošilja Vašemu shodu srčen pozdrav. — Dr. Horský, predsednik.

Pregrada. Obilje nebeskoga blagoslova prolijao svemogući Bog na rad drugoga katoličkoga kongresa naše drage, po krvi i po križu braće, viteških Slovenaca. — Jakovina, župnik, Bunčić, kapelan.

Prevalje na Koroškem. V duhu pričujoč želi shodu, da bi Slovencem obilno sadu in navdušenja za katoliško stvar prinesel. — Kindlman, župnik v St. Danielu.

Radeče. Pozdrav zborovavcem. Dal Bog svoj blagoslov, da delo bi obilo sadu rodilo, strankarstvo nehalo, mir in bratska ljubezen nas vezala. — Konsumno društvo v Radečah pri Zidanem mostu.

Radeče. Zadržan biti pričujoč izražam tem potom svoje želje: Bog daj svoj blagoslov blagemu namenu zbora, da potem krščansko-bratska ljubezen in ljubi mir zavladata po vsej slovenski zemlji. — Jakob Rižnar.

Radeče. Kot zastopnik občine Radeče pozdravljamo zbor in želimo vztrajnost do skrajnosti za sveto stvar, ki nam pomaga iz obupnega stanja vsikdar. — Za več odbornikov Franc Laharnar.

Radeče. Pozdrav in Marijino varstvo vsem udeležencem katol. shoda! — Marijina družba v Št. Janžu: Matija Gorenjec, Marija Flajšman, Marija Plazer.

Radoljica. Najobilnejši sad želi slovenskemu katoliškemu shodu: Dekanijska duhovščina.

Radoljica. Obilo blagoslova prosi od Vsegamogočnega katoliškemu shodu: Marijina družba.

Radoljica. Bog blagoslovi drugi slovenski katoliški shod. — Vurnik, predsednik katol. političnega društva.

Radoljica. Slava možem, ki verni iščejo zjedinenje Slovenije! — Mošenjska občina.

Rajhenburg. Obilno blagoslova iz nebes in vspeha želi drugemu katoliškemu shodu: Župnija Rajhenburg.

Reka. Pozdravljajući katolički sestanek želim od srca što bolji uspjeh te Božju pomoč i blagoslov. — Maurović, biskup.

Ribnica. Pod starim slovenskim praporom: vse za vero, dom, cesarja, z duhom in srcem z Vami! — Anton Andoljšek, župan, Franc Andoljšek iz Velikih Poljan.

Rifenberg. Občina rifenberška želi slavnemu shodu dober uspeh. — Pavlica, župan

Rožek na Koroškem. Da bi drugi slovenski katoliški shod pokrepil naše gospodarsko življenje, v to nam pomagaj Bog in složno naše delo! — Št. Jakobska posojilnica v Rožu.

Rožek. Slava zborovavcem slovenskega katoliškega shoda. Živeli! — Načelnik krajnega šolskega sveta v Št. Jakobu: Mayer.

Rožek. Bog daj zmago krščansko-socialnim gospodarskim načelom! — Št. Jakobska mlekarna v Rožu.

Rubije na Goriškem. Imenom dobromislečih vernikov kuracije Bilje pozdravljam najprisrčniše katoliški shod ter voščim najboljših uspehov. — Ivan Rojec, kurat.

Rubije. Sad sem prvega slovenskega katoliškega shoda ter pričakujem moč in rast s svojimi sestrkami po drugem katoliškem shodu, ki ga najsrčneje pozdravljam! — Hranilnica in posojilnica v Biljah.

Rubije. Zadrugniki ljudske opekarne v Biljah pozdravljajo katoliški shod ter mu želé najboljših uspehov in blagoslova božjega.

Sarajevo. Braći slovenskim, koji se boru sa Kristom, želimo od Boga najlepši blagoslov. — Kaptol vrhbosanski.

Sava. Iskreni pozdrav zborovavcem. Slava kliče Sava. — Bratje Dertovšek.

Selca. Današnji Vaš sastanak pomoću Božjom slogom svetovnjaka uz dični episkopat svladao neprijatelje vjere i Slovenije. — Dušobrižnici Margetić, Pastić, Kolumbić, Gabelić.

Senožee. Bog blagoslovi delo katoliškega shoda. — Posojilnica.

Sežana. Odsev katoliške zavesti slovenskega naroda pozdravlja občina Štanjel na Krasu.

Sichrov na Češkem. V duhu z Vami želi nepristranskemu delu na korist narodu mnogo blagoslova — Mantuani.

Sinčaves. Občina Doberlaves pozdravlja drugi slovenski katoliški shod. Slava mu! — Šumah, župan.

Slov. Bistrica. Živela katoliška ideja! Pozdravljeni katoliški zborovavci! — Laporčani.

Slov. Bistrica. Radostnim srcem pozdravljajo drugi katol. shod ter mu želijo najboljši uspeh — Somišljeniki slovenjebistriški.

Sodražica. Iz dna srca pozdravljamo drugi katol. shod in mu želimo obilo blagoslova. — Kmetijsko društvo Sodražica.

Sodražica. Navzoči v duhu pritrjujemo z vso dušo Vašim sklepom. — Gora pri Sodražici.

Solkani. Pozdrav zborovavcem. Katoliška ideja v slovenskem narodu živi, rasti, razcvitaj se! — Duhovnija Trnovo.

Solkani. V tem znamenji boš zmagal, zatorej slava! Pozdrav pod zastavo katoliško se borečim. — Župnija Solkani.

Solnograd. Vedno navdušen za katoliško stvar in njene zastopnike, si usojam udeležence II. katoliškega shoda v Ljubljani najtopleje pozdraviti ter želim obilo božjega blagoslova. — Dr. pl. Fuchs.

Solnograd. V imenu „Katholische Kirchenzeitung“ želim II. slovenskemu katoliškemu shodu najboljši vspeh v korist katoliškemu slovenskemu narodu in katoličanstvu v Avstriji sploh. — B. Pfisterer.

Spod. Dravograd. Zmaga svobodi in resnici! — Hranilnica v Spodnjem Dravogradu.

Stari trg. Katoliška vera podpiraj narodno omiko! — Ponikvar, župnik.

Stari trg. 25 odbornikov občine Stari trg pri Ložu, zbranih pri občinski seji, kliče zavednim katoliškim možem na drugem katoliškem shodu v Ljubljani: Slava! PianECKI, županov namestnik.

Stari trg. Živela katoliška narodna ideja! — Katol. narodno društvo.

Stari trg. Udje konsumnega društva srčno pozdravljajo zborovavce.

Straža. Katoliški shod pozdravljen mi bodi, Slovencem sadu obilno obrodi! — Franjo Dular, učitelj.

Studenec. Najspoštliveje pozdravljamo drugi katoliški shod in želimo, da naj mu Bog podeli isti uspeh, kakor I. katoliškemu shodu. Hranilnica in posojilnica, kmetijsko društvo, županstvo Tomišel in Vrblenje.

Sušice na Češkem: Božjega blagoslova in mnogelega uspeha želi „Katol. politicka jednota“ na Češkem. — Predsednik Ferdinand grof Chotek.

Sv. Jurij ob Taboru. Naša občina kliče udeležnikom katol. shoda krepek: Živio! Bog blagoslovi Vaše sklepe v blagor slovenskega naroda. — Hanžič, župan.

Sv. Jurij ob Taboru. V Vašem taboru je Slovenija. Prisrčen pozdrav vsem vdeležnikom, zlasti bratom Čehom in Hrvatom! Le krepko naprej po označenej poti pravice in resnice! — Katoliško-politično društvo za vranski okraj. Kokelj, predsednik.

Sv. Jurij ob Taboru. Duh našega velikana Slomška se na novo oživlja na katoliškem shodu. Bog daj, da bi ta duh prešnil ves slovenski narod! — Zborovavcem katoliškega shoda: Slava! — Bralno društvo sv. Jurij ob Taboru.

Sv. Jurij ob j. ž. Daj Bog rast vsemu, kar sadite in zalivate! — Sv. Jurška duhovščina.

Sv. Jurij. Blagoslov Vsemogočnega spremljaj vse, ki se trudite za vresničenje katoliške ideje! — Občina sv. Jurij.

Sv. Lucija. Najbolji uspeh drugemu slovenskemu katoliškemu shodu po starem geslu: Vse za vero, dom slovenski in cesarja! Slava govornikom! — Sveta Lucija ob Soči; župnik Jožef Fabijan, Peter Leban, župan.

Šibenik. Bio katolički sestanek na korist crkve, domovine i diku toli dobra prosvetljena pastira! — Kanonik Ivan Vidović.

Škofja Loka. Iskren pozdrav vsem zborovavcem! Dal Bog obilo sadu! — Stara Loka. Ozebek.

Škofja Loka. Bog naj podpira in združuje vse Slované v delovanji za katoliško vero, dom, pravico. — Mladeniška Marijina družba v Javorjih.

Škofja Loka. Katoliška misel, katoliški duh naj živi in narod v življenji njegovem krepí! — Poljanska posojilnica in kmetijsko društvo.

Split. Bratskom ljubavju pozdravlja u Isusu Kristu in moli mu obilan stalan plod. — Biskup Nakić

Št. Ilj. Pristrčen pozdrav od Mure zbranim Slovencem! — Za šentiljske mladeniče: Zebot.

Št. Jernej. Na srečni izid za vse sloje katoliško misleče stranke! — Zadruga trgovcev in rokodelcev v sodnem okraju Kostanjevica.

Št. Pavel. Razširja se naj katoliška stvar po vsem Slovenskem! Katoličan na dan! Slava! — Občina Gomilsko.

Št. Peter na Krasu. Pristrčno pozdravljen drugi slovenski katoliški shod. — Marijina družba v Trnji.

Št. Peter na Krasu. Živela naša organizacija! — Lenassi v Nadanjem selu.

Št. Peter pod Sv. gorami. Najpristrčneje pozdravlja drugi katoliški shod občina Št. Peter pod Sv. gorami. — Kunej, župan.

Št. Peter pri Gorici. V imenu svojem, duhovščine in dobro mislečih vernikov cele dekanije radosten pozdravljam katoliški shod, proseč najobilnejšega blagoslova za plemenito delo, da sklepi postanejo tudi plodonosna dejanja. Živeli vsi zborovavci! — Hvalica, dekan.

Št. Peter pri Gorici. — Renče: V imenu vseh dobro mislečih župljanov iskreno pozdravljam katoliški shod želeč obilnega blagoslova. — Pavletič, župnik.

Št. Peter pri Gorici. Živela krščanska ideja! — Hranilnica.

Št. Peter pri Gorici. Dasi odsotni, pozdravljamo katoliški shod prav iskreno, zlagajoč se z resolucijami kličemo: Vse za vero, dom, cesarja! — Županstvo Vertobja.

Štore. Bog blagoslovi delo vrlih krščanskih mož! Narod veren ne bo propal. — Duhovščina Teharska.

Štore. Na dan krščanska misel! Vero čuvaj narod! — Podružnica sv. Cirila in Metoda na Teharjih.

Štore. Srčno pozdravljeni! Branite nevstrašno najdražje svetinje naše zoper sovraže vere in naroda! — Politično društvo Teharje.

Št. Viška gora. Iskren pozdrav zborovavcem II. katoliškega shoda. Nauki naše svete vere naj prešinjajo naše zasebno in javno življenje domovini v blagor! Ig. Valentinčič, župnik in predsednik „Bralnega društva“, Jakob Pirih, podžupan, I. Laharnar, tajnik, T. Laharner, Fr. Lapanja, T. Božič.

Tolmin. Živeli zborovavci! Bog blagoslovi Vaše delo za cerkev in narod! Živela katoliška ideja! Kristus včeraj in danes in vekomaj. — Kragelj, dekan, Zarli, župnik, Grebenc, Seljak, kapelana.

Toplice. Vrlim pod katoliškim imenom zbranim rojakom, osobito zastopnikom slovenskih občin: Slava, živeli! Živela katoliško-narodna ideja! — Ign. Supančič, župan.

Travnik. Naj v svitu krščanske ideje — edinstvo med nami zaveje, — da vedno se lepše razcveta — v Slovencih krščanska prosveta. — Kmetijsko društvo v Loškem potoku.

Trbiž. Svetovišarski kapitelj pozdravlja slovenski katol. shod, želeč mu obilnega blagoslova. Bog! — Svatou, Germ, Šnedic.

Trbiž. Blagoslov božji in najboljši uspeh želi Kues, župnik.

Trebnje. Slava II. slov. katol. shodu! Živio zborovavcem! — Župnija Trebnje.

Trst. Kdor vero zataji, kmalu zataji tudi narod. To svedoči novejša zgodovina Slovenstva. Krepi in dvigniti v narodu versko zavest, je tedaj najpotrebnejše in najresničnejše narodno delo. — Dr. Janko Brejc.

Trst. Luč sv. vere prešini naš narod vseskozi, da bežijo od njega zli duhovi pogubnega nam frama-sonstva. — „Novi list.“

Tržič. Živela vera katoliška in narod slovenski! — Gasilno društvo Leše.

Tržič. Živeli zbrani zborovavci! Bog blagoslovi Vaše sklepe! — Konsumno društvo.

Tržič. Božji blagoslov delovanju katoliškega shoda! — Katoliško izobraževalno društvo v Sv. Križu pri Tržiču.

Tržič. Zaupno na shod oko se obrača trpina, — da z mize bogate kruha mu pade drobtina. — Vincencijeva družba.

Tržič. Tudi v hribih visocih nam bije srce za vero, dom in cesarja; slava gospodom na shodu zbranim v posvet za blagor in prid oratarja. — Lomljani.

Tržič. Zastopnikom našim v podporo na zboru v Ljubljani pozdravljamo shod prav prisrčno. — Šentanski občani.

Tržič. Živeli zborovavci! Varuj Vas Marija! — Marijina družba.

Tržič. Navdušeno pozdravlja udeležnike katoliškega shoda društvo svetega Jožefa.

Tupaliče. Zbrane na katoliškem shodu prisrčno pozdravlja župnija Velesovo.

Turin. Čestitam drugemu katoliškemu shodu ter želim dober izid v imenu družbe Salezijanske in posebno vseh v družbi delujočih slovenskih Salezijancev. — Don Rua.

Varaždinske toplice. Molim Duha svetoga, da vodi Vaše razprave i rješitve na slavu crkvi Kristovoj i na sreću slovenskog naroda. — Juraj Posilović, nadbiskup.

Varaždin. Dičnu braću promicatelje pravoga duha Kristova pozdravljaju i obilje božjeg blagoslova žele katekete Debeljak, Cajnko, Prostenik.

Varaždin. Sveta rimska katol. vjera, bratstvo krvi i jezika spaja Slovence i Hrvate u ljubavi, kako na kongresu u Zagrebu, tako u Ljubljani. Ovu uzajemnu ljubav blagoslovio Bog, Spasitelj naš Isus Krist, sebi na slavu! — Č a ž m a n s k i k a p t o l.

Vel. Gorica. Pozdravljam najsrdačnije shod, povećao slavu Božju, korist katoličke crkve i kršćansko bratstvo Slovenaca i Hrvata! — Dr. B r e s z - t y e n s z k y, zastupnik na hrvatskem saboru.

Videm v Italiji. Zdolaj podpisani beneško-slovenski duhovniki, navzoči pri duhovnih vajah v videmskem semenišču, v imenu tudi ostalih beneško-slovenskih sobratov, z navdušenjem pozdravljajo častite udeležence slovenskega katoliškega shoda, želeč obilno sadu njihovemu neutrudljivemu delovanju v povzdigo prave vere, v oživljenje katoliškega duha ter slovenskemu narodu v mir in blagor in v zdravo, resnično napredovanje! — Ivan Trinko, Alojzij Pelligro, Evg. Kvarina, Josip Duriava, Lucijan Križetič, Jos. Justič, Valentin Pinoža, D. G. Justig, Jos. Vizzutti, Ivan Šinik.

Vipava. Soglašamo po vsem z vsemi resolucijama shoda, želeč mu božji blagoslov. — Vales, kurat za duhovnijo Branica.

Vipava. Marijina družba na Colu pozdravlja radostna slovenski katoliški shod in prosi Mater Božjo, naj zanj izprosi najboljšega vspeha.

Vipava. Častni zborovavci, živi Bog Vas mili! — Pomagajte kmetu, delavcu v sili. — Kmetijsko društvo in posojilnica.

Vipava. Vrli Vi možaki na katoliškem shodu, sprejmite prizrčni naš pozdrav v Gospodu! — Katoliško polit. društvo.

Vipava. Shod katoliški združi vse Slovence tesno, da narod bo srečen dušno in telesno. — Kmetijsko rokod. društvo.

Višnja Gora. Pristrčno pozdravlja drugi slovenski katoliški shod ter mu želi najboljšega uspeha. — Občina Luče.

Višnja Gora. Duh katoliški prešini vse Slovence! Bog blagoslovi delo drugega slovenskega katoliškega shoda! — Občinski odbor v Žalni.

Vransko. Obmejni kranjski in štajerski župljani motniški preudano zaupanje, pozdrav in soglasje s sklepi II. slov. katol. shoda. — J. Zupanc, M. Cene, G. Križnik.

Vrba na Koroškem. Pri katoliškem shodu zbranim kličejo gromoviti: Živio! — Občina Logaves in občina Škofiče.

Zader. Jedna krv, ista nas vjera spaja. Budimo nerazdruživi u bratskoj ljubavi pod Isusovim stiegom. Živeli! — Uredništvo „Croatia“.

Zagreb. Milosrdnice hrvatske obilan blagoslov neba prose za rad marnih slovenskih katolika. — Superior.

Zagreb. Šaljući bratski pozdrav želim slovenskom katoličkom sastanku obilni božji blagoslov. — Kanonik Baron.

Zagreb. Katoličkom kongresu braće slovenske kliču: Deus incrementum det! — Bogoslovci Zagrebčani.

Zagreb. Blagoslovio Gospod djelovanje Vaše! Uvidjeli sad ovom zgodom svi sinci krasne Slovenije, gdje je istina pa se vjekoma ljubili kao prava braća. Dao Bog, da svi Slovenci i Hrvati bili složni u vjeri Isusa Krista i ljubavi prama domovini! Živili svi Slovenci na ovome shodu, živio sav slovenski narod! — Pazman, Bošnjak, Lončarić, Kotlarski, Seigeršmid, Lang, Šepinac, Buttura, Gjadić, Čebušnik, Dikanović.

Zagreb. Blagoslovio dobri Bog Vaš bratski sastanak i Vaš rad! — Uredništvo „Katoličkoga Lista“.

Zagreb. Napred za krst častni i slobodu zlatnu! — Teodor Crnković.

Z a g r e b. Dobri Bog blagoslovio Vaš sastanak, Vaš rad, Vaš narod! — Rihtarić, vojnički župnik.

Z a l o g. Razdvaja nas brezverstvo, krepí edino le zavest krščanstva, sladeč trpljenje; povrni nam ljubezen in pravičnost; telo v tvornici, duh pri Vas! Naprej! Mi za Vami! Živeli! — Delavska društva: strokovno, podporno, konsumno, bralno v Vevčah.

Z a t i č i n a. V duhu združeni z Vami pošiljamo Vam najiskrenejše pozdrave. Bog daj sadu! — Ž u p n i j a Št. Vid pri Zatičini.

Z a t i č i n a. Bog dal, da katoliški shod bil bi preporod dobrega beriva! Živeli zborovavci! — Bralno društvo „K a t o l i š k i n a p r e d e k“ v Št. Vidu.

Z u c k m a n t e l. Vsled bolezni zadržan Vam pošiljam najboljše želje, da delo sad rodi. — Baron Czech.

Ž a b n i c e. Od Majke božje, ki je vragu strla glavo in zatira vsa krivoverstva, pozdravljamo katoliški shod ter mu prosimo enakih vspehov. — Za višarsko duhovščino Incko, dekan.

Ž e l e z n i k i. Udeležencem katoliškega shoda pozdrav! — Blagoslov Gospoda naj vero, narodnost krepí, Slovencem edinost dodeli. — K r š č a n s k o - s o c i a l n i delavci in delavke.

Ž e l e z n i k i. Zborovavcem katoliškega shoda naš pozdrav! Misli, katera jih druží, naše srčno soglasje! — Županstvo Sorica, Fröhlich, župan.

Ž u ž e m b e r k. Živela katoliško - narodna zavest! — Poljak, Gnidovec v Ajdovcu.

Ž u ž e m b e r k. Borečim se za blagor slovenskega naroda kličemo: Živeli! — K m e t i j s k o društvo.

Ž u ž e m b e r k. Slava kardinalu Missii, slava škofu, živeli zborovavci! Bog daj zmago ideji katoliški! — Marijina družba mladeničev.

Zahvala.

Podpisani pripravljavni odbor se zahvaljuje vsem onim, ki so pripomogli, da se je drugi slovenski katoliški shod tako veličastno izvršil. Posebno pa še imenoma isreka najtoplejšo zahvalo: Prevsvišenemu metropolitu ilirskemu, kardinalu dr. Jakobu Missii za njegovo visoko prisotnost, za sv. mašo, krasni govor in apostolski blagoslov; presvetlemu gospodu knezoškofu ljubljanskemu dr. Antonu Bonaventuri Jegliču, svojemu visokemu pokrovitelju, za ves trud in vso ljubezen, ki jo je posvetil našemu shodu; presvetlemu gospodu dr. Mihaelu Napotniku za vzneseni govor in za blagoslov s odpustkom in za vso ljubeznivost, s katero je pospeševal priprave; presvetlemu gospodu Jakobu Trobcu, škofu St. Cloudskemu iz daljne Amerike za pontifikalno sv. mašo in za prijazni nagovor; g. c. kr. deželnemu predsedniku njega ekscelenciji baronu Viktorju Heinu, ki je počastil zborovanje s svojo navzočnostjo, kakor tudi njega ekscelenciji g. dvornemu svetniku grofu Schaffgotschu za častno prisotnost; zastopniku najvišje deželne avtonomne oblasti našemu deželnemu glavarju preblagorodnemu gosp. Otonu pl. Deteli; plemeniti knežji rodbini Windischgrätzovi, ki je blagovolila zastopati na katoliškem shodu najvišje avstrijsko plemstvo; gospodu vseučiliškemu profesorju dr. Josipu Tumpachu, ki je v imenu svojega visokega mandanta barona Leona Skrbenskega, kneza in nadškofa praškega, pozdravil naš shod in prevzel častno predsedništvo; prečastnemu gosp. kanoniku dr. Oršiću s Krka, ki je zastopal svojega biskupa dr. Antona Mahniča.

Iskreno se zahvaljuje še posebno dr. Matku Laginji, ki si je kot predsednik organizacijskega odseka, kot voditelj sklepnega slavnostnega zborovanja in zlasti še s svojim duhovitim in pristrčnim nagovorom pridobil visoko spoštovanje katoliških Slovencev; vsem zastopnikom češkega naroda, zlasti gospodu dr. Hrubanu iz Olomuca, načelniku katoliške narodne stranke na Moravi, državnemu

poslancu dr. Stojanu, nadučitelju gospodu Kadlčáku, kanoniku gosp. Švehli iz Prage in gospodu Fr. H. Žundáleku, glavnemu uredniku „Katolických Listů“, za bodrilne nagovore; zastopnikom hrvatskega naroda iz Zagreba, kanonikom dr. J. Jagatiću, dr. Cvjetku Rubetiću, in kr. vseučiliškemu profesorju in saborskemu poslancu gosp. dr. Ante Bauerju; podpredsedniku shoda g. vitezsu Berksu, ki je tako taktno vodil drugo slavnostno zborovanje; pred vsem pa častnemu predsedniku g. vodji Franu Povšetu in gosp. predsedniku dr. Ivanu Šusteršiću za njihov požrtvovalni trud ob pripravi shoda in njega izvršitvi.

Dolžnost nas veže tudi, da se javno zahvalimo vsem slavnostnim govornikom za njihova krasna izvajanja, vsem načelnikom odsekov za umno vodstvo razgovorov, vsem poročevalcem, ki so se kot strokovnjaki vrlo potrudili, da so sestavili tako stvarna poročila in tako jedrnate resolucije, kakor tudi vsem mnogoštevilnim udeležiteljem pri debati, ki so ispopolnili in dodali, kjer je bilo kaj pomanjkljivega.

Srčna hvala tudi sl. vodstvu Alojzijevišča, ki nam je tako gostoljubno dalo na razpolago slavnostne prostore, in slavni kranjski hranilnici, ki je brezplačno prepustila prostore na starem strelišču za zborovanje, banket in prenočišča, gospodu Ivanu Matjanu za ukusno in krasno dekoracijo, g. predsedniku katoliškega društva rokodelskih pomočnikov za prepustitev „Rokodelskega doma“ in Katoliški družbi za dvorano v „Katoliškem domu“.

Srčna hvala še slasti vis. c. in kr. vojaški upravi, na čelu ji ekscelenci podmaršalu in divizionarju Höchsmannu pl. Hochsanu za brezplačno prepustitev vojaških postelj, kakor tudi čč. sestram usmiljenkam, vodstvu Marijanišča za prenočišča, kakor tudi vsem ljubljanskim meščanom, ki so kakorkoli pomagali odboru za srečno izvršitev shoda.

Se posebej pa zahvaljujemo predsednika novo-ustanovljene „Slomškove zveze“ in predsednika slovenskega katoliškega akademičnega društva „Danice“ za pozdrave na shodu in vrle „Daničarje“ še zlasti za ljubeznivo pogoščenje zadnji večer. Srčna hvala vrlemu „Meščanskemu klubu“ za zabavni večer in za nagovore članov, ter „Slovenski krščansko-socialni zvezi“ za sijajno bakljado in serenado v proslavo sedemdesetletnice Njegovega Veličanstva, gospodu učitelju Alojziju Sachsu za spretno vodstvo pevcev, g. Oroslavu Dolencu za darovane mnogobrojne sveče in „Katoliškemu društvu za delavke“ za požrtvovalno sodelovanje, g. Ivanu Kregarju za požrtvovalni trud pri oskrbi stanovanj in g. Fr. Breskvarju.

Hvala slovenskim županom, ki so dali katoliškemu shodu s svojo navzočnostjo največjo važnost, in društvom, ki so po svojih zastopnikih slovensko ljudstvo pokazala v njega organizaciji, kakor tudi vsem, ki so nas pozdravljali s tako mnogoštevilnimi brzojavkami.

Srčna hvala vsem, ki so v tako ogromnem številu prihiteli v Ljubljano, zlasti vsem izvenkranjskim Slovencem, ki so nam izkasali na shodu svoje bratsko soglašanje! Povrni Vam Bog Vaš trud, saj potrudili ste se za sveto stvar!

Pripravljalni odbor

za drugi sloven. katol. shod v Ljubljani.

V Ljubljani, dne 15. septembra 1900.

J. Flis,
predsednik.

I. Vencajz,
podpredsednik.

Dr. Evgen Lampe,
tajnik.

KAZALO.

	Stran
I. Priprave na drugi slovenski katoliški shod	1
Uvod	1
Pripravljalni odbor	3
Poziv k drugemu slovenskemu katoliškemu shodu	5
II. Osnovavni zbor	10
Otvoritveni govor	10
Iz govora dr. Hrubanovega	14
Poročilo pripravljavnega odbora	15
Predsedstvo	22
Pozdravi	23
Zabavni večer v „Meščanskem klubu“	26
III. Posvetovanja v odsekih	28
1. Odsek za krščansko življenje	28
2. Šolski odsek	33
3. Socialni odsek	41
4. Tiskovni odsek	53
5. Organizacijski odsek	70
IV. Sklepajoče zborovanje	73
Sklepi II. slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani	74
I. Krščansko življenje	74
II. Šolstvo :	
a) Ljudske šole in učiteljišča	75
b) Srednje šole	77
c) Visoke šole	78

III. Socialne potrebe :

	Stran
a) Kmetški stan	78
b) Obrtni stan	81
c) Trgovski stan	83
č) Delavski stan	84
d) Zavarovanje	85
e) Socialne naloge avtonomnih zastopov . . .	86
f) Krščanska usmiljenost	88

IV. Tisk :

a) Znanost	88
b) Umetnost in leposlovje	89
c) Časnikarstvo	89
č) Farne knjižnice	90
d) Ljudsko in mladinsko slovstvo	90
e) Izdajanje slovenskih pesnikov in pisateljev za ljudstvo in mladino	91

V. Katoliška narodna organizacija

V. Prvo slovesno zborovanje

Otvoritveni govor dr. Ivana Šusteršiča	94
Govor ljubljanskega kneza in škofa g. dr. Antona Bonav. Jegliča	102
Govor presvetl. g. kneza in škofa lavantinskega dr. Mihaela Napotnika	109
Govor milostnega g. škofa Jakoba Trobca . . .	116
Iz govora dr. Laginje	119
Govor preč. g. kanonika Rubetića	120
Bakljada „Slov. krščansko-socialne zveze“ . .	122
Imenik društev pri bakljadi	124
Cerkveni govor presvetl. knezoškofa dr. Antona Bonav. Jegliča	127

VI. Drugo slovesno zborovanje

Pozdravi	131
Govor g. akademika Bogumila Remca	132
Govor g. Žundaleka iz Prage	133
Govor g. učitelja Jakliča	134
Govor dr. Antona Medveda	135
Govor dr. Jož. Pavlice	150
Govor g. vodje Fr. Povšeta	162

	Stran
VII. Tretje slovesno zborovanje	169
Govor g. Val. Podgorca	170
Govor dr. Viljema Schweitzerja	178
Govor dr. M. Mateka	186
Govor dr. Iv. Šusteršiča	194
Govor dr. Iv. E. Kreka	207
Volitev stalne komisije II. slov. katoliškega shoda	217
Govor eminencije kardinala Missia	218
Komerz „Danice“	222
Brzjavke	225
Zahvala	250

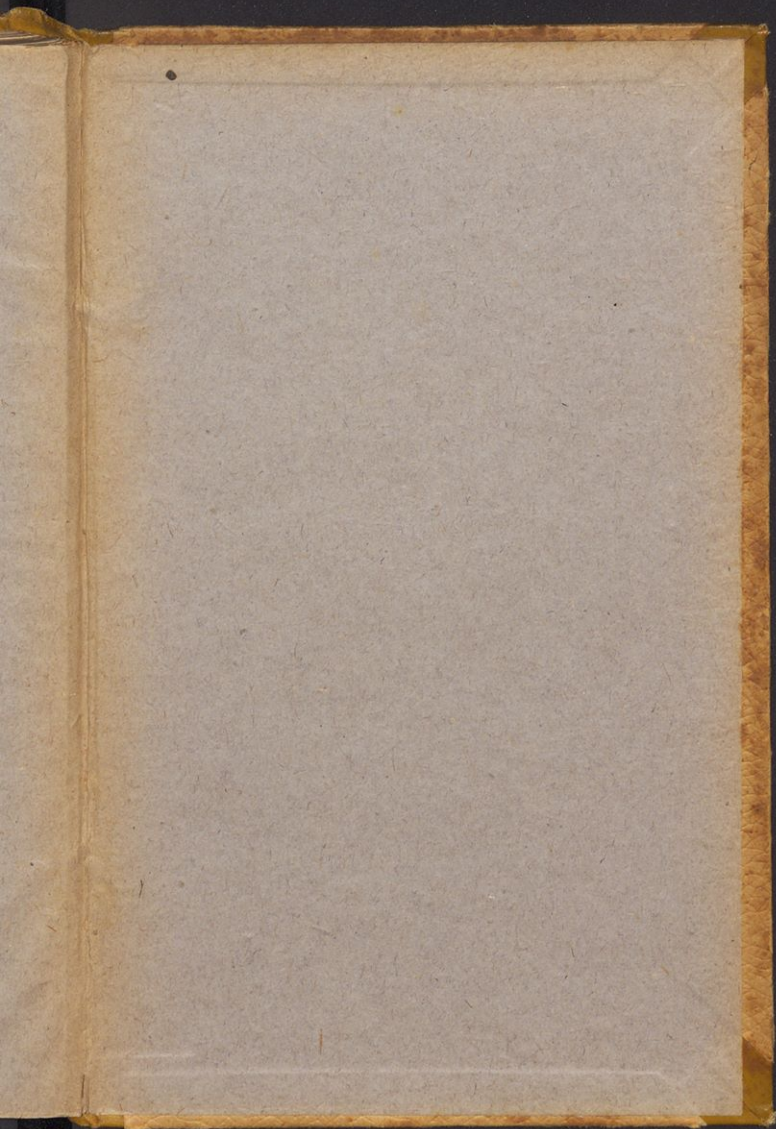

COREIS 2042x00

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

00000439623

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJILJENICA

DS

73 704

030027105

COBISS o